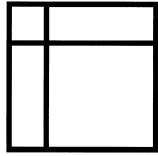

Δρoς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΙΑΜΑΚΗ

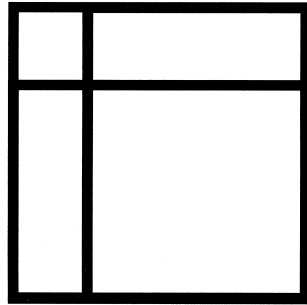
ΠΑΤΕΡΕΣ

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ
ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΑ ΤΟΙΣ ΠΑΣΙ

Dr CONSTANTINUS SIAMAKIS

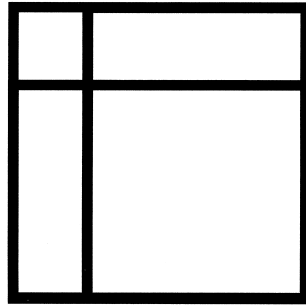
PATRES

EDITIONES DONAX
THESSALONICE MMXXI

Δρoς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΙΑΜΑΚΗ

ΠΑΤΕΡΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΝΑΞ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2021

Δρος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΙΑΜΑΚΗ
ΠΑΤΕΡΕΣ

© Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
ISBN 978-960-7127-49-5

Χορηγός: Ἀναστάσιος Παπαδόπουλος

Διορθωταὶ τυπογραφικῶν δοκιμῶν οἱ μαθηταὶ μου:

1. Ἀθανάσιος Σιαμάκης, θεολόγος καὶ φιλόλογος, ἀδερφός μου
2. Ἀντώνιος Σιδηρόπουλος, θεολόγος καὶ φιλόλογος
3. Ἰωάννης Ἀβραμίδης, δικηγόρος καὶ φιλόλογος

Τυπογραφεῖο:

Παῦλος Γιαννούλης· ὑπεύθυνος τυπογραφείου
Κωνσταντῖνος Τσολερίδης· ἐπιμελητὴς ἐκδόσεως
Κυριακὴ Νταλακούδη· στοιχειοθεσία, σελιδοποίησι

Βιβλιοδεσία: Ἰωακὴμ Τρικαλιάρης

Ἐκδόσεις ΔΟΝΑΞ

Editiones DONAX

Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
Τ.Θ. 1635 - Πανεπιστημιούπολις
540 06 Θεσσαλονίκη

Dr Constantinus Siamakis
P.O. Box 1635 - University
540 06 Thessaloniki Greece

Τηλ. 2310 - 73.73.77

Tel. 2310 - 73.73.77

www.philologus.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στὸ παρὸν συγγραμμάτιο ἐξετάζεται κυρίως ποιὰ γνώμη εἶχαν γιὰ τοὺς νομιζομένους κορυφαίους φιλοσόφους Σωκράτη καὶ Πλάτωνα, λίγες δὲ φορές καὶ γιὰ κάποιους ἄλλους, οἱ λεγόμενοι *πατέρες τῆς ἐκκλησίας*, οἱ 35 ἀρχαιότεροι ἢ ἐπιφανέστεροι. ὅτι αὐτὸ κι ὡς ἔρευνα κι ὡς συγγραφή εἶναι ἓνα τεστάρισμα εἶναι προφανές. ὁ τρόπος τῆς ἐκθέσεως εἶναι ἀπλὸς καὶ ὑπομνηματιστικοῦ χαρακτήρος· γιὰ τὸν κάθε ἐξεταζόμενο προηγεῖται σύντομο βιογραφικὸ σημείωμα, ἀκολουθοῦν τὰ σχετικὰ ἀποσπάσματά του, ἔπειτα μετάφρασί τους, κι ἔπειτα σχολιασμός. ἔκρινα ἐπίκαιρο καὶ ἀναγκαῖο ἓνα τέτοιο συγγραμμάτιο σήμερα, πὺν κυκλοφοροῦν σὰν ἠλεκτρονία γύρω ἀπὸ τὸν πυρῆνα τους πολλὰ καὶ ποικίλες ἀπόψεις γιὰ τοὺς *πατέρες τῆς ἐκκλησίας* καὶ τὴν ἀπ' αὐτοὺς παραχθεῖσα γραμματεία.

Τὸ συγγραμμάτιο αὐτὸ τὸ συνέγραψα τὸ 2011, ἀλλ' ἀνέβαλα τὴ δημοσίευσί του μέχρι τὴν ἔκδοσι τῆς Βίβλου, τῆς μεταφράσεώς της, καὶ τῶν ἄλλων συνοδῶν πονημάτων.

Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
φιλόλογος
Θεσσαλονίκη 22-9-2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	5
Εισαγωγή	7
A. ΤΟ ΤΕΣΤ	11
B. ΟΙ ΤΕΣΤΑΡΙΖΟΜΕΝΟΙ	39
1. Ίγνάτιος (107)	39
2. Πολύκαρπος (110)	39
3. Δίδαχη (120)	40
4. Κοδράτος (125)	40
5. Ήπιστολή πρὸς Διόγνητον (140)	40
6. Μαρτύριον Πολυκάρπου (156)	41
7. Μελίτων (160)	41
8. Ίουστίνος (160)	42
9. Τατιανός (164)	45
10. Ήπιστολή τῶν ἐν Βιέννη καὶ Λουγδούνῳ (177)	46
11. Θεόφιλος (180)	47
12. Ἀθηναγόρας (180)	49
13. Ἑρμείας (180)	51
14. Εἰρηναῖος (180)	52
15. Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς (215)	54
16. Ἰππόλυτος (230)	58
17. Ὠριγένης (254)	59
18. Διονύσιος Ἀλεξανδρείας (265)	65
19. Μεθόδιος Πατάρων (311)	70
20. Ἀθανάσιος ὁ μέγας (295 - 373)	73
21. Κύριλλος Ἱεροσολύμων (312 - 386)	73
22. Γρηγόριος Ναζιανζηνός (329 - 391)	89
23. Βασίλειος Καισαρείας (330 - 379)	94
24. Γρηγόριος Νύσσης (335 - 394)	95
25. Δίδυμος Ἀλεξανδρεὺς (313 - 398)	98
26. Ἐπιφάνιος Κύπρου (315 - 403)	99
27. Ἰωάννης Χρυσόστομος (345 - 407)	115
28. Ἰσίδωρος Πηλουσιώτης (360 - 435)	126
29. Κύριλλος Ἀλεξανδρείας (370 - 444)	127
30. Θεοδώρητος Κύρου (393 - 466)	129
31. Λεόντιος Βυζάντιος (485 - 544)	130
32. Μάξιμος ὁμολογητῆς (580 - 662)	131
33. Ἰωάννης Δαμασκηνός (650 - 743)	133
34. Φώτιος Κωνσταντινουπόλεως (820 - 891)	135
35. Γρηγόριος Παλαμᾶς (1296 - 1359)	139
Γ. <i>Η ΑΠΑΞ ΠΑΡΑΔΟΘΕΙΣΑ ΤΟΙΣ ΑΓΙΟΙΣ ΠΙΣΤΙΣ</i>	143
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	145
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ	147
α'. Βιβλικά χωρία	147
β'. Ὄνόματα	148
γ'. Ἔννοιες, Πράξεις, καὶ Πράγματα	155

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Χριστιανικὴ πίστι ὡς διδασκαλία εἶναι αὐτάρκης. δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ καμμιά συμπλήρωσι κι ἀπὸ κανένα συγκερασμὸ μὲ κάτι ἄλλο «καλό», γιὰ νὰ γίνῃ σὲ κάτι πληρέστερη καὶ καλλίτερη. δὲν τῆς χρειάζεται καμμιά συνεργασία ἢ βελτίωσι, διότι εἶναι τὸ τέλειο, τὸ μόνο τέλειο. κάθε «συμπλήρωσί της» ἢ «συγκερασμὸς της» μὲ ὅτιδήποτε ἄλλο εἶναι παραχάραξι καὶ νόθευσι. καὶ κάθε σκέψι ἢ ἀπόπειρα γιὰ κάτι τέτοιο, ἂν μὲν γίνεται ἀπὸ ξένον, εἶναι ἀπλῆ προσβολή, ἂν δὲ γίνεται ἀπὸ Χριστιανό, εἶναι βλασφημία τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἡ αὐτάρκεια τῆς Βίβλου εἶναι τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς θεοπνευστίας της. λέει δὲ ὁ Κύριος σχετικὰ μὲ τὴν αὐτάρκη καὶ ἀπροσδεῆ διδασκαλία του στὴν ἀρχὴ τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίας του: *Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. ὅς ἐάν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιῆσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν* (Μθ 13,2-5).

Ἐν τούτοις μερικοὶ ἀπὸ τοὺς λεγομένους «πατέρες τῆς ἐκκλησίας», πὸν φυσικὰ δὲν εἶναι ὅλοι ἀκριβῶς «πατέρες», ἢ διότι δὲν φοβήθηκαν τὸν Κύριο κι αὐτὸν τὸ λόγο του, ἢ διότι δὲν *συνεσταύρωσαν τῷ Χριστῷ τὸν παλαιὸν αὐτῶν ἄνθρωπον* (Ῥω 12,6-7), δὲν *ἀπέθεντο* γιὰ τὰ καλὰ *τὸν παλαιὸν αὐτῶν ἄνθρωπον* (Ἐφ 6,5), καὶ δὲν *ἀπεξεδύσαντο τὸν παλαιὸν αὐτῶν ἄνθρωπον* πλήρως (Κλ 7,5), δὲν *ἀπέθανον σὺν Χριστῷ* (Ῥω 12,8), ἀλλ' ἐξακολούθησαν νὰ γαργαλιοῦνται μὲ τὰ παλιὰ ναρκωτικὰ μὲ τὰ ὁποῖα μαστούρωναν κάποτε, ἢ δὲν ξέρω γιὰ ποιὸν ἄλλο λόγο, δὲν *ἐστοίχισαν τῷ κανόνι τούτῳ* (Γα 15,6), κι ἔκαναν συμπληρώσεις καὶ συγκερασμούς, χαρμάνια καὶ κράματα, ὅπως κάθε νοθευτῆς κιβδηλοποιὸς καὶ παραχαράκτης κάνει κυρίως κράματα, χρυσοῦ καὶ μολύβδου συνήθως, γιὰ ν' ἀπατήσῃ τοὺς ἄλλους, πὸν περιμένουν ἀπ' αὐτὸν νὰ τοὺς προσφέρῃ τὸ θησαυρὸ τὸν εἰσιτήριον στὴ σωτηρία. γιὰ νὰ καρδήσουν τί; μιὰ ἐφήμερη καὶ χωρὶς καμμιά ἀξία ἱκανοποίησι τῆς ματαιοδοξίας των, ὅτι «Τί σοφὸς

πού είναι και τί πεπαιδευμένος και μέτοχος φιλοσοφίας!». ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού ὁ Παῦλος τὸ λέει «κουράδες» (*σκύβαλα* Φι 6,9). καὶ κυρίως πῆραν μόλυβδο ἢ ἀκριβέστερα *σκύβαλα* ἀπὸ τὴν ἀρχαία φιλοσοφία, τὴν ἑλληνικὴ φυσικὰ, διότι στὴν προτυπογραφικὴ ἀρχαιότητα δὲν ὑπῆρξε ἄλλη φιλοσοφία πλὴν τῆς ἑλληνικῆς. γι' αὐτὴ τὴ φιλοσοφία, γι' αὐτὴ τὴν κουράδα ὁ Παῦλος ἔγραψε στοὺς Κολοσσαεῖς· *Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης* (Κλ 5,3). θυμόταν ἄλλωστε καὶ τὸ ἄλλο· ὅτι τὸ πιὸ ἀνεπίδεκτο ἐκχριστιανισμοῦ καὶ πνευματικῆς βελτιώσεως καὶ προκοπῆς περιβάλλον πού συνάντησε στὴ ζωὴ του, πού ἦταν σὰ λαδωμένο χαρτί ἀκατάλληλο κι ἀνίκανο νὰ δεχτῆ ὅποιαδήποτε γραφή, τὸ κατακάθι τῆς ὑποστάθμης, τὸ πιὸ ἄξεστο ἀναίσθητο κτηνώδες καὶ χυδαῖο ἀκροατήριον, ἦταν ἐκεῖνο τοῦ «κλεινοῦ ἄστεως», τῶν *φιλοσοφούντων* χοντρανθρώπων Ἀθηναίων στὸν ἄρειο πάγο, πού μόνο νὰ *χλευάζη* ἦταν ἱκανό (Πξ 55,3-4· 19)· γουρούνια σὲ βόρβορο.

Ἦξερε ἐπίσης ὁ ἀπόστολος ὅτι ἤδη ἀπὸ τὸ Β' π.Χ. αἰῶνα μερικοὶ Ἑβραῖοι λόγιοι, πάντοτε Ἀλεξανδρεῖς καὶ «μεμνημένοι» στὴν ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ κουλτούρα, σὰν τὸν Ἀριστόβουλο, τὸν Ἰεζεκιῆλο, τὸν Ψευδαριστέα, τὸν Ψευδαρτάπανο, τὸν Φίλωνα, καὶ ἄλλους τέτοιους, νιώθοντας ἔναντι τῶν Ἑλλήνων λογίων καὶ φιλοσόφων πολὺ κομπλεξικά γιὰ τὴν ἀγνή ἰσραηλιτικὴ ζωὴ καὶ βιβλικὴ παιδεία τους, καὶ φθονώντας ἀνομολόγητα τοὺς εἰδωλολάτρεις φιλοσόφους γιὰ *τὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν αὐτῶν* (Α' Πε 11,4), γιὰ τὸ ξαμόλημά τους, θέλοντας ὅμως οἱ θρασυδέλοι καὶ νὰ μὴ φανοῦν στοὺς δικούς των ὡς ἀποστάτες καὶ δραπέτες καὶ λιποτάκτες, βρῆκαν ὡς τέχνασμα τῆς εὐσχημῆς ἀποστασίας των τὸ νὰ ἰσχυριστοῦν ὅτι ὅλη ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία, αὐτὴ ἡ κουράδα, εἶναι κλέμμα ἀπὸ ...τὴ Βίβλο! τὴν Π. Διαθήκη! κι ἐπειδὴ τὸ μαῦρο ἄσπρο πολὺ δύσκολα γίνεται, αὐτοὶ οἱ ποταποὶ μὲ τὴ μωρὴ αἰγυπτιακὴ «ἐρμηνευτικὴ τέχνη» τοῦ αἰγυπτιακοῦ καββαλισμοῦ, πού τὸν εἶπαν *ἀλληγορία*, παρασκεύαζαν ἕναν ἐμετικὸ καὶ σχιζοφρενικὸ ἀχταρμά, γελοῖον βέβαια στὰ μάτια κάθε νοήμονος καὶ σώφρονος ἀνθρώπου, ἀλλὰ πού στὰ χαλασμένα μάτια τους φαινόταν ὑψηλὴ φιλοσοφία, γιὰ νὰ φανοῦν ντὲ κι αὐτοὶ *φιλόσοφοι* μὲ *φιλοσοφία*, ἐνῶ ἡ *φιλοσοφία* εἶναι μόνο ψεγάδι κι ἀκαθαρσία, γιὰ τὴν ὁποία πρέπει νὰ νιώθῃ ἄσχημα κάθε φορέας τῆς, καὶ τὸ *φιλόσοφος* εἶναι στὴν πραγματικότητά μόνο ῥετσινιά, καὶ πολὺ ἄσχημη μάλιστα, σὰ νὰ λὲς «σκατωμένος» ἢ «ἀνισόρροπος» ἢ «ἀνώμαλος». ἔχω γράψει γιὰ τὸ προχριστιανικὸ αὐτὸ ἰουδαϊκὸ κόμπλεξ περισσότερο στὴ μελέτη μου «Ἀρχαία ἑλληνικὴ μετάφρασι τοῦ Βεργιλίου» (Μελέτες 5,1) καὶ στὶς Εἰσαγωγές μου τόσο στὴ Βίβλο ὅσο καὶ στὴν Ε.Π.Ι.ΓΡΑ.. ξέροντας λοιπὸν ὁ Παῦλος αὐτὴ τὴν παλιὰ καλπουζανιά

τῶν κομπλεξικῶν Ἰουδαίων δραπετῶν, ἔγραψε στοὺς Κολοσσαεῖς τὰ προειρημένα γιὰ τὴ *φιλοσοφία*, αὐτὸ τὸ ἐξ ὑπαρχῆς ἀπατεωνικὸ σκεῦασμα. παρ' ὅλ' αὐτὰ μερικοὶ δῆθεν «πατέρες» καὶ «μεγάλοι» τῆς Χριστιανικῆς ἐκκλησίας, διακατεχόμενοι ἀπὸ τὸ ἴδιο παλιὸ ἰουδαϊκὸ κόμπλεξ, διέπραξαν ἀκριβῶς τὸ ἴδιο μ' ἐκείνους, λὲς καὶ βάλθηκαν εἰδικὰ νὰ καταπατήσουν τὶς προειρημένες διδασκαλίες τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Παύλου.

Γιὰ νὰ μὴ γράψω ἱστορία τῆς φιλοσοφίας παρὰ Χριστιανοῖς, κάτι ποὺ οὔτε ποτὲ λαχτάρησα οὔτε θεωρῶ ἄξιο τοῦ κόπου μου καὶ τοῦ χρόνου μου, πῆρα μόνο δυὸ διαβόητα ὑποκείμενα αὐτῆς τῆς *ἀπάτης*, τοὺς σεσημασμένους ἀρσενικοῖτες (= κολομπαρᾶδες) καὶ κιναιδούς (πούστηδες) Σωκράτη καὶ Πλάτωνα, καὶ χρησιμοποιώντας τους ὡς τὲστ (ἢ μαντοῦ πνευματικῆς φυματιώσεως), τεστάρω κάποιους Χριστιανούς ἢ ψευδοχριστιανούς θεωρουμένους διασήμεους, κι αὐτὸ τὸ τὲστ σὲ ἄλλους βγαίνει θετικὸ καὶ σ' ἄλλους ἀρνητικὸ. γιὰ νὰ ξέρομε κι ὅλοι σήμερα ποιοὶ εἶναι οἱ πράγματι *μεγάλοι πατέρες* τῆς ἐκκλησίας καὶ ποιοὶ οἱ *ἐλάχιστοι*, δηλαδὴ οἱ οὐτιδανοί, οἱ τιποτένιοι, οἱ ἄχρηστοι, οἱ ἀπορριπτέοι. κι ἐπειδὴ θέλω τὸ τεστάρισμα νὰ εἶναι κι ἐδῶ σ' αὐτὴ τὴ μελέτη διεγνωσμένο, ἀντὶ νὰ ξαναγράψω τὰ ἐπαρκῆ ἀναγνωριστικὰ στοιχεῖα γιὰ τὰ συνθετικὰ τοῦ τὲστ *Σωκράτη Πλάτωνα καὶ φιλοσοφία*, προτάσσω τέσσερα ἔτοιμα περὶ αὐτῶν ἀποσπάσματα ἀπὸ δυὸ παλιὰ συγγράμματά μου καὶ δυὸ μελέτες μου, στὰ ὁποῖα τοὺς ἔχω περάσει ἀπὸ λεπτὴ καὶ πυκνὴ σίτα. κι αὐτὴ τὴ σίτα τὴν ἔχω χρησιμοποιήσει ἀρκούντως καὶ στὴν τηλεοπτικὴ ἐκπομπή μου «Ἀρχαιογνωσία», κατὰ τὴν ὁποῖα δεχόμενι κάθε φορὰ καταιγίδα ἀντιρροήσεων ἀπὸ ἀμαθεῖς τσαρλατάνους, χωρὶς φυσικὰ νὰ ἰδρῶνῃ τὸ αὐτί μου, διότι εἶναι χάλκινο. ἦταν ἄλλωστε ὅλοι τους γελοῖοι λόγῳ τῆς ἀγραμματοσύνης των' σκέτα τσόκαρα. ἦταν μόνο τὸ διασκεδαστικὸ φινάλε τῆς κάθε ἐκπομπῆς μου. εἶχα χορτάσει τότε νὰ παρακολουθῶ πειραματόζωα-βλακόμετρα. μὲ εἶχαν ἀφήσει κατάπληκτο μὲ τὸ πόσο πρόθυμα ἔτρεχαν στὸ τὲστ μὲ τὸ ὁποῖο τοὺς τεστάριζα, γιὰ νὰ πλουτίσω τὴν ἀνθρωπογνωσία μου. στὰ παρατιθέμενα ἀποσπάσματά μου θὰ παρακολουθήσετε ἐπίσης καὶ τὸ πῶς ἡ ὀνομασία *φιλοσοφία* ἀπὸ τὴν καλὴ σημασία ποὺ εἶχε μέχρι τὸν πελοποννησιακὸ πόλεμο ξέπεσε στὴ σημασία τοῦ μετέπειτα ἀηδιαστικοῦ σκεύασματος κατὰ τὰ παρακματικὰ χρόνια τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου.

ΛΕΥΚΗ

A. ΤΟ ΤΕΣΤ

1. Ἐπιστήμη

Ἡ ἐπιστήμη ἔχει κοινὴ χρονικὴ ἀρχὴ μὲ τὸν ἄνθρωπο, καὶ πρώτη τέτοια εἶναι ἡ ἱστορία μὲ δεύτερες τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἰατρικὴ. διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶο ἱστορικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ, ἀφοῦ, ὅπως πολὺ εὐφυῶς παρατήρησε ὁ Ἀριστοτέλης ἀρχίζοντας Τὰ μετὰ τὰ φυσικὰ του (1,1,1), *πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει*. γι' αὐτὸ καὶ στὴ Βίβλο διασώθηκαν ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἔγκυρες πληροφορίες, τὸ δὲ ἡμερολόγιο, μιὰ μαθηματικὴ καὶ φυσικὴ μελέτη ὄχι τυχαία, εἶναι ἐπίσης συνομήλικο μὲ τὸν ἄνθρωπο. ἔτσι ἡ χρονολογία καὶ ἡ ἱστορία ὑπάρχει ὡς ἐπιστήμη ἀνέκαθεν, παρ' ὅλη τὴν κατάχρησι καὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ πράγματος. στὰ δὲ χρόνια τοῦ Μωϋσέως, γύρω στὸ 1650 π.Χ., ὅταν ἡ προῖστορία περατώνεται μὲ τὴν ἐμφάνισι τοῦ ἀλφαβήτου, ποὺ ἐφεῦρε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς καὶ μ' αὐτὸ εἰσήγαγε τὴν ἀνθρωπότητα στὸν πολιτισμὸ, βλέπουμε τὰ πρῶτα σοβαρὰ ἱστορικὰ ἔργα, τὴ Γένεσι, τὸ Νόμο (= Ἔξ + Λε + Ἄρ), καὶ τὸ Δευτερονόμιο.

Στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα καὶ γλῶσσα ἤδη ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Ὅμηρου ἡ ἐπιστήμη καὶ ὁ ἐπιστήμων κατὰ τὴ διάνοια λέγονται στὴν ἀρχὴ *σοφία* καὶ *σίσυφος*, μὲ ἀναδιπλασιασμὸ δηλαδὴ κατὰ τὰ *διδάσκαλος διδάσκω δίδωμι γινώσκω*, ἐνῶ ὁ εὐφυῆς τῆς δεξιότητος καὶ χειροτεχνίας λέγεται ἀπὸ τὴν *παλάμη παλαμῆδης*. καὶ τὰ δύο δέ, *σίσυφος* καὶ *παλαμῆδης*, κάποτε θρυλήθηκαν καὶ σὰν πρόσωπα καὶ κύρια ὀνόματα πάντοτε σοφά (Ὅμηρος, Ο 412 *σοφία*· Ζ 153-4· λ 593 *Σίσυφος*. Στησίχορος, Ὁρέστεια, 2 ἀπόπ. 83 Page *Παλαμῆδης*). σ' αὐτοὺς ἀποδίδεται καὶ ἡ ἐφεύρεσι τῶν γραμμάτων, ἡ πιὸ μεγάλη ἀπ' ὅλες. ἐξήγησα τὰ δυὸ ὀνόματα καὶ τοὺς σχετικούς θρύλους στὸ Ἀλφάβητο (2,43-52· 403-407). τὸ *σίσυφος* εἶναι αἰολοδωρικὸς τύπος ἀντὶ *σίσοφος* - *σοφός*· στὴν αἰολικὴ διάλεκτο πολλὰ φορὲς ἀντὶ *ο* λέγεται *υ*, π.χ. *ἄπυ* - *ἀπό*, *ὄνυμα* - *ὄνομα* (πρβλ. τὸ σημερινὸ *ἐπώνυμον*).

Γύρω στὸ 600 π.Χ. ἡ ἐπιστήμη ἐμφανίζεται στὴν Ἑλλάδα γιὰ τὰ καλὰ μὲ τὴ φυσικὴ τὴ φυσιογνωσία καὶ τὰ μαθηματικὰ, ἐξακολουθώ-

ντας νὰ λέγεται μὲ τὴν ὀμηρικὴ ὀνομασίᾳ τῆς σοφίας, ὃ δὲ ἐπιστήμων ἀντὶ γὰρ *σίσιφος* λέγεται πλέον χωρὶς ἀναδιπλασιασμό *σοφός* (Θέογνις, 120). καὶ πρῶτος ἐπωνομάσθη ἔτσι ὁ Μιλήσιος φυσικὸς καὶ ἀστρονόμος *Θαλῆς*: *Θαλῆς πρῶτος σοφός ὀνομάσθη* (Διογένης Λαέρτιος 1,22). μετὰ μισὸν αἰῶνα περὶπου, γύρω στὸ 550 π.Χ., ὁ Πυθαγόρας αὐτονομάζεται μὲ τὴ μετριοφρονέστερη ὀνομασίᾳ τοῦ ἐπιστήμονος *φιλόσοφος* (= φίλος τῆς σοφίας) καὶ ἡ ἐπιστήμη του ὀνομάζεται ἀντιστοίχως *φιλοσοφία*. ἐννοοῦνται πάλι τὰ μαθηματικὰ καὶ ἡ φυσικὴ. *Φιλοσοφίαν δὲ πρῶτος ὀνόμασε Πυθαγόρας καὶ ἑαυτὸν φιλόσοφον* (Cicero, Tusc. disp. 5,3,8. Διογένης Λαέρτιος, πρόλογος, 12).

Φαίνεται ὅτι λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ 400 π.Χ. οἱ τύπου Παρμενίδου καὶ Σωκράτους τοῦ ἀρσενοκοίτου φλύαροι δοκησίσοφοι, φθονῶντας κομπλεξικὰ τοὺς ἐπιστήμονες, σφετερίσθηκαν καὶ καταχράσθηκαν τὶς ὀνομασίαις *φιλοσοφία* καὶ *φιλόσοφος*, διότι ἀμέσως μετὰ τὸ 400 π.Χ. στοὺς θαμῶνες τῶν συνναστροφῶν τοῦ δευτέρου Ξενοφῶντα (Πόροι 5,4) καὶ Πλάτωνα (Φαίδ., 61a) συναντῶνται μὲ τὴν καταχρηστικὴ σημασίᾳ τους, τὴν ὁποία ἔχουν μέχρι σήμερα.

Μὲ τὸ σωκρατικὸ ξεπεσμό τῶν ὀνομασιῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἐπιστήμονος *φιλοσοφία* καὶ *φιλόσοφος*, ἐμφανίζονται γὰρ ἀποκατάστασι ὡς ὀνομασίαις τῆς ἐπιστήμης τόσο τὸ *ἱστορία* (*ἱστορία*, *φυσικὴ ἱστορία*) (Ἡρόδοτος 1,1,1. Ἀριστοτέλης, Ζῶων γεν. 1,3) ὅσο καὶ τὸ *ἐπιστήμη* (Θουκυδίδης 1,121,4· 6,72,4· 7,62,2), παράγωγα καὶ τὰ δυὸ τοῦ ῥήματος *οἶδα - ἴστε - ἴστω*, δηλαδὴ «ξέρω», τὸ μὲν *ἱστορία* ἄμεσο τὸ δὲ *ἐπιστήμη* ἔμμεσο μέσῳ τοῦ παραγώγου *ἐπίσταμαι*. καὶ φυσικὰ ὁ φορεὺς τῆς ἐπιστήμης λέγεται *ἐπιστήμων* κατὰ τὸ ἄλλο παράγωγο τοῦ *οἶδα - εἶδῶ εἰδήμων*. τὸ δὲ *ἐπιστήμων* γλωσσικῶς μόνο εἶναι παρὰ προσδοκίαν ὀμηρικόν (Ὅμηρος, π 374. Θουκυδίδης 1,142,6· 8,45,2).

Κατὰ τοὺς ἕξι πρὸ Χριστοῦ αἰῶνες οἱ Ἕλληνες ἀνέπτυξαν τὶς ἐπιστήμες μαθηματικὰ γεωμετρία ἀστρονομία φυσικὴ γεωλογία μετεωρολογία γεωγραφία ὀρυκτολογία λιθολογία (= γεμμολογία) μεταλλουργία φυτολογία ζωολογία ἰατρικὴ φαρμακολογία χημεία ἀρχιτεκτονικὴ πολιτικὴ-πολεοδομία φιλολογία ἱστορία ἀρχαιολογία πολιτικὴ· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀνέπτυξαν τὴν ἐπιστήμη τοῦ δικαίου κατὰ τοὺς αἰῶνες Β΄ π.Χ. - Γ΄ μ.Χ.

2. Διανοητικὲς διαλείψεις στὸν Πλάτωνα

Στοὺς Νόμους τοῦ ὁ Πλάτων θεσπίζει ὅτι γιὰ λόγους ἀρίστης ἀμύνης καὶ ἀρίστης οἰκονομίας τὸ ἰδανικὸ κράτος πρέπει νὰ ἔχη συνολικὰ 5.040 στρατευσίμους καὶ μαχίμους ἄντρες μὲ κληρὸ γῆς καὶ σπιτι, ἐννοώντας ὅτι ἓνα μεγαλιέτερο πλῆθος ἄλλων πρέπει νὰ εἶναι δοῦλοι ἢ δουλοπάροικοι χωρὶς ἰδιοκτησία καὶ ἐλευθερία. καὶ τὸ λέει αὐτὸ δέκα φορές (Νόμ., 5· 6· 9· 11· 737e-738a κυρίως· 740de· 745c· 746b· 771a· c· 887d· 919a· 929a). ὅσο περιέγραφε καὶ ἂν εἶναι αὐτὴ ἡ σκέψη του, θὰ εἶχε κάποιον ἴχνος λογικῆς, ἂν ἔλεγε 5.000 ἢ 8.000-10.000 ἢ γύρω στὶς 50.000, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ «καὶ 40 ἄντρες», δηλαδή τὸ 5.040, δείχνει ὅτι μέσα στὸ κρανίον τοῦ ἔβραζαν καὶ αἰωροῦνταν μὲ πολλὴ ταραχὴ καὶ ἀναστάτωση σκέψεις ἀλλόκοτες καὶ τερατωδῶς ἀναπηρικῆς· σὰν ἐνὸς τρελλοῦ στὸ χωριό μου, ποὺ ἔμπηχνε στὴ γῆ 30 ὀλόδια παλούκια σὲ 10 αὐστηρῶς στοιχημένες τριάδες καὶ τοὺς ἔκανε μὲ στρατιωτικὰ παραγγέλματα ἀσκήσεις ἀκριβείας· καὶ ὅταν μιὰ νύχτα κάποια παιδιὰ τοῦ πατήσαμε ἓνα παλούκι, ὥστε ἐκεῖνο νὰ γέρνη στὸ πλάι, αὐτὸς τὸ πρωτὶ φώναζε αὐστηρὰ στὸ παλούκι ἐκεῖνο· «Κοτανίδη! στοιχίσου, γιατί θὰ φᾶς τὸ κεφάλι σου!». οὔτε τοῦ ἔφτανε τοῦ Πλάτωνος νὰ σκεφτῆ «Καὶ τί θὰ γίνῃ ἂν οἱ ἀκριβῶς 5.040 ἐλεύθεροι πολῖτες καὶ ἰδιοκτῆτες γίνουν 5.047 ἢ 5.831 ἢ 6.013 ἢ καὶ 4.998 ἢ 3.816;». θ' αὐτοκτονήσουν οἱ παραπανίσιοι ἢ θὰ διπλασιαστοῦν μὲ διχοτόμησι μερικοί, γιὰ νὰ γίνουν πάλι 5.040; ἢ θὰ κόβουν κάθε φορὰ ἓνα κομμάτι τοῦ πληθυσμοῦ καὶ θὰ τὸ δίνουν στοὺς «βαρβάρους»; ἢ θὰ μαζεύουν τὰ τέτοια κομμάτια κάθε χρόνο καὶ θὰ τὰ διατηροῦν στὸ ψυγεῖο, γιὰ νὰ φτιάξουν ἓνα δεύτερο κράτος τῶν 5.040; οὔτε στὰ μελίσινα δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ κάτι τέτοιο. καὶ τί θὰ γίνῃ, ἂν σὲ μιὰ τέτοια «ἰδανικὴ πολιτεία» τῶν 5.040 μαχίμων ἀντρῶν ἐπιτεθῆ ὁ συνασπισμὸς ὅλων τῶν ὑπολοίπων Ἑλλήνων ἢ ὁ Φίλιππος ἢ ὁ Ἀλέξανδρος μὲ δεκαπλάσιο στρατό; ἢ παράνοια τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶχε πάτο.

Τέτοιες διαλείψεις συναντῶνται στὰ γραπτὰ τοῦ Πλάτωνος πολλές φορές. θ' ἀναφέρω ἄλλες δύο. στὴν Πολιτεία του (460· 461) θεσπίζει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη οἰκογένεια καὶ ἀντρόγυνο, ἀλλ' οἱ ἄντρες ὅλοι νὰ γονιμοποιοῦν ὅλες ἀδιακρίτως τίς γυναῖκες, καὶ νὰ μὴ γνωρίζουν οἱ πατέρες τὰ παιδιὰ τους καὶ τὰ παιδιὰ τοὺς πατέρες

των. ἀλλὰ καὶ οἱ μητέρες, πού γεννοῦν τὰ παιδιά, θὰ τὰ θηλάζουν γιὰ λίγες μέρες μόνο, χωρὶς νὰ ξέρουν ὅτι εἶναι παιδιά τους, ὡς ἐξῆς. μὲ τὴ γέννησί τους θὰ τὰ παίρνη ἢ πολιτεία καὶ θὰ τὰ ἐκτρέφῃ σὲ εἰδικοὺς θαλάμους. ἐκεῖ οἱ μητέρες ὅλες μαζί, μετὰ τὶς στρατιωτικὲς ἀσκήσεις των, θὰ πηγαίνουν καὶ θὰ θηλάζουν τὰ νεογνά ἐκεῖ πού σταβλίζονται, ὅποιαδήποτε μητέρα ὅποιοδήποτε νεογνό, γιὰ νὰ μὴ γνωρίζῃ καμμία τὸ δικό της παιδί. καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο θὰ τὰ θηλάζουν ὅλα δοῦλες τροφοί. μετὰ μία σελίδα ὁ Πλάτων λέει ὅτι στὴν ἰδανικὴ πολιτεία του θὰ συνιστᾶται νὰ παντρεύωνται οἱ ἀδερφοὶ τὶς ἀδερφές. πῶς ὅμως θὰ ξέρουν ποιοί εἶναι ἀδέρφια, ἀφοῦ δὲν θὰ ξέρουν οὔτε τοὺς γονεῖς των; δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴ χοντρή βλακεία πού τοῦ ξεφεύγει. καὶ πῶς θὰ παντρεύονται, ἀφοῦ δὲν θὰ ὑπάρχῃ γάμος, ἀλλὰ θὰ γονιμοποιῶν ὅλοι οἱ ἄντρες ὅλες τὶς γυναῖκες ἀδιακρίτως, καὶ τὰ παιδιά θὰ τὰ ἐκτρέφῃ ἢ πολιτεία σὲ εἰδικοὺς θαλάμους;

Στὸ Φαίδωνα (113-4) ὁ φλυαρῶν Σωκράτης ἦτοι ὁ γραφορροῶν Πλάτων φτιάχνει τὴ μεταθανάτια ζωὴ τῆς φιλοσοφίας του καὶ μιλάει γι' αὐτὰ πού λέμε τώρα παράδεισο (*καλλίους οἰκίσεις*), κόλασι (*Τάρταρος*), καὶ τρία ἀλλεπάλληλα καθαρτήρια ὡς ἀκολούθως.

1. Οἱ *διαφερόντως ὅσοι* στὸ δικαστήριο τοῦ ἄδου ἀπαλλάσσονται ἀπὸ κάθε κόλασι ἢ καθαρτήριο καὶ ξαναγεννιοῦνται –μὲ μετενσωμάτωσι, πού τώρα στὶς λαϊκὲς δεισιδαιμονίες λέγεται «μετεμψύχωσι», τὴν ὁποία ὁ Πλάτων ψώνισε ἀπὸ τὴν αἰγυπτιακὴ μυθολογία καὶ εἰσήγαγε στὴν ἑλληνικὴ διανόησι, ὅπως ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους πάλι ψώνισε καὶ εἰσήγαγε στὴν Ἑλλάδα τὸν καββαλισμό, τὸν σφαλερῶς λεγόμενο «ἀλληγορία»–, ξαναγεννιοῦνται, λέει, στὴ γῆ· κι ἀπ' αὐτοὺς μόνον ὅσοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴ φιλοσοφία, κατὰ τὴν ἐπόμενη κρίσι τους στὸν ἄδη πηγαίνουν κατ' εὐθεῖαν καὶ ὀριστικῶς στὶς *καλλίους οἰκίσεις*, ὅπου πλέον ζοῦν *ἄνευ σωμάτων*. οἱ λοιποὶ ὅσοι ἀνακυκλώνονται, μέχρι νὰ καταλήξουν κάποτε στοὺς καλοὺς τόπους γινόμενοι φιλόσοφοι. ἄρα κι αὐτοὶ μέχρι τὴν τέτοια τους κατάληξι, ἂν ποτὲ ὑπάρξῃ τέτοια, περνοῦν ἀπὸ κάποιο καθαρτήριο. δηλαδή κατὰ τὸν Πλάτωνα ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους, σὰν αὐτὸν τὸν ἴδιο νὰ ποῦμε, «δὲν σῶζεται κανεὶς».

2. Οἱ *μέσως βιώσαντες*, ἀφοῦ κριθοῦν στὸν ἄδη καὶ καθαριστοῦν τόσο μὲ νερὸ τῆς Ἀχερουσιάδος ἢ Ἀχερουσίας λίμνης, πού εἶναι καὶ δροσερὸ καὶ καθαρὸ καὶ ἥρεμο, ὅσο καὶ μὲ τὸ συμψηφισμὸ τῶν καλῶν καὶ κακῶν ἔργων τους (*εὐεργεσιῶν καὶ ἀδικημάτων*), ἀπαλλάσσονται ἀπὸ κάθε κόλασι κι ἐπανέρχονται μὲ τὸν ἴδιο τρόπο στὴ γῆ, γιὰ ν' ἀνακυκλωθοῦν. αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο καθαρτήριο ἢ πλυντήριο.

3. Οἱ *ἀμαρτήσαντες μεγάλα ἀλλ' ἰάσιμα* (= θεραπεύσιμα) Ἀ' κατηγορίας, ἦτοι διαπράξαντες μέχρι φόνους καὶ δολοφονίες, καθαρί-

ζονται μὲ τὸ νερὸ τοῦ Στυγίου ἢ Κωκυτοῦ ποταμοῦ, ποὺ εἶναι μὲν δροσερὸ καὶ καθαρὸ, ἀλλὰ τρέχει πολὺ τρελλὰ καὶ ἄγρια καὶ ταλαιπωρεῖ τοὺς κολασμένους πολὺ. κάθε χρόνο ὅμως –προφανῶς ὁ Πλάτων φαντάζεται ὅτι κι ἐκεῖ ἰσχύει τὸ ἴδιο ἡμερολόγιο μὲ τὸ ἔτος τῶν 365 ἡμερῶν– ὁ Κωκυτὸς τοὺς ἐκβράζει στὴν Ἀχερουσία, καὶ τότε παρακαλοῦν τὰ θύματά τους νὰ τοὺς συγχωρήσουν. κι ἂν μὲν ἐκεῖνοι τοὺς συγχωρήσουν, αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ἀπὸ κάθε κόλασι ἢ καθαρτήριο κι ἐπανέρχονται μὲ τὸν ἴδιο πάντα τρόπο στὴ γῆ γιὰ ἀνακύκλωσι· ἂν ὅμως τὰ θύματα δὲν τοὺς συγχωρήσουν, ξαναρχίζει πάλι ἡ κόλασί τους γιὰ ἓνα ἔτος, καὶ ξανά ἐκβράζονται στὴν Ἀχερουσία γιὰ νὰ ζητήσουν συγγνώμη, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς κάθε χρόνο, μέχρι νὰ πάρουν συγγνώμη· κι ἂν δὲν συγχωρηθοῦν ποτέ, κάνουν τὸν ἐτήσιο γύρο τους στὰ δροσερὰ καὶ καθαρὰ ἀλλὰ τρελλὰ καὶ ἄγρια νερὰ τοῦ Κωκυτοῦ. αὐτὸ εἶναι τὸ δεῦτερο καθαρτήριο ἢ πλυντήριο.

4. Οἱ *ἀμαρτήσαντες μέγала καὶ ἰάσιμα* Β' κατηγορίας, ἦτοι μέχρι φόνου τῶν γονέων τους, ἔχουν τὴν ἴδια καὶ ταυτόχρονη ἀνακύκλωσι μὲ τοὺς προηγούμενους, ἀλλ' αὐτοὶ ταλαιπωροῦνται μέσα στὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ Πυριφλεγέθοντος, τὰ ὅποια βράζουν, εἶναι θολὰ κι ἀκάθαρτα, καὶ πιὸ τρελλὰ καὶ ἄγρια ἀπὸ τὰ προηγούμενα· εἶναι, λέει, αὐτὰ ποὺ βγαίνουν κάπου κάπου καὶ στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς· (ἐννοεῖ τις θερμὲς καὶ ἰαματικὲς πηγές). αὐτὸ εἶναι τὸ τρίτο καὶ χειρότερο καθαρτήριο τοῦ Πλάτωνος, τὰ λουτρὰ τῆς Αἰδηψοῦ νὰ ποῦμε. ἓνα πλυντήριο μὲ ζεστὸ νερὸ αὐτὸ ἀλλὰ πάντα χωρὶς ἀπορροπαντικά. πάλι καλὰ δηλαδή. διότι στὸ παπικὸ καθαρτήριο ποὺ εἶναι παρμένο ἀπὸ δῶ ἀκριβῶς καὶ διασκευασμένο στὴν Ἀφρική καὶ οἱ τρεῖς καθαριζόμενες κατηγορίες κολασμένων «βράζουν στὸ ἴδιο καζάνι» κι ἐπὶ πλέον οἱ συγγενεῖς των πληρώνουν καὶ λεφτὰ· καὶ οἱ κολασμένοι ἐξαρτῶνται ἀπὸ κείνους. κι ἂν τύχη νὰ ἐξαρτᾶται ἓνας κολασμένος τοῦ καθαρτηρίου ἀπὸ μιὰ ἐκδικητικὴ χήρα, πρῶην ἀπατημένη ἢ παρὰ λίγο δολοφονημένη, ἢ ἀπὸ κανένα φιλόργυρο συμπέθερο ποὺ δὲν τοῦ κάνει μνημόσυνο ποτέ, γιὰτὶ δὲν τὸν χώνευε κιόλας, δὲν πρόκειται νὰ γλυτώσῃ οὔτε στίς 32 τοῦ μηνός. «Ἄν δὲν ἔχῃς νύχια νὰ ξυστήσῃς», ποὺ λέει κι ἡ παροιμία, «καὶ περιμένης νὰ σὲ ξύσῃ ὁ ἄλλος, κἀηκες». ἀπορῶ τί τὰ ἤθελε τὰ λεφτὰ ὁ πάπας τῆς Ῥώμης! δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι λίγο πλατωνικώτερος; φταίει ὅμως ἐκεῖνος ὁ Αὐγουστίνος Ἰππῶνος· ἐκεῖνος μαστόρεψε τὸ παπικὸ καθαρτήριο μὲ πλατωνικὰ μπάζα.

5. Τέλος κατὰ τὸν Πλάτωνα οἱ *ἀνιάτως ἀμαρτήσαντες* ῥίχνονται στὴν ὀριστικὴ κόλασι τοῦ *Ταρτάρου*, ἀπ' ὅπου δὲν βγαίνουν ποτέ.

Αὐτὰ εἶναι οἱ παράδεισοι καὶ οἱ κολάσεις τοῦ Πλάτωνος, ποὺ δὲν ἔχουν καμμία σχέσι μὲ τὴ θρησκεία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων· ἂν δὲν εἶ-

ναί ὅλα παρμένα ἀπὸ τῆ μυθολογία τῶν συγχρόνων του Αἰγυπτίων, εἶναι μόνον φαντασιώσεις τῆς διαταραγμένης σκέψεως τῆς διανοητικῆς ἀναπηρίας του· ἔχουν ὅμως σχέσι μὲ τὴ θρησκεία τῶν παπικῶν.

Δὲν τοῦ ἔκοψε νὰ σκεφτῆ τὸ ἀπλό· ὅταν οἱ κολασμένοι τῆς τρίτης καὶ τετάρτης κατηγορίας, δηλαδὴ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου καθατηρίου, ἐκβραστοῦν στὴν Ἄχερουσία, γιὰ νὰ ζητήσουν συγγνώμη ἀπὸ τὰ θύματά τους, ἂν ἐκεῖνοι εἶναι φιλόσοφοι ποὺ πῆγαν στὸν ὀριστικὸ παράδεισο, στίς *καλλίους οἰκήσεις*, ἢ ἂν πῆγαν ἐπάνω στὴ γῆ γι' ἀνακύκλωσι, πῶς θὰ τοὺς συναντήσουν καὶ θὰ μιλήσουν μαζί τους αὐτοὶ ποὺ δὲν βγαίνουν ἀπὸ τὴν Ἄχερουσία τοῦ ἄδου; καὶ πότε ἔγινε κάτι τέτοιο, ποὺ θᾶπρεπε κάθε χρόνο νὰ βλέπουμε ἐδῶ στὴ γῆ ἑκατομμύρια καὶ δισεκατομμύρια τέτοιες περιπτώσεις; κι αὐτὴ ἡ ἀρλούμπα φυσικὰ ὀφείλεται στίς διανοητικὰς διαλείψεις τοῦ φρενοβλαβοῦς καὶ ψυχοπαθοῦς Πλάτωνος.

Τὸ ζήτημα ποὺ προκύπτει εἶναι γιὰτί ὁ Πλάτων ἦταν φρενοβλαβῆς καὶ εἶχε τὴ διανοητικὴ αὐτὴ διαταραχὴ τῶν διαλείψεων· γιὰτί δηλαδὴ «ἔχανε», γιὰτί «εἶχε διαρροές». κατ' ἀρχὴν ἡ σχετικὴ φρενοβλάβεια πρέπει νὰ χρεωθῆ στὸν γράφοντα Πλάτωνα καὶ ὄχι στὸν λαλοῦντα Σωκράτη, διότι, ὅταν ὁ Πλάτων τὰ γράφη αὐτά, ὁ Σωκράτης εἶναι πεθαμένος πρὶν ἀπὸ δεκαετίες. ὅτι δὲ ὁ κατὰ Πλάτωνα Σωκράτης εἶναι πλαστὸς φαίνεται κι ἀπὸ τὴ σύγκρισί του μὲ τὸν κατὰ Ξενοφῶντα Σωκράτη, ποὺ εἶναι τελείως διαφορετικὸς. τὸ μόνον, στὸ ὅποιο συμφωνοῦν γιὰ τὸ δάσκαλό τους οἱ δυὸ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους, εἶναι ὅτι ὁ Σωκράτης μέχρι τὸ τέλος του ἦταν ἀσταμάτητος σοδομίτης καὶ δάσκαλος τοῦ σοδομισμού· τὰ δυὸ πλαστὰ εἶδωλα τοῦ Σωκράτους δὲν ἔχουν κανένα ἄλλο κοινό· καὶ προφανῶς τὸ κοινὸ εἶναι τὸ σίγουρα πραγματικὸ κι ἀναμφισβήτητο, τὰ δὲ ἄλλα ὅλα ἀμφίβολα.

Γιὰτί λοιπὸν ὁ Πλάτων εἶχε αὐτὲς τὶς διανοητικὰς διαταραχάς; πολλοὶ κι ἐν μέρει ἄγνωστοι μπορεῖ νὰ εἶναι οἱ λόγοι, πιθανοὶ ἄλλος λιγώτερο κι ἄλλος περισσότερο· ἀλλ' ἐδῶ θ' ἀναφέρω μόνον τέσσερες ποὺ τοὺς θεωρῶ πιθανωτέρους.

1. Ὁ Σωκράτης, κατὰ τὶς ἀφθονες καὶ σαφεῖς καὶ ἀναλυτικὰς μαρτυρίες καὶ τῶν δυὸ συγγραφέων μαθητῶν του, Ξενοφῶντος καὶ Πλάτωνος, καὶ πολὺ ἀργότερα καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὡς σοδομίτης χρησιμοποιοῦσε γιὰ παθητικούς του κιναίδους πολὺ τοὺς μαθητάς του. ἔχω ἀναλύσει αὐτὲς τὶς μαρτυρίες πρὶν ἀπὸ 30 χρόνια στὸ ἔργου μου Οἱ ἔκφυλοι (§§ 200-238). ὁ Πλάτων ἦταν ὁ μικρότερος ὅλων τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους κι ὁ περισσότερο χρησιμοποιημένος, δηλαδὴ πηδηγμένος. μιὰ τέτοια περιπέτεια ἑνὸς παιδιοῦ κι ἐφήβου ἀφήνει, νομίζω, πολλὰ κατακάθια στὸν ψυχικὸ του κόσμον καὶ τοῦ προκαλεῖ μεγάλη ψυχικὴ στρέβλωσι καὶ σοβαρὰς διανοητικὰς ταραχάς.

2. Ὁ Πλάτων ἦταν ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς καὶ γόνος πλουσίων γονέων, στὸ δὲ γενεαλογικὸ του δέντρο ὑπῆρξαν καὶ ἱερατικὲς οἰκογένειες μὲ κληρονομικὴ ἱερωσύνη. οἱ ἱερατικὲς οἰκογένειες κατὰ τὴν ἄσκησι τῆς ἱερατείας των στὰ ἔλευσίαια μυστήρια καὶ ἄλλα τέτοια ὄργια ἔκαναν πολλὴ χρῆσι τοῦ ναρκωτικοῦ ὀπίου (τῆς ὀπιόφορου παπαρούνας, πηγῆς τῆς μορφίνης καὶ τῆς ἠρωΐνης σήμερα). αὐτὸ πιθανῶς εἶχε καταστρέψει πολλὰ γονίδια στὸ DNA τοῦ Πλάτωνος, ὁπότε ἦταν φορεὺς μιᾶς κακῆς κληρονομικότητος. πολλὲς φορὲς ἢ φρενοβλάβεια δὲν αἰρεῖ τελείως τὴ νοημοσύνη, ὁπότε ὁ Πλάτων ὡς τέκνο πλουσίων εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ μάθῃ γράμματα. ἀλλὰ φυσικὰ τὸ κουσούρι τῶν ψυχικῶν καὶ διανοητικῶν διαταραχῶν καὶ συγκεκριμένα τῶν ἀποδεδειγμένων διαλείψεων τοῦ ἦταν ἀνεξάλειπτο. τέτοιες βλάβες εἶναι ἀνίατες ἀκόμη καὶ σήμερα.

3. Ἐνδέχεται κάποιος ἢ κάποιος πρόγονοι τοῦ Πλάτωνος, ἢ καὶ οἱ ἄμεσοι γονεῖς του νὰ ἦταν οἰνόφλυγες, ὁπότε στὰ γραπτὰ τῆς γραφορροίας του μιλάει τὸ ἄλκοόλ ἢ ἐπὶ πλέον καὶ τὸ ἄλκοόλ.

4. Οἱ ἀρχαῖοι καὶ προχριστιανικοὶ λαοί, πλὴν τοῦ Ἰσραήλ, ἐπειδὴ δὲν γνώριζαν τὴν Π. Διαθήκη, ἀγνοοῦσαν τὴν ἀποφυγὴ τῆς αἰμομιξίας καὶ τὸ πόσα φοβερὰ κακὰ τῆς κληρονομικότητος καὶ τῆς ψυχικῆς καὶ διανοητικῆς ἰσορροπίας, ἀλλὰ καὶ τῆς σωματικῆς ὑγείας, ὀφείλονται στὴν αἰμομιξία. οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες παντρεύονταν τὶς ἀδερφές των πολὺ συχνά. γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀπ' αὐτοὺς πλασμένος κατ' εἰκόνα τους θεὸς τους Ζεὺς εἶχε γυναῖκες του τὶς ἀδερφές του Ἥρα καὶ Δήμητρα, ἦταν δὲ καὶ ὁ ἴδιος αἰμομικτικὸς γόνος τῶν ἀδερφῶν Κρόνου καὶ Ῥέας. στὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα τὶς ἀδερφές των παντρεύτηκαν διάσημοι μὲν ὁ Κίμων (Ε' π.Χ. αἰ.) καὶ ὁ Πτολεμαῖος Β' ὁ *Φιλάделφος* (Γ' π.Χ. αἰ.), ἄσημοι δὲ πάρα πολλοί. ἀπὸ τοὺς δικανικοὺς λόγους τῶν ῥητόρων σὲ ὑποθέσεις *περὶ τῆς ἐπικλήρου κόρης* προκύπτει ὅτι ἰδίως οἱ εὐκατάστατοι παντρεύονταν συνεχῶς τὶς ἀδερφές των, γιὰ νὰ μὴ διασπαστῇ ἡ οἰκογενειακὴ περιουσία. στὴν Ἀθήνα αὐτὸ γινόταν κατὰ κανόνα. ἔτσι γίνονταν πολλὲς φορὲς δίκες γιὰ τὸ ποιὸς ἀπὸ τοὺς ἀδερφοὺς τῆς θὰ τὴν πάρῃ ἢ ἂν θὰ τὴν πάρῃ ὁ ἀδερφὸς τοῦ πατέρα τῆς. τὴν ἔπαιρνε δὲ ὁ ἀδερφός τῆς ἢ ὁ θεῖος τῆς, ἀκόμη καὶ ἂν ἦταν ἤδη παντρεμένος, χωρίζοντας αὐτοδικαίως τὴν προηγούμενη γυναῖκα του ἢ ὑποβιβάζοντάς τιν νομοτύπως σὲ παλλακίδα καὶ τὰ ἀπ' αὐτὴν παιδιὰ του σὲ νόθα. στὴν πλούσια οἰκογένεια τοῦ Πλάτωνος ὑπῆρξαν ἀναπόφευκτα πολλοὶ καὶ ἀλλεπάλληλοι τέτοιοι αἰμομικτικοὶ γάμοι ἀδερφῶν μὲ ἀδερφές, ὁπότε δὲν εἶναι καθόλου ἀπροσδόκητο τὸ ὅτι ὁ Πλάτων εἶχε βλαμμένα τόσα ζεύγη γονιδίων στὸ DNA του καὶ ἦταν φρενοβλαβῆς.

Τὸ πιθανώτερο κατὰ τὴ γνώμη μου εἶναι ὅτι ἡ φρενοβλάβεια τοῦ

Πλάτωνος ὀφείλεται σὲ συνδρομὴ καὶ τῶν τεσσάρων λόγων ποὺ ἐξέθεσα, καὶ ἴσως καὶ ἄλλων ποὺ δὲν ὑπέθεσα. πάντως ὁ Πλάτων σ' ὅλο τὸν ἀρχαῖο παραμεσόγειο κόσμο εἶναι ὁ ἀρχαιότερος ψυχοπαθῆς συγγραφεύς. αὐτὸ τὸ διευκρίνισα μετὰ ἀπὸ εἰδικῆ ἔρευνά μου. ἄλλοι γνωστοὶ ἀρχαῖοι ψυχοπαθεῖς συγγραφεῖς εἶναι ὁ ἑλληνογλωσσος Ἰουδαῖος Φίλων Ἀλεξανδρεὺς (20 π.Χ. - 50 μ.Χ.), ὁ ἐξελληνισμένος ἐπίσης Αἰγύπτιος καὶ Ἀλεξανδρεὺς Ὡριγένης (185 - 254) ποὺ αὐτοευνουχίστηκε κιόλας σὲ ἡλικία 18 ἐτῶν, ὁ ἐπίσης Ἀλεξανδρεὺς κατὰ τὴ γνώμη μου καὶ διεγνωσμένος μονοφυσίτης ψευδώνυμος συντάκτης τῆς μανιακῆς γραφορροίας τῆς γνωστῆς ὡς «ἀρεοπαγιτικά συγγράμματα» (γύρω στὸ ἔτος 470), καὶ ἀρκετοὶ ἄλλοι προγενέστεροι καὶ μεταγενέστεροι, ὅπως διαπιστώνεται ἀπὸ τὰ γραφόμενά τους ποὺ εἶναι ψυχοσθενικὲς γραφορροίες. ἀπὸ τὰ οὖρα καὶ τὸ αἷμα του ὁ σωματικὰ ἄρρωστος καὶ ἀπὸ τὶς γραφορροίες του ὁ ψυχικὰ ἄρρωστος διαγιγνώσκονται καὶ χωρὶς νὰ τοὺς ἔχη δῆ κανεὶς. ἀξιοσημεῖωτο εἶναι ὅτι οἱ προειρημένοι Ἀλεξανδρινοὶ καὶ οἱ τρεῖς εἶναι θαυμασταὶ καὶ μιμηταὶ τοῦ Πλάτωνος. πιθανῶς τοὺς ἀπασχολοῦσε καὶ τοὺς τέσσερες τὸ ἴδιο δαιμόνιο· ἂν δὲν ἦταν *ἑπτὰ* ἢ καὶ *λεγεών*.

3. Οἱ ἔκφυλοι

Ὅπως εἶπα, οἱ ὄροι *φιλοσοφία* καὶ *φιλόσοφος* εἶχαν στήν ἀρχαία Ἑλλάδα μιὰ ἐξέλιξι τῆς σημασίας των, ποῦ τῆς ἐξέτρεψε τελείως ἀπὸ τὴν ἀρχική τους ἔννοια. ἀρχικά σήμαιναν τὸ σύνολο τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ τὸν σχετικὸ ἐπιστήμονα. ἀπὸ τὸν 5^ο π.Χ. αἰῶνα ὅμως μεταπήδησαν σὲ ἐντελῶς ἄλλη σημασία. ἐτυμολογικῶς *φιλοσοφία* σημαίνει φιλία μὲ τὴ σοφία, ἀγάπη γιὰ γνῶσι καὶ συναναστροφή μὲ τὴ γνῶσι· δηλαδή ἀκριβῶς ἐπιστήμη. *φιλοσοφία* εἶναι τὸ πρῶτο ὄνομα τῆς ἐπιστήμης, ἐννοεῖται, ὅπως εἶπα, τὸ σύνολο τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. ἀργότερα, τὸν 5^ο π.Χ. αἰῶνα, ἐμφανίστηκε ἡ καταχρηστικῶς λεγόμενη *φιλοσοφία* τοῦ σωκρατικοῦ καὶ πλατωνικοῦ τύπου, ποῦ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ τελείως ἄσχετη μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου φλυαρία γύρω ἀπὸ τὸ πῶς ὁ ἄνθρωπος θὰ εἶναι σωματικὰ καὶ ψυχικὰ ὠραῖος καὶ εὐτυχισμένος (*καλὸς κάγαθός, καὶ εὐδαίμων*). γιὰ ν' ἀντιδιασταλῆ ἡ κυριολεκτούμενη ἀπὸ τὴν καταχρηστικῶς λεγόμενη *φιλοσοφία*, ὀνομάζονται ἡ πρώτη *φυσικὴ φιλοσοφία* καὶ ἡ δευτέρη *ἠθικὴ φιλοσοφία*· καὶ οἱ ἀντίστοιχοι φιλόσοφοι *φυσικοὶ φιλόσοφοι* καὶ *ἠθικοὶ φιλόσοφοι*. οἱ δευτέροι ἀνέλαβαν τὴ διάπλασι τοῦ ἠθους τῶν ἀνθρώπων, τὴ δημιουργία ἐνὸς νέου τύπου ἀνθρώπων. ἡ *φιλοσοφία* τοῦ 5^ο π.Χ. αἰῶνος, δηλαδή ἡ ἐπιστήμη, γιὰ λόγους καθαρῶς πρωτογονικῆς ἀδυναμίας, δὲν ἦταν ἀκόμη πλήρως ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὴ μυθολογία· ὅπως καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Ἡροδότου. ἡ πλήρης ἀπαλλαγὴ τῆς ἦταν ζήτημα χρόνου καὶ προόδου. τὸν ἐπόμενο αἰῶνα ἐμφανίζεται τελείως ἀπαλλαγμένη μὲ τοὺς Ἱπποκράτη, Μέτωνα, κλπ.. διότι αὐτοὶ εἶναι οἱ πραγματικοὶ διάδοχοι τῶν *φιλοσόφων* τοῦ 5^ο π.Χ. αἰῶνος, καὶ ὄχι οἱ Παρμενίδης, Σωκράτης, Πλάτων, κλπ.. ὁ Παρμενίδης καὶ κυρίως ὁ Σωκράτης σφετερίστηκαν τὴν ὀνομασία *φιλοσοφία* (= ἐπιστήμη) ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς φιλοσόφους. ἡ σωκρατικὴ φιλοσοφία (κάθε φιλοσοφία μετὰ τὸ Σωκράτη εἶναι σωκρατικοῦ τύπου, διότι τὸ ὄνομα κάθισε πλέον σ' αὐτὸ τὸ νέο πρᾶγμα) δὲν εἶναι καθόλου ἐπιστήμη· εἶναι θρησκεία. διότι ἀναλαμβάνει ν' ἀπαντήσῃ σ' ὅλα καὶ μόνον τὰ ἐρωτήματα ποῦ ἀπαντᾷ μόνον ἡ θρησκεία, ἐνῶ οὐδέποτε ἀπαντᾷ σ' ἐρωτήματα ποῦ ἀπασχολοῦν τὴν ἐπιστήμη. καὶ ἀντιστρόφως ἡ ἐπιστήμη, ἡ γνήσια καὶ κυριολεκτούμενη ἐπιστήμη, δὲν ἐνδιαφέρεται καθόλου γιὰ τὰ ζητήματα στὰ ὁποῖα ἐ-

παγγέλλονται ὅτι ἀπαντοῦν ἡ θρησκεία καὶ ἡ φιλοσοφία. (ἄλλο πρᾶγμα ἂν ἕνας ἐπιστήμων, καθὼς μᾶς περιγράφει ὡς ἐπιστήμων τὸ ἄστρο ἢ τὸ φυτὸ πὺ παρατηρεῖ, ἔπειτα βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς ἐπιστήμης του καὶ ὡς φίλαθλος μὲν ἀποπειρᾶται νὰ μᾶς πείσῃ γιατί ὁ Ὀλυμπιακὸς εἶναι καλλίτερη ὁμάδα ἀπὸ τὸν Παναθηναϊκὸ, ὡς φιλόσοφος δὲ ἐκφραζόμενος ἀποπειρᾶται νὰ μᾶς ἀφηγηθῆ πῶς ἔγιναν τὸ ἄστρο καὶ τὸ φυτὸ, πράγματα τὰ ὅποια δὲν παρατήρησε, οὔτε τοῦ εἶναι δυνατὸν ν' ἀναπαραγάγῃ καὶ ν' ἀναπαραστήσῃ μὲ πείραμά του). ἡ φιλοσοφία εἶναι θρησκεία καρυκευμένη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μὲ κιναιδικὴ δραστηριότητα καὶ ψυχοπαθολογικὴ φαντασιοκοπία. οἱ φιλόσοφοι τοῦ σωκρατικοῦ τύπου (ἐννοῶ ὅλους τοὺς λεγομένους ἠθικοὺς φιλοσόφους) εἶναι ἀμαθεῖς πολυλογᾶδες, πὺ μιμοῦνται κομπλεξικὰ τοὺς ἐπιστήμονες, ἡ δὲ φιλοσοφία τους εἶναι φθονερὴ ἀπομίμησι καὶ γελοιογραφία τῆς ἐπιστήμης. σήμερα βέβαια ἡ φιλοσοφία εἶναι κάπως ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὸ κιναιδικὸ στοιχεῖο, θεωρητικῶς τοῦλάχιστο, ἀλλ' εἶναι περισσότερο ψυχοπαθολογικὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαία, ἀπὸ τὸ Σωκράτη μέχρι σήμερα φιλοσοφία μπορεῖ νὰ κάνη ὁ καθένας, ἢ νὰ προσποιηθῆ ὅτι καταλαβαίνει ὁ καθένας, ἐνῶ ἡ ἐπιστήμη θέλει μυαλὸ καὶ μόχθο. ἔτσι ἐξηγεῖται, γιατί ὁ μὲν σκέτος φιλόσοφος Πλάτων εἶναι σκέτος πολυλογᾶς, ἀπὸ τὸν ὅποιο δὲν μαθαίνει κανεὶς τίποτε, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης, πὺ εἶναι κυρίως ἐπιστήμων (φυσικός, ἀστρονόμος, μετεωρολόγος, ζωολόγος, ἀνθρωπολόγος, ἱατρός, ἱστορικός, φιλόλογος), ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκφράζεται γιὰ τὰ μεταφυσικὰ ζητήματα μὲ πολὺ δισταγμὸ καὶ λέει λίγα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔχει νὰ διδάξῃ πολλὰ ἐπιστημονικὰ ἀκόμη καὶ σήμερα, ὅσο κι ἂν ἔχει ἀπαρχαιωθῆ ἡ ἐπιστήμη του. γι' αὐτὸ ἐπίσης οἱ φιλοσοφίες εἶναι πολλές, ἐνῶ ἡ ἐπιστήμη μία. θέλω νὰ πῶ ὅτι κάθε φαινόμενο ἔχει μία μόνο ἐπιστημονικὴ ἐξήγησι, ἂν αὐτὴ βρεθῆ, ἐνῶ φιλοσοφικὲς ἔχει πολλές. γιὰ παράδειγμα, οἱ φάσεις τῆς σελήνης ἢ ἡ σύνθεσι τοῦ νεροῦ ἔχουν μία ἐξήγησι, ἐνῶ οἱ θεωρίες γιὰ τὴ γένεσι τοῦ σύμπαντος ἢ τῶν ζῴων εἶναι πολλές. διότι ἡ ἀλήθεια γιὰ ὅποιοδήποτε πρᾶγμα μπορεῖ νὰ εἶναι μόνο μία, ἐνῶ οἱ φαντασιοκοπίες καὶ τὰ ψέμματα πολλά. οἱ μετὰ τὸν Παρμενίδη καὶ κυρίως τὸ Σωκράτη φιλοσοφίες εἶναι στὴν πραγματικότητα θρησκευματα. δὲν ἔχουν καμμία σχέσι μὲ τὰ τέσσερα θεμέλια τῆς ἐπιστήμης (παρατήρησι, πείραμα, μαθηματικὸ λογισμό, καὶ ἱστορικὸ τεκμήριον), ἀλλὰ βασίζονται μόνο σὲ ἀναπόδεικτους στοχασμοὺς καὶ φαντασιοκοπίες· στὸν Πλάτωνα βασίζεται ἡ φιλοσοφία καὶ σὲ πρόσφατα φτιαστοὺς ἀπὸ τὸν ἴδιο μῦθος, ὅπως εἶναι οἱ μῦθοι τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Πόρου, τοῦ σπηλαίου, τῆς κυλινδρικῆς ἀρχικῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ θεὸ κι ἔπειτα τῆς διχοτομήσεώς του σὲ δυὸ ἡμικυλίνδρια, κλπ.. μὲ τὸν τελευταῖο αὐτὸ μῦθο ὁ

Πλάτων «ἀποδεικνύει», γιατί ἡ σεξουαλική σχέση μεταξύ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς εἶναι παρὰ φύσιν, ἐνῶ τὸ φυσιολογικὸ εἶναι ἡ σεξουαλική πρῶξι ἀντρὸς μετ' ἀντρα καὶ γυναικὸς μετ' γυναικᾶ· κι ὅτι αὐτὸ προάγει τὸν ἀνθρώπο σὲ θεό. ὁ ἐπιστήμων ὀδηγεῖται στὰ συμπεράσματά του ἀπὸ τὴν παρατήρησι, τὸ πείραμα, τὸ μαθηματικὸ λογισμό, καὶ τὸ ἱστορικὸ τεκμήριο, ἐνῶ ὁ φιλόσοφος, ποὺ δὲν διαθέτει τέτοια, στοχάζεται καὶ πλάθει κατὰ τὴν ἐπιθυμία του. ἄγεται δὲ ὁ φιλόσοφος ἀπὸ τὰ προσωπικά του βίτσια, καὶ ἡ φιλοσοφία του εἶναι στὴν πραγματικότητα ἡ ἰσόβια προσπάθειά του νὰ τὰ δικαιώσῃ κατοχυρώνοντάς τα καὶ θεωρητικῶς. τὸ σωκρατικὸ αὐτὸ κόμπλεξ γιὰ δεύτερη φορὰ στὴν ἐποχὴ μας σφετερίζεται τὸ ὄνομα τῆς *ἐπιστήμης*, ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα σφετερίστηκε καὶ ἄρπαξε τὸ τῆς *φιλοσοφίας*. οἱ θεωρίες τῶν φιλοσόφων ὅλων εἶναι θρησκευτικὰ παραληρήματα, σὰν τοὺς μύθους τοῦ Κοραίου, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν κατώρθωσαν νὰ πάρουν καὶ τὸ χρισμα τοῦ θεοτικοῦ μύθου, διότι ἔπεσαν σὲ ἐποχὴ ἢ κοινωνία ἐγγράμματη ποὺ δὲν τὰ εὐνοεῖ μέχρι τὸ σημεῖο αὐτό. διατηροῦν ὅμως στὴν οὐσία τους τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ θρησκευτικοῦ μύθου, τόσο διότι εἶναι αὐθαίρετα καὶ ἀστήρικτα, ὅσο καὶ διότι οἱ εἰσηγηταὶ των γίνονται ἀπὸ τὸν ἡμιμαθῆ καὶ κομπλεξικὸ λαοτζίκο δεκτοὶ ὄχι σὰ διδάσκαλοι ἐπιστήμης ἀλλὰ σὰ θεῖες καὶ εἰδωλικὲς αὐθεντίες. ἡ δὲ φιλοσοφική τους διάθεσι εἶναι ἄλλη κοπή τῆς θρησκομανίας, πιὸ ῥαφιναρισμένης.

Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν ἀρχικῶν φυσικῶν φιλοσόφων πρὸς τοὺς ἔπειτα ἠθικοὺς λεγομένους φιλοσόφους. οἱ πρῶτοι ἦταν δουλευτῆδες ἐπιστήμονες, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι τεμπέληδες καὶ ἀργόσχολοι καὶ φθονερὰ μιμητικοὶ πολυλογᾶδες, ποὺ ἀντὶ γιὰ τὰ κοπιώδη τεκμήρια ἐπινοοῦσαν τὰ εὐκόλα καὶ γουστόζικα παραμύθια τους. γι' αὐτὸ οἱ πρῶτοι δὲν εὐκαιροῦσαν γιὰ ἔκφυλα πράγματα, ἐνῶ ὁ Σωκράτης καὶ οἱ τοῦ τύπου του, οἱ κομπογιανῖτες αὐτοὶ τῆς γνώσεως, εἶχαν ὡς καθημερινὴ καὶ ὀλόήμερη ἀσχολία τους τὸ κυνήγι καὶ τὴν ἀποπλάνησι ὡραίων ἀνηλίκων ἀγοριῶν, γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῶν ἐκφύλων ὀρέξεών τους, στὰ δὲ συμπόσια, ὅπου καταβρόχιζαν μεθοῦσαν ξερονοῦσαν καὶ ἀσελγοῦσαν παρὰ φύσιν, τὴ διατύπωσι τῶν φαντασιοκοπημάτων τους. ἐπινοηταὶ αὐτοῦ τοῦ τύπου φιλοσοφίας ὑπῆρξαν ὁ Παρμενίδης καὶ οἱ μαθηταὶ του, ἀλλ' ἐκεῖνοι ποὺ τῆς ἔδωσαν τὴν τελικὴ της μορφὴ ἦταν ὁ Σωκράτης καὶ οἱ μαθηταὶ του. ἂν καὶ ὁ Σωκράτης σὲ μεγάλο βαθμὸ εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας τῶν συγγραφέων μαθητῶν του, ὅπως περίπου ἦταν ὁ Ῥωμῖος τοῦ Σουρῆ ἢ ὁ Καραγκιόζης τοῦ Σπαθάρη.

Γιὰ τὸ Σωκράτη μαρτυροῦν πρὶν ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του Ξενοφῶντα καὶ Πλάτωνα οἱ κωμικοὶ ποιηταὶ Τηλεκλείδης, Εὐπόλις, Ἄμει-

ψίας, Καλλίας, κι Ἀριστοφάνης. ἀπ' ὄλους παρουσιάζεται ὡς ἓνας λεχρίτης, σαχλὸς καὶ ψωμολίμας, ποὺ κυττάζει ποῦ ἔχει τραπέζι, γιὰ νὰ πάη νὰ ρίχτῃ σὰ βδέλλα στὸ φαγητὸ καὶ στὸ πιωτό, προσφέροντας ὡς ἀντάλλαγμα στὸν οἰκοδεσπότη καὶ τοὺς συνδαιτυμόνες διάφορες γουστόζικες σαχλαμάρες, γιὰ νὰ γελοῦν. ἦταν προφανῶς τὸ νούμερο τῶν συμποσίων τῆς ἐποχῆς του.

Ὅπως εἶπα, ὁ κατὰ Ξενοφῶντα Σωκράτης κι ὁ κατὰ Πλάτωνα Σωκράτης, ἀρκετὰ διαφορετικοὶ μεταξὺ τους, ἔχουν ἓνα κοινὸ καὶ πανθομολογούμενο γνώρισμα, κι αὐτὸ θὰ ἦταν ἀσφαλῶς τὸ κυριώτερο ἀπὸ τὰ γνωρίσματα τοῦ πραγματικοῦ Σωκράτους· ὅτι ὑπῆρξε ὁ θρασύτερος καὶ χυδαιότερος παιδευσαστὴς, ποὺ ἐμφανίστηκε στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, τοῦ ἄρεσε νὰ τὸν λέν οἱ μαθηταὶ του *Σιληγόν*, δηλαδή ἀρχηγὸν τῶν σατύρων, καὶ ὡς κύριο καὶ καθημερινὸ ἔργο του εἶχε τὴν ἀποπλάνησι ἀνηλίκων ἀγοριῶν καὶ τὴ χρῆσι τους ὡς κιναιδῶν. πολὺ εὐστοχα ὁ Λουκιανὸς τὸν ἔχει, μόλις παρουσιάζεται στὸν ἄδη, γιὰ νὰ ἐγγραφῆ στὴ δύναμί του, νὰ δηλώνη ὡς ἐπάγγελμα· *Παιδευσαστῆς*. στοὺς δὲ Νεκρικοὺς διαλόγους του τὸν ἔχει νὰ κυκλοφορῆ στὸν ἄδη μ' ἓνα στίφος κιναιδικὰ ἀγόρια σὰ μαθητὰς του καὶ ν' ἀκούη τὸν ἔπαινο· *Εὐγε σου· οὔτε στὸν ἄδη δὲν παρατᾶς τὸ ἐπάγγελμά σου*.

Στ' Ἀπομνημονεύματά του (3,11,1) ὁ Ξενοφῶν, θέλοντας νὰ παρουσιάσῃ τὸ διδάσκαλό του Σωκράτη ὡς ἱκανὸ νὰ δώσῃ χρήσιμες συμβουλὲς σ' ὅποιοδήποτε σοφὸ ἢ ἐπαγγελματία, τὸν παρουσιάζει, σὲ μιὰ συνάντησι ποὺ εἶχαν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ του μὲ τὴν πόρνη Θεοδότη, νὰ δίνῃ «πολὺ σοφές» ὁδηγίες στὴν πόρνη, γιὰ τὸ πῶς νὰ ψαρεύῃ τοὺς πελάτες της καὶ μὲ ποιά τεχνάσματα νὰ τοὺς ξελιγώνῃ καὶ νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ τρελλαίνωνται γι' αὐτὴν. στὸ Συμπόσιό του πάλι παρουσιάζει τὸ Σωκράτη ὡς κεντρικὸ πρόσωπο μαζὶ μὲ τοὺς μαθητὰς του σ' ἓνα συμπόσιο στὸν Πειραιᾶ. ὁ οἰκοδεσπότης Καλλίας, ἐρωτευμένος μ' ἓναν ἀνήλικο ἀθλητὴ καὶ νικητὴ κατὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη, ἔκανε τὸ συμπόσιο, γιὰ νὰ τιμήσῃ τὸν κιναιδὸ του, τὸν ὁποῖο ἀσφαλῶς εἶχε μαζὶ του καθὼς καὶ τὸν πατέρα του. δηλαδή γιόρταζε περίπου τὴν ἐπισημοποίησι τοῦ σεξουαλικοῦ δεσμοῦ του μὲ τὸν κιναιδὸ του. στὸ συμπόσιο αὐτὸ ἐκεῖνος ποὺ κόβει καὶ ῥάβει εἶναι φυσικὰ ὁ Σωκράτης, ὁ οἰκοδεσπότης εἶχε φροντίσει νὰ διασκεδάσῃ τοὺς καλεσμένους του καὶ μὲ κάποιες ἀκροβασίες καὶ παντομίμες ποὺ παρουσίασε κάποιος γελωτοποιὸς Φίλιππος μαζὶ μὲ τὸ μικρὸ του θίασο, ἀποτελούμενο ἀπὸ δυὸ ὠραίους ἀνηλίκους δούλους του, ἀγόρι καὶ κορίτσι. μετὰ τίς παραστάσεις τοῦ θιάσου ὁ Σωκράτης ἔστησε συζήτησι μὲ τὸ Φίλιππο, ὁ ὁποῖος δηλώνει ὅτι κοιμᾶται κάθε βράδυ μὲ τὸ ἀγόρι χρησιμοποιώντας το ὡς κιναιδὸ του, ἀλλὰ φοβᾶται, διότι πολλοὶ σκέφτονται πονηρὰ γιὰ τὸ ἀγόρι καὶ θέλουν νὰ τοῦ τὸ διαφθείρουν· θέ-

λουν δηλαδή νὰ τὸ χρησιμοποιήσουν κι ἐκεῖνοι ὡς κίναϊδό τους. ὁ Σωκράτης ὅμως τὸν νουθετεῖ καὶ τὸν καθησυχάζει λέγοντάς του, ὅτι τὸ παιδί δὲν θὰ διαφθαρή καθόλου, ἂν χρησιμοποιηθῆ ὡς κίναϊδος κι ἀπὸ ἄλλους· νὰ μὴν τὸ φοβᾶται αὐτὸ καθόλου.

Ἴδιος σ' αὐτὰ καὶ ὁ κατὰ Πλάτωνα Σωκράτης ὠρμοῦσε μὲ μανία σὲ ἀνήλικα ἀγόρια. στὸ διάλογο *Λύσις* οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους τὸν καλοῦν σ' ἓνα παιδικὸ γυμναστήριο –*παιδικὴ χαρὰ* ὅπως λέμε σήμερα–, γιὰ νὰ τοῦ δείξουν τὸν Λύσι, ἓνα ὄμορφο ἀνήλικο παιδί. θέλει ν' ἀσελήγη ἐπάνω του ἓνας μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, καὶ μὴν μπορῶντας νὰ τὸ πείση, καλεῖ τὸ Σωκράτη νὰ τὸν βοηθήσῃ. ὁ Σωκράτης φωνάζει κοντὰ του τὸ ἀνήλικο παιδί, ἐκεῖνο ἔρχεται μαζί με τὸν ἐπίσης ἀνήλικο φίλο του Μενέξενο. ὁ Σωκράτης ἀνοίγει συζήτησι με τὸν Λύσι, γιὰ νὰ δείξῃ στὸ μαθητὴ του, πῶς νὰ τὸ πείση ταπεινώνοντάς το πρῶτα κι ἐξουθενώνοντάς το στη συζήτησι. συγχρόνως δὲ κι ὁ Σωκράτης καὶ οἱ μαθηταὶ του κατατρῶγουν με τὰ μάτια τους τὶς σάρκες τοῦ παιδιοῦ καὶ καίγονται. πρὶν ὅμως ἀποτελειώσουν τὸ θήραμά τους, καταφτάνουν οἱ δούλοι παιδαγωγοὶ –σωματοφύλακες τῶν δυὸ παιδιῶν, γιὰ νὰ τὰ πάρουν στὸ σπίτι, ὁ Σωκράτης καὶ οἱ μαθηταὶ του ὡς ἐλεύθεροι πολῖτες τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας, πὺ εἶναι, προσπαθοῦν νὰ διώξουν τοὺς δούλους καὶ νὰ κρατήσουν τὰ παιδιά. ἐκεῖνοι, βάρβαροι καθὼς εἶναι, ἀμύνονται καὶ ὑπερασπίζονται τὰ παιδιά με ἀφοσίωσι. γίνεται μάχη. στὸ τέλος οἱ ἀρσενικοῖτες ἠτῶνται ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, ἐνῶ οἱ ἀνελεύθεροι βάρβαροι παίρνουν τὰ παιδιά καὶ τὰ φέρνουν στὰ σπίτια τῶν γονέων τους σῶα.

Στὸ διάλογο Χαρμίδης ὁ Σωκράτης, μόλις γυρίζει ἀπὸ μιὰ μάχη τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἄγρια πεινασμένος καθὼς εἶναι γιὰ παιδικὴ σάρκα, πηγαίνει σ' ἓνα γυμναστήριο ἐφήβων, κι ἐκεῖ, μόλις βλέπει τοὺς μαθητάς του νὰ κατατρῶγουν με τὰ μάτια τους τοὺς γυμνοὺς ἐφήβους, τὸ πρῶτο πὺ τοὺς ῥωτάει εἶναι ἂν γνώρισαν τίποτε ὄμορφα ἀγόρια. ἐκεῖνοι τοῦ λέν ὅτι βρῆκαν ἓνα πολὺ ὄμορφο κομμάτι, τὸ Χαρμίδη, κι ὁ Σωκράτης πάει ἀμέσως νὰ τὸ συναντήσῃ καὶ νὰ τὸ φλερτάρῃ κἀνοντας μαζί του φιλοσοφικὸ διάλογο. μόλις τὸ χαιρετάει, συστήνεται στὸ νεαρὸ παιδί ὡς γιατρὸς πὺ μπορεῖ νὰ τὸ γιατρέψῃ (στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια εἶναι κανεὶς ὅ,τι δηλώνει). ἀπορημένο τὸ παιδί τὸν κυττάζει, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους καὶ ἄλλοι, πὺ συνήθιζαν νὰ μαζεύονται στὶς παλαιστρες καὶ νὰ κυττάζουν τὰ γυμνὰ παιδιά, μαζεύτηκαν γύρω ἀπὸ τὸ Σωκράτη καὶ τὸ παιδί, γιὰ ν' ἀπολαύσουν τὸ φλέρτ. «Καὶ τότε, μεγάλη μου», διηγεῖται ὁ ἴδιος ὁ Σωκράτης, «εἶδα μέσα ἀπὸ τὰ ῥοῦχα του, καὶ ἄρχισα νὰ φλέγωμαι, καὶ ἤμουν ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου· καὶ παραδέχτηκα ὅτι πολὺ σοφὸς στὰ σεξουαλικὰ ὑπῆρξε ὁ Κυδίας, πὺ μιλώντας

για ὠραῖο ἀνήλικο ἀγόρι εἶπε· ‘Φοβήθηκα μήπως μικρὸ ζαρκαδάκι βρεθῆῖ μπροστὰ σὲ λιοντάρι καὶ τοῦ ξεσχίση κανένα κόμματι σάρκας· διότι ἐνίωσα νὰ μὲ κατατρώγῃ αὐτὸ τὸ θρεφταράκι’».

Στὸν πλατωνικὸ διάλογο Εὐθύδημος, πάλι σὲ γυμναστήριο ἀνηλίκων ἀγοριῶν, ὁ Σωκράτης πλησιάζει τὸν ἀνήλικο Εὐθύδημο, ποὺ εἶναι ἐρωμένος κίναϊδος τοῦ μαθητοῦ του Κτησίππου, καὶ φλερτάροντάς τον προσπαθεῖ νὰ τὸν ἐντυπωσιάσῃ, ἐνῶ ὁ Κτησίππος *ὑπεραγωνιᾷ*, μήπως ὁ διδάσκαλός του τοῦ φάῃ τὸν κίναϊδό του. ἀκολουθοῦσαν δὲ τῇ στιγμῇ ἐκεῖνη τὸν Εὐθύδημο ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Κτησίππο καὶ ἄλλοι *ἐρασταὶ πάνυ πολλοί*, περίπου δηλαδὴ ὅπως μιὰ ομάδα ἀπὸ ἀρσενικὰ σκυλιὰ ἀκολουθοῦν μιὰ σκύλα ποὺ σέρνει.

Ἐπειδὴ κι ὁ πιὸ διεφθαρμένος καὶ ἔκφυλος ἄνθρωπος ἔχει γιὰ τὸν ἑαυτό του τὴν ἰδέα ὅτι εἶναι ἠθικὸς καὶ ἐνάρετος –ἰδίως ὅταν εἶναι Ἕλληνας–, καί, γιὰ νὰ τὸ δείξῃ κιόλας αὐτό, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ κατακεραυνώσῃ κάποιους ἄλλους ὡς διεφθαρμένους, καὶ ὁ Πλάτων, ποὺ διηγεῖται ὅλα τὰ παραπάνω μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὸ διδάσκαλό του καὶ ἀρσενοκοίτη του Σωκράτη, κάπου στὸ διάλογό του Γοργίας κατακεραυνώνει ὡς αἰσχροὺς καὶ φοβερὰ πρόστυχους τοὺς *κιναιδούς* οἱ ὁποῖοι ἐκδίδονταν στὰ πορνεῖα τῶν ἀρρένων μὲ χρήματα. ἔτσι κατακρίνουν σήμερα οἱ ἄνθρωποι σὰν πρόστυχες τὶς πόρνες μὲ τὶς ὁποῖες πορνεύουν. τῆς ἴδιας ὑποστάθμης ἦταν κι ὁ Πλάτων. ὅλοι οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους, καὶ οἱ Ξενοφῶν καὶ Πλάτων φυσικά, ἦταν στὰ νεανικά τους χρόνια κίναϊδοὶ τοῦ Σωκράτους, ὅταν μεγάλωναν καὶ τραχαιναν καὶ δὲν ἄρresαν πλέον στὸ Σωκράτη ὡς κίναϊδοὶ, ἀφοῦ φρόντιζαν νὰ τοῦ φέρουν ἄλλα ἀγόρια γιὰ κιναιδούς του, οἱ ἴδιοι γίνονταν ἀρσενοκοῖτες. ὁ Σωκράτης ἦταν πολὺγαμος. εἶχε δύο γυναῖκες ταυτοχρόνως, τὴν ἐγγονὴ τοῦ «δικαίου» Ἀριστείδου Μυρτώ καὶ τὴν Ξανθίππη, διότι στὰ χρόνια του θεσπίστηκε μὲ νόμο στὴν Ἀθήνα ἡ πολυγαμία· καὶ μὲ τὴν κάθε γυναῖκα του εἶχε μερικὰ παιδιὰ. ἀδιαφοροῦσε λοιπὸν γιὰ τὶς γυναῖκες του καὶ τὰ παιδιὰ του, δὲν μποροῦσε ν’ ἀρκεστῆ στοὺς μαθητάς του ποὺ χρησιμοποιοῦσε ὡς κιναιδούς του, δὲν τοῦ ἔφταναν τὰ ἔκτακτα καὶ περιστασιακὰ ἀνήλικα ἀγόρια ποὺ ἀποπλανοῦσε στὰ παιδικὰ γυμναστήρια, ἀλλ’ ἐπισκεπτόταν καὶ τὰ δημόσια πορνεῖα ἀρρένων, τὰ ὁποῖα στίς μέρες του, λόγῳ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἦταν κατάμεστα ἀπὸ αἰχμάλωτα ἀγόρια. ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι νικοῦσαν μιὰ ἐλληνικὴ πόλι, συνήθως «σύμμαχό» τους ποὺ ἔδειχνε τάσεις ν’ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν Ἀθηναϊκὴ συμμαχία, κι ἔσφαζαν τοὺς κατοίκους της, ὅπως ἔκαναν στὴ Μήλο ἢ καὶ στὴν Ἡλῖδα, μάζευαν τ’ ἀνήλικα ἀγόρια τῶν σφαγμένων ἢ ἡττημένων ἀντιπάλων καὶ ὡς δούλους πλέον τὰ ἔκλειναν σὲ ἀθηναϊκὰ πορνεῖα ἀρρένων, ὅπου τὰ βίαζαν κι ἐν συνεχείᾳ τὰ χρησιμοποιοῦ-

σαν συνεχῶς ὡς δημοσίους κιναίδους, εἰσπράττοντας τὰ καταβαλλόμενα χρήματα γιὰ λογαριασμὸ τοῦ κρατικοῦ ταμείου. τέτοιο ἓνα πορνεῖο αἰχμαλώτων ἀγοριῶν ἐπισκεπτόταν κι ὁ Σωκράτης μαζί μὲ τοὺς μαθητὰς του. ἐκεῖ κάποτε «ἐρωτεύτηκε» παράφορα ἓνα αἰχμάλωτο ἀγόρι, πὸν συνήθιζε νὰ τὸ ἐπισκέπτεται, τὸ ὁποῖο καταγόταν ἀπὸ εὐγενῆ καὶ πλούσια ἐξοντωμένη οἰκογένεια τῆς Ἥλιδος τῆς Πελοποννήσου, τὸ Φαῖδωνα. ὅταν ἡ ἔκφυλη ἐπιθυμία του γι' αὐτὸ ἔφτασε στὰ ὄρια τῆς λύσσης, ἔβαλε τὸν πλούσιο μαθητὴ του Κρίωνα καὶ τοῦ τὸ ἀγόρασε, γιὰ νὰ τὸ ἔχη μαζί του μονίμως. καὶ τὸ εἶχε, ἤθελε δὲν ἤθελε ἐκεῖνο, ἀνάμεσα στοὺς μαθητὰς του. φιλοσοφικὴ συζήτησι μ' αὐτὸ τὸ ἀγόρι ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ὁ διάλογος τοῦ Πλάτωνος Φαίδων. παράφορα «ἐρωτευμένος» ἦταν ὁ Σωκράτης κάποτε καὶ μὲ τὸ μαθητὴ του Φαῖδρο. γιὰ τὶς ἀνώμαλες σεξουαλικές του σχέσεις μ' αὐτὸν ὁ πλατωνικὸς Μάξιμος Τύριος χρησιμοποιεῖ γιὰ τὸ Σωκράτη τὴν ἔκφρασι *ἐκβακχέεται ἐπὶ Φαίδρω ὑπὸ τοῦ ἔρωτος*.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους καὶ ἰδιαίτερος ὁ Πλάτων μᾶς παραδίδουν πολλὰς φορὲς τὸν ἰσχυρισμὸ τοῦ Σωκράτους, ὅτι εἶχε χρησιμοποιήσει κάποτε ὡς κιναιδὸ τοῦ καὶ τὸν Ἀλκιβιάδη. αὐτὸ πιθανῶς εἶναι μόνον καυχησιολογία τοῦ Σωκράτους. μέχρι τὸν Πλούταρχο ἔχει φτάσει ἡ παράδοσι ὅτι τόσο ὁ Σωκράτης ὅσο κι ὁ κυριώτερος ἀπὸ τοὺς κατηγοροῦς τοῦ Ἄνυτος ἦταν καὶ οἱ δυὸ ἐρασταὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ ἀπὸ ἔκφυλη ζηλοτυπία ἀντεραστοῦ κινήθηκε ὁ Ἄνυτος γιὰ νὰ κυνηγήσῃ τὸ Σωκράτη μέχρι θανάτου. κατὰ τὴν ἀποψὶ δηλαδὴ αὐτῆ, πὸν προέρχεται ἀπὸ τὸ πλατωνικὸ περιβάλλον, ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους ἦταν ξεκαθάρισμα λογαριασμῶν μεταξὺ κολομπαράδων. ἐννοεῖται ὅτι στὴν ἐναντίον τοῦ Σωκράτους κατηγορία τοῦ Ἄνυτου, ὅτι διαφθείρει τοὺς νέους, δὲν ἐννοοῦνται καθόλου οἱ ἀνώμαλες σεξουαλικές του σχέσεις μ' αὐτούς. διότι κι ὁ Σωκράτης κι ὁ Ἄνυτος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δικασταὶ πὸν ἐκδίκασαν τὴν ἀντιδικία τους ἦταν ὅλοι ἔκφυλοι. ὡς διαφθορὰ τῶν νέων τόσο οἱ διάδικοι ὅσο καὶ οἱ δικασταὶ ἐννοοῦσαν ὅτιδὴποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὶς κιναιδικές σχέσεις. πάντως ὁ Σωκράτης ὡς ἔκφυλος ἦταν τέτοιος, πὸν σήμερα σ' ὁποιοδήποτε κράτος τῆς γῆς κι ἂν ζοῦσε, μ' ὁποιαδήποτε νομοθεσία, θὰ ἦταν στὶς φυλακὲς ἢ στὴν κρεμάλα γιὰ τὶς πράξεις του ὡς ὁ εἰδεχθέστερος ἐγκληματίας. τὸ ἔκφυλο καπρίτσι τόσο τοῦ Σωκράτους ὅσο καὶ τῶν μαθητῶν του καὶ ἰδιαίτερος τοῦ Πλάτωνος ὑπῆρξε τὸ κίνητρο πὸν τοὺς ἐνέπνευσε τὶς πρὸ φασιστικὲς καὶ ἀνελεύθερες πολιτικὲς ἀντιλήψεις, τόσο ἀνελεύθερες, πὸν δὲν ἐφήρμοσε ποτὲ οὔτε κἂν φαντάστηκε τὸ πρὸ τυραννικὸ καθεστῶς ἀπὸ τὰ ὑπαρκτὰ σ' ὀλόκληρη τὴν παγκόσμια ἱστορία. ὁ ἀσύλληπτος φασισμὸς τους, πὸν εἶναι ἔκφρασι τοῦ ἐκφύλου φθόνου των καὶ τῆς ἐκφυλῆς φιλαυτίας των ὡς κιναι-

δων καὶ ἀρσενοκοιτῶν, ἐκφράζεται κυρίως στὸ περιφημότερο σύγγραμμα τοῦ Πλάτωνος, τὴν Πολιτεία (= Καθεστῶς). σὲ σύγκρισι μὲ τὴν Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος ὁ Ἡγεμῶν τοῦ Μακιαβέλλι εἶναι ἓνα ἀ-θῶο παιδικὸ ἀνάγνωσμα. ἦταν δὲ καὶ στὴν πρᾶξι ὁ Σωκράτης καὶ οἱ μαθηταὶ του ἀμφισβητῆτες καὶ ἐπικριταὶ τοῦ καθεστῶτος τῆς δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ θαυμασταὶ καὶ νοσταλγοὶ τοῦ φασιστικοῦ καθεστῶτος τῶν Λακεδαιμονίων. ἡ πολιτικὴ τους θεωρία, οὐτοπικὴ καὶ ἀνεδαφικὴ ἀσφαλῶς, εἶναι μιὰ προέκτασι τῆς *Λακεδαιμονίων πολιτείας*, τοῦ λακωνικοῦ καθεστῶτος, ποὺ ὡς ὑπαρκτὸ σύστημα ἦταν τὸ Σιδηροῦν Παραπέτασμα τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος. πίσω ὅμως ἀπὸ τὶς πολιτικὲς ἀντιλήψεις τῶν σωκρατικῶν καὶ πλατωνικῶν στέκεται σὰ σκοτεινὸς ἐμπνευστὴς ὑποκινητῆς καὶ ὑποβολέας ἡ κιναιδικὴ καὶ κολομπαράδικη βιοθεωρία τους, ἡ ὁποία ἐκφράζεται κυρίως στὸ Συμπόσιο καὶ στὸ Φαῖδρο τοῦ Πλάτωνος.

Στὸ Συμπόσιό του ὁ Πλάτων, ἓνα κείμενο ποὺ εἶναι ἐγκώμιο τοῦ κιναιδισμοῦ καὶ προσπάθεια θεωρητικῆς κατοχυρώσεώς του, ἀναπτύσσει τὴ σεξουαλικὴ θεωρία του, ποὺ εἶναι ὁ πυρήνας τῆς βιοθεωρίας του. τὶς ἀντιλήψεις ποὺ θέλει νὰ περάσῃ τὶς ἐκφράζουν κυρίως ἕξι συνδαιτυμόνες· ἡ πόρνη Διοτίμα (201d), οἱ ἐπαμφοτερίζοντες (= μπινέ-δες) Φαῖδρος καὶ Ἀλκιβιάδης, καὶ οἱ ἀρσενοκοῖτες Ἐρυξίας, Πausανίας, καὶ Ἀριστοφάνης. ὁ δὲ Σωκράτης ἐγκρίνει καὶ ἐπευλογεῖ τὰ λεγόμενά τους. ὁ θεματικὸς τίτλος τοῦ Συμποσίου εἶναι Περὶ ἔρωτος (ἐννοεῖται κιναιδικοῦ). ὁ ἐπαμφοτερίζων Ἀλκιβιάδης, πρακτικώτερος ἀπ' ὅλους, δηλώνει ὅτι εἶναι ἐρωτευμένος μὲ τὸ Σωκράτη καὶ τὸν ἐπίσης παρόντα τραγικὸ ποιητὴ Ἀγάθωνα, ποὺ ἦταν μόνιμος κιναιδος, ὅτι προτιμᾶει νὰ ἔχῃ ταυτοχρόνως στὸ κρεβάτι ἀρσενοκοίτη του τὸ Σωκράτη καὶ κιναιδό του τὸν Ἀγάθωνα, καὶ ὅτι γι' αὐτὸ συνηθίζει νὰ κοιμᾶται ἀνάμεσά τους. ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν αὐτὸ ὡς περιστατικὸ εἶναι ἀλήθεια ἢ φαντασιοκόπημα τοῦ Πλάτωνος, ποὺ ἦταν ἀκόμη παιδί, ὅταν ὁ Ἀλκιβιάδης ἦταν ἀρχιστράτηγος, δείχνει τὸ πνεῦμα ποὺ ἐπικρατεῖ στὸ Συμπόσιο.

Κι ἐνῶ ὁ πλατωνικὸς Ἀλκιβιάδης ἔχει ὡς θεωρία του τὴν πρακτικὴ του καὶ τὴν ὄρεξί του, ὁ Pausanias, ὁ Ἀριστοφάνης, καὶ οἱ ἄλλοι προβάλλουν ὡς θεωρία τους ἀπὸ ἓνα μῦθο φτιαγμένο ἀπὸ τοὺς ἴδιους· δηλαδὴ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα. τοῦ Pausanias ὁ μῦθος-θεωρία εἶναι ὅτι ὑπάρχουν δύο Ἀφροδίτες, ἡ *πάνδημος* καὶ ἡ *οὐρανία*. *πάνδημος Ἀφροδίτη* εἶναι ἡ σεξουαλικὴ δραστηριότης τῶν πολλῶν καὶ φαύλων ἀνθρώπων, δηλαδὴ ἡ σεξουαλικὴ σχέσι τοῦ ἀντρὸς μὲ τὴ γυναῖκα, ἐνῶ *οὐρανία Ἀφροδίτη*, δηλαδὴ ἡ τοῦ ἄρρενος μόνον, ἢ ὁ τῶν παίδων ἔρως, ἢ ἡ παιδευσις, εἶναι τῶν ὀλίγων καὶ ἀνωτέρων ἀνθρώπων· τῶν φιλοσόφων.

Τοῦ Ἄριστοφάνους ὁ μῦθος -θεωρία εἶναι ὅτι στὴν ἀρχὴ οἱ θεοὶ ἔπλασαν τὸν ἄνθρωπο κυλινδρικό (*στογγύλον*). τὰ πλευρά του ἦταν κυκλοτερῆ· σὰν τὰ στεφάνια τοῦ ξύλινου βαρελιοῦ, θὰ λέγαμε σήμε-
ρα. ὁ τέτοιος ἄνθρωπος εἶχε 2 πρόσωπα, μπρὸς πίσω, 2 αἰδοῖα, 4 αὐ-
τιά, 4 μάτια, 4 χέρια, καὶ 4 πόδια, ὅλα ἀντίστροφα. τὰ φύλα ἦταν
τρία· ἀρσενικό, θηλυκό, καὶ ἀρσενοθήλυκο (τὸ *ἄρρεν*, τὸ *θηῆλυ*, καὶ τὸ
ἀνδρόγυνον). γιὰ κάποιο παράπτωμα τῶν ἀνθρώπων ὁ Ζεὺς ἀποφά-
σισε καὶ τοὺς διχοτόμησε (*δίχα διέτεμε*) μὲ μιὰ κατακόρυφη τομὴ σὲ
δύο ἡμικυλίνδρια, γιὰ νὰ τοὺς ταπεινώσῃ καὶ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ. ἔ-
στρεψε ἔπειτα τὰ πρόσωπά τους 180 μοῖρες πρὸς τὴν τομὴ τους, γιὰ
νὰ τὴ βλέπουν καὶ νὰ ταπεινώνωνται, καὶ μάζεψε τὸ δέσμα τους τα-
νύζοντάς το πρὸς τὸ κέντρο τῆς τομῆς, ὅπου σχηματίστηκε ὁ ἀφαλός.
τὰ δυὸ ἡμικυλίνδρια ποθοῦν κι ἀναζητοῦν πλέον τὸ ἓνα τὸ ἄλλο κι ἀ-
γκαλιάζονται καὶ συνουσιάζονται, ὅταν προέρχονται ἀπὸ τὸ ἀρσενο-
θήλυκο φύλο, εἶναι οἱ σημερινοὶ ἄντρας καὶ γυναῖκα. γι' αὐτὸ αὐτοὶ
ποὺ ἐρωτεύονται ἄντρας μὲ γυναῖκα εἶναι οἱ λιγώτεροι. ὅταν ὅμως
προέρχονται ἀπὸ τ' ἄλλα δύο φύλα, τὸν πρότερο ἄντρα καὶ τὴν πρό-
τερη γυναῖκα, τότε εἶναι τὰ σημερινὰ ἔκφυλα ζευγάρια, εἴτε ἀρσενο-
κοίτης καὶ κίναϊδος, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸν πρότερο ἄντρα, εἴτε *ἐ-
ταιρίστριαι* (= λεσβίες) ἐνεργητικὴ καὶ παθητικὴ, ποὺ προέρχονται
ἀπὸ τὴν πρότερη γυναῖκα. γι' αὐτὸ κι αὐτοὶ εἶναι οἱ περισσότεροι. ἡ
θεωρία αὕτη δείχνει ἢ ὅτι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὴν Ἀθήνα οἱ ἔκφυλοι
ἦταν περισσότεροι ἀπὸ τοὺς φυσιολογικούς, δύο πρὸς ἓνα, ἢ ὅτι ἔτσι
μοίραζε τὰ ποσοστὰ ἢ φαντασία τοῦ Πλάτωνος. κι ἀφοῦ λέει κι ἄλλα
τέτοια σαχλά, καταλήγει ὅτι τὸ νὰ ποθοῦν οἱ ἄνθρωποι νὰ συνουσιάζ-
ονται ἄντρας μὲ γυναῖκα εἶναι κάτι τὸ τιποτένιο καὶ τὸ φαῦλο, ἐνῶ
τὸ νὰ θέλουν ἄντρας μὲ ἄντρα, καὶ γυναῖκα μὲ γυναῖκα, εἶναι τὸ φυ-
σιολογικό, τὸ σπουδαῖο, τὸ ὑψηλό, τὸ θεῖο. γι' αὐτὸ κατὰ τὴ γνώμη
του ὅλοι οἱ μεγάλοι πολιτικοὶ προτιμοῦν τὶς σεξουαλικὲς σχέσεις μὲ
ἀγόρια παρὰ ἓνα γάμο μὲ γυναῖκα. ὁ μῦθος αὐτὸς προβάλλεται στὸ
Συμπόσιο ὡς ἡ πιὸ ἐπιτυχημένη καὶ ἀποδεκτὴ θεωρία. σύμφωνα δὲ
μὲ τὸ συμπληρωματικὸ μῦθο-θεωρία τοῦ Φαίδρου, ἐπίσης ἀποδεκτό,
ἀπὸ τοὺς δυὸ θεῖους ἐραστὰς τοῦ κιναιδικοῦ ζευγαριοῦ θειότερος εἶ-
ναι ὁ ἀρσενοκοίτης παρὰ τὸ κιναιδικὸ ἀγόρι· τεκμήριο τῆς τέτοιας ὑ-
περοχῆς τοῦ ἀρσενοκοίτου εἶναι ὅτι ὁ ἀρσενοκοίτης εἶναι ποὺ ἔχει
μέσα του τὸ θεό· (*θειότερον ἐραστής παιδικῶν· ἐνθεος γὰρ ἐστι*). ὡς
θεὸς ποὺ ἔχει μέσα του ὁ ἀρσενοκοίτης ἐννοεῖ τὴν ἄγρια καὶ παράφο-
ρη ἐπιθυμία ν' ἀπολαύσῃ τὸ ἀγόρι, μιὰ ἐπιθυμία ποὺ δὲν ἐλέγχεται,
ἄρα εἶναι δύναμις ὑπεράνθρωπη, δηλαδὴ θεός. αὐτοὶ οἱ πλατωνικῆς
κατασκευῆς μῦθοι εἶναι τὰ μεγάλα τεκμήρια τοῦ Πλάτωνος, στὰ ὁ-
ποῖα στηρίζει τὴ φιλοσοφία του.

Ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους Φαῖδρος ὑπῆρξε, ὅπως ἀνέφερα, καὶ κίναιδος τοῦ Σωκράτους, ὁ δὲ διάλογος τοῦ Πλάτωνος Φαῖδρος, διάλογος μεταξύ Σωκράτους καὶ Φαίδρου, ἔχει ὡς θέμα του τὸν ἔρωτα πάλι καὶ κυρίως τὸν κιναιδικὸ ἔρωτα καὶ τὴ μετενσωμάτωσι τῶν ψυχῶν πού σήμερα λέγεται λαϊκότερα καὶ μετεμψύχωσι. ἀναπτύσσοντας τὸ σχετικὸ μῦθο του ὁ Πλάτων μὲ τὸ στόμα τοῦ Σωκράτους, ὁ ὁποῖος φέρεται σὰ πάνσοφος καὶ ἀναντίρρητος θεὸς πού γνωρίζει ὅλα τὰ μεταφυσικὰ πράγματα σὰν τὴν κουζίνα τοῦ σπιτιοῦ του, χωρίζει τις μετενσωματούμενες ψυχές σὲ 9 τάξεις, τὴν κάθε μιὰ ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἄλλη. οἱ ψυχές, σύμφωνα μὲ τὸ φτιαγμένον πάλι μῦθο του, κατὰ τις μετενσωματικῆς των περιπέτειες προάγονται ἢ ὑποβιβάζονται ἀνάλογα μὲ τὴν ἀρετὴ πού ἀσκοῦν πάνω στὴ γῆ. πάνω ἀπ' ὅλες τις ψυχές, ἐκεῖνη πού γειτνιάζει μὲ τὴν τελικὴ θέωσι, εἶναι, λέει ὁ αὐθαίρετος μυθοπλάστης Σωκράτης ἦτοι ὁ Πλάτων, ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου καὶ παιδεραστοῦ ἀρσενοκοίτου· *ἢ τοῦ φιλοσοφήσαντος ἀδόλως ἢ παιδεραστήσαντος μετὰ φιλοσοφίας*. ἂν ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου ἀρσενοκοίτου κἀνὴ τὴ ζωὴ αὐτὴ ἐπὶ τρεῖς ἀλλεπάλληλες φορές, τότε *πτεροῦται*, δηλαδή «βγάζει φτερά», ἀποπνευματώνεται, καὶ μετὰ ἀπὸ 3.000 χρόνια θεώνεται· γίνεται θεός. μετὰ τὴ θέωσι δὲν μετενσωματώνεται πλέον, ἀλλὰ παραμένει θεός. ὁ ἄνθρωπος δηλαδή κατὰ τὸ Σωκράτη καὶ Πλάτωνα γίνεται θεός διὰ τοῦ κιναιδισμού καὶ τῆς ἀρσενοκοιτίας. λίγο παρακάτω ἀπ' αὐτὰ ὡς πρακτικὴ πού ὀδηγεῖ στὴ θέωσι συνιστᾷ ὁ Σωκράτης τὸ νὰ περιορίζῃ κανεὶς τὴ σεξουαλικὴ του δραστηριότητα μόνο στὸν κιναιδισμό, ἀποφεύγοντας τὴ γυναῖκα του, ἢ σχέσι μὲ τὴν ὁποία εἶναι ἀμαρτωλὴ καὶ κτηνώδης καὶ τὸν ἀποκτηνώνει περισσότερο. ἢ ἡδονὴ τοῦ ἀντρὸς μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ ἢ τεκνογονία εἶναι, λέει, *ἡδονὴ παρὰ φύσιν καὶ ὕβρις καὶ νόμος τετράποδος* κτήνους, ἐνῶ ὁ τέλειος ἄνθρωπος τείνει μόνο πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὸν κιναιδισμό, καὶ σέβεται ὡς θεὸ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς σεξουαλικῆς δραστηριότητος καθὼς καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦ τέτοιου ἡδονισμού του (*θύοι ἂν ὡς ἀγάλματι καὶ θεῶ τοῖς παιδικοῖς*). αὐτὴ εἶναι ἡ ἠθικὴ καὶ μεταφυσικὴ θεωρία τοῦ Σωκράτους ἦτοι τοῦ Πλάτωνος.

Ἡ δὲ πολιτικὴ θεωρία του ἀναπτύσσεται στὴν Πολιτεία του καὶ εἶναι ἀνάλογη τῆς ἠθικῆς καὶ μεταφυσικῆς του. ἡ Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος εἶναι τυπικὰ διάλογος ἱστορούμενος σὲ πλάγιον λόγον, στὴν οὐσία τῆς ὅμως εἶναι ἓνας ἀπέρρατος μονόλογος τοῦ Σωκράτους, κατὰ τὸν ὁποῖο ἐκμαιεῖται δῆθεν τὰ πορίσματά του ἀπὸ τὸ συνομιλητὴ του. στὴν πραγματικότητά ἐκμαιεῖται μόνο τὴν κατάφασί του *Σύμφημι*, ἢ *Ὡμολόγηται*, ἢ *Πάνυ γε*, ἢ *Πάνυ μὲν οὖν*, ἢ *Καὶ γάρ*, ἢ *Καὶ μάλα*. ἀπ' αὐτὸ φαίνεται, ὅτι ὁ Πλάτων ὡς διδάσκαλος κάποιας θεωρίας εἶχε στὸ βάθος τὴ συνείδησι ὅτι λέει ἀπαράδεκτα πράγματα, καὶ γι'

αὐτὸ ἐνιωθε τὴν ἀνάγκη νὰ φυτεύη κάθε λίγο καὶ λιγάκι ἀνάμεσα στὰ γραφόμενά του αὐτὲς τὶς φτιαστὲς καταφάσεις τοῦ δῆθεν συζητητοῦ, ὅπως καὶ σήμερα οἱ παραγωγοὶ καὶ σκηνοθέτες ἄνοστων κωμωδιῶν γυρισμένων σὲ κινηματογραφικὴ ταινία φυτεύουν μετὰ ἀπὸ κάθε κρῦο ἀστεῖο τους λίγα τεχνητὰ γέλια, ὑπενθυμίζοντας ἔτσι στὸ θεατὴ ὅτι στὰ σημεῖα αὐτὰ πρέπει νὰ γελάσῃ. αὐτὴ εἶναι στὴν πραγματικότητα ἡ περιβόητη μαιευτικὴ τέχνη τοῦ Σωκράτους καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ διαλεκτικὸς χαρακτήρας τῶν φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος καὶ ἰδιαίτερος τῆς Πολιτείας. πρόκειται γιὰ ψυχασθενικὴ λογόρροια ποὺ ἐξασφαλίζει μόνη τῆς τῆ λαχταριστῆ κατάφρασι τοῦ φανταστικοῦ καὶ φτιαστοῦ συζητητοῦ. τὸ ὑπερβολικὰ φασιστικὸ πολιτικὸ σύστημα τῆς Πολιτείας, μιὰ φιλοσοφικὴ διασκευὴ τοῦ ἀπανθρώπου καθεστώτος τῆς Σπάρτης, τέτοιο ὥστε νὰ βγαίνη ἀπὸ τὸν ἀποστακτῆρα ὡς χρήσιμο ἀπόσταγμα κυρίως καὶ σχεδὸν μόνον ὁ κιναιδισμὸς καὶ ἡ λοιπὴ σεξουαλικὴ ἀνισορροπία τῶν Λακεδαιμονίων, εἶναι τὸ ἐξῆς. ὁ Πλάτων χωρίζει τὴν πολιτεία σὲ τρεῖς κοινωνικὲς τάξεις ἰδιαίτερος ἄνισες μεταξὺ τους. α') οἱ φιλόσοφοι, ποὺ θὰ εἶναι μόνοι αὐτοὶ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες. (γιὰ τὸ φιλόσοφο ἐαυτὸ του ἐξασφαλίζει τὴν πρώτη μερίδα καὶ θέσι καὶ μάλιστα ἀποκλειστικῆ). β') οἱ μεσαῖοι καὶ εὐρωστοὶ, ποὺ θὰ εἶναι *φύλακες*, δηλαδὴ στρατιῶτες, καὶ γεννήτορες παιδιῶν μόνο αὐτοί. καὶ γ') οἱ δοῦλοι γεωργοί, ποὺ θὰ εἶναι ὅλοι οἱ ἄλλοι καὶ θὰ ἔχουν ἓνα μόνο καθῆκον· νὰ ἐργάζωνται μόνον αὐτοὶ καὶ νὰ τρέφουν τὶς δυὸ προηγούμενες τάξεις (φιλοσοφικὴ διασκευὴ τῆς τάξεως τῶν Εἰλώτων τῆς Λακωνίας). φυσικὰ οἱ φιλόσοφοι, ποὺ θὰ βασιλεύουν, θὰ ἔχουν ὅλες τὶς γυναῖκες καὶ κυρίως ὅλα τ' ἀγόρια δικά τους. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς *φύλακες* ὅποιος ἀριστεύει στὴ μάχη, θὰ ἔχη διὰ νόμου τὸ δικαίωμα νὰ φιλήσῃ ἢ ν' ἀπολαύσῃ σεξουαλικὰ καὶ ὠλοκληρωμένα ὅποια γυναῖκα τῶν ἄλλων ἐπιθυμήσῃ καὶ ὅποιοδήποτε ἀγόρι· θὰ ἐπικρατῇ στὴν κοινωνία τῆς πολιτείας αὐτὸ ποὺ σήμερα λέγεται ἐνιαῖο φύλο (γιούνισεξ)· οἱ ἄντρες καὶ οἱ γυναῖκες δὲν θὰ ξεχωρίζουν σὲ τίποτε· ὅπως τὰ σκυλιά, –λέει ὁ Πλάτων–, θηλυκὰ καὶ ἀρσενικὰ ἐξ ἴσου, τὰ χρησιμοποιοῦμε στίς ἴδιες χρήσεις, λ.χ. στὸ κυνήγι ἢ στὴ φύλαξι χώρων, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ φύλο τους καὶ ἀνάλογα πρὸς τὴν ἐκπαιδευσί τους, ἔτσι καὶ οἱ γυναῖκες θὰ παιδαγωγοῦνται, θὰ ἐκγυμνάζωνται, καὶ θὰ χρησιμοποιοῦνται πανομοιότυπα πρὸς τοὺς ἀρσενικοὺς *φύλακες*, καὶ θὰ προορίζωνται καὶ αὐτὲς γιὰ *φυλακίδες* (στρατιωτίνες, πολεμικὲς μηχανές). στὰ γυμναστήρια καὶ στίς παλαιότερες οἱ γυναῖκες θὰ γυμνάζονται ὁλόγυμνες μαζὶ μὲ τοὺς ἄντρες ὁλόγυμνους καὶ αὐτούς· καὶ θὰ γυμνάζονται ὄχι μόνο οἱ νέες ἀλλὰ καὶ οἱ ἡλικιωμένες, καὶ πρέπει, λέει, νὰ γυμνάζωνται ὁλόγυμνες, διότι θὰ εἶναι ντυμένες μὲ ἀρετὴ (*ἐπεῖπερ ἀρετὴν*

ἀντὶ ἰματίων ἀμφιέσσονται)· μίμησι τοῦ γυμνισμοῦ τῶν Λακεδαιμονίων. ἢ δουλειά τους θὰ εἶναι νὰ φρουροῦν τὴν πόλι καὶ νὰ μάχωνται στὶς ἐκστρατείες. οἱ *φυλακίδες* δὲν πρέπει νὰ κάνουν καμμία ἄλλη δουλειά. κι ὅποιος, λέει, γελᾶει γιὰ τὸ ὅτι θὰ γυμνάζωνται ὀλόγυμνες, εἶναι βλάκας. (φαίνεται ὅτι πολλοὶ γελοῦσαν μ' αὐτὰ ποῦ ἔλεγε ὁ Πλάτων, καὶ γι' αὐτὸ ἔχει αὐτὴ τὴν κακεντρεχῆ ἀπάντησι μὲ τὴ μορφὴ τῆς προβλέψεως). θεσπίζει δὲ ὁ Πλάτων στὴν Πολιτεία του καὶ συστηματικὴ ἀποφυγὴ τῆς τεκνογονίας. α') θὰ γεννοῦν μόνον οἱ *φυλακίδες*· (δὲν σκέφτεται ἐδῶ πῶς θ' ἀναπληρώνεται ὁ πληθυσμὸς τῶν δούλων ποῦ θὰ τρέφουν τοὺς ἄλλους). β') θὰ γεννοῦν μόνο ἀπὸ 20 μέχρι 40 ἐτῶν. (δὲν σκέφτεται, τί θὰ γίνῃ, ἂν ἓνας *φύλαξ*, ποῦ ἀρίστευσε στὴ μάχη, ἐπιθυμῆσῃ νὰ κἀνῃ ἔγκυο μία *φυλακίδα* 18 ἢ 42 ἐτῶν). γ') θὰ περιορίζωνται μόνο στὴ γέννα· δὲν θ' ἀσχολοῦνται μὲ τὸ θηλασμό τῶν γεννημάτων τους· θὰ θηλάζουν λίγο μόνο χρόνο (*μέτριον χρόνον θηλάσσονται*), κι ἔπειτα θὰ θηλάζουν τὰ νεογνά τους παρᾶμανες (*τίτθαι καὶ τροφοί*). (δὲν σκέφτεται ἐδῶ οὔτε τὸ μητρικὸ φίλτρο καὶ ὀτιδήποτε ἄλλο τὸ ἀνθρώπινο, σὰ νὰ μὴν ἔχουν ψυχὴ οἱ ἄνθρωποι τῆς Πολιτείας του, οὔτε ἀπὸ ποῦ θᾶχουν γάλα νὰ θηλάσουν οἱ δοῦλες, ἂν δὲν ἔχουν γεννήσει κι αὐτές, ἀφοῦ μόνο οἱ *φυλακίδες* θὰ πρέπῃ νὰ τεκνογονοῦν, οὔτε φυσικὰ ξέρει γιὰ τὴ συνάρτησι μητρικοῦ γάλατος καὶ ὑγείας τοῦ παιδιοῦ ὅσα ξέρουμε σήμερα). δ') τὸ ἔργο τῶν *φυλακίδων* θὰ εἶναι νὰ εἶναι ὅ,τι καὶ οἱ ἄντρες των, στρατιῶτες, κι ὄχι νὰ θηλάζουν. ε') οἱ ἄντρες θὰ τεκνογονοῦν μόνον ἀφ' ὅτου σπάει ἢ εὐκνησιὰ τους στὸ τροχάδην (= 30 ἐτῶν;) μέχρι 50 ἐτῶν. (ἐδῶ θυμοῦμαι ὅτι καὶ τοὺς ἵππους τῶν ἵπποδρόμων σήμερα ἀπὸ τότε ποῦ δὲν ἀποδίδουν στὶς ἵπποδρομίες, ἀρχίζουν νὰ τοὺς χρησιμοποιοῦν σὰν ἐπιβήτορες γιὰ βελτίωσι τῆς ῥάτσας). οἱ *φυλακίδες*, συνοψίζει ὁ Πλάτων μὲ τὸ στόμα τοῦ φτιαστοῦ Σωκράτους, θὰ εἶναι ὅπως οἱ σκύλες. ὅπως δηλαδὴ οἱ σκύλες κυνηγοῦν μαζὶ μὲ τοὺς σκύλους, ἔτσι καὶ οἱ *φυλακίδες* μόνο θὰ πολεμοῦν (λὲς κι ὁ πόλεμος εἶναι ὁ κύριος καὶ μόνιμος σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου), καὶ δὲν θὰ κάνουν τίποτε ἀπὸ κεῖνα τὰ *παρὰ φύσιν* ποῦ συνηθίζει νὰ προσφέρει ἢ γυναίκα στὸν ἄντρα (ἐννοεῖ τίς γυναικεῖες ἐργασίες τοῦ σπιτιοῦ). τέλος οἱ γυναῖκες δὲν θὰ ἔχουν ἢ κάθε μιὰ τὸν ἄντρα της, ἀλλὰ θὰ εἶναι κοινὲς γιὰ ὅλους τοὺς ἄντρες. καὶ τὰ παιδιὰ θὰ εἶναι κοινὰ ὅλων καὶ δὲν θὰ ξέρουν ποιὸς εἶναι ὁ πατέρας των οὔτε θὰ ἔχουν δικό τους πατέρα· οὔτε καὶ μητέρα. (ὅπως συμβαίνει πάλι στὰ σκυλιά, θὰ προσέθετα ἐγὼ πλέον, καὶ βέβαια χωρὶς ν' ἀδικῶ τὸ φιλόσοφο). ὁ Πλάτων θὰ ἤθελε, ἂν ἦταν δυνατόν, οἱ ἄνθρωποι νὰ γεννιοῦνται μὲ κλωσσομηχανές. ἢ Πολιτεία του εἶναι ἓνα κείμενο ποῦ δείχνει, τί μπορεῖ νὰ σκεφτῆ καὶ νὰ λαχταρήσῃ ἢ φθονερὴ φιλαυτία ἐνὸς ἐκφύ-

λου γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ ποῦ τοποθετεῖ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ ποιῶν βίτσιων τοῦ ὑπηρετεῖς τοὺς θέλει· γιὰτὶ ἀλλιῶς δὲν τοὺς συγχωρεῖ οὔτε νὰ ὑπάρχουν. ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὴν ψυχὴ· τοὺς θέλει ῥομπὸτ χωρὶς ψυχὴ. δείχνει πῶς ὁ ἔκφυλος, ἀπὸ τὴν πολλὴ ἀγριότητα καὶ ἀπανθρωπία τοῦ βίτσιου του, γίνεται καὶ μανιακὸς ψυχασθενής, πού θέλει «νὰ βάλῃ σὲ νέα τάξι» τὸν κόσμον, ὅπως ἐξυπηρετεῖται τὸ ἐγὼ του. κρίνοντας ὁ εὐφυὴς Ἀριστοτέλης τὴν Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος, λέει ὅτι σ' αὐτὴν ὁ Σωκράτης μιλάει σχεδὸν μόνο γιὰ τὴν κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν· γιὰ δὲ τὰ ἄλλα δὲν ἔχει πῆ τίποτε. προφανῶς τὸ σεξουαλικὸ τοῦ ἀνώμαλο βίτσιο ἦταν τὸ μόνο ἐνδιαφέρον τοῦ Σωκράτους· καὶ φυσικὰ καὶ τοῦ Πλάτωνος. αὐτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ ἄγρια φασιστικὸ καὶ μιλιταριστικὸ καὶ κιναιδικὸ καθεστῶς τῆς ἔκφυλης φαντασίας τοῦ Πλάτωνος, ὅπως ἐκτίθεται στὴν περιβόητη καὶ ἰδανικὴ νομιζόμενη Πολιτεία του· ἐκφρασι τῶν ἀγρίων πόθων ἑνὸς ἀρσενοκοίτου τεμπέλη καὶ χαρραμοφάη, πού λαχταράει γιὰ τὸν ἑαυτό του τὴν ἀνωτάτη καὶ ἀπεριόριστη βασιλικὴ ἐξουσία, γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦ τοὺς ἄλλους ὡς πιόνια του καὶ νὰ τοὺς «φτιάχνῃ» ὅπως γουστᾶρει ὁ ἴδιος· ἄψυχες μηχανές πού νὰ ἱκανοποιοῦν τὰ βίτσια του. ὅλη ἡ κοινωνία πρέπει νὰ ζῆ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τοῦ βίτσιου του· ἀλλιῶς δὲν τῆς συγχωρεῖ νὰ ὑπάρχη.

Στοὺς Νόμους του, τὸ πιὸ ἐκτεταμένο σύγγραμμά του καὶ γραμμένο στὰ γεράματά του, ἐξ ἴσου βερμπαλιστικὸ μὲ τὴν Πολιτεία του καὶ τὶς ἄλλες λογόρροιές του, ὁ Πλάτων ἀντιφάσκει πολὺ ἔντονα καὶ ἀπότομα πρὸς τὰ λεγόμενά του στὴν Πολιτεία καὶ στ' ἄλλα κείμενά του. εἶναι φανερὸ ὅτι ἔχει γεράσει, ὅτι λόγω τοῦ γεροντικοῦ μαρρασμοῦ δὲν μπορεῖ πιά ν' ἀπολαύσῃ ἀγόρια καὶ γυναῖκες, ὅτι φθονεῖ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ τοὺς νεωτέρους του, ὅτι ἔχει μεταμεληθῆ πολὺ πικρόχολα πού στὴν Πολιτεία του καὶ στὸ ὅλο ἔργο του ἔχει ἐξασφαλίσει μεγάλες διεστραμμένες ἀπολαύσεις γιὰ τοὺς ἄλλους, στὶς ὁποῖες ὁ ἴδιος δὲν μπορεῖ πλέον νὰ συμμετάσχη, καὶ ὅτι γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο γίνεται φθονερὸς πουριτανὸς καὶ ἠθικολόγος. στὴ νέα πολιτεία του, ἐκεῖνη τῶν Νόμων, διδάσκει ὅτι *κατὰ φύσιν* εἶναι μόνο ἡ συνουσία μὲ γυναῖκα, καὶ μάλιστα ὅταν ἀποβλέπῃ στὴν τεκνογονία, ἐνῶ ἡ συνουσία τόσο μὲ ἀγόρια, πού εἶναι, λέει, σὰ νὰ σπέρνῃ κανεὶς πάνω στὶς πέτρες, ὅσο καὶ μὲ πόρνες, γυναῖκες στὶς ὁποῖες, λέει, κανεὶς δὲν θὰ ἤθελε νὰ ῥιζώσῃ αὐτὸ πού σπέρνει, εἶναι, λέει, *παρὰ φύσιν*. εἶπε ἐπὶ τέλους ἡ γριὰ ἀλεποῦ τὰ σταφύλια ἀγουρίδες ἀπὸ τότε πού δὲν μπορεῖ νὰ πηδήξῃ καὶ νὰ τὰ φτάσῃ. καταφέρεται δὲ ὁ Πλάτων στοὺς Νόμους του καὶ κατὰ τῶν Κρητῶν καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ὁποῖοι στὴν Πολιτεία του εἶναι τὰ ὑπαρκτὰ πρότυπά του. θὰ νόμιζε κανεὶς ὅτι οἱ Νόμοι δὲν εἶναι δικό του ἔργο ἀλλὰ κάποιου ἄλλου, ἀντιπά-

λου του, ἂν δὲν μᾶς βεβαίωνε γιὰ τὴν πατρότητα τοῦ ἔργου ὁ Ἄριστοτέλης, πού τὸν συναναστρεφόταν, ὅταν τὸ ἔγραφε. καὶ γιὰ τοὺς Νόμους ἐπίσης ὁ Ἄριστοτέλης λέει, ὅτι ὁ Πλάτων γιὰ ὅλα τ' ἄλλα λέει σ' αὐτὸ τὰ ἴδια πού λέει καὶ στὴν Πολιτεία ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σεξουαλικά, πού τὰ λέει ἀλλιῶς, καὶ μάλιστα γιὰ τὴν κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν καὶ τῶν περιουσιῶν. οἱ δυὸ διαφορετικοὶ καὶ ἀντιφατικοὶ Πλάτωνες, ὁ τῆς Πολιτείας καὶ ὁ τῶν Νόμων, δὲν εἶναι παρὰ ὁ σεξουαλικά ἱκανὸς ἀκόμη Πλάτων καὶ ὁ σεξουαλικά γερασμένος πλέον καὶ μπαταλιασμένος καὶ ἀνίκανος, πού φθονεῖ ἐκείνους, ὑπὲρ τῶν ὁποίων νομοθέτησε στὴν Πολιτεία του μὲ ἀξιῶσεις θεοπνευστίας, καὶ τὸ μετάνιωσε ἔπειτα σὰν τὸ σκυλί.

Μετὰ τὸν Ξενοφῶντα καὶ τὸν Πλάτωνα, πού πλάθουν τὸ Σωκράτη ὁ καθένας ὅπως τὸν ἐξυπηρετεῖ γιὰ τὴ διατύπωση τῶν φαντασιώσεων του καὶ τῶν ὀρέξεών του, μιλάει γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὸν Πλάτωνα μαζί ὁ Ἄριστοτέλης. ὁ Ἄριστοτέλης, πού χρημάτισε μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ὄχι μόνον αὐτοῦ, θεωρεῖ καὶ τὸ Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα ὡς ἀνοήτους, ἐλέγχει δὲ καὶ ξετινάζει μὲ ἰσχυρὴ ἐπιχειρηματολογία στὰ Πολιτικά του καὶ τοὺς δυὸ ἀπὸ κοινοῦ γιὰ ὅσα λέγονται στὴν Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος, καὶ μόνον τὸν Πλάτωνα γιὰ ὅσα λέγονται στοὺς Νόμους του, καὶ βρίσκει τὰ λεγόμενά τους ἐξωπραγματικὲς μπαροῦφες ἀνοήτων ἀνθρώπων.

Μετὰ τὸν Ἄριστοτέλη μιλοῦν γιὰ τοὺς δυὸ φιλοσόφους καὶ κυρίως γιὰ τὸ Σωκράτη πολλοί, ἀλλ' ἐδῶ θ' ἀναφερθῶ σὲ ὅσα λέν γι' αὐτὸν οἱ Πλούταρχος, Μάξιμος Τύριος, Λουκιανός, Διογένης Λαέρτιος, καὶ Ἀθήναιος. ὅλοι αὐτοὶ οἱ μετὰ τὸν Ἄριστοτέλη καμαρώνουν τὸ Σωκράτη γιὰ τὴν ἔκφυλη λαγνεία του καὶ γιὰ τὸ θρασύ τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο τὴν ἐκφράζει, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Λουκιανὸ πού τὸν εἰρωνεύεται. μνημονεύει δὲ τὰ ἄτομα καὶ τὰ ἔκφυλα ἦθη καὶ δόγματα τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος κατ' ἐπανάληψιν καὶ ὁ Χριστιανὸς Ἰωάννης Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος δείχνει ὅλο τὸν ἀποτροπιασμό του γιὰ τὰ ἄτομα αὐτὰ καὶ τίς δοξασίες-ὀρέξεις των στὰ ἐρμηνευτικά του Ὑπομνήματα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο, στίς Πράξεις τῶν ἀποστόλων, στὴν Πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολή, καὶ στὸ λόγο του στὸ μάρτυρα Βαβύλα. παραπέμπει δὲ κυρίως στὴν Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος, πού ἦταν γιὰ τοὺς πλατωνικοὺς ὅ,τι ἦταν μέχρι τὸ 1989 τὸ Κεφάλαιο τοῦ Μάρξ γιὰ τοὺς μαρξιστὰς ἢ κομμουνιστὰς λεγόμενους.

Ὅσο ἀφορᾷ στὸν Πλάτωνα, αὐτὸς ἦταν ἓνα πλουσιόπαιδο, πού στὰ νειάτα του χρημάτισε κίναιδος τοῦ Σωκράτους, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ «συμμαθηταί» του. μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἐπιβήτορός του ἔγινε καὶ ὁ ἴδιος ἀρσενοκοίτης καὶ ἔμεινε στὴ ζωὴ του ἄγαμος, σύμφωνα μὲ τὴν πληροφορορία τοῦ Διογένους Λαερτίου συνέζησε σεξουαλικά, εἴτε δια-

δοχικά εἶτε ταυτόχρονα, με 5 κιναίδους και 2 πόρνες, οἱ 5 κιναιδοί του ἦταν οἱ Ἄσθῆρ, Δίων, Φαῖδρος, Ἄλεξις, και Ἄγάθων, και οἱ 2 πόρνες του ἦ Ξανθίππη και ἡ Ἀρχεάνασσα. αὐταρχικός, ἐγωῖστής, τυραννικός και μιλιταριστής καθὼς ἦταν ὁ Πλάτων, μαζί με τὸν κιναιδὸ του Δίωνα, ἀποπειράθηκαν νὰ ἐφαρμόσουν τὶς φασιστικὲς θεωρίες - ὀρέξεις των συνεργαζόμενοι με τοὺς διαδοχικοὺς τυράννους τῶν Συρακουσῶν Διονύσιο Α' και Διονύσιο Β'. θὰ χρησιμοποιοῦσαν ὡς πειραματόζωο τὸν πληθυσμὸ τῶν Συρακουσῶν τῆς Σικελίας. ἀπόληξι τῆς προσπάθειάς των ἦταν νὰ πουληθῆ ὁ Πλάτων ἀπὸ τὸ Διονύσιο Β' ὡς δοῦλος. ἐλευθερώθηκε με λύτρα πὸν πλήρωσαν κάποιοι φίλοι του, γιὰ νὰ συνεχίση τὶς διδασκαλίες του στὴν Ἀθήνα. φρονοῦσε δὲ ὁ Πλάτων και ὑπέβαλλε τὴν ιδέα στοὺς ἄλλους γιὰ τὸν ἑαυτὸ του και γιὰ τὸ Σωκράτη ὅτι εἶναι και προφήτες ἀπεσταλμένοι τοῦ θεοῦ. και αὐτὸ θελοντας νὰ πῆ στὴν Ἀπολογία τοῦ Σωκράτους, βάζει στὸ στόμα ἐκείνου τὰ λόγια: *Τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἄν, εἰ μὴ τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψει κηδόμενος ὑμῶν.* (θὰ κοιμᾶστε στὴν ὑπόλοιπη ζωὴ σας, ἂν δὲν σᾶς φροντίσῃ ὁ θεὸς και σᾶς ξαναστείλῃ κάποιον ἄλλον). ὁ προφήτης Σωκράτης προφητεύει γιὰ τὸ διάδοχό του προφήτη και ἀπεσταλμένο τοῦ θεοῦ Πλάτωνα: και ὅλο αὐτὸ εἶναι φτιαγμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Πλάτωνα. κλασσικὴ περίπτωση ἀπατεωνίας και τυχοδιωκτισμοῦ, πὸν ὑποτιμάει και τὴ νοημοσύνη τῶν ἀναγνωστῶν μέχρι ἀηδίας.

Ὁ Σωκράτης με τὴ διδαχὴ του, ὅποια κι ἂν ἦταν αὐτή, και ὁ Πλάτων με τὰ φιλοσοφικά του συγγράμματα συνετέλεσαν πολὺ ὄχι μόνο στὴν καθυστέρησι ἀλλὰ και σὲ κάποια ὀπισθοδρόμησι τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως. σὲ μιὰ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία ἐπιστήμονες πὸν ὠφέλησαν τὴν ἀνθρωπότητα ὅπως οἱ Ἴπποκράτης, Θουκυδίδης, Μέτων, Εὐδοξος, Ἀριστοτέλης, Θεόφραστος, Ἀρίσταρχος Σάμιος, Εὐκλείδης, Ἦρων, Ἐρατοσθένης, Ἀρχιμήδης, Ἀπολλώνιος Περγαῖος, Πολύβιος, Ἴππαρχος, Διονύσιος Ἀλικαρνασσεύς, Διόδωρος Σικελιώτης, Στράβων, Διοσκουρίδης, και ἄλλοι, ἔφεραν τὴν παγκόσμια ἀνοιξι τῶν ἐπιστημῶν, και ὑποδείκνυαν στὴν ἀνθρωπότητα, ὅτι τὰ θεμέλια τῆς γνώσεως εἶναι ἡ παρατήρησι, τὸ πείραμα, ὁ μαθηματικὸς λογισμὸς, και τὸ ἱστορικὸ τεκμήριο, ὁ Σωκράτης και ὁ Πλάτων προσπάθησαν νὰ ξαναφέρουν τὸ μῦθο και τὴ φαντασιοκοπία, μόνο και μόνο διότι μ' αὐτὰ μποροῦσαν νὰ δικαιώσουν και νὰ κατοχυρώσουν θεωρητικὰ τὰ ἔκφυλα βίτσια τους, και νὰ τὰ ξαναθεοποιήσουν, ὅπως γινόταν στὴν πελασγικὴ Ἑλλάδα τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, στὸ τέλος βέβαια, κάτω ἀπὸ τὴν εὐνοϊκὴ ἐπίδρασι και ἄλλων παραγόντων, ἐπικράτησε ἡ ἐπιστημονικὴ σκέψι, ἀλλ' ὅπωςδήποτε ὁ Σωκράτης και ὁ Πλάτων και οἱ ἄλλοι φιλόσοφοι με τὸ σκοταδισμό τῆς λεγομένης φι-

λοσοφίας των φρενάρησαν καὶ παρεμπόδισαν τὴν πρόοδο. γιὰ ν' ἀναφέρω μίαν μόνο σχετικὴ λεπτομέρεια, ἂν οἱ ἔκφυλοι διανοούμενοι σὰν τοὺς Ἐπίκουρο, Ζήνωνα, Πλούταρχο, Ἀθηναίω, καὶ ἄλλους τέτοιους, ἀντὶ ν' ἀσχολοῦνται μὲ τὰ ἐγκώμια τοῦ ἐκφυλισμοῦ καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων τους ἀνωμάτων τύπων καὶ νὰ κατευθύνουν τὴν παιδείαν πρὸς τὴ μίμησιν τῶν ἐκφύλων προτύπων τους, ἀσχολοῦνταν μὲ τὶς ἐφαρμογὰς τῶν ἐφευρέσεων τοῦ Ἡρώωνος, ἢ τοῦλάχιστο ἄφηναν τὴν παιδείαν ἐλεύθερην ἀπὸ τὸ χνῶτο τους νὰ πάρῃ τὸ σωστό της δρόμον, ἢ ἀτμομηχανὴν τοῦ Ἀλεξανδρέως Ἡρώωνος θὰ ἦταν σὲ κοινὴ χρῆσιν γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὸν Α' π.Χ. αἰῶνα.

Ἔχω τὴ γνώμη ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος δὲν πρέπει νὰ ντρέπεται ἰδιαίτερα γιὰ τὸ Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα, διότι σ' ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἔθνη ἐμφανίζονται κατὰ καιροὺς τέτοια ἄτομα μὲ τέτοιες δοξασίαι ἢ μᾶλλον ὀρέξεις. τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος μὲ τοὺς σοβαροὺς του διανοουμένους, τοὺς ἐπιστήμονες τοῦ μόχθου καὶ τῆς δουλειᾶς, καὶ μὲ τὸν ἀπλὸ ἐργαζόμενον λαόν του προσέφερε στὴν ἀνθρωπότητα ὅσα προσέφεραν ἐλάχιστα ἔθνη τῆς γῆς, παρ' ὅλα τὰ παράσιτα ποὺ παρενέβηλαν οἱ ἔκφυλοι φιλόσοφοι στὸ ἔργον του αὐτοῦ.

Οἱ ἔκφυλοι, 118-132

4. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ

.....Καὶ τοῦ μὲν Ἀριστοτέλους ὁ Πλάτων, ὅταν τὸν κυνήγησε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, δὲν ἔκλειπε τίποτε, ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν εἶχε δημοσιεύσει ἀκόμη ἀξιόλογα συγγράμματα· τοῦ Εὐδόξου ὅμως ἔκλειπε ὅ,τι μπορούσε καὶ κυρίως τὴ φαντασμαγορικὴ περὶ πλανητῶν θεωρία του, μὴ ἀντιλαμβανόμενος φυσικὰ ὅτι ὁ θησαυρὸς εἶναι ἄνθρακες. γι' αὐτὸ καὶ ὅλοι οἱ μεταγενέστεροι πλατωνικοὶ θέλουν τὴ θεωρία αὐτὴ ὡς τοῦ «θείου Πλάτωνος», οἱ δὲ ἄλλοι «φιλόσοφοι» ὁ καθένας ὡς δική του. ὁ Πλάτων, σὲ μιὰ φακιρικὴ ἐπίδειξι σνομπισμοῦ, ἔγραψε στὴν πόρτα τῆς «σχολῆς» τοῦ *Μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσὶτω* (= Ἐδῶ ἀπαγορεύεται νὰ μπῆ ὅποιος δὲν ξέρει γεωμετρία) (Ἰωάννης Τζέτζης, Ἰστ. 8,966). ἦταν δὲ ἡ θεωρία τοῦ Πλάτωνος ἡ ἀκόλουθη.

Ὅτι ὅλα τὰ ὄρατὰ εἶναι σκιές καὶ εἰκονίσματα ἀύλων μορφῶν (*εἰδῶν - ιδεῶν*) καὶ οὐρανίων προτύπων (Πολ. 7 (514a-541b) καὶ ἄλλου), ἀφρικανικὸς μαγικὸς ἀνιμισμὸς - φετιχισμὸς εἰσηγμένος ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ Πλάτων εἰσήγαγε στὴν Ἑλλάδα καὶ πολλὰ ἄλλα ἀφρικανικὰ ὅπως εἶναι ἡ μετεμψύχωσι καὶ ὁ καββαλισμὸς (ὡς δῆθεν *ἀλληγορία*).

Ὅτι ὑπάρχουν ὅλοι οἱ θεοὶ τῆς εἰδωλολατρίας καὶ ὅτι πρέπει νὰ λατρεύονται καὶ νὰ εἶναι ἐγγυηταὶ τῶν ὄρκων.

Ἀθηνᾶ· Συμπ., 197b	Εἰλείθυια· Συμπ., 206d	Μῆτις· Συμπ., 203b
Ἀΐδης· Συμπ., 179cd	Ἐρμῆς· Φαῖδρ., 263d	Μοῦσαι· Φαῖδρ., 245a
Ἀπόλλων· Κρατύλ., 404b	Ἔρως· Φαῖδρ., 263d	Νύμφαι· Φαῖδρ., 230b
Ἄρης· Συμπ., 196d	Ἑστία· Κρατύλ., 401e	Πλούτων· Γοργ., 523ab
Ἄρτεμις· Κρατύλ., 406b	Ζεὺς· Συμπ., 180d· 190c	Ποσειδῶν· Γοργ., 523a
Ἀφροδίτη· Συμπ., 180d	Ἥρα· Φαῖδρ., 230b	Ῥέα· Κρατύλ., 401e
Γαῖα· Συμπ., 178b	Ἥφαιστος· Συμπ., 192d	Σιληνός· Συμπ., 216d
Δημήτηρ· Κρατύλ., 404b	Θέτις· Συμπ., 179e	Φερσεφόνη· Κρατύλ., 404c
Διόνυσος· Φαῖδρ., 265b	Κρόνος· Συμπ., 195b	Χάος· Συμπ., 178b.

.....Ἦταν δὲ ὁ Πλάτων καὶ μισέλληνας· διότι στὸ Μενέξενό του (245cde) ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι οἱ Βοιωτοὶ καὶ οἱ Θεσσαλοὶ δὲν εἶναι Ἑλληγες, ἀλλὰ βάρβαροι, καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος εἶναι βάρβαροι, καὶ μόνο οἱ Ἀθηναῖοι (ὅπως αὐτὸς νὰ ποῦμε) εἶναι Ἑλληγες, πράγμα πού ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ὅτι μόνο

οἱ Ἀθηναῖοι μισοῦν θανάσιμα ὅλα τ' ἄλλα ἔθνη. σκέτος μουσουλμά-
νος τοῦ ἱεροῦ πολέμου (τζιχάντ).

Ὅλη αὐτὴ ἡ ψυχασθενικὴ γραφόρροια, ἂν εἶναι ὄντως διδασκα-
λία τοῦ Σωκράτους, ὅπως τὴν παρουσιάζει ὁ Πλάτων, καὶ ὄχι μόνο
δικές του φαντασιώσεις, ἔχουν καὶ κάποια ἄλλη ἐξήγησι. ὁ Ἀριστοτέ-
λης γιὰ τοὺς Σωκράτη καὶ Πλάτωνα λέει τὰ ἑξῆς δύο. α) οἱ δυὸ αὐτοὶ
μιλοῦν σχεδὸν μόνο γιὰ νομοθετημένη σεξουαλικὴ κοινοκτημοσύνη
γυναικῶν καὶ ἀνηλίκων ἀγοριῶν, καὶ γιὰ τ' ἄλλα δὲν ἔχουν νὰ ποῦν
τίποτε (Πολ. 2,6 1264β)· καὶ β) εἶναι ἀνεξήγητο γιὰτί ὅλα τὰ παιδιὰ
τοῦ Κίμωνος τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Σωκράτους εἶναι φρενοβλαβῆ
(Ῥητορ. 2,15 1390β)· δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ φαινόμενο. βέβαια ἦ-
ταν ὅλα φρενοβλαβῆ, ἐπειδὴ ὁ Κίμων εἶχε παντρευτὴ τὴν ἀδερφή
του, οἱ δὲ ἄλλοι δυὸ τὶς κόρες τῶν ἀδερφῶν τους..... ὁ Ἀριστοτέλης
δὲν μποροῦσε νὰ ξέρῃ ὅτι αὐτὸ ἦταν τὸ αἷτιο ποὺ στοὺς ἀρχαίους
Ἕλληνες ὑπῆρχε πολὺ ὑψηλὸ ποσοστὸ φρενοβλαβῶν καὶ διάχυτη
φρενοβλάβεια ἠπιωτέρου βαθμοῦ, ἐπειδὴ δὲν γνώριζε οὔτε τὴ Βίβλο,
τὸ ἀρχαιότερο καὶ μόνο στὸν κόσμον βιβλίον ποὺ ἀπαγορεύει τὴν αἰμο-
μιξία μὲ ποινὴ θανάτου, οὔτε τὸ βιολογικὸ νόμον τοῦ Μέντελ (G.
Mendel), οὔτε τὴν προέκτασί του μὲ τὴ σημερινὴ διερεύνησι τοῦ
DNA. γι' αὐτὸ καὶ οἱ τρεῖς μὲν χριστιανικὲς ἤπειροι, Εὐρώπη Ἀμερι-
κὴ Αὐστραλία, εἶναι σήμερον οἱ ἐπιστημονικῶς πολιτικῶς κοινωνικῶς
καὶ οἰκονομικῶς προηγμέναι ἤπειροι, ἐνῶ οἱ εἰδωλολατρικὲς καὶ ἰσ-
λαμικὲς ἤπειροι Ἀσία καὶ Ἀφρικὴ καθυστεροῦν σ' αὐτά, ἐπειδὴ ἐπὶ
αἰῶνες ἀγνοοῦν τὴ βιβλικὴ νοοτροπία τῆς ἀποφυγῆς τῆς αἰμομιξίας.
καὶ ὁ Σωκράτης βέβαια δίδασκε τὰ προειρημένα, ἐπειδὴ εἶχε λόγους
νὰ μὴ εἶναι γνωστὸ ποιῶν παιδιῶν πατέρας εἶναι. ὁ δὲ κληρονόμος
πλουσιῶν γονέων Πλάτων εἶναι ὁ ἀρχαιότερος στὸν κόσμον ψυχοπα-
θῆς συγγραφεύς, μὲ δευτέρους σὲ ἀρχαιότητα τέτοιους ὅλους τοὺς
ἄλλους λεγομένους *ἠθικοὺς φιλοσόφους*. τὸ περιεχόμενον τῶν γρα-
πτῶν τοῦ Πλάτωνος, ποὺ διασώθηκαν μέχρι σήμερον ἀπὸ ἀνθρώπους
μὲ τὴν ἴδια ψυχολογικὴ ἄκανθα, μὲ κανέναν τρόπο δὲν εἶναι γεωμε-
τρία ἢ ἀστρονομία, ἢ ὅποιαδήποτε ἄλλη ἐπιστήμη, καὶ γιὰ κανένα
λόγον δὲν εἶναι προσφορὰ στὴν ἀνθρωπότητα ἔστω καὶ ἐλάχιστη· εἶναι
μόνον μόλυνσι καὶ κούφια ἀπάτη, ὅπως εὐστοχα γράφει ὁ Παῦλος·
*Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κε-
νής ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων* (Κλ 2,8). ἐδῶ βέβαια
φιλοσοφία ὁ Παῦλος ἐννοεῖ μόνον τὴν τότε λεγόμενη *ἠθικὴ φιλοσο-
φία*, καὶ ὄχι τὴ *φυσικὴ φιλοσοφία* (=μαθηματικά, φυσικὴ, ἀστρονο-
μία, κλπ.). ἀλλιῶς δὲν θὰ χρησιμοποιοῦσε στίχον τοῦ ἀστρονόμου Ἀ-
ράτου (Πξ 55,15).

Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἀσφαλῶς οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες δὲν πρέπει

καθόλου νὰ ντρέπωνται πὺν εἶχαν ἀνάμεσά τους ἄτομα σὰν τὸ Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα, διότι δὲν ὑπάρχει ἔθνος πὺν νὰ μὴν ἔχη τέτοια ἄτομα. ἀντίθετα πρέπει νὰ τὸ ἔχουν καύχημα ὅτι πρῶτοι αὐτοὶ ἀπ' ὅλα τὰ ἔθνη υἰοθέτησαν τὴ διὰ μέσου τῆς Βίβλου χριστιανικὴ ἀποτοξίνωσι ἀπὸ τὴν πολλὴ φρενοβλάβεια μὲ τὴν κατάργησι τῆς ἀδελφογαμίας καὶ αἰμομιξίας. ἐπίσης ἀπὸ τὴ θεωρία τοῦ Πλάτωνος καταλαβαίνει κανεὶς τί εἶδους *γεωμετρία* καλλιεργοῦνταν καὶ ὠργιάζε μὲσ' ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς «σχολῆς» του, τῆς λεγομένης *Ἀκαδημίας*. (ὠνομάστηκε ἔτσι, ἐπειδὴ ἦταν κτισμένη ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι, κοντὰ στὰ νεκροταφεῖα καὶ τὰ πορνεῖα καὶ τὴν πιάτσα τῶν κιναιδῶν, ὅπου λατρευόταν καὶ ὁ χθόνιος περιθανάτιος καὶ κιναιδικὸς θεὸς *Ἀκάδημος*. μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα τὸ ὄνομα εἶναι κακόφημο). τὸ κοινὸ τῆς *Ἀκαδημίας* τοῦ Πλάτωνος ἦταν ὁ εὐκατάστατος καὶ ἀργόσχολος ὑπόκοσμος τῶν Ἀθηνῶν. δὲν εἶχαν καμμία σχέσι μὲ τὴν ἐπιστήμη τῆς ἀστρονομίας ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἐπιστήμη.

Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, 362 - 365

ΛΕΥΚΗ

B. ΟΙ ΤΕΣΤΑΡΙΖΟΜΕΝΟΙ

1

Ἰγνάτιος

Μαθητὴς τοῦ ἀποστόλου Παύλου προφανῶς, ἐπίσκοπος τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀντιοχείας. ἀπὸ τὸ διπλὸ ἑλληνορωμαϊκὸ τοῦ ὄνομα *Ἰγνάτιος Θεοφόρος*, σὰν τὰ *Σαοὺλ Παῦλος*, *Ἰωάννης Μάρκος*, *Ἰωσήφ Ἰουῆτος*, *Συμεὼν Νίγερ*, *Φλάβιος Ἰώσηπος*, *Φλάβιος Ἀρριανός*, *Μαίστριος Πλούταρχος*, *Πεδάνιος Διοσκουρίδης*, *Κλαύδιος Πτολεμαῖος*, *Δίων Κάσσιος*, κλπ., φαίνεται σαφῶς ὅτι ἦταν Ἕλληνας στὴν καταγωγή, ὅπως ὅλοι οἱ Ἀντιοχεῖς, καὶ Ῥωμαῖος πολίτης. γι' αὐτὸ κι ὅταν τὸ 107 συνελήφθη ὡς Χριστιανός, ἐπικαλέσθηκε, νομίζω, τὸν Καίσαρα, ὅπως ὁ Παῦλος (Πξ 29,10-14· 81,4-6· 44· 82,1· 84,7-12), καὶ μεταφέρθηκε δέσμιος νὰ δικαστῆ στὴ Ῥώμη, ὅπου καταδικάστηκε εἰς θάνατον ὡς Χριστιανὸς ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Τραϊανό, καὶ θανατώθηκε γενόμενος βορὰ θηρίων. ὅταν κατὰ τὴ μεταγωγή του τὸ 107 πέρασε ἀπὸ τὴ Σμύρνη καὶ τὴν Τρωάδα, γιὰ νὰ προωθηθῆ μέσω Ἐγνατίας στὴ Ῥώμη, καὶ τοῦ ἐπιτράπηκε νὰ συναντήσῃ φίλους του (πρβλ. Πξ 82,3· 85,4-8), ἔστειλε ἑπτὰ σύντομες ἐπιστολὲς Πρὸς Ἐφεσίους, Μαγνησιεῖς, Τραλλιανούς, Ῥωμαίους, Φιλαδελφεῖς, Σμυρναίους, καὶ Πολύκαρπον ἐπίσκοπον τῶν ἐν Σμύρνη Χριστιανῶν, συνολικῆς ἐκτάσεως 20 ἐντύπων σελίδων, οἱ ὁποῖες εἶναι τὸ ἀρχαιότερο χριστιανικὸ κείμενο μετὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη. (οἱ μυθοβριθεῖς Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὲς τοῦ δῆθεν Κλήμεντος Ῥώμης, εἶναι, ὅπως ἀπέδειξα ἄλλοτε, ψευδεπίγραφα κείμενα τῶν ἐτῶν 140-150).

Στὶς Ἐπιστολὲς τοῦ Ἰγνατίου δὲν ὑπάρχει ἀναφορὰ θύραθεν προσώπου.

2

Πολύκαρπος

Ὁ ἐν Σμύρνη ἐπίσκοπος τῶν Χριστιανῶν Πολύκαρπος μικρὸς εἶχε δὴ τὸν ἀπόστολο Παῦλο καὶ συνεργάτες του, τῶν ὁποίων ὑπῆρξε μαθητὴς. τὸ 107 ὡς ἐπίσκοπος ἔλαβε τὴν πρὸς αὐτὸν Ἐπιστολὴ τοῦ Ἰγνατίου, μὲ τὸν ὁποῖο καὶ συναντήθηκε, τὸ δὲ 108 ἔγραψε τὴν Πρὸς Φιλιππησίους Ἐπιστολὴ του ἐκτάσεως 5 σελίδων. τὸ 154 συνέτισε

τὸν ἐπίσκοπο Ῥώμης Ἀνίκητον, τὸν ὁποῖο συγκράτησε ἀπὸ μιᾶ ἄκρως ἀντιχριστιανικῆ παραφροσύνῃ του. τὸ 156, γέροντας 90 περίπου ἐτῶν μαρτύρησε καὶ θανατώθηκε στὴν πυρᾶ, στὴ Σμύρνη, ἀπὸ κάποιον ὑστερικὸ ἀνθύπατο, ἐπὶ Ἀντωνίνου Πίου.

Στὴν Ἐπιστολὴ τοῦ Πολυκάρπου δὲν ὑπάρχει ἀναφορὰ θύραθεν προσώπου.

3 Διδαχὴ

Ἡ Διδαχὴ, ὅπως ἀπέδειξα ἄλλοτε (Μελέτες 8,9), χαρακτηριζόταν ἀποστολική, ὅπως καὶ οἱ Ἀποστολικοὶ κανόνες καὶ τὸ Ἀποστολικὸν Σύμβολον· καὶ στὰ τρία τὸ ἀποστολικὸς λέγεται κατ' ἀντιδιαστολήν πρὸς τὸ αἵρετικὸς καὶ σημαίνει ὀρθόδοξος πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπικράτησι αὐτοῦ τοῦ τελευταίου ὄρου. ἀργότερα μὲ παρερμηνεῖα τοῦ χαρακτηρισμοῦ αὐτοῦ ὁ τίτλος τοῦ κειμένου αὐτοῦ ἔγινε *Διδαχὴ τῶν ἀποστόλων*, καὶ ἀκόμη ἀργότερα *Διδαχὴ Κυρίου διὰ τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῖς ἔθνεσι*, καὶ ἔτσι παραδίδεται στὸ μοναδικὸ χειρόγραφο τοῦ Ι' αἰῶνος, τὸ ὁποῖο βρέθηκε καὶ δημοσιεύθηκε τὸ 1883. εἶναι γραμμὴν ἀπὸ ἄγνωστο Χριστιανὸ τοῦ 120, ἐκτάσεως 6 σελίδων, μὲ μιᾶ μονόφραστη νόθο προσθήκῃ περὶ τακτῆς νηστείας, ἣ ὁποία ἔγινε τὸ ἐνωρίτερο γύρω στὸ 400. ἡ Διδαχὴ εἶναι κείμενο ἀρχαῖκὸ χριστιανικὸ, λιτὸ ἀπλὸ καὶ ὀρθόδοξο.

Δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὴ ἀναφορὰ θύραθεν προσώπου.

4 Κοδραῖτος

Ὁ Χριστιανὸς Κοδραῖτος, *ἀκουστὴς τῶν ἀποστόλων καὶ προφήτης*, πρῶτος αὐτὸς ἀπέδωσε στὸν αὐτοκράτορα Ἀδριανὸ (117-138). Ἀπολογία ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, ἀπὸ τὴν ὁποία διασώθηκε μικρὸ ἀπόσπασμα 5 σειρῶν. σ' αὐτὸ δὲν ἀναφέρεται κανέναν θύραθεν πρόσωπο. (Εὐσέβιος, Χρον., 2 ΒΕΠ 20, 298· Ἐκ. ἱστ. 3,37,1· 4,3,2).

5 Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον

Ὁ ὑψηλῆς γραμματικῆς μορφώσεως ἄγνωστος Χριστιανὸς συντά-

κτης τῆς *Πρὸς τὸν κράτιστον Διόγνητον Ἐπιστολῆς* γράφει γύρω στὸ 140 πρὸς τὸν ἐν λόγῳ ὑψηλὸ ἀξιωματοῦχο, ὁ ὁποῖος ζήτησε νὰ πληροφορηθῆ γιὰ τὴ Χριστιανικὴ πίστι. μεταξὺ ἄλλων γράφει ὅτι *Οἱ Χριστιανοὶ πείθονται τοῖς ὠρισμένοις νόμοις καὶ τοῖς ἰδίοις βίοις νικῶσι τοὺς νόμους*, μὲ τὴ ζωὴ τους δηλαδὴ εἶναι ἀνώτεροι κι ἀπ' ὅ,τι ζητοῦν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους οἱ κρατικοὶ νόμοι, ὅτι *ἀγαπῶσι πάντας καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται*, ἀλλὰ κι ὅτι *ἀτιμοῦνται καὶ ἐν ταῖς ἀτιμίαις δοξάζονται*. πολλοὶ χαρακτήρισαν τὴν 4 σελίδων Ἐπιστολὴ ὡς «τὸ διαμάντι» τῆς ἀρχαιοτάτης χριστιανικῆς γραμματείας. ὁ ἄγνωστος συντάκτης στὴν Ἐπιστολὴ δὲν ἀναφέρει θύραθεν πρόσωπο.

6

Μαρτύριον Πολυκάρπου

Ἡ Ἐπιστολὴ τῆς ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Φιλομηλίου προφανῶς δὲ καὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων, ἢ Μαρτύριον Πολυκάρπου, εἶναι ἀπλὸ λιτὸ καὶ σπουδαῖο κείμενο 7 σελίδων τῆς ἀρχαιοτάτης χριστιανικῆς γραμματείας, γραμμένο κατὰ τὶς ἀμέσως ἐπόμενες ἡμέρες ἀπὸ τὸ μαρτυρικὸ θάνατο τοῦ Πολυκάρπου στὴν πυρὰ ὅπου κάηκε ζωντανός, τὸ 156. δὲν ἀναφέρεται σ' αὐτὸ λόγιο θύραθεν πρόσωπο.

7

Μελίτων

Ὁ Μελίτων, ἐπίσκοπος τῶν Χριστιανῶν τῆς ἐκκλησίας τῶν Σάρδεων τῆς Μ. Ἀσίας, εἶναι ὁ πρῶτος γνωστός καὶ σπουδαῖος μεταποστολικὸς ἐρευνητῆς κι ἐπιστήμων. σπουδαῖος καρπὸς τῆς ἐρεύνης του, ἱστορικῆς καὶ γραμματολογικῆς, δημοσιευμένος γύρω στὸ 160, εἶναι ἡ *Πρὸς Ὀνήσιμον Ἐπιστολὴ* του στὴν ὁποία προσδιορίζει καὶ κατονομάζει τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. εἶναι ὁ ἀρχαιότερος μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων ὀνομαστικὸς Κατάλογος τῶν βιβλίων τοῦ Κανόνος. σφίζονται κι ἀποσπάσματα ἄλλα καὶ τῆς ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν Ἀπολογίας του, τὴν ὁποία ἔγραψε κι ἐπέδωσε στὸν αὐτοκράτορα Μάρκο Αὐρήλιο γύρω στὸ 170. στὰ σωζόμενα ἀποσπάσματα του ἐκτάσεως περίπου 5 σελίδων δὲν ἀναφέρεται θύραθεν πρόσωπο.

8 Ἰουστίνος

Ὁ βαριὰ κακόδοξος αίρετικὸς ἑλληνογλωσσος Σαμαρείτης, Ῥωμαῖος πολίτης, καὶ κάτοικος Ῥώμης Ἰουστίνος, πλατωνικὸς φιλόσοφος (Β΄ Ἀπολ. 12,1· 13,2· Διάλ. 120,6) καὶ σαχλὸς καὶ ψυχοπαθής, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν ἐμφανῶς ἀσυνάρτητο λόγο του, πού σὲ πολλὰ σημεῖα εἶναι σκέτη ψυχασθενικὴ γραφόρροια, καὶ ἀπὸ μερικὲς βλακεῖες του καὶ καμώματά του, καὶ μετὰ τὸν πλημμελεῖ ἐκχριστιανισμό του (ἦταν μᾶλλον μόνο κατηγούμενος ἀβάπτιστος) ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι πλατωνικὸς φιλόσοφος. φρονώντας ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ τοῦ Πλάτωνος διαφέρουν ἐλάχιστα. ὁ ἴδιος ἦταν τόσο περισσότερο πλατωνικὸς παρὰ Χριστιανός, ὥστε δὲν παραδεχόταν τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Α΄ Ἀπολ. 13,3-4), λέγοντας ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ κτίσματα τοῦ θεοῦ (Διάλ. 61,1) καὶ μόνον ἄνθρωπος (Α΄ Ἀπολ. 22,1). εἶναι πρόδρομος τοῦ Ὁριγένους, τῶν ἀρειανῶν, καὶ τῶν σημερινῶν χιλιαστῶν, ἂν καὶ ἀπ' ὅλους αὐτοὺς χειρότερος. φονεύτηκε στὴ Ῥώμη σ' ἓναν ἄγριο καυγᾶ μὲ τὸν εἰδωλολάτρη φιλόσοφο Κρήσκεντα, καὶ κακῶς θεωρήθηκε μάρτυς τοῦ Χριστοῦ. γράφει δὲ καὶ ὅτι καὶ οἱ εἰδωλολάτρες φιλόσοφοι ἦταν Χριστιανοὶ καὶ θεόπνευστοι μὲ τὸν *σπερματικὸν λόγον* (Α΄ Ἀπολ. 46,3· Β΄ Ἀπολ. 13,3). θεωροῦσε τὴ Χριστιανικὴ πίστι σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ καλὰ φιλοσοφικὰ συστήματα (Β΄ Ἀπολ. 13,4) συγγενέστατο μὲ τὸν πλατωνισμό (Β΄ Ἀπολ. 13,2-4). γράφει δὲ καὶ τὶς ἀρλοῦμπες ὅτι οἱ ἄγγελοι τρέφονται τρώγοντας μάννα (Διάλ. 131,3), ὅτι μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔπασαν σὲ πορνεία μὲ γυναῖκες ἀνθρώπων καὶ γέννησαν τοὺς δαίμονες (Β΄ Ἀπολ. 5,3-4), ὅτι τὰ ζῶα ἔχουν ψυχὴ (Διάλ. 4,2-4), ὅτι μετὰ τὸ θάνατο ἢ τιμωρία τῶν ἁμαρτωλῶν εἶναι ὅτι οἱ ψυχές των μπαίνουν σὲ ζῶα (Διάλ. 4,6), ὅτι κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου οἱ δίκαιοι θὰ ζήσουν χίλια χρόνια μὲ ἀρχηγὸ τὸ Χριστὸ καὶ πρωτεύουσα τὴν Ἱερουσαλήμ (Διάλ., 80,5-81,1), καὶ ἄλλα τέτοια. δὲν θὰ τὸν ἀνέφερα κἂν, ἂν δὲν ἦταν ὁ πρῶτος Χριστὸνυμος –δὲν θὰ ἔλεγα ποτὲ Χριστιανός–, πού ἀναφέρει τὸ Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα καὶ γενικῶς τοὺς φιλοσόφους καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς φιλοσοφία. μεταξὺ τῶν ἐτῶν 150-160. μετὰ ἀπ' αὐτὸν ἀναφέρουν φιλοσόφους καὶ φιλοσοφία οἱ Τατιανός, Θεόφιλος Ἀντιοχείας, Ἀθηναγόρας, Εἰρηναῖος, Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς, Ἰππόλυτος, καὶ Ὁριγένης· ἄλλοτε ἀπορριπτικά καὶ ἄλλοτε ὄχι.

Ὁ Ἰουστίνος στὰ κείμενά του φαίνεται βλάκας καὶ ἡ περὶ *σπερματικοῦ λόγου* βλακεία του πολὺ βλακώδης κακοδοξία. δὲν ἀπο-

κλείεται νὰ ἦταν καὶ κίναιδος, διότι ἤξερε ὅτι οἱ φιλόσοφοι Σωκράτης καὶ Πλάτων, τοὺς ὁποίους ὑπερεκτιμοῦσε ἦταν ἀρσενικοῖτες καὶ κίναιδοι.

1. Α' Ἀπολογία 46,3

Καὶ οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες Χριστιανοὶ εἰσι, κὰν ἄθεοι ἐνομισθησαν, οἷον ἐν Ἑλλήσι μὲν Σωκράτης καὶ Ἡράκλειτος καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς, ἐν βαρβάροις δὲ Ἀβραάμ καὶ Ἀνανίας καὶ Ἀζαρίας καὶ Μισαήλ καὶ Ἡλίας καὶ ἄλλοι πολλοί.

Κι ὅσοι ἔζησαν λογικὰ εἶναι Χριστιανοί, ἀκόμη κι ἂν θεωρήθηκαν ἄθεοι, ὅπως μεταξὺ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὁ Σωκράτης, ὁ Ἡράκλειτος, κι οἱ ὅμοιοί τους, μεταξὺ δὲ τῶν βαρβάρων ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἀνανίας, ὁ Ἀζαρίας, ὁ Μισαήλ, ὁ Ἡλίας, καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Τοὺς βιβλικοὺς ἄντρες τοὺς λέει *βαρβάρους* ὁ φιλόσοφος.

2. Α' Ἀπολογία 60,1

Καὶ τὸ ἐν τῷ παρὰ Πλάτωνι Τιμαίῳ φυσιολογούμενον περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὅτε λέγει 'Ἐχίασεν αὐτὸν ἐν τῷ παντί', παρὰ Μωϋσέως λαβῶν ὁμοίως εἶπεν.

Κι ἐκεῖνο ποὺ λέει ὁ Πλάτων στὸν Τίμαιο, ὅταν λέη 'Τὸν σταύρωσε στὸ σύμπαν', τὸ πῆρε ἀπὸ τὸ Μωϋσῆ καὶ τὸ διατύπωσε μὲ παρόμοιο τρόπο.

Ὁ Ἰουστίνος ἐννοεῖ τὸ χωρίο τοῦ Πλάτωνος, Τιμ., 36bc. τὸ ἐκεῖ *χιάζω* τὸ καταλαβαίνει σὰ «σταυρώνω». αὐτὸ φαίνεται σαφέστερα ἀπὸ τὸ χωρίο Νο 227,6-9, ποὺ «ἐρμηνεύει» ἀμέσως παρακάτω, γιὰ νὰ «συνερμηνεύσῃ» καὶ τὸ *χιάζω* τοῦ Πλάτωνος. φυσικὰ ὁ Πλάτων δὲν ἐννοεῖ καθόλου κάτι τέτοιο, καὶ σὲ καμμιά περίπτωσι δὲν ἀναφέρεται στὸν ὑψωθέντα χάλκινο ὄφι ὡς τύπο τοῦ σταυρωμένου Χριστοῦ, ὅπως φαντάζεται ὁ Ἰουστίνος.

3. Β' Ἀπολογία 10,4-8

Οἱ προγεγεννημένοι τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον λόγῳ πειραθέντες τὰ πράγματα θεωρῆσαι καὶ ἐλέγξαι, ὡς ἀσεβεῖς καὶ περιεργοὶ εἰς δικαστήρια ἤχθησαν. ὁ πάντων δὲ αὐτῶν εὐτονώτερος πρὸς τοῦτο γενόμενος Σωκράτης τὰ αὐτὰ ἡμῖν ἐνεκλήθη· καὶ γὰρ ἔφασαν αὐτὸν καινὰ δαιμόνια εἰσφέρειν, καὶ οὐς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς μὴ ἠγεῖσθαι αὐτόν. ὁ δὲ δαίμονας μὲν τοὺς φαύλους καὶ τοὺς πράξαντας ἃ ἔφασαν οἱ ποιηταί, ἐκβαλὼν τῆς πολιτείας καὶ Ὅμηρον καὶ τοὺς ἄλλους ποιητάς, παραιτεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἐδίδαξε, πρὸς θεοῦ δὲ τοῦ ἀγνώστου αὐτοῖς διὰ λόγου ζητήσεως ἐπίγνωσιν προουτρέπετο, εἰπὼν· «Τὸν δὲ πατέρα καὶ δημιουργὸν πάντων οὔθ' εὐρεῖν ῥάδιον,

οὔθ' εὐρόντα εἰς πάντας εἰπεῖν ἀσφαλές». ἃ ὁ ἡμέτερος Χριστὸς διὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ἐπραξε. Σωκράτει μὲν γὰρ οὐδεὶς ἐπέισθη ὑπὲρ τούτου τοῦ δόγματος ἀποθνήσκειν· Χριστῷ δέ, τῷ καὶ ὑπὸ Σωκράτους ἀπὸ μέρους γνωσθέντι (λόγος γὰρ ἦν καὶ ἔστιν ὁ ἐν παντὶ ὢν, καὶ διὰ τῶν προφητῶν προειπὼν τὰ μέλλοντα γίνεσθαι καὶ δι' ἑαυτοῦ ὁμοιοπαθοῦς γενομένου καὶ διδάξαντος ταῦτα), οὐ φιλόσοφοι οὐδὲ φιλόλογοι μόνον ἐπέισθησαν, ἀλλὰ καὶ χειροτέχναι καὶ παντελῶς ἰδιῶται, καὶ δόξης καὶ φόβου καὶ θανάτου καταφρονήσαντες· ἐπειδὴ δύναμις ἐστὶ τοῦ ἀρρήτου πατρὸς καὶ οὐχὶ ἀνθρωπείου λόγου κατασκευή.

Ἐκεῖνοι ποὺ ἔζησαν πρὸ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ἀποπειράθηκαν νὰ ἐξηγήσουν τὰ πράγματα ἀνθρωπίνως μὲ τὴ λογικὴ καὶ ν' ἀσκήσουν ἔλεγχο, ὠδήγηθησαν στὰ δικαστήρια ὡς ἀσεβεῖς καὶ πλάνοι. ὁ δὲ Σωκράτης, ποὺ σ' αὐτὸ τὸ πράγμα ἦταν ὁ πιὸ ἐντονος ἀπ' ὅλους, ἀντιμετώπισε τὶς ἴδιες κατηγορίες ποὺ ἀντιμετωπίσαμε κι ἐμεῖς (οἱ Χριστιανοί). ναί, διότι εἶπαν γι' αὐτὸν ὅτι *εἰσάγει καινὰ δαιμόνια* καὶ δὲν παραδέχεται τοὺς θεοὺς ποὺ λατρεῖ ἢ πόλι. ἐκεῖνος ὅμως ἀπλῶς πέταξε ἀπὸ τὴν Πολιτεία (του) τοὺς φαύλους δαίμονες, κι ἐκείνους ποὺ διέπρατταν ὅσα ἔλεγαν οἱ ποιηταί, καὶ τὸν Ὅμηρο, καὶ τοὺς ἄλλους ποιητάς, καὶ δίδαξε τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀπέχουν ἀπ' αὐτά, τοὺς προέτρεπε δὲ νὰ στραφοῦν πρὸς τὴν ἐπίγνωσι τοῦ θεοῦ μὲ τὴ λογικὴ ἀναζητήσι του, λέγοντας· «Τὸν δὲ πατέρα καὶ δημιουργὸ τῶν ὅλων οὔτε νὰ τὸν βροῦμε εἶναι εὐκόλο, οὔτε, ἂν τὸν βροῦμε, εἶναι ἀσφαλές νὰ τὸν φανερώσουμε σ' ὅλους». αὐτὰ ὁ δικός μας Χριστὸς τὰ ἔκανε πράξι μὲ τὴ δική του δύναμι. στὸ Σωκράτη δὲν πείσθηκε κανεὶς τόσο, ποὺ καὶ νὰ πεθάνη γι' αὐτὸ τὸ δόγμα· στὸ Χριστὸ ὅμως, τὸν ὁποῖο ἀπὸ μιὰ ἄποψι γνώρισε κι ὁ Σωκράτης (διότι αὐτὸς ἦταν καὶ εἶναι ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος βρῖσκεται μέσα στὸν καθένα, καὶ διὰ μέσου τῶν προφητῶν προεῖπε ὅσα ἔμελλαν νὰ γίνουν, κι ὁ ἴδιος ἔγινε ὁμοιοπαθῆς (Ἐβ 5,2) καὶ τὰ δίδαξε αὐτά), στὸ Χριστὸ πείσθησαν ὄχι μόνον φιλόσοφοι κι ἐπιστήμονες ἀλλὰ καὶ χειρῶνακτες κι ἐντελῶς ἀγράμματοι, οἱ ὁποῖοι περιφρόνησαν καὶ τὴ δόξα καὶ τὸ φόβο καὶ τὸ θάνατο. διότι (ὁ Χριστὸς) εἶναι ἡ δύναμι τοῦ ἀνεκφράστου πατέρα καὶ ὄχι κατασκευὴ ἀνθρωπίνης λογικῆς.

4. Β' Ἀπολογία 12,1

Καὶ γὰρ αὐτὸς ἐγώ, τοῖς Πλάτωνος χαίρων διδάγμασι, διαβαλλομένους ἀκούων Χριστιανούς, ὁρῶν δὲ ἀφόβους πρὸς θάνατον καὶ πάντα τὰ ἄλλα νομιζόμενα φοβερά, ἐνενόουν ἀδύνατον εἶναι ἐν κακία καὶ φιληδονία ὑπάρχειν αὐτούς.

Ὁ ἴδιος, πού ἤμουν ξετρελλαμένος μὲ τὶς θεωρίες τοῦ Πλάτωνος, ὅταν ἀκουγα νὰ διαβάλλωνται οἱ Χριστιανοί, βλέποντάς τους νὰ εἶναι ἄφοβοι μπροστὰ στὸ θάνατο καὶ σ' ὅλα τὰ θεωρούμενα φοβερά, σκεφτόμουν μέσα μου ὅτι εἶναι ἀδύνατο αὐτοὶ νὰ ζοῦν μὲ κακία καὶ φιληδονία.

5. Β' Ἀπολογία 13,2-3

Χριστιανὸς εὐρεθῆναι καὶ εὐχόμενος καὶ παμμάχως ἀγωνιζόμενος, ὁμολογῶ, οὐχ ὅτι ἀλλότρια ἐστὶ τὰ Πλάτωνος διδάγματα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐστὶ πάντη ὅμοια, ὥσπερ οὐδὲ τὰ τῶν ἄλλων, στοϊκῶν τε καὶ ποιητῶν καὶ συγγραφέων. ἕκαστος γάρ τις ἀπὸ μέρους τοῦ σπερματικοῦ θεοῦ λόγου τὸ συγγενὲς ὁρῶν καλῶς ἐφθέγγαστο.

Εὐχόμενος καὶ μ' ὅλη τὴ μαχητικότητά μου ἀγωνιζόμενος νὰ βρεθῶ Χριστιανός, ὁμολογῶ, ὅχι ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος εἶναι ξένη πρὸς τὸ Χριστό, ἀλλ' ὅτι δὲν εἶναι πανομοιότυπη, ὅπως ἄλλωστε καὶ οἱ διδασκαλίαι τῶν ἄλλων στοϊκῶν, ποιητῶν, συγγραφέων. ὁ καθένας, ἀνάλογα μὲ τὸ σπερματικὸ θεῖο λόγο πού εἶχε δεχτῆ, βλέποντας τὴ συγγενεία του μ' αὐτόν, δίδαξε σωστά.

9

Τατιανός

Ὁ ἑλληνομαθὴς ἀλλὰ καὶ ἀνθέλληνας Σύρος αἰρετικὸς Τατιανός, θαυμαστὴς τοῦ ἑλληνομαθοῦς Σαμαρείτου Ἰουστίνου, πρὸ τοῦ 165 ἔγραψε τὸ ἔργο του *Πρὸς Ἑλληνας* (= Ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων), στὸ ὁποῖο μὲ ἐμπάθεια καὶ ἀρκετὲς φορὲς μὲ ψευτιὰ στρέφεται κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ φυσικὰ κατὰ τῶν φιλοσόφων. ἢ τέτοια του ἀπόρριψι τῶν φιλοσόφων δὲν ἔχει ἀξία, ἐπειδὴ κίνητρό του εἶναι ὁ συριακὸς ἐθνικισμὸς καὶ φθόνος, καὶ στόχος του εἶναι κάθε τι τὸ ἑλληνικὸ, καλὸ ἢ κακό.

Πρὸς Ἑλληνας, 2

Τί γὰρ σεμνὸν φιλοσοφοῦντες ἐξηνέγκατε; τίς δὲ τῶν πάνυ σπουδαίων ἀλαζονείας ἔξω καθέστηκεν; Διογένης πιθάκνης καυχήματι τὴν αὐτάρκειαν σεμνυνόμενος πολὺποδος ὠμοβορία πάθει συσχεθεὶς εἰλεῶ διὰ τὴν ἀκρασίαν ἀποτέθηκεν. Ἀρίστιππος ἐν πορφυρίδι περιπατῶν ἀξιοπίστως ἠσωτεύσατο. Πλάτων φιλοσοφῶν ὑπὸ Διονυσίου διὰ γαστριμαργίαν ἐπιπράσκετο. καὶ Ἀριστοτέλης ἀμαθῶς ὄρον τῆ προνοία θεὸς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐν οἷς ἠρέσκετο περιγράψας,

λίαν ἀπαιδευτῶς Ἀλέξανδρον τὸ μεμνηνὸς μειράκιον ἐκολάκευεν, ὅσους ἀριστοτελικῶς πάνυ τὸν ἑαυτοῦ φίλον διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι προσκυνεῖν αὐτὸν καθείρξας ὡσπερ ἄρκτον ἢ πάρδαλιν περιέφερε. πάνυ γοῦν ἐπέιθετο τοῖς τοῦ διδασκάλου δόγμασιν τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐν συμποσίοις ἐπιδεικνύμενος καὶ τὸν οἰκεῖον καὶ πάνυ φίλτατον διαπείρων τῷ δόρατι καὶ πάλιν κλαίων καὶ ἀποκαρτερῶν προφάσει λύπης, ἵν' ὑπὸ τῶν οἰκείων μὴ μισηθῇ.

Ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων

Τί τὸ σοβαρὸ βγάλατε μετὰ τὴν φιλοσοφίαν σας; καὶ ἀπὸ τούτων πολλοὺς σπουδαίους σας ποιὸς ἦταν πού νὰ μὴν εἶχε ἀλαζονεία; ὁ Διογένης πού κοκορευόταν γιὰ τὸ κρασοπίθαρὸ του καὶ ἐπιδείκνυε τὴν δῆθεν ἀντάρκειά του (=τὸ ὅτι δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε), ψόφησε ἀπὸ τὴν λαιμαργίαν του μὲ ἀθεράπευτο μπούκωμα τοῦ ἐντέρου του, ὅταν ῥίχτηκε στὸ φαῖ μὲ ἀκράτεια ὠμοφάγου χταποδιοῦ. ὁ Ἀρίστιππος κυκλοφοροῦσε μὲ κόκκινο πολυτελὲς φόρεμα καὶ ὠργίαζε σὰν ἄσωτος μὲ τρόπο αὐτομαρτύρητο. ὁ Πλάτων μὲ τὴν φιλοσοφίαν του πέτυχε νὰ πουληθῇ ὡς δούλος ἀπὸ τὸν (τύραννο) Διονύσιο (Συρακουσῶν) ἐξ αἰτίας τῆς λαιμαργίας του. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, σὰν ἀμαθὴς πού ἔβαλε ὄριο στὴν πρόνοια (τοῦ θεοῦ) καὶ ἔδωσε καὶ τὸν ὄρισμὸ τῆς εὐδαιμονίας ταυτίζοντάς τὴν μ' αὐτὰ πού τοῦ ἄρεσαν καὶ μὲ πολλὴ ἀμορφοσιὰ κολάκευε τὸν Ἀλέξανδρο, αὐτὸ τὸ μανιακὸ παιδαρέλι καὶ ἐκεῖνος πολλὴ ἀριστοτελικῶς φυλάκισε τὸ φίλο του μέσα σ' ἓνα κλουβὶ σὰν ἄρκουδα ἢ πάρδαλι καὶ τὸν περιέφερε ἔτσι στὸ κλουβί, ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἠθέλε νὰ τὸν προσκυνᾷ. ἔτσι ἔμενε πολὺ πιστὸς στὰ δόγματα τοῦ δασκάλου του καὶ ἐπιδείκνυε ἀντρεία καὶ ἀρετὴν στὰ συμπόσια. καὶ τὸν πιὸ ἀγαπητὸ φίλο του τὸν διαπέρασε μὲ τὸ δόρυ, καὶ ἔπειτα τὸν ἔκλαιγε, καὶ τρομοκρατημένος προσποιόταν ὅτι λυπήθηκε, γιὰ νὰ μὴν τὸν μισήσουν οἱ ἴδιοι οἱ δικοὶ του.

10

Ἐπιστολὴ τῶν ἐν Βιέννῃ καὶ Λουγδούνῳ Χριστιανῶν

Οἱ Ἕλληνες Χριστιανοὶ τῆς Βιέννης καὶ τῆς Λυῶν τοῦ ἔτους 177, τὴν ἐπομένη τῆς θανάτωσης πολλῶν Χριστιανῶν τῶν πόλεων αὐτῶν, ἐπὶ τοῦ πιὸ λυσσασμένου καὶ αἰμοσταγοῦς διώκτου τῶν Χριστιανῶν, αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου τοῦ ναρκισσικοῦ κιναίδου, γράφουν πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Μ. Ἀσίας, ἀπ' ὅπου ἔλκουν τὴν καταγωγὴν τους καὶ αὐτοί, καὶ τοὺς ἐνημερώνουν γιὰ τὶς θανάτωσης καὶ τὰ βασανιστήρια τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ. εἶναι ἓνα συγκλο-

νιστικὸ κείμενο περίπου 10 σελίδων, τὸ ὁποῖο διασώθηκε καταχωρισμένο μέσα στὴν Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τοῦ Βηρύλλου Βόστρης, τὴν ὁποία οἰκειοποιήθηκε ὁ ἀρειανὸς Εὐσέβιος Καισαρείας (Ἐκ. ἱστ. 5,1,3-63) (βλ. Κ. Σιαμάκη, Δοσιθέου Τόμος Χαρᾶς, σ. 331-2).

Στὴν Ἐπιστολὴ αὐτὴ δὲν ἀναφέρεται λόγιον θύραθεν πρόσωπο.

11 Θεόφιλος Ἀντιοχείας

Ὁ μὴ ἀκριβῶς ὀρθόδοξος Θεόφιλος ἐπίσκοπος τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀντιοχείας (169-180), ὁ πρῶτος ποὺ λέει γιὰ τὸ θεὸ τὸν ὄρο *τριᾶς* (2,15), γράφει τὸ ἔργο του *Πρὸς Αὐτόλυκον* (= Ἐναντίον τοῦ Αὐτολύκου), γιὰ ν' ἀνασκευάσῃ τις ἀπόψεις τοῦ ἐχθροῦ τῶν Χριστιανῶν εἰδωλόατρου αὐτοῦ γύρω στὸ 180.

1. Πρὸς Αὐτόλυκον 2,4

Πλάτων δὲ καὶ οἱ τῆς αἰρέσεως αὐτοῦ θεὸν μὲν ὁμολογοῦσιν ἀγέννητον καὶ πατέρα καὶ ποιητὴν τῶν ὄλων εἶναι· εἶτα ὑποτίθενται θεὸν καὶ ὕλην ἀγέννητον, καὶ ταύτην φασὶ συνηκμακέναι τῷ θεῷ. εἰ δὲ θεὸς ἀγέννητος καὶ ὕλη ἀγέννητος, οὐκέτι ὁ θεὸς ποιητὴς τῶν ὄλων ἐστὶ κατὰ τοὺς Πλατωνικούς, οὐδὲ μὴν μοναρχία θεοῦ δείκνυται, ὅσον τὸ κατ' αὐτούς.

Ὁ Πλάτων καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῆς αἰρέσεώς του πρῶτα ὁμολογοῦν ὅτι ὑπάρχει θεὸς ἄκτιστος καὶ πατέρας καὶ δημιουργὸς τῶν ὄλων· ἔπειτα ὑποθέτουν καὶ τὸ θεὸ ἄκτιστο καὶ τὴν ὕλη ἄκτιστη, καὶ λέν ὅτι αὐτὴ εἶναι συνομήλικη μὲ τὸ θεό. ἂν ὅμως καὶ ὁ θεὸς καὶ ἡ ὕλη εἶναι καὶ οἱ δύο ἄκτιστοι, τότε ὁ θεὸς δὲν εἶναι πιά ὁ δημιουργὸς τῶν ὄλων ὅπως λέν οἱ ἴδιοι οἱ πλατωνικοί, οὔτε παραδέχονται μοναρχία θεοῦ.

2. Αὐτόθι 3,6

Καὶ γὰρ περὶ ἀθέσμου πράξεως σχεδὸν πᾶσιν συμπεφώνηκεν τοῖς περὶ τὸν χορὸν τῆς φιλοσοφίας πεπλανημένοις. καὶ πρῶτός γε Πλάτων, ὁ δοκῶν ἐν αὐτοῖς σεμνότερον πεφιλοσοφηκέναι, διαρρηθὴν ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ τῶν Πολιτειῶν ἐπιγραφομένη τρὸς τινὶ νομοθετεῖ χρῆν εἶναι κοινὰς ἀπάντων τὰς γυναῖκας, χρώμενος παραδείγματι τῷ Διὸς καὶ Κρητῶν νομοθέτῃ, ὅπως διὰ προφάσεως παιδοποιᾷ πολλὴ γίνηται ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ ὡς δῆθεν τοὺς λυπουμενοὺς διὰ τοιούτων ὁμιλιῶν χρῆν παραμυθεῖσθαι. Ἐπίκουρος δὲ καὶ αὐτὸς σὺν τῷ ἀθεότητι διδάσκειν συμβουλεύει καὶ μητράσι καὶ ἀδελφαῖς συμμίγνυσθαι, καὶ πέρα τῶν νόμων τῶν τότε κωλυόντων. ὁ γὰρ

Σόλων καὶ περὶ τούτου σαφῶς ἐνομοθέτησεν, ὅπως ἐκ τοῦ γήμαντος οἱ παῖδες νομίμως γίνονται, πρὸς τὸ μὴ ἐκ μοιχείας τοὺς γεννωμένους εἶναι, ἵνα μὴ τὸν οὐκ ὄντα πατέρα τιμήσῃ τις ὡς πατέρα, ἢ τὸν ὄντως πατέρα ἀτιμάσῃ τις, ἀγνοῶν ὡς μὴ πατέρα. ὁπόσα τε οἱ λοιποὶ νόμοι κωλύουσιν Ῥωμαίων τε καὶ Ἑλλήνων τὰ τοιαῦτα πράσσεισθαι. πρὸς τί οὖν Ἐπίκουρος καὶ οἱ στοῖκοι δογματίζουσιν ἀδελφοκοιτίας καὶ ἀρσενοβασίας ἐπιτελεῖσθαι, ἐξ ὧν διδασκαλιῶν μεστὰς βιβλιοθήκας πεποιήκασιν, εἰς τὸ ἐκ παίδων μανθάνειν τὴν ἄθεσμον κοινωνίαν; καὶ τί μοι λοιπὸν κατατρίβεσθαι περὶ αὐτῶν, ὅπου γε καὶ περὶ τῶν θεῶν παρ' αὐτοῖς λεγομένων τὰ ὅμοια κατηγγέλκασιν;

Γιὰ τὴν ἀθέμιτην πρακτικὴν εἶναι σύμφωνος μὲ ὅλους σχεδὸν τοὺς πλανεμένους τοῦ πλατωνικοῦ θιάσου. καὶ πρῶτος βέβαια ὁ Πλάτων, ποὺ στὸ περιβάλλον τους θεωρεῖται ὁ φιλόσοφος μὲ τὴν πιὸ σοβαρὴν φιλοσοφία, νομοθετεῖ κατὰ κάποιον τρόπο στὸ πρῶτο βιβλίο τῶν Πολιτειῶν, ὅτι ἔπρεπε ὅλες οἱ γυναῖκες νὰ εἶναι κοινές ὄλων, ἔχοντας ὡς πρότυπο τὸ νομοθέτη τῶν Κρητῶν Δία, μὲ τὴν πρόφασιν νὰ γίνεταὶ ἀπὸ τὰ τέτοια (ὄργια) πολλὴ παιδοποιία, καὶ μὲ δεύτερη πρόφασιν ὅτι οἱ στενοχωρημένοι πρέπει νὰ παρηγοροῦνται μὲ τέτοιου εἴδους συνουσίες. ὁ δὲ Ἐπίκουρος, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀθεΐαν του, διδάσκει κι αὐτὸς νὰ συνουσιάζωνται (οἱ ἄνδρες) καὶ μὲ τὶς μητέρες των καὶ μὲ τὶς ἀδελφές των, γιὰ νὰ ξεπεραστοῦν οἱ τωρινοὶ νόμοι ποὺ αὐτὸ (=τὴ μητρογαμία) τὸ ἀπαγορεύουν. διότι κι ὁ Σόλων σχετικὰ μ' αὐτὸ νομοθέτησε σαφῶς ὅτι τὰ νόμιμα παιδιά πρέπει νὰ γεννιοῦνται μόνο ἀπὸ τὸν ἄντρα ποὺ ἔκανε γάμο, ὥστε τὰ παιδιά ποὺ θὰ γεννιοῦνται νὰ μὴν προέρχονται ἀπὸ μοιχεία, καὶ νὰ μὴ συμβῆ νὰ τιμᾷ καὶ περιθάλη κανεὶς ὡς πατέρα του ἐκεῖνον ποὺ δὲν εἶναι πατέρας του, καὶ ν' ἀποστερῆ ἀπὸ οὐκ ἐπιβεβλημένους τιμῆς καὶ περιθάλψεις τὸν πραγματικὸν πατέρα του, ἀγνοώντας ὅτι εἶναι πατέρας του. κι ὅσα ἀπαγορεύουν καὶ οἱ ἄλλες νομοθεσίες τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων (ὁ Ἐπίκουρος διδάσκει) νὰ διαπράσσωνται κι αὐτά. γιὰ ποῖο λόγο λοιπὸν κι ὁ Ἐπίκουρος κι οἱ στοῖκοι δογματίζουσιν ὅτι πρέπει νὰ γίνωνται οἱ ἀδελφογαμίες καὶ οἱ ἀρσενοβασίες (= ἀρσενοκοιτίες, κολομπαριλίκια), καὶ γέμισαν τὶς βιβλιοθήκας μὲ τὶς τέτοιες διδασκαλίες, ὥστε ἀπὸ μικρὰ παιδιά νὰ ἐθίζωνται στὸ ἀθέμιτο σέξ; καὶ γιατί τώρα ἐγὼ νὰ χάνω τὸ χρόνο μου μὲ τὰ τέτοια ἔργα τους, τὴν ὥρα ποὺ αὐτοὶ ἀκόμη καὶ γιὰ τοὺς θεοὺς των, ποὺ παραδέχονται καὶ λατρεύουν, λένε ὅτι κάνουν τὰ ἴδια;

3. Αυτόθι 3,16

Πλάτων δέ, ὁ δοκῶν Ἑλλήνων σοφώτερος γεγενῆσθαι, εἰς πόσῃν φλυαρίαν ἐχώρησεν!

Κι ὁ Πλάτων, ποῦ θεωρεῖται ὁ σοφώτερος τῶν Ἑλλήνων, σὲ πόσῃ φλυαρία ξαμολήθηκε!

4. Αυτόθι 3,18

Πλάτων γάρ, ὡς προειρήκαμεν, δηλώσας κατακλυσμόν γεγενῆσθαι, ἔφη μὴ πάσης τῆς γῆς ἀλλὰ τῶν πεδίων μόνον γεγενῆσθαι, καὶ τοὺς διαφυγόντας ἐπὶ τοῖς ὑψηλοτάτοις ὄρεσιν αὐτοὺς διασεσῶσθαι. Ἔτεροι δὲ λέγουσιν.....

Ἵτι μὲν οὖν ἄθλιοι καὶ πάνυ δυσσεβεῖς καὶ ἀνόητοι εὐρίσκονται οἱ τὰ τοιαῦτα συγγράψαντες καὶ φιλοσοφήσαντες ματαίως, ἐκ τῶν προειρημένων δῆλόν ἐστιν.

Ἵ Πλάτων, ὅπως εἶπα προηγουμένως, ἀφοῦ ὑποστήριξε ὅτι ὁ κατακλυσμός ἐχει γίνεσθαι, ἔπειτα εἶπε ὅτι δὲν ἔγινε σ' ὅλη τὴ γῆ, ἀλλὰ μόνο στὶς πεδιάδες, κι ὅτι ὅσοι γλύτωσαν, διασώθηκαν ἐπάνω στὰ πιὸ ψηλὰ βουνά. ἄλλοι πάλι λένε

Ἵτι βέβαια ἀποδεικνύονται ἄθλιοι καὶ πολὺ δυσσεβεῖς καὶ ἀνόητοι ὅσοι ἔγραψαν κάτι τέτοια καὶ φιλοσόφησαν τὴ φιλοσοφία τῆς ἀπάτης, εἶναι φανερὸ ἀπ' ὅσα εἶπα προηγουμένως.

12

Ἰθηναγόρας

Ἵ κακόδοξος Ἰθηναιὸς Χριστιανὸς φιλόσοφος Ἰθηναγόρας, ὅπως γράφεται στὸ μοναδικὸ χειρόγραφο τῶν δύο ἔργων του, μικρογράμματο τοῦ Ἰ αἰῶνος, πλατωνίζων στὶς ἀπόψεις, ἦταν στοὺς πρὸ τοῦ 900 ἀρχαίους ἄγνωστος. καὶ γιὰ τὸ πρόσωπό του δὲν γνωρίζουμε τίποτε ἄλλο. τὸ ἔργο του πρὸς βεβαίως περὶ Χριστιανῶν εἶναι γραμμένο μεταξὺ τῶν ἐτῶν 176 καὶ 180. ἔχει ἀντιβιβλικὲς διδασκαλίες πολλές.

1. Πρὸς βεβαίως περὶ Χριστιανῶν, 16

Εἰ τοίνυν ἐμμελὲς ὁ κόσμος ὄργανον κινούμενον ἐν ῥυθμῷ, τὸν ἀρμολύμενον καὶ πλήσσοντα τοὺς φθόγγους καὶ τὸ σύμφωνον ἐπάδοντα μέλος, οὐ τὸ ὄργανον προσκυνῶ· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀγωνιστῶν παραλιπόντες οἱ ἀθλοθέται τοὺς κηθαριστάς, τὰς κηθάρους στεφανοῦσιν αὐτῶν· εἶτε, ὡς ὁ Πλάτων φησί, τέχνη τοῦ θεοῦ, θαυμάζων αὐτοῦ τὸ κάλλος τῆς τεχνίτης πρόσειμι· εἶτε οὐσία καὶ σῶμα, ὡς οἱ ἀπὸ τοῦ

Περιπάτου, οὐ παραλιπόντες προσκυνεῖν τὸν αἴτιον τῆς κινήσεως τοῦ σώματος θεὸν «ἐπὶ τὰ πτωχὰ καὶ ἀσθενῆ στοιχεῖα» (Γα 7,2) καταπίπτομεν, τῷ ἀπαθεί ἀέρι κατ' αὐτοὺς τὴν παθητὴν ὕλην προσκυνούντες. εἴτε δυνάμεις τοῦ θεοῦ τὰ μέρη τοῦ κόσμου νοεῖ τις, οὐ τὰς δυνάμεις προσιόντες θεραπεύομεν, ἀλλὰ τὸν ποιητὴν αὐτῶν καὶ δεσπότην. οὐκ αἰτῶ τὴν ὕλην ἃ μὴ ἔχει, οὐδὲ παραλιπὼν τὸν θεὸν τὰ στοιχεῖα θεραπεύω, οἷς μηδὲν πλέον ἢ ὅσον ἐκελεύσθησαν ἔξεστιν· εἰ γὰρ καὶ καλὰ ἰδεῖν τῇ τοῦ δημιουργοῦ τέχνῃ, ἀλλὰ λυτὰ τῇ τῆς ὕλης φύσει, μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ Πλάτων.

Ἄν τὸ σύμπαν εἶναι ἓνα μουσικὸ ὄργανο ποὺ παίζεται μὲ ῥυθμό, ἐγὼ προσκυνῶ ἐκεῖνον ποὺ τὸ συναρμολόγησε καὶ χτυπάει τις χορδὴς του καὶ τραγουδάει μαζί του τὴ σύμφωνη μουσική, κι ὄχι τὸ ὄργανο. γιατί καὶ στοὺς διαγωνισμοὺς οἱ ἀθλοθέτες δὲν ἀδιαφοροῦν γιὰ τοὺς κιθαριστάς, γιὰ νὰ βραβεύσουν τις κιθάρες των. εἴτε, ὅπως λέει ὁ Πλάτων, εἶναι τέχνη τοῦ θεοῦ, κι ἐγώ, ὅταν θαυμάζω τὴν ὁμορφιὰ τοῦ σύμπαντος, ἐπαινῶ τὸν τεχνίτη, εἴτε, ὅταν τὸ δῶ ὡς οὐσία καὶ σῶμα, ὅπως λέν οἱ περιπατητικοὶ (=ἀριστοτελικοὶ), δὲν παραλείπω νὰ προσκυνήσω τὸ θεὸ τὸν αἴτιο τῆς κινήσεως τοῦ σώματος, γιὰ νὰ προσκυνήσω «τὰ πτωχὰ κι ἀδύναμα στοιχεῖα (τῆς ὕλης)» (Γα 4,9) δὲν προσκυνῶ τὸν «ἀπαθῆ ἀέρα καὶ τὴν παθητὴ ὕλη», ὅπως λέν αὐτοί. ἀλλὰ κι ἂν κανεὶς ἐννοῇ τὰ μέρη τοῦ σύμπαντος ὡς δυνάμεις τοῦ θεοῦ, δὲν λατρεύουμε τις δυνάμεις, ἀλλὰ τὸ δημιουργό τους καὶ κύριό τους. δὲν ζητῶ ἀπὸ τὴν ὕλη αὐτὰ ποὺ δὲν ἔχει, οὔτε παραβλέπω τὸ θεό, γιὰ νὰ λατρεύσω τὰ στοιχεῖα (τῆς ὕλης). αὐτὰ δὲν ἔχουν τὴ δύναμι νὰ κάνουν τίποτε παραπάνω ἀπ' ὅ,τι διατάχθηκαν νὰ κάνουν. μπορεῖ νὰ εἶναι ὠραία, ὅταν τὰ χειρίζεται ἡ τέχνη τοῦ δημιουργοῦ, ἀλλὰ στὴν ὕλική τους φύσι εἶναι ἀπλῶς μπάζα. μαρτυρεῖ δὲ γι' αὐτὸ ποὺ λέω κι ὁ Πλάτων.

2. Αὐτόθι, 23

Πρῶτος Θαλῆς διαιρεῖ, ὡς οἱ τὰ ἐκείνου ἀκριβοῦντες μνημονεύουσιν, εἰς θεόν, εἰς δαίμονας, εἰς ἥρωας, ἀλλὰ θεὸν μὲν τὸν νοῦν τοῦ κόσμου ἄγει, δαίμονας δὲ οὐσίας νοεῖ ψυχικὰς καὶ ἥρωας τὰς κεχωρισμένας ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἀγαθοὺς μὲν τὰς ἀγαθὰς, κακοὺς δὲ τὰς φαύλους. Πλάτων δὲ τὰ ἄλλα ἐπέχων καὶ αὐτὸς εἰς τε τὸν ἀγέννητον θεὸν καὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ ἀγενήτου εἰς κόσμον τοῦ οὐρανοῦ γεγονότας, τοὺς τε πλανήτας καὶ τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας, καὶ εἰς δαίμονας τέμνει· περὶ ὧν δαιμόνων αὐτὸς ἀπαξιῶν λέγειν τοῖς περὶ αὐτῶν εἰρηκόσιν προσέχειν ἄξιοι.

Πρῶτος ὁ Θαλῆς, ὅπως ἱστοροῦν οἱ ἐρευνηταὶ τῆς ζωῆς του καὶ τοῦ ἔργου του, κάνει τὴ διάκρισι θεὸς δαίμονες ἥρωες. θεὸ λέει τὸν

νοῦν τοῦ σύμπαντος· δαίμονες λέγοντας ἐννοεῖ ὑπάρξεις ζῶσες· καὶ ἥρωες τὶς διακεκριμένες ψυχές τῶν ἀνθρώπων, ἐννοώντας ὡς ἀγαθοὺς τὶς ἀγαθές τέτοιες κι ὡς κακοὺς τὶς φαῦλες. ὁ δὲ Πλάτων, λέγοντας βασικά κι αὐτὸς τὰ ἴδια (μὲ τὸ Θαλῆ) διακρίνει ὡς θεὸ ἐκείνον ποὺ δὲν τὸν ἔκανε κανεῖς· ἐκείνους ποὺ τοὺς ἔκανε ὁ ἄκτιστος θεός, γιὰ νὰ διακοσμήσῃ τὸν οὐρανό, τοὺς διακρίνει σὲ *πλανήτας* καὶ *ἀπλανεῖς ἀστέρες* καὶ σὲ *δαίμονες*, γιὰ τοὺς δαίμονες ὁ ἴδιος δὲν δέχεται νὰ μιλῆσῃ, μᾶς παραπέμπει ὁμως σ' ἐκείνους ποὺ μίλησαν γι' αὐτοὺς.

1. Οἱ ἀρχαιότεροι *φυσικοὶ φιλόσοφοι* (=φυσικοὶ φυσιογνώστες μαθηματικοὶ ἀστρονόμοι κλπ.), Θαλῆς, Ἀναξίμανδρος, Πυθαγόρας, Ξενοφάνης, Ἀναξίμενης, φυσιολόγησαν, ἀλλὰ δὲν θεολόγησαν ποτέ, οὔτε ἠθικολόγησαν, οὔτε πολιτικολόγησαν. ὅσα *θεολογικὰ ἠθικὰ*, καὶ *πολιτικὰ* τοὺς ἀποδίδονται εἶναι μόνο φαντασιώσεις τῶν μεταγενεστέρων τοῦ 400 π.Χ. προερχόμενες ἀπὸ ψευδεπίγραφα κείμενα κυρίως πλατωνικῆς προελεύσεως. μ' αὐτὰ τὰ δευτέρω θέματα ἀσχολήθηκαν οἱ μετὰ τὸ φλύαρο Σωκράτη *ἠθικοὶ* καὶ *θεολογικοὶ φιλόσοφοι* Πλάτων, Ἐπίκουρος, Ζήνων, κλπ.

2. Ὁ Πλάτων πράγματι λεηλατεῖ καὶ τὸν γνήσιο Θαλῆ καὶ τὸν «Θαλῆ» τῶν ψευδεπιγράφων, καὶ ἄλλους φυσικοὺς καὶ μαθηματικοὺς ὅπως τὸν Πυθαγόρα, τὸν Ξενοφάνη, τὸν Ἀναξαγόρα, τὸν μισητό του Πρωταγόρα, καὶ τὸν ἐπίσης μισητό του Εὐδοξο τὸν Κνίδιο. κι ἀπὸ τὸν Εὐδοξο πῆρε τὸ πλανητικὸ σύστημα. ἦταν πολὺ κλέφτης. ἀπὸ τὸν Πυθαγόρα πῆρε καὶ τὴν τριμερῆ διάκρισι τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, *νοῦς - φρένες - θυμός* (Διογ. Λαέρτ. 8,30), ποὺ τὴ λέει *λογιστικὸν - θυμοειδές - ἐπιθυμητικόν* (Πλάτ. Πολ. 4 (441α)). εἶναι ὁ πρῶτος μεγάλος κλέφτης πνευματικῆς ιδιοκτησίας. (βλ. καὶ τὸ πρῶτο χωρίο τοῦ Ἴππολύτου).

13 Ἑρμείας

Ὁ καλὸς κάτοχος τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γραμματείας καὶ φιλοσοφίας κι ἐδραῖος στὴν πίστι Χριστιανὸς κι ἐπιδέξιος χειριστῆς τοῦ λόγου κι εὐφυῶς σκωπτικὸς Ἑρμείας, γιὰ τὸν ὁποῖο δὲν γνωρίζουμε τίποτε ἐκτὸς ἀπὸ τ' ὄνομά του καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο εἶναι πιθανὸ ὅτι ἔγραψε γύρω στὸ 180, στὸ ἐκτάσεως 5 σελίδων ἔργο του *Διασυρμός τῶν ἔξω φιλοσόφων* κάνει ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ ἐπαγγέλλεται στὸν τίτλο του.

Διασυρμός τῶν ἔξω φιλοσόφων, 11

Καὶ μὴν οὐκ εὐδοκιμεῖ Ἀρχέλαος ἀποφαινόμενος τῶν ὅλων ἀρχὰς θερμὸν καὶ ψυχρόν; ἀλλὰ καὶ τούτῳ πάλιν ὁ μεγαλόφωνος Πλάτων οὐχ ὁμολογεῖ λέγων ἀρχὰς εἶναι θεὸν καὶ ὕλην καὶ παράδειγμα. νῦν μὲν καὶ δὴ πέπεισμαι. πῶς γὰρ οὐ μέλλω πιστεῦειν φιλοσόφῳ τῷ τῷ Διὸς ἄρμα πεποιηκότι; κατόπιν δὲ αὐτοῦ μαθητῆς Ἀριστοτέλης ἐστήκε ζηλοτυπῶν τὸν διδάσκαλον τῆς ἀρματοποιίας. οὗτος ἀρχὰς ἄλλας ὀρίζειται τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν. καὶ τὸ μὲν ποιῶν ἀπαθὲς εἶναι τὸν αἰθέρα, τὸ δὲ πάσχον ἔχειν ποιότητας τέσσαρας, ξηρότητα ὑγρότητα θερμότητα ψυχρότητα· τῇ γὰρ τούτων εἰς ἄλληλα μεταβολῇ πάντα γίνεται καὶ φθείρεται.

Δὲν σᾶς φαίνεται λοιπὸν ὠραῖος ὁ Ἀρχέλαος, ὁ ὁποῖος ἀποφαινεται ὅτι οἱ ἀρχές (=τ' ἀρχικὰ συστατικὰ) τοῦ σύμπαντος εἶναι τὸ θερμὸ καὶ τὸ ψυχρό; μὰ διαφωνεῖ καὶ μ' αὐτὸν ὁ Πλάτων μὲ τὴ μεγαλοστομία του, ὑποστηρίζοντας ὅτι οἱ ἀρχές εἶναι τρεῖς, ὁ θεὸς ἢ ὕλη καὶ τὸ πρότυπο¹. ἂ τώρα πιά πάει καὶ πείσθηκα! καὶ πῶς νὰ μὴν πεισθῶ σ' ἓνα φιλόσοφο πὺν ἔφτιαξε καὶ τὸ ἄρμα τοῦ Διός; πίσω του ὁμῶς στέκεται καὶ ὁ μαθητῆς του Ἀριστοτέλης, πὺν ζήληψε τὸ δάσκαλό του γιὰ τὴν ἀρματοποιία. ὀρίζει καὶ αὐτὸς ἄλλες ἀρχές· τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν· καὶ ὅτι ἐκεῖνο μὲν πὺν ποιεῖ (=δημιουργεῖ) εἶναι ἀπαθὲς καὶ εἶναι ὁ αἰθέρας, ἐκεῖνο δὲ πὺν πάσχει ἔχει τέσσερες καταστάσεις· ξηρότητα ὑγρότητα θερμότητα ψυχρότητα· καὶ ὅτι τὰ πάντα γίνονται ἢ φθείρονται μὲ τὸ νὰ περνοῦν ἀπὸ τῆ μιὰ στήν ἄλλη κατάστασι.

1. *Παράδειγμα*: ὑπόδειγμα, πρότυπο, καλούπι, ἰδέα, προεικόνισμα. πρβλ. Εἰρηναῖον, "Ἐλεγχ. 2,14,3. Ἰππόλυτον, "Ἐλεγχ. 1,19.

14

Εἰρηναῖος

Ὁ μὴ ἀκριβῶς ὀρθόδοξος Ἑλληνας ἐπίσκοπος τῶν Χριστιανῶν τοῦ Λουγδούνου (=Λυών) Εἰρηναῖος στὸ ἀντιαιρετικὸ ἔργο του *"Ἐλεγχος τῆς ψευδωνύμου γνώσεως*, τὸ ὁποῖο στὸ μὲν ἑλληνικὸ του πρωτότυπο σφίζεται μόνο κατὰ τὸ ἓνα πέμπτο, ὀλόκληρο δὲ μόνο σὲ ἀρχαία λατινικὴ μετάφρασι, καὶ τὸ ὁποῖο ἔγραψε γύρω στὸ 180, ἀναφέρει τὸν Πλάτωνα ἀπορριπτικῶς· καὶ τὸν εἰρωνεύεται.

1. Ἔλεγχος τῆς ψευδωνύμου γνώσεως 2,14,3 ἔκδ. A. Stieren, (Lipsiae 1853), σ. 320· καὶ PG 7,751bc.

Quod autem dicunt imagines esse haec eorum quae sunt, rursus manifestissime Democriti et Platonis sententiam edisserunt. Democritus enim primus ait multas et varias ab universitate figuras expressas descendisse in hunc mundum. Plato vero rursus materiam dicit et exemplum et deum. quos isti sequentes, figuras illius et exemplum imagines eorum quae, sunt sursum vocaverunt, per demutationem nominis semetipsos inventores et factores huiusmodi imaginariae fictionis gloriantes.

Κι ἐπειδὴ λὲν ὅτι αὐτὰ εἶναι εἰκόνες τῶν ὄντων, ὀλοφάνερα πάλι ἀναπτύσσουν γνώμη τοῦ Δημοκρίτου καὶ τοῦ Πλάτωνος. πρῶτος ὁ Δημόκριτος εἶπε ὅτι πολλὰ καὶ διάφορα εἰκόνες ἀπὸ τὸ σύμπαν ἐκτυπώθηκαν καὶ κατέβηκαν σ' αὐτὸν τὸν (γῆινο) κόσμον. ἔπειτα ὁ Πλάτων μιλάει γιὰ ὕλη καὶ πρότυπο καὶ θεό. καὶ αὐτοὶ τώρα ἀκολουθώντας ἐκείνους, τίς εἰκόνες ἐκείνου (= τοῦ Δημοκρίτου) καὶ τὸ πρότυπο τοῦ ἄλλου (= τοῦ Πλάτωνος) τὰ λὲν ἐπίσης εἰκόνες τῶν ὄντων. μὲ τὴν τροποποίησι τῆς ὀνομασίας κορδώνονται γιὰ ἐπινοητὰ καὶ δημιουργοὶ τῆς τέτοιας φανταστικῆς δημιουργίας.

2. Αὐτόθι 2,33,2 (Stieren, 411· PG 7,851b-852a.

2. Ad haec Plato, vetus ille Atheniensis qui et primus sententiam hanc introduxit, quum excusare non posset, oblivionis induxit poculum, putans se per hoc aporiam huiusmodi effugere; ostensionem quidem nullam faciens, dogmatice autem respondens, quoniam introeuntes animae in hanc vitam ab eo, qui est super introitum daemone, priusquam in corpora intrent, potantur oblivione. et latuit semetipsum in alteram maiorem incidens aporiam. si enim oblivionis poculum potest, posteaquam ebitum est, omnium factorum obliterare memoriam, hoc ipsum unde scis, o Plato, quum sit nunc in corpore anima tua, quoniam, priusquam in corpus introeat, a daemone potata est oblivionis medicamentum? si enim daemonem et poculum et introitum reminisceris, et reliqua oportet cognoscas; si autem illa ignoras, neque daemon verus neque artificiose compositum oblivionis poculum.

Σ' αὐτὰ ὁ Πλάτων, ὁ ἀρχαῖος Ἀθηναῖος ποὺ εἰσηγήθηκε τὴ θεωρία αὐτὴ πρῶτος, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ τὴν αἰτιολογήσῃ, ἐπινόησε τὸ ποτὸ τῆς λήθης, νομίζοντας ὅτι μ' αὐτὸ γλυτώνει ἀπὸ ἓνα τέτοιο ἀδιέξοδο. δὲν οἰκοδομεῖ καμμιά ἀπόδειξι, ἀλλ' ἀπαντᾷ δογματικὰ ὅτι, ὅταν οἱ ψυχὲς μπαίνουν στὴ ζωὴ αὐτὴ, προτοῦ νὰ μποῦν στὰ σώματα, ὁ δαίμων ποὺ εἶναι πάνω στὴν εἴσοδο, τίς ποτίζει μὲ λήθη. δὲν

καταλαβαίνει ὅτι τσακίζει τὸν ἑαυτό του πάνω σὲ ἄλλο χειρότερο ἀδιέξοδο. γιατί, ἂν τὸ ποτὸ τῆς λήθης μπορῆ μετὰ τὴν πόσι του νὰ σβῆση τὴ μνήμη ὅλων τῶν πεπραγμένων, αὐτὸ τὸ ἴδιο (τὸ γεγονὸς τῆς πόσεως) ἀπὸ ποῦ τὸ ξέρεις, βρὲ Πλάτων, ἀφοῦ τώρα πιά ἡ ψυχὴ σου βρίσκεται μέσα σὲ σῶμα; ἀφοῦ, προτοῦ νὰ μπῆ στὸ σῶμα, ὁ δαίμων τὴν πότισε τὸ φάρμακο τῆς λήθης. ἂν θυμᾶσαι τὸ δαίμονα καὶ τὸ ποτὸ καὶ τὴν εἴσοδο, τότε πρέπει νὰ ξέρης καὶ τὰ ὑπόλοιπα. ἂν ὅμως ἐκεῖνα δὲν τὰ ξέρης, τότε οὔτε ὁ δαίμων εἶναι ἀλήθεια οὔτε τὸ ποτὸ τῆς λήθης ποὺ παρασκευάστηκε μὲ τόση τέχνη.

3. Αὐτόθι 3,25,5 (Stieren, 555 - 6' PG 7,969b - 970a.

[Μιλᾷει γιὰ τὸ Μαρκίωνα καὶ τοὺς ὀπαδοὺς του]

5. Quibus religiosior Plato ostenditur, qui eundem deum et iustum et bonum confessus est, habentem potestatem omnium, ipsum facientem iudicium, sic dicens: *Et deus quidem, quemadmodum et vetus sermo est, initium et finem et medietates omnium quae sunt habens, recte perficit, secundum naturam circumiens: hunc autem semper consequitur iustitia ultrix in eos, qui deficiunt a lege divina.* et iterum factorem et fabricatorem huius universitatis bonum ostendit. *Bono autem, iuquit, nulla unquam de quoquam nascitur invidia:* hoc initium et causam fabricationis mundi constituens bonitatem dei, sed non ignorantiam, nec Aeonem qui erravit, nec labis fructum, nec matrem plorantem et lamentantem, nec alterum deum vel patrem.

Ἄνάμεσα σ' αὐτοὺς εὐσεβέστερος ἀποδεικνύεται ὁ Πλάτων, ὁ ὁποῖος ὡμολόγησε τὸν ἴδιο θεὸ καὶ δίκαιο καὶ ἀγαθὸ, θεὸ ποὺ ἔχει τὴν ἐξουσία τῶν πάντων καὶ εἶναι ὁ ἴδιος κριτῆς, λέγοντας: «Ὁ θεὸς βέβαια ὅπως λέγεται καὶ ἀπὸ παλιά, κρατώντας τὴν ἀρχὴ τὸ τέλος καὶ τὴ μέση ὅλων τῶν ὄντων, συμπεριφερόμενος κατὰ φύσιν, ὅ,τι κάνει τὸ κάνει μὲ εὐθύτητα. καὶ τὸν ἀκολουθεῖ πάντα ἡ δίκη ὡς τιμωρὸς ἐκείνων ποὺ δὲν ἀκολουθοῦν τὸ θεῖο νόμο» (Νόμοι, 4 716a' Ὁ μὲν δὴ θεός, ὡσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἀπάντων ἔχων, εὐθείᾳ περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος· τῷ δὲ αἰεὶ συνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θεοῦ νόμου τιμωρός). καὶ δείχνοντας πάλι ἀγαθὸ τὸν πλάστη καὶ κατασκευαστὴ αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος, λέει: «Στὸν ἀγαθὸ φθόνος δὲν γενιέται ποτὲ κανεὶς γιὰ κανέναν» (Τίμαιος, 29e' Ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίγνεται φθόνος). ὁ λόγος αὐτὸς προσδιορίζει ὡς ἀρχὴ καὶ αἰτία τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, καὶ ὄχι τὴν ἀγνωσία, οὔτε τὸν πεπλανημένο Αἰῶνα, οὔτε τὸν καρπὸ τῆς πτώσεως, οὔτε τὴ μητέρα ποὺ πονάει καὶ θρηνεῖ, οὔτε τὸν ἄλλο θεὸ ἢ πατέρα.

15 Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς

Ὁ πολυγράφος καὶ βαριὰ αἰρετικὸς καὶ ἀκριβέστερα «γνωστικὸς» Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς (θ. 215) ἔχει πολλὴ γνῶσι τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν κειμένων, ἀπτικίζει μᾶλλον σκληρά, εἶναι στὴν ἔκφρασι τοῦ σαφῆς, μιμεῖται τὸν Πλούταρχο καὶ τὸν Ἀθήναιο, ἐπιδεικνύει πολὺ ἔντονα τὴν πολυμάθειά του, ἀντλεῖ πολὺ ἀκριτα καὶ ἀρκετὰ παθιασμένα τὴ δῆθεν χριστιανικὴ πίστι τοῦ τόσο ἀπὸ τὴ Βίβλο δῆθεν ὅσο καὶ ἀπὸ πλῆθος ἀποκρύφων πού τὰ θεωρεῖ ἐξ ἴσου μ' αὐτὴ θεόπνευστα καὶ μέρη τῆς, καὶ ἀπὸ ἓνα μεγάλο πλῆθος ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων πού τοὺς θεωρεῖ καὶ αὐτοὺς θεοπνεύστους, ἀλλ' εἶναι ὀλοφάνερα ψεύτης καὶ κυρίως ψυχοπαθῆς, ἀναφέρει τὸ Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα πάνω ἀπὸ 100 φορές –τὸ Σωκράτη μόνο 22 φορές–, μὲ πολὺ σεβασμό, τοὺς θεωρεῖ ἁγίους θεοπνεύστους καὶ προφήτες, καὶ δὲν τοὺς ξεχωρίζει καθόλου ἀπὸ τοὺς προφήτες καὶ τοὺς ἀποστόλους τῆς Βίβλου. παραθέτω καὶ μεταφράζω λίγα μόνο καὶ μικρὰ ἀποσπάσματά του. δὲν θὰ τὸν ἀνέφερα κἂν, ἂν δὲν ἦταν ὁ αἰρετικὸς πού κατώρθωσε νὰ περάσῃ τὴν ἀνορθόδοξη διεστραμμένη καὶ βρόμικη γραμμὴ του καὶ νοοτροπία του σὲ πολλοὺς πού σήμερα θεωροῦνται «πατέρες τῆς ἐκκλησίας». καὶ τοὺς τὴν πέρασε εἴτε ἄμεσα εἴτε καὶ μέσῳ τοῦ μαθητοῦ του Ὁριγένους. ὅπωςδῆποτε τὰ καλογραμμένα κείμενά του ἀσκοῦσαν σ' αὐτοὺς μιὰ γοητεία δυστυχῶς πολὺ ἰσχυρὴ. καὶ προκαλοῦσαν στὶς ψυχῆς των πολλὴ καὶ πολὺ μιμητικὴ ζηλοτυπία ἀνάμικτη μὲ θαυμασμό, παρ' ὅλο πού ἀπέφευγαν νὰ τὸν κατονομάσουν, ὅπως συμβαίνει πολλὰς φορές στὴν περίπτωσι τῆς μιμητικῆς ζηλοτυπίας. οἱ πιὸ «ἐπιτυχημένοι» μιμηταὶ του εἶναι ὁ ἀσαφῆς Ὁριγένης καὶ ὁ σαφῆς Εὐσέβιος Καισαρείας ὁ οὐσιαστικὸς ἀρχηγὸς τῶν ἀρειανῶν. σήμερα οἱ ἀπόψεις καὶ ἡ περὶ τοὺς θύραθεν νοοτροπία τοῦ Κλήμεντος ἐπιβιώνουν κυρίως σὲ Ἀγιορεῖτες καλογήρους, ἀπὸ τὰ μυαλὰ τῶν ὀποίων δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ βγάλῃ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληγες φιλόσοφοι καὶ οἱ συντάκτες τῶν ἀποκρύφων ἦταν θεόπνευστοι. καὶ ἀγράμματοι ὄντες, καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν διαβάσει στὴ ζωὴ τους μία σειρὰ ἀπὸ τὸν Κλήμεντα ἢ τὸν Ὁριγένη, ὠριγενίζου καὶ κλημεντίζου ἰσχυρῶς. ἔχουν ἄλλωστε σ' αὐτὸ πρότυπα τοὺς «πατέρες». καὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἐθνικισταί. καὶ φυσικὰ δὲν ξέρου οὔτε μποροῦν νὰ καταλάβου ὅτι αὐτὰ εἶναι βαρεῖες καὶ ἐπικίνδυνες κακοδοξίες· οὔτε ξέρου ἀπὸ ποῦ τοὺς ἔρχονται. καὶ περνοῦν τὴ διεστραμμένη καὶ βρόμικη γραμμὴ σὲ πολλοὺς ἐπίσης μικρονοϊκοὺς λογίους. φαντάζονται πὼς ὁ,τι αἰωρεῖται ὡς ἐναιώρημα μέσα στὸ κρανίον τους εἶναι

χριστιανικό και ὀρθόδοξο, ἡ ἀκρότης τῆς πνευματικότητος. καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ σφάξουν «ἐν πνεύματι ἀγίῳ» κάθε διαφωνοῦντα μ' αὐτούς, καὶ θεωροῦν αἰρετικό ὅποιον στηρίζεται στὴ Βίβλο, ἔχοντάς το μάθει αὐτὸ ἔμμεσα ἀπὸ οὐνῆτες, καὶ φρονοῦν καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι «ἀπὸ τῆ Βίβλο πηγάζουν ὅλες οἱ αἱρέσεις». δὲν μποροῦν αὐτὸ νὰ τὸ ξεχωρίσουν ἀπὸ τὸ ὅτι «κάθε αἰρετικὸς τῆ Βίβλο ἐπικαλεῖται». καὶ παραθέτω τὰ λίγα καὶ μικρὰ ἀποσπάσματα τοῦ Κλήμεντος ποὺ διὰ λέξα.

1. Παιδαγωγὸς 2,2 ΒΕΠ 7,138

...Κατηγορῶν τοῦ τρυφῶντος βίου ὁ τὴν ἀλήθειαν ἐζηλωκῶς τῶν φιλοσόφων Πλάτων τὸ ἔναυσμα τῆς ἐβραϊκῆς φιλοσοφίας ζωπυρῶν.

Ὁ Πλάτων, ὁ ἀπ' ὅλους τοὺς φιλοσόφους ζηλωτῆς τῆς ἀλήθειας, κατηγορεῖ τὴν τρυφηλὴ ζωὴ καὶ ἀναζωπυρῶνει ἔτσι τὴ σπίθα τῆς ἐβραϊκῆς (= βιβλικῆς!) φιλοσοφίας.

2. Παιδαγωγὸς 3,11 ΒΕΠ 7,214

Καὶ ἐν τούτῳ ἄρα ζηλωτῆς Μωϋσέως ὁ πάντα ἄριστος Πλάτων...

Καὶ σ' αὐτὸ λοιπὸν ὁ σὲ ὅλα ὑπέροχος Πλάτων εἶναι ζηλωτῆς τοῦ Μωϋσέως...

3. Στρωματεῖς 1,23 ΒΕΠ 7,294

Ἄριστόβουλος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Φιλομήτορα κατὰ λέξιν γράφει: 'Κατηγολοῦθηκε δὲ καὶ ὁ Πλάτων τῇ καθ' ἡμᾶς νομοθεσίᾳ...'.

Ὁ Ἄριστόβουλος στὸ πρῶτο βιβλίον τοῦ ἔργου του τὸ ὁποῖο ἀπευθύνει πρὸς (τὸν Πτολεμαῖο F') τὸν Φιλομήτορα (180-145 π.Χ.) γράφει κατὰ λέξιν: «Καὶ ὁ Πλάτων ἀκολούθησε κατὰ πόδι τὴ δική μας (= τῶν Ἰουδαίων) νομοθεσία (= τὸ μωσαϊκὸ νόμο)...».

Παρόμοια καὶ Παιδαγ. 2,10 (ΒΕΠ 7,171) Στρωμ. 1,1' 1,25' (ΒΕΠ 7,238' 300-1).

4. Στρωματεῖς 3,3 ΒΕΠ 8,14

Τοιαῦτα δὲ οἶμαι ταῖς κυνῶν καὶ συῶν καὶ τράγων λαγνεῖαις νομοθετεῖν τὸν Καρποκράτη ἔδει. δοκεῖ δὲ μοι καὶ τοῦ Πλάτωνος παρακηκοέναι ἐν τῇ Πολιτεία φαιμένου κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας πάντων κοινὰς μὲν τὰ πρὸ τοῦ γάμου τῶν αἰρεῖσθαι μελλόντων...

Νομίζω ὅτι ὁ (διδάσκων κοινοκτημοσύνη γυναικῶν νικολαΐτης) Καρποκράτης τέτοια ποὺ νομοθετεῖ ἔπρεπε νὰ τὰ νομοθετῇ γιὰ τὶς λάγνες ἐπιδόσεις τῶν σκυλιῶν τῶν γουρουνιῶν καὶ τῶν τράγων. νομίζω ἐπίσης ὅτι παρᾶκουσε (= παρερμήνευσε) τὸν Πλάτωνα, ὁ ὅ-

ποῖος στήν Πολιτεία του (460-1) λέει ὅτι οἱ γυναῖκες πρέπει νά εἶναι κοινές ὄλων. κοινές (ἐννοεῖ ὁ Πλάτων) τίς ἄγαμες πού εἶναι στή διάθεσι ὄλων ἐκείνων πού μέλλουν νά τίς ζητήσουν (σέ γάμο).

Ὁ Πλάτων γιά τήν κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν λέει τέτοιες καί τόσες λεπτομέρειες, πού αὐτή ἐδῶ ἢ παρατήρησι κι ἐρμηνεία τοῦ Κλήμεντος δείχνει ὅτι ἦταν ἢ πολὺ βλάκας ἢ ἀδίστακτος ψεύτης κι ἀπατεώνας. τέτοια ὑστερική διαστρέβλωσι δὲν βρίσκει κανεὶς σέ κανέναν ἄλλον ἀπὸ τοὺς 35 ἐξεταζομένους. τὰ ἴδια ἔχω νά παρατηρήσω καί γιά τ' ἄλλα ὀχτῶ χωρία τοῦ Κλήμεντος.

5. Στρωματεῖς 5,14 ΒΕΠ 8,157

Τήν τε κυριακὴν ἡμέραν ἐν τῷ δεκάτῳ τῆς Πολιτείας ὁ Πλάτων διὰ τούτων καταμαντεύεται· ‘Ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἐν τῷ λειμῶνι ἐκάστοις ἑπτὰ ἡμέραι γένοιτο, ἀναστάντας ἐντεῦθεν δεῖν τῇ ὀγδῶη πορεύεσθαι καὶ ἀφικνεῖσθαι τεταρταίους’.

Ὁ Πλάτων προφητεύει καὶ τὴν Κυριακὴ ἡμέρα σὺν δέκατο βιβλίῳ τῆς Πολιτείας του (616b) μὲ τὰ ἐξῆς πού γράφει· «Κι ὅταν γιά τὸν καθένα ἀπὸ κείνους πού βρίσκονται σὺν λειμῶνα περάσουν ἑπτὰ ἡμέρες, πρέπει νά σηκώνονται ἀπὸ κεῖ τὴν ὀγδῶη μέρα νά προχωροῦν καὶ νά φτάνουν σὲ τέσσερες ἡμέρες».

6. Στρωματεῖς 6,3 ΒΕΠ 8,187

Παρὰ Πυθαγόρου δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι Πλάτων ἔσπακεν, ὁ δὲ παρ’ Αἰγυπτίων.

Τὸ ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατη ὁ Πλάτων τὸ πῆρε ἀπὸ τὸν Πυθαγόρα, κι ὁ Πυθαγόρας ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους.

7. Στρωματεῖς 6,15 ΒΕΠ 8,224

Εἴπερ οὖν καὶ κατὰ Πλάτωνα ἢ παρὰ τοῦ θεοῦ ἢ παρὰ τῶν ἐγγόνων τοῦ θεοῦ τὸ ἀληθὲς ἐκμανθάνειν μόνως οἷόν τε, εἰκότως παρὰ των Θείων Λογίων τὰ μαρτύρια ἐκλεγόμενοι τὴν ἀλήθειαν αὐχοῦμεν ἐκδιδάσκεσθαι διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, προφητευθέντων μὲν τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ σαφηνισθέντων.

Ἐφ’ ὅσον λοιπὸν καὶ κατὰ τὸν Πλάτωνα ἢ γινῶσι τῆς ἀληθείας εἶναι δυνατὸν νά προέλθῃ μόνο ἀπὸ τὸ θεοῦ ἢ ἀπὸ τοὺς γόνους τοῦ θεοῦ, εἶναι εὐλόγο τὸ ὅτι, διαλέγοντας τίς μαρτυρίες ἀπὸ τὰ Θεῖα Λόγια, κανχόμεσθε ὅτι μαθαίνουμε τὴν ἀλήθεια διὰ μέσου τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καθὼς οἱ μαρτυρίες αὐτὲς πρῶτα προφητεύτηκαν κι ἔπειτα ἀποσαφηνίστηκαν.

8. Στρωματεῖς 2,20 ΒΕΠ 7,351

Ὁ γοῦν Σωκράτης φυλάσσεσθαι κελεύει τὰ ἀναπείθοντα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν καὶ μὴ διψῶντας πίνειν καὶ τὰ βλέμματα καὶ τὰ φιλήματα τῶν καλῶν ὡς χαλεπώτερον σκορπίων καὶ φαλαγγίων ἰὸν ἐνιέναι πεφυκότα.

Ὁ Σωκράτης λοιπὸν παραγγέλλει νὰ φυλαγόμεσθε ἀπὸ κεῖνα ποῦ μᾶς πείθουν νὰ τρώμε χωρὶς νὰ πεινοῦμε καὶ νὰ πίνουμε χωρὶς νὰ διψοῦμε κι ἀπὸ τὰ βλέμματα καὶ τὰ φιλήματα τῶν ὠραίων ἀγοριῶν, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν γιὰ νὰ χύνουν μέσα μας (σὰν μὲ ἔνεσι) δηλητήριο χειρότερο ἀπὸ κείνο τῶν σκορπιῶν καὶ τῶν ἀραχνῶν.

9. Στρωματεῖς 6,7 ΒΕΠ 8,198

Μαθήσεως δ' οὔσης ζητεῖν ἀνάγκη τὸν διδάσκαλον. Κλεάνθης μὲν γὰρ Ζήνωνα ἐπιγράφεται, καὶ Θεόφραστος Ἀριστοτέλη, Μητροδωρὸς τε Ἐπίκουρον, καὶ Πλάτων Σωκράτη.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὑπάρχει μαθητεία, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναζητήσουμε τὸ διδάσκαλο. Ὁ Κλεάνθης λοιπὸν δηλώνει γιὰ διδάσκαλό του τὸ Ζήωνα, ὁ Θεόφραστος τὸν Ἀριστοτέλη, ὁ Μητροδωρὸς τὸν Ἐπίκουρο, κι ὁ Πλάτων τὸ Σωκράτη.

16

Ἴππόλυτος

Ὁ καταρτισμένος ἐπιστήμων (μαθηματικὸς ἀστρονόμος ἀστροφυσικός) καὶ καλὸς χειριστὴς τοῦ λόγου Ἴππόλυτος (θ. 230), ἀμφισβητηθεὶς Ἕλληνας ἐπίσκοπος Ῥώμης, ὅχι ἀκριβῶς ὀρθόδοξος, στὸ ἀντιαιρετικὸ ἔργο του *Ἐλεγχος κατὰ πασῶν τῶν αἱρέσεων* ἀναφέρει τὸν Πλάτωνα ἀπορριπτικῶς.

1. Ἐλεγχος κατὰ πασῶν αἱρέσεων 6,21

Ἔστι μὲν οὖν ἡ Οὐαλεντίνου αἵρεσις πυθαγορικὴν ἔχουσα καὶ πλατωνικὴν τὴν ὑπόθεσιν. καὶ γὰρ Πλάτων ὅλως ἐν τῷ Τιμαίῳ τὸν Πυθαγόραν ἀπεμάξατο· τοιγαροῦν καὶ ὁ Τίμαιος αὐτὸς ἐστὶν αὐτῷ πυθαγόρειος ξένος. διὸ δοκεῖ ὀλίγα τῆς πυθαγορείου καὶ πλατωνικῆς ὑπομνησθέντας ὑποθέσεως ἄρξασθαι καὶ τὰ Οὐαλεντίνου λέγειν.

Ἡ αἵρεσις λοιπὸν τοῦ Οὐαλεντίνου ἔχει ὑποδομὴ πυθαγορικὴ καὶ πλατωνικὴ. διότι ὁ Πλάτων στὸν Τίμαιο σφούγγισε ὅλο τὸν Πυθαγόρα· καὶ φυσικὰ ὁ ἴδιος ὁ Τίμαιος (τοῦ φερωνύμου διαλόγου) εἶναι δη-

θεν ὁ πυθαγόρειος φιλοξενούμενός του. γι' αὐτὸ ἔκρινα νὰ πῶ πρῶτα λίγα γιὰ τὴν πυθαγόρειο καὶ τὴν πλατωνικὴ θεωρία, καὶ ἔπειτα ν' ἀρχίσω νὰ λέω καὶ γιὰ τὴν αἴρεσι τοῦ Οὐαλεντίνου.

Βλ. καὶ τὸ σχόλιό μου στὸ δεύτερο χωρίο τοῦ Ἀθηναγόρου.

2. Αὐτόθι 6,29

Τοιαύτη τις, ὡς ἐν κεφαλαίοις εἰπεῖν ἐπελθόντα, ἡ Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος συνέστηκε δόξα, ἀφ' ἧς Οὐαλεντίνος, οὐκ ἀπὸ τῶν Εὐαγγελίων, τὴν αἴρεσιν τὴν ἑαυτοῦ συναγαγόν, ὡς ἐπιδείξομεν, δικαίως πυθαγορικὸς καὶ πλατωνικός, οὐ Χριστιανὸς λογισθεῖη.

Τέτοιες λοιπὸν εἶναι περιληπτικῶς ἡ θεωρία τοῦ Πυθαγόρου καὶ ἡ θεωρία τοῦ Πλάτωνος. καὶ ὁ Οὐαλεντίνος ἀπ' αὐτὰς τσιμπολόγησε τὸ περιεχόμενον τῆς αἰρέσεώς του, καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια. θὰ τὸ ἀποδείξω. καὶ ἔτσι τὸ σωστὸ εἶναι νὰ λογαριάζεται ὡς πυθαγορικὸς ἢ πλατωνικός, (καὶ ὄχι ὡς Χριστιανός).

17 Ὠριγένης

Ὁ Ἀλεξανδρεὺς Ὠριγένης ἦταν ἑλληνογλωσσὸς Αἰγύπτιος. τὸ ὅτι, ὅπως ἱστορεῖ ὁ Λεόντιος Βυζάντιος, σ' ἓνα διωγμὸ τῶν Χριστιανῶν ἀρνήθηκε τὸ Χριστὸ δείχνει τὴν ἀπιστίαν του, καὶ κανονικὰ αὐτὴ τοῦ ἀφήρεσε ἰσοβίως τοῦλάχιστο τὸν ἐκκλησιαστικὸν λόγον, προφορικὸν καὶ γραπτόν. δὲν ἔπρεπε οὔτε νὰ γράψῃ τίποτε οὔτε προφορικῶς νὰ διδάξῃ. τὸ δὲ ὅτι σὲ ἡλικία 17 ἢ 18 ἐτῶν πῆγε σὲ εἰδωλολατρικὸν μοναστήριον εὐνουχισμένων κιναιδῶν ἱερέων, γιὰ νὰ τὸν εὐνουχίσουν, καὶ εὐνουχίστηκε, δείχνει τὴν ἰσχυρὰς θηλυπρεπεῖς ῥοπές του. διότι ἤξερε βέβαια ἀπὸ τοὺς πολλοὺς εὐνούχους εἰδωλολάτρες, πὸν ὑπῆρχαν τότε, ὅτι θὰ μείνῃ χωρὶς γένεια καὶ μουστάκια, μὲ ὑποδόριον λίπος σὰ γυναῖκα, καὶ μὲ γυναικεῖα φωνή. ἤξερε ἐπίσης ἀπὸ τὴν Π. Διαθήκην, πὸν «ἐρμήνευσε» ὅτι ὁ εὐνουχισμὸς ἀπαγορεύεται ὡς βαρύντατο παράπτωμα τιμωρούμενον μὲ θάνατον. ὁ ἀρειανὸς Εὐσέβιος ἀναφέρει τὸν εὐνουχισμὸν τοῦ Ὠριγένους ὡς ἓνα μικρολάθος ὀφειλόμενον δῆθεν σὲ νεανικὴν ἐπιπολαιότητα, ἐπειδὴ θέλει νὰ κρατήσῃ τὸν Ὠριγένην ὡς μέγα κῦρος· διότι εἶναι ὁ πρόδρομος καὶ τὸ θεμέλιον τοῦ ἀρειανισμοῦ. ὁ ἀσυνάρτητος λόγος στὰ κείμενα τοῦ Ὠριγένους καὶ ἡ ἀπουσία εἰρμοῦ δείχνουν ὅτι ἦταν ψυχοπαθής. ἦταν θαυμαστής καὶ λάτρης τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ πλατωνίζοντος Ἀλεξανδρέως Ἰουδαίου Φίλωνος. μιμεῖται τὸν Φίλωνα στὴν αἰγυπτιακῆς προελεύσεως

καββαλιστική έρμηνεία τῶν Γραφῶν. εἶναι τὸ ἄτομο ποὺ εἰσήγαγε στὴν ἐκκλησία τὸν ἀκρωτηριασμό τοῦ βιβλικοῦ κειμένου τὸν ὁποῖο διενήργησε ὁ Ἰουδαῖος ῥαββῖνος Συμεὼν βέν Ἀκιβά. ἡ Ε΄ οἰκουμενικὴ σύνοδος (553) τὸν καταδίκασε ὡς τὸν χειρότερο κι ἐπικινδυνότερο αἰρετικὸ καὶ πρόδρομο τῶν ἀρειανῶν, καὶ δικαίως. τὸν θαυμάζουν καὶ τὸν μιμοῦνται οἱ Καππαδόκες Γρηγόριος Ναζιανζηνός, Βασίλειος Καισαρείας καὶ Γρηγόριος Νύσσης. τὸ καθαρτήριο πῦρ εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς πολλές καὶ βαρύτερες κακοδοξίες τοῦ Ὁριγένους, παρμένη ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, τὴν ὁποία ἀσπάζεται ὁ Γρηγόριος Νύσσης, ἔπειτα ἀπὸ τὸ Γρηγόριο Νύσσης τὸ πῆρε ὁ Αὐγουστίνος, κι ἀπὸ τὸν Αὐγουστῖνο ἡ παπικὴ θρησκεία. ὁ δὲ Βασίλειος προώθησε στὴν ἐκκλησία τὸ ἀκρωτηριασμένο βιβλικὸ κείμενο τῶν ὠριγενικῶν Ἐξαπλῶν. (Εὐσέβιος, Ἐκ. ἱστ. 6,1-39 (στὸ 6,8,1-3 ὁ εὐνουχισμός). Πρακτικὰ Ε΄ οἰκ. συνόδου, Mansi 9,384bc· 385a· 388a. Φώτιος, Ἐπιστολὴ ἐνθρονιστήριος, 18).

Ὁ Ὁριγένης ἀναφέρει τὸ Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα ὅσες φορὲς κι ὁ Κλήμης· πάνω ἀπὸ 100. ἔχει δὲ κι αὐτὸς τὴν ἄποψι ὅτι ὁ Πλάτων ἦταν θεόπνευστος κι ὅτι πῆρε κι ἔγραψε στοὺς διαλόγους του βιβλικὰ νοήματα ἀπὸ τὸ Μωϋσῆ καὶ τοὺς προφῆτες τῆς Π. Διαθήκης. σήμερα ὠριγενικὲς κακοδοξίες κυκλοφοροῦν μόνο μεταξὺ μερικῶν μοναχῶν καὶ μάλιστα Ἀγιορειτῶν καὶ χιλιαστῶν. ἀκόμη καὶ μοναχοὶ ποὺ ὀνομαστὶ ἀναθεματίζουν τὸν Ὁριγένη, χωρὶς νὰ τὸ ξέρουν, ὑποστηρίζουν κακοδοξίες του.

1. Κατὰ Κέλσου 2,17· 2,218

[Ἐξωραΐζει κι ἐξομοιώνει κι ἐξισώνει τὸ θάνατο τοῦ Σωκράτους, ποὺ ἦταν ξεκαθάρισμα λογαριασμῶν μεταξὺ σοδομιτῶν παιδραστῶν, ὅπως τεκμηρίωσα στὸ σύγγραμμά μου «Οἱ ἔκφυλοι» ἀπὸ τὸν Πλούταρχο (Ἐρωτ., 17-18 762cd), καὶ ποὺ ὁ Σωκράτης προσπάθησε νὰ τὸν ἐξαργυρώσῃ ὡς ποινὴ μὲ πρόστιμο 30 μνῶν (Πλάτων, Ἀπολογ. Σωκρ., 38b), γιὰ νὰ γλυτώσῃ, ἐξισώνει, ἐπαναλαμβάνω ὁ Ὁριγένης τὸν ἐπαίσχυντο αὐτὸ θάνατο τοῦ Σωκράτους μὲ τὸ θάνατο τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ὁ Κέλσος εἰρωνεύεται τὸ Χριστὸ γιὰ τὸ θάνατό του].

Καὶ Σωκράτης γοῦν ἦδει τὸ κώνειον πιόμενος καὶ τεθνηξόμενος καὶ ἐδύνατο, εἶπερ ἐπέισθη τῷ Κρίτῳ, ὑπεξελθὼν τὴν φυλακὴν μηδὲν τούτων παθεῖν, ἀλλ' εἴλετο κατὰ τὸ φαινόμενον αὐτῷ εὐλογον κρεῖπτον αὐτῷ εἶναι φιλοσόφως ἀποθανεῖν ἢ ἀφιλοσόφως ζῆν.

Κι ὁ Σωκράτης λοιπὸν (σὰν τὸ Χριστὸ) ἤξερε ὅτι θὰ πιῇ τὸ κώνειο καὶ θὰ πεθάνῃ, καὶ μποροῦσε, ἂν ἄκουγε τὸν Κρίτωνα, νὰ δραπετεύσῃ ἀπὸ τὴ φυλακὴ καὶ νὰ μὴν πάθῃ τίποτε ἀπ' αὐτά, ἀλλὰ προ-

τίμησε αὐτὸ πὸν ἔκρινε σωστό, ὅτι γι' αὐτὸν εἶναι ἀνώτερο νὰ πεθά-
νη φιλοσόφως, παρὰ νὰ ζῆ ἀφιλοσόφως.

2. Αὐτόθι 7,30

Τὰς δὲ Προφητείας, ἀφ' ὧν στοχαζόμεθα καὶ τὸν Πλάτωνα εἰλη-
φέναι,....

Τὶς δὲ Προφητεῖες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες συμπεραίνουμε ὅτι ἔχει πάρει
καὶ ὁ Πλάτων,....

3. Αὐτόθι 4,39

Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ περὶ τὸν ὄφιν ὡς ἀντιπράσσοντα τοῖς τοῦ θεοῦ
πρὸς τὸν ἄνθρωπον παραγγέλμασιν ὁ Κέλσος κωμῶδει, μῦθόν τινα
παραπλήσιον τοῖς παραδιδόμενοις ταῖς γραυσὶν ὑπολαβὼν εἶναι τὸν
λόγον, καὶ ἐκὼν οὔτε τὸν θεοῦ *παράδεισον* ὠνόμασεν οὐδ' ὡς πεφυ-
τευκέναι λέγεται ὁ θεὸς ἐν *Ἐδέμ κατ' ἀνατολάς* καὶ μετὰ τοῦτο ἔξα-
νατεταλκέναι *ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὠραῖον εἰς ὄρασιν καὶ καλὸν εἰς*
βρῶσιν καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τῷ παραδείσῳ καὶ τὸ γνωστὸν
καλοῦ καὶ πονηροῦ ξύλον (Γε 2,4) καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις εἰρημένα, δυνά-
μενα αὐτόθεν κινήσαι τὸν εὐμενῶς ἐντυγχάνοντα ὅτι πάντα ταῦτα
οὐκ ἀσέμνως τροπολογεῖται. φέρε ἀντιπαραθῶμεν ἐκ τοῦ Συμποσίου
Πλάτωνος τὰ εἰρημένα περὶ τοῦ Ἔρωτος τῷ Σωκράτει καὶ ὡς σεμνό-
τερα πάντων τῶν ἐν τῷ Συμποσίῳ εἰπόντων περὶ αὐτοῦ τῷ Σωκράτει
περιτεθέντα. οὕτω δ' ἔχει ἡ Πλάτωνος λέξις· «Ὅτ' ἐγένετο ἡ Ἀφροδί-
τη, εἰσιῶντο οἱ θεοί, οἳ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Μήτηδος υἱὸς Πόρος, ἐ-
πειδὴ δὲ ἐδείπνησαν, προσαιτήσουσα οἶον δὴ εὐωχίας οὔσης ἀφίκετο
ἡ Πενία καὶ ἦν περὶ τὰς θύρας, ὁ οὖν Πόρος μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος
(οἶνος γὰρ οὐπω ἦν) εἰς τὸν τοῦ Διὸς κῆπον εἰσελθὼν βεβαρημένος
εὔδεν. ἡ οὖν Πενία ἐπιβουλεύουσα διὰ τὴν αὐτῆς ἀπορίαν παιδίον
ποιήσασθαι ἐκ τοῦ Πόρου, κατακλίνεται τε παρ' αὐτῷ καὶ ἐκύησε τὸν
Ἔρωτα. διὸ δὴ καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἀκόλουθος θεράπων γέγονεν ὁ Ἔ-
ρωτος, γεννηθεὶς ἐν τοῖς ἐκείνης γενεθλίοις καὶ ἅμα φύσει ἐραστής ὢν
περὶ τὸ καλόν, καὶ τῆς Ἀφροδίτης καλῆς οὔσης. ἅτε οὖν Πόρου καὶ
Πενίας υἱὸς ὢν ὁ Ἔρωτος ἐν τοιαύτῃ τύχῃ καθέστηκε. πρῶτον μὲν πέ-
νης ἀεὶ ἐστὶ καὶ πολλοῦ δεῖ ἀπαλός τε καὶ καλός, οἶον οἱ πολλοὶ οἴο-
νται, ἀλλὰ σκληρὸς καὶ ἀνυπόδητος καὶ ἄοικος, χαμαι-
πετῆς ἀεὶ ὢν καὶ ἄστρωτος, ἐπὶ θύραις καὶ ἐν ὁδοῖς ὑπαίθριος κοιμώ-
μενος, τὴν τῆς μητρὸς φύσιν ἔχων ἀεὶ ἐνδεία ξύνοικος. κατὰ δ' αὖ
τὸν πατέρα ἐπίβουλός ἐστι τοῖς καλοῖς καὶ τοῖς ἀγαθοῖς, ἀνδρεῖος ὢν
καὶ ἴτης καὶ σύντονος, θηρευτῆς δεινός, ἀεὶ προσπλέκων μηχανὰς καὶ
φρονήσεως ἐπιθυμητῆς καὶ πόριμος, φιλοσοφῶν διὰ παντὸς τοῦ
βίου, δεινὸς γόης καὶ φαρμακεὺς καὶ σοφιστής· καὶ οὔτε ὡς ἀθάνα-

τος πέφυκεν οὔτε ὡς θνητός, ἀλλὰ τότε μὲν τῆς αὐτῆς ἡμέρας θάλλει καὶ ζῆ, ὅταν εὐπορήσῃ, τότε δ' ἀποθνήσκει, πάλιν δ' ἀναβιώσκει διὰ τὴν τοῦ πατρὸς φύσιν. τὸ δὲ πορίζομενον αἰεὶ ὑπεκρεῖ, ὥστε οὔτ' ἀπορεῖ Ἴερωσ ποτὲ οὔτε πλουτεῖ. σοφίας δ' αὖ καὶ ἀμαθίας ἐν μέσῳ ἐστίν» (Πλάτων, Συμπ., 203bc).

Ἄρα γὰρ οἱ ἐντυγχάνοντες τούτοις, ἐὰν μὲν τὴν κακοήθειαν τοῦ Κέλσου μιμῶνται, ὅπερ Χριστιανῶν ἀπειή, καταγελάσσονται τοῦ μύθου καὶ ἐν χλεύῃ θήσονται τὸν τηλικούτον Πλάτωνα· ἐὰν δὲ τὰ ἐν μύθου σχήματι λεγόμενα φιλοσόφως ἐξετάζοντες δυνηθῶσιν εὐρεῖν τὸ βούλημα τοῦ Πλάτωνος..., τίνα τρόπον δεδύνηται τὰ μεγάλα ἐαυτῶ φαινόμενα δόγματα κρύψαι μὲν διὰ τοὺς πολλοὺς ἐν τῷ τοῦ μύθου σχήματι, εἰπεῖν δ' ὡς ἐχρῆν τοῖς εἰδόσιν ἀπὸ μύθων εὐρίσκειν τὸ περὶ ἀληθείας τοῦ ταῦτα συντάξαντος βούλημα. τοῦτον δὲ τὸν παρὰ Πλάτωνι μῦθον ἐξεθέμην διὰ «τὸν» παρ' αὐτῷ «τοῦ Διὸς κῆπον», παραπλήσιόν τι ἔχειν δοκοῦντα τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν Πενίαν, τῷ ἐκεῖ ὄφει παραβαλλομένην, καὶ τὸν ὑπὸ τῆς Πενίας ἐπιβουλευόμενον Πόρον τῷ ἀνθρώπῳ ἐπιβουλευομένῳ ὑπὸ τοῦ ὄφews. οὐ πάνυ δὲ δῆλον, πότερον κατὰ συντυχίαν ἐπιπέπτωκε τούτοις ὁ Πλάτων ἢ, ὡς οἴονται τινες, ἐν τῇ εἰς Αἴγυπτον ἀποδημία συντυχῶν καὶ τοῖς τὰ Ἰουδαίων φιλοσοφοῦσι καὶ μαθῶν τινα παρ' αὐτῶν τὰ μὲν τινα τετήρηκε τὰ δὲ παρεποίησε, φυλαξάμενος προσκόψαι τοῖς Ἑλλησιν ἐκ τοῦ πάντη τὰ τῆς Ἰουδαίων τηρῆσαι σοφίας, διαβεβλημένων παρὰ τοῖς πολλοῖς διὰ τὸ ξενίζον τῶν νόμων καὶ τὴν ιδιότροπον κατ' αὐτοὺς πολιτείαν. οὔτε δὲ τὸν Πλάτωνος μῦθον οὔτε τὰ περὶ τὸν ὄφιν καὶ τὸν παρὰδεισον τοῦ θεοῦ καὶ ὅσα ἐν αὐτῷ ἀναγέγραπται γεγονέναι νῦν καιρὸς ἦν διηγήσασθαι· προηγουμένως γὰρ ἐν τοῖς ἐξηγητικοῖς τῆς Γενέσεως, ὡς οἴον τ' ἦν, εἰς ταῦτα ἐπραγματευσάμεθα.

Κι ἐπειδὴ ὁ Κέλσος διακωμῶδεῖ καὶ τὰ λεγόμενα (τοῦ Μωϋσῆ) γιὰ «τὸν ὄφι πού καταστρατηγεῖ τις ἐντολὲς τοῦ θεοῦ», ἔχοντας τὴ γνώμη ὅτι ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι «ἓνας μῦθος» παραπλήσιος μ' ἐκείνους πού λέν οἱ «γριές», κι ἐπίτηδες δὲν κατονομάζει οὔτε «παράδεισο θεοῦ» οὔτε αὐτὸ πού λέγεται σχετικὰ, ὅτι «φύτρωσαν ἀπὸ τῆ γῆ ὅλα τὰ ὀπτικῶς ὠραῖα καὶ γευστικῶς καλὰ δέντρα, καὶ τὸ δέντρο τῆς ζωῆς μέσα στὸν παράδεισο καὶ τὸ δέντρο τῆς γνώσεως καλοῦ καὶ πονηροῦ» κι ὅσα ἄλλα σχετικὰ λέγονται πάνω σ' αὐτά, μποροῦμε ἀπ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο νὰ ὑποδείξουμε στὸν εὐμενῆ ἀναγνώστη ὅτι ὅλ' αὐτά, ὅταν ἀντιμετωπίζονται μὲ σεβασμό, μποροῦν νὰ τροπολογοῦν (= νὰ ἐρμηνευτοῦν ἀλληγορικῶς = καββαλιστικῶς). ἄς συνεξετάσουμε λοιπὸν ἐκεῖνα πού λέει στὸ Συμπόσιο τοῦ Πλάτωνος ὁ Σωκράτης γιὰ τὸν ἔρωτα καὶ γιὰ τὸ πῶς μίλησε γι' αὐτὸν σεμνότερα ἀπ' ὅλους ὅσοι μίλησαν στὸ Συμπόσιο. γράφει λοιπὸν ὁ Πλάτων κατὰ λέξι ὡς ἐξῆς.

«Όταν γεννήθηκε ἡ Ἀφροδίτη, ἔτρωγαν σὲ συνεστίασι οἱ θεοί, τόσο οἱ ἄλλοι, ὅσο κι ὁ Πόρος (= Χρῆμα, Πλοῦτος) ὁ γιὸς τῆς Μήτιδος (= Ἐξυπνάδας). κι ἀφοῦ δείπνησαν, κατέφθασε καὶ ἡ Πενία (= Φτώχεια), γιὰ νὰ ζητιανέψη, μιὰ καὶ γινόταν ἓνα τέτοιο φαγοπότι, καὶ στεκόταν στὴν πόρτα. ὁ Πόρος, πού εἶχε μεθύσει ἀπὸ τὸ νέκταρ (κρασί τότε δὲν ὑπῆρχε ἀκόμη), προχώρησε μέσα στὸν κῆπο (τοῦ ἀνακτόρου) τοῦ Διός, κι ὅπως ἦταν βαροκέφαλος ἀπὸ τὸ ποτό, ξάπλωσε καὶ κοιμήθηκε. τότε ἡ Πενία σκέφτηκε πανούργα ὅτι ἦταν εὐκαιρία ν' ἀποκτήσῃ ἓνα παιδί ἀπὸ τὸν Πόρο, χρήσιμο γιὰ τὴ φτώχεια τῆς, καὶ πάει καὶ πλαγιάζει δίπλα του. καὶ μένει ἀπ' αὐτὸν ἐγκυος ἔχοντας πιά στὴν κοιλιά τῆς τὸν Ἔρωτα. γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Ἔρωτος ἔγινε ἀκόλουθος ὑπῆρέτης τῆς Ἀφροδίτης· ἐπειδὴ συνελήφθη τὴν ἡμέρα πού γεννήθηκε ἐκείνη κι ἐπειδὴ ταυτόχρονα εἶναι ἐκ φύσεως ἐραστὴς τοῦ ὠραίου, καὶ ἡ Ἀφροδίτη εἶναι ὠραία. σὰ γιὸς λοιπὸν τοῦ Πόρου καὶ τῆς Πενίας (= τοῦ Πλούτου καὶ τῆς Φτώχειας) ὁ Ἔρωτος εἶχε τὴν ἐξῆς μοῖρα. πρῶτα μὲν εἶναι πάντα μπατίρης καὶ κάθε ἄλλο παρὰ τρυφερός κι ὠραῖος, ὅπως νομίζουν οἱ πολλοί, ἀλλὰ σκληρός καὶ ἄγριος καὶ ξυπόλυτος καὶ ἄστεγος, πού ξαπλώνει πάντα κατὰ γῆς καὶ χωρὶς στρῶμα, καὶ κυλιέται ὑπαίθριος στοὺς δρόμους καὶ μπροστὰ στὶς ἀυλόπορτες, ἐπειδὴ κληρονόμησε τὴ φύσι τῆς μητέρας του (Πενίας) καὶ εἶναι πάντα συγκατοικὸς τῆς φτώχειας. ἀπὸ δὲ τὴ μεριά τοῦ πατέρα του εἶναι ἐπιθετικὸς πού ῥίχνεται στοὺς ὠραίους καὶ ὁμορφους, καθὼς εἶναι κι ἀντρειωμένος κι ἐπιθετικὸς καὶ σβέλτος, φοβερός κυνηγός, μεγάλος μηχανορράφος, καὶ ξέρεي νὰ ἐκτιμᾷ τὴ φρονημάδα καὶ νὰ βρίσκῃ διέξοδα, φιλοσοφημένος σ' ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς, καταπληκτικὸς γητευτὴς καὶ μάγος καὶ μαστορας στοὺς σχεδιασμούς, δὲν εἶναι δὲ στὴ φύσι του οὔτε θνητὸς οὔτε ἀθάνατος, ἀλλὰ τώρα μὲν φουντώνει καὶ σφύζει ἀπὸ ζωὴ μέσα σὲ μία μέρα, ὅταν τὰ οἰκονομήσῃ, τώρα δὲ μαραίνεται καὶ πεθαίνει, ἐπειδὴ ξέρει ὅτι θὰ ξαναζωντανέψη πάλι χάρι στὴ (θεϊκὴ) φύσι πού κληρονόμησε ἀπὸ τὸν πατέρα του. πάντα ὅμως τοῦ χύνεται ἀπὸ κάτω ἐκεῖνο πού ἐξοινομάει, κι ἔτσι ὁ Ἔρωτος οὔτε φτωχὸς μένει ποτὲ οὔτε πλούσιος. καὶ βρίσκεται ἀνάμεσα στὴ σοφία καὶ στὴν ἀμάθεια» (Πλάτων, Συμπ., 203bc).

Ἄρα κι αὐτοὶ πού τὰ διαβάζουν αὐτά, ἂν μὲν στὴν κακοήθεια εἶναι ἴδιοι μὲ τὸν Κέλσο –μακριὰ ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς κάτι τέτοιο–, θὰ γελάσουν εἰς βάρος τοῦ μύθου καὶ θὰ χλευάσουν τὸν τόσο μεγάλο Πλάτωνα· ἂν ὅμως ἐξετάσουν φιλοσοφημένα τὰ λεγόμενα πού προσφέρονται σὲ σχῆμα μύθου καὶ μπορέσουν νὰ ἐρμηνεύσουν τὴ βούλησι τοῦ Πλάτωνος....., μὲ ποιὸν τρόπο κατώρθωσε τὰ μεγάλα δόγματα πού ἐνωραματιζόταν ὁ ἴδιος νὰ τὰ κρύψῃ μὲν μέσα στὸ σχῆμα τοῦ

μύθου, ὥστε νὰ εἶναι ἀπροσπέλαστα στοὺς πολλούς, νὰ τὰ φανερώσῃ δέ, ὅπως κι ἔπρεπε, σ' ἐκείνους ποὺ ξέρουν μέσα στοὺς μύθους νὰ βρίσκουν τὴν ἀλήθεια ποὺ θέλει νὰ ἐκφράσῃ αὐτὸς ὁ ὁποῖος συνέταξε αὐτὰ τὰ μαθήματα. ἐξέθεσα κι ἐρμήνευσα αὐτὸ τὸ μῦθο τοῦ Πλάτωνος, ἐπειδὴ εἶναι φανερὸ ὅτι ὑπάρχει κάτι κοινὸ ἀνάμεσα στὸν κατὰ Πλάτωνα «κῆπο τοῦ Διὸς» καὶ στὸν (βιβλικὸ) «παράδεισο τοῦ θεοῦ». ἔχει καὶ τὴν «Πενία», ποὺ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν «ὄφι» τοῦ παραδείσου, ἔχει καὶ τὸν «Πόρο», τὸν ὁποῖο ἐπιβουλεύεται ἡ «Πενία», ποὺ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν «ἄνθρωπο», τὸν ὁποῖο ἐπιβουλεύεται «ὁ ὄφιν». δὲν εἶναι δὲ καὶ εὐκόλα ἀνιχνεύσιμο κι ἐρμηνεύσιμο ποιὸ ἀπὸ τὰ δυὸ συμβαίνει· τυχαία ὁ Πλάτων ἔπεσε σ' αὐτὲς (τὶς ἀποκαλύψεις), ἢ, ὅπως νομίζουν μερικοί, ὅταν ἐπισκέφτηκε τὴν Αἴγυπτο, συνάντησε τοὺς Ἰουδαίους φιλοσόφους κι ἔμαθε μερικὰ ἀπ' αὐτούς, καὶ ἄλλα μὲν τὰ φύλαξε ἀναλλοίωτα, ἄλλα δὲ παραποιημένα, φυσικὰ μόνο ἐπειδὴ ἤθελε νὰ φυλαχτῇ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες· ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ μὴ διαφυλάξῃ ἐπακριβῶς τὰ τῆς σοφίας τῶν Ἰουδαίων. οἱ Ἰουδαῖοι τότε εἶχαν διαβληθῆ ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἐπειδὴ οἱ νόμοι τους καὶ τὸ πολίτευμά τους εἶναι ἰδιότροπα. καὶ στὰ χρόνια μας δὲν βρῆκα τὸν κατάλληλο καιρὸ ν' ἀναπτύξω τὸ μῦθο τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴ σχετικὴ μὲ τὸν «ὄφι» καὶ τὸν «παράδεισο τοῦ θεοῦ» καὶ ὅσα γράφονται ὅτι συνέβησαν μέσα σ' ἐκεῖνον. στὰ Ἐξηγητικὰ τῆς Γενέσεως ὅμως, ποὺ εἶχα γράψῃ πιὸ μπροστά, ἀναφέρθηκα σ' αὐτὰ ὅσο μποροῦσα.

Ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων ἀποκλείουν ἀπὸ τὴν Πολιτεία τοὺς ποιητὰς Ὅμηρο καὶ Ἡσίοδο, καὶ ἄλλοι τοὺς χλευάζουν ὡς βλάκες (διάλογος Ἴων), ἐπειδὴ εἶναι οἱ πηγὲς τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς θρησκείας καὶ μυθολογίας, ἀποδοκιμάζουν τὴν ὅπωςδήποτε εὐτρωτὴ θρησκεία καὶ μυθολογία ἐκείνη, καὶ πασχίζουν νὰ τὴν ἀντικαταστήσουν μὲ τὸ δικὸ τους φιλοσοφικὸ σύστημα, στὸ ὁποῖο δίνουν δικές των ἀπαντήσεις σ' ὅλα τὰ μεταφυσικὰ καὶ θεολογικὰ πράγματα καὶ τὸ ὁποῖο στὴν πραγματικότητα εἶναι ἰδιωτικὸ θρήσκευμα τῆς ἐπινοήσεώς των. συχνὰ ὅμως συμπληρώνουν τὴ μυθολογία ἐκείνη μὲ μύθους δικῆς των κατασκευῆς, ὅπως αὐτὸν ἐδῶ τοῦ Πόρου καὶ τῆς Πενίας, καὶ τοὺς μύθους τῆς Ἀτλαντίδος, τοῦ Σπηλαίου, τοῦ Ἄρματος, κλπ.. ἀντιφατικοὶ κι ἀνισόρροποι ἄνθρωποι, οὐσιαστικὰ σαμάνοι. γι' αὐτοὺς ὅτιδήποτε εἶναι σωστὸ, ἀρκεῖ νὰ τὸ λέν αὐτοί, προβάλλοντας τὴ μουτσούνα τους. κι ὁ Ὀριγένης ἐδῶ κορδώνεται γιὰ ἱεροφάντης τοῦ Πλάτωνος.

Καὶ ἀσφαλῶς στὰ χρόνια τοῦ Πλάτωνος Ἰουδαῖοι φιλόσοφοι δὲν ὑπῆρχαν. αὐτὸ εἶναι μόνον φαντασιοκοπία τοῦ Ὀριγένους. ὅταν στὴν Ἑλλάδα ὁ Σωκράτης ἦταν νέος, ζοῦσε καὶ δροῦσε ὁ χρονικὰ τελευ-

ταῖος προφήτης τῆς Π. Διαθήκης Μαλαχίας· κι ὅταν ὁ Πλάτων ἦταν νήπιο, ἡ Π. Διαθήκη εἶχε ὀλοκληρωθεῖ μὲ τὸ βιβλίο *Ἀνάβασις*. φιλόσοφοι Ἰουδαῖοι μόνο ἀπὸ παγανιστικὴ ἑλληνικὴ ἐπιρροή ἢ προπαγάνδα ἢ καὶ βία ἐμφανίστηκαν στὴν Ἀλεξάνδρεια ἀπὸ τὸ 180 π.Χ. κι ἔπειτα (Ἀριστόβουλος, Ψευδο-Ἀριστέας, Φίλων, κλπ.). ἀπὸ ποιούς ἐν Αἴγυπτῳ Ἰουδαίους φιλοσόφους πῆρε ὁ Πλάτων, πού γεννήθηκε τὸ 428 π.Χ.; καὶ τὸ ἄλλο· οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ Πλάτωνος δὲν «εἶχαν διαβληθῆ ἀπὸ τοὺς πολλούς», οὔτε ἀπὸ κάποιον ἕναν, διότι δὲν ἦταν γνωστοὶ στὸν κόσμον, οὔτε εἶχαν διασπαρῆ. ἦταν μιὰ ἀσήμαντη μικροεθνότης τῆς Παλαιστίνης· καὶ δὲν ὑπῆρχαν στὴν Αἴγυπτο. ὁ Ὀριγένης λέει μόνο ἀνιστόρητες ἀρλοῦμπες, πού τις ξεσηκώνει ἀπὸ τὸν ἐπίσης Ἀλεξάνδρεια καὶ ψυχοπαθῆ καὶ καββαλιστὴ τῶν Γραφῶν καὶ πιθανῶς εὐνοῦχο κι αὐτὸν Ἰουδαῖο φιλόσοφο Φίλωνα (20 π.Χ. - 50 μ.Χ.).

Καὶ φανταζόταν ὁ Ὀριγένης ὅτι μ' αὐτὲς τις καββαλιστικὲς βλακεῖες ἀντιμετώπιζε ἐπιτυχῶς καὶ συνέτριβε τὸ μεγάλο ἐχθρὸ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως φιλόσοφο Κέλσο. πρέπει νὰ ἦταν μεγάλο ψῆνιο. ἡ δὲ κατὰ τοῦ Κέλσου καὶ ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἀπολογητικὴ του μοιάζει μὲ τὸ ἐξῆς· σὰ νὰ συκοφαντῆ κάποιος κάποιον ὅτι πῆγε σὲ πορνεῖο κι ὠργίασε μὲ 10 πόρνες καὶ 10 κιναίδους, κι ὁ Ὀριγένης ὡς συνήγορος τοῦ συκοφαντημένου ἀπαντᾷ ὅτι «Ὁχι, δὲν ἦταν 10 καὶ 10, ἀλλὰ 9 κι 9 μόνο». καὶ κακόψυχος δὲ ὁ εὐνοουχισμένος ψυχοπαθῆς Ὀριγένης· «Ὅποιος γελάσῃ μὲ τὸ μῦθο αὐτὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν καββαλιστικὴ ἐρμηνεία του ἀπὸ μένα τὸν Ὀριγένη, ἔχει τὴν κακοήθεια τοῦ Κέλσου»! ὅπωςδῆποτε αὐτὰ πού λέει ἐδῶ ὁ Ὀριγένης κι ἐξιώνει τὸ βρόμικο καὶ κιναιδικώτατο Συμπόσιον τοῦ Πλάτωνος μὲ τὴ Γένεσι καὶ τὰ σόκιν πρόστυχα φαντασιοκοπήματα τοῦ *σεμνοτάτου* ἀρσενικοῦ Σωκράτους μὲ τὴ βιβλικὴ ἐξιστόρησι τοῦ παραδείσου καὶ τῶν πρωτοπλάστων, καὶ τὸν «τόσο μέγαν» καὶ «θεόπνευστο» Πλάτωνα μὲ τὸ Μωϋσῆ μόνον ὁ ψυχοπαθῆς κι ἀνισόρροπος ἑλληνόγλωσσος Αἴγυπτιος Ὀριγένης, πού, Χριστιανὸς ὢν, σὲ ἡλικία 18 ἐτῶν πῆγε σὲ εἰδωλολατρικὸ μοναστήρι τῶν κιναιδῶν προπόλων καὶ ἱερέων τοῦ Ὀσίριος καὶ τῆς Ἴσιδος, τῶν μόνων πού ἤξεραν νὰ διενεργοῦν τὴ σχετικὴ χειρουργία καὶ νοσηλεία, καὶ τὸν εὐνούχισαν κόβοντας τοὺς ὄρχεις του, ἐπειδὴ ἀπεχθανόταν τις ἐνδείξεις (testes) αὐτῆς τοῦ ἀρσενικοῦ φύλου του, μόνον αὐτὸς θὰ μποροῦσε νὰ φαντασιώνεται μὲ τέτοιες σιχαμερὲς κι ἀποτρόπαιες φαντασιώσεις σὰν μὲ θεόπνευστες ἐρμηνευτικὲς «ἐνοράσεις».

Νομίζω ὅτι ὀρθῶς καὶ δικαίως ὁ Ὀριγένης καταδικάστηκε ἀπὸ τὴν Ε΄ οἰκουμενικὴ σύνοδο (553) ὡς ὁ χειρότερος κι ἐπικινδυνότερος τῶν αἰρετικῶν καὶ πηγὴ ὅλων τῶν μεταγενεστέρων αἱρέσεων, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸν ἀμέσως ἐπόμενό του ἀρειανισμό-μωαμεθανισμό.

18 Διονύσιος Ἀλεξανδρείας

Ὁ Διονύσιος Ἀλεξανδρείας, καταγόμενος ἀπὸ οἰκογένεια ῥητόρων καὶ ῥήτορας καὶ ὁ ἴδιος, μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ Ὠριγένους στὴν κατηχητικὴ σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἔπειτα ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας (248-265), ἦταν ὀρθόδοξος ὡς πρὸς τὴ διδασκαλίαν του γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὄχι ἀκριβῶς ὀρθόδοξος ὡς πρὸς ἄλλα δευτερεύοντα θέματα. ἐπαινεῖται τόσο ἀπὸ τὸ Μ. Ἀθανάσιο, πού τὸν λέει *διδάσκαλον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας* (Περὶ Διονυσίου 6,1 ΒΕΠ 31,205), ὅσο καὶ ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τῶν ἀρειανῶν Εὐσέβιο Καισαρείας, πού τὸν λέει *μέγαν Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπον* (Ἐκ. ἰστ. 7,1,1 ΒΕΠ 20,12). τὸν διεκδικοῦσαν ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ οἱ ἀρειανοί, ἀλλ' ὁ Ἀθανάσιος ὑποστήριξε ὅτι ἦταν ὀρθόδοξος. μιὰ ἀπὸ τίς δευτερεύουσες ἀποκλίσεις του ἦταν καὶ ἡ ἀτεκμηρίωτη ἀπόρριψις τῆς γνησιότητος τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου. σήμερον ἀπὸ τὰ ἔργα του σφύζονται μόνο ἀποσπάσματα (ΒΕΠ 17,199-267). Πλάτων ἀναφέρει μόνο στὸ πρῶτο ἀπόσπασμα τοῦ Περὶ φύσεως ἔργου του.

Περὶ φύσεως πρὸς τοὺς κατ' Ἐπίκουρον, 1 ΒΕΠ 17,230

1. Πότερον, ἔν ἐστι συναφὲς τὸ πᾶν, ὡς ἡμῖν τε καὶ τοῖς σοφωτάτοις Ἑλλήνων Πλάτωνι καὶ Πυθαγόρᾳ καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς Στοᾶς καὶ Ἡρακλείτῳ φαίνεται, ἢ δύο, ὡς ἴσως τις ὑπέλαβεν, ἢ καὶ πολλὰ καὶ ἄπειρα, ὡς τισιν ἄλλοις ἔδοξεν, οἱ πολλαῖς τῆς διανοίας παραφοραῖς καὶ ποικίλαις προφοραῖς ὀνομάτων τὴν τῶν ὅλων ἐπεχείρησαν κατακερματίζειν οὐσίαν, ἄπειρόν τε καὶ ἀγέννητον καὶ ἀπρονόητον ὑποτίθενται; οἱ μὲν γὰρ ἀτόμους προσειπόντες ἄφθαρτά τινα καὶ σμικρότατα σώματα, πλῆθος ἀνήριθμα, καὶ τι χωρίον κενόν, μέγεθος ἀπειρίοριστον, προβαλόμενοι, ταύτας δὴ φασὶ τὰς ἀτόμους, ὡς ἔτυχεν ἐν τῷ κενῷ φερομένας, αὐτομάτως τε συμπιπτούσας ἀλλήλαις διὰ ῥύμην ἄτακτον, καὶ συμπλεκόμενας διὰ τὸ πολυσχήμενας οὐσας ἀλλήλων ἐπιλαμβάνεσθαι, καὶ οὕτω τὸν τε κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, μᾶλλον δὲ κόσμους ἀπείρους ἀποτελεῖν. ταύτης δὲ τῆς δόξης Ἐπίκουρος γεγόνασι καὶ Δημόκριτος' τοσοῦτον δὲ διεφώνησαν, ὅσον ὁ μὲν ἐλαχίστας πάσας καὶ διὰ τοῦτο ἀνεπαισθήτους, ὁ δὲ καὶ μεγίστας εἶναι τινὰς ἀτόμους ὁ Δημόκριτος ὑπέλαβεν. ἀτόμους δὲ εἶναι φασὶν ἀμφοτέροι, καὶ λέγεσθαι διὰ τὴν ἄλυτον στερεότητα. οἱ δὲ τὰς ἀτόμους μετονομάσαντες ἀμερῆ φασὶν εἶναι σώματα, τοῦ παντὸς μέρη, ἐξ ὧν ἀδιαιρέτων ὄντων συντίθεται τὰ πάντα καὶ εἰς ἃ διαλύεται, καὶ τούτων φασὶ τῶν ἀμερῶν ὀνοματοποιῶν Διόδωρον γεγονέναι.

Τί ἀπό τὰ δυὸ συμβαίνει; τὸ σύμπαν εἶναι ἓνα καὶ συνεχές, ὅπως νομίζουμε ἐγὼ καὶ οἱ σοφώτατοι τῶν Ἑλλήνων Πλάτων Πυθαγόρας στοϊκοὶ καὶ Ἡράκλειτος, ἢ εἶναι δύο, ὅπως θὰ μπορούσε ἴσως νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς, ἢ καὶ πολλὰ καὶ ἄπειρα, ὅπως νόμισαν μερικοὶ ἄλλοι; αὐτοὶ μὲ πολλές ἐκτροπές τῆς διανοίας καὶ μὲ παρδαλὰ φτιαξίματα ὀνομασιῶν ἐπιχείρησαν νὰ κατακερματίσουν τὴν οὐσία τῶν ὄλων, γιὰ τὴν ὁποία καὶ ὑποθέτουν ὅτι εἶναι ἄπειρη, δὲν τὴν δημιούργησε κανεὶς, καὶ δὲν τὴν συντηρεῖ κανεὶς, διότι ἄλλοι μίλησαν γιὰ *ἄτομες* (οὐσίες), προτείνοντας κάποια δῆθεν ἀφθαρτα καὶ πάρα πολὺ μικρὰ σώματα, ἀπειράριθμα στὸ πλῆθος, καὶ γιὰ κάποιον κενὸ χῶρο, ἀπεριόριστο στὸ μέγεθος. καὶ αὐτὲς οἱ *ἄτομες* (οὐσίες), λένε, κινοῦνται μέσα στὸ κενὸ ὅπως τύχη, ὅτι λόγῳ τῆς ἀτακτης τροχιάς των συγκρούονται μεταξύ των αὐτομάτως, καὶ ἐπειδὴ στὸ σχῆμα εἶναι πολύπλοκες συμπλέκονται καὶ γραπώνονται ἢ μία μὲ τὴν ἄλλη, καὶ ἔτσι συναποτελοῦν καὶ ὅλο τὸν κόσμον καὶ ὅσα ὑπάρχουν μέσα σ' αὐτόν, μᾶλλον δὲ ἀπείρους κόσμους.

Αὐτὴ τὴν ἀποψὶ τὴν εἶχαν ὁ Ἐπίκουρος καὶ ὁ Δημόκριτος. διαφώνησαν ὅμως μεταξύ τους τόσο, ὥστε ὁ μὲν (Ἐπίκουρος) νὰ ὑποθέτῃ ὅτι οἱ *ἄτομες* εἶναι ὅλες πάρα πολὺ μικρὲς καὶ γι' αὐτὸ ἀόρατες, ὁ δὲ Δημόκριτος ὅτι μερικὲς εἶναι καὶ πάρα πολὺ μεγάλες· καὶ οἱ δυὸ ὅμως ἰσχυρίζονται ὅτι αὐτὲς εἶναι καὶ λέγονται *ἄτομες*, ἐπειδὴ ἔχουν ἀδιάσπαστη στερεότητα. ἄλλοι πάλι μετωνόμασαν τὶς *ἄτομες* καὶ τὶς λένε *ἀμερῆ σώματα* καὶ τὶς θεωροῦν μέρη τοῦ σύμπαντος. αὐτὰ (τ' *ἀμερῆ σώματα*) εἶναι, λέει, ἀδιάσπαστα, καὶ ἀπ' αὐτὰ συντίθενται τὰ πάντα καὶ σὲ τέτοια διαλύονται. καὶ αὐτὰ τ' *ἀμερῆ*, λένε, τὰ ὠνόμασε ἔτσι ὁ Διόδωρος.

Ὁ Διονύσιος ἐδῶ μιλάει ὡς ἄνθρωπος πού δὲν ἔχει τὴν σχετικὴ γνῶσι. μοῦ θυμίζει ἓναν ἀγράμματο συγγενῆ μου, ὁ ὁποῖος, σὲ καιρὸ πού στὰ χωριὰ δὲν ὑπῆρχαν τηλέφωνα, ἦρθε στὴ Θεσσαλονίκη ἀπὸ τὸ χωριὸ μας καὶ μοῦ τηλεφώνησε, ἄς ποῦμε, στὸ τηλέφωνο 714.841, καὶ πρὶν καὶ ἀπὸ τὴν «Καλημέρα», γιὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι πῆρε στὸ σωστὸ τηλέφωνο, μὲ ρώτησε· «Δὲν μοῦ λές; εἶσαι οἱ ἑφτακόσιες δεκατέσσερες καὶ ὄχτακόσιες σαράντα μία;». μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὁ ῥήτορας Διονύσιος, πού ἤξερε νὰ συντάσῃ σωστὲς προστάσεις μὲ διαλεγμένες λέξεις, μιλάει γι' αὐτὰ ἐδῶ τὰ πράγματα πού μιλάει, χωρὶς νὰ τὰ καταλαβαίνει καὶ χωρὶς νὰ ξέρει τί τοῦ γίνεται. φαντάζεται δὲ ὅτι μιὰ καθαρῶς φυσικὴ θεωρία, πού δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τίποτε τὸ μεταφυσικὸ ἢ θεολογικὸ, μπορεῖ νὰ ἐνοχλῇ τὴν Χριστιανικὴ πίστι, καὶ ὅτι ὁ Πλάτων καὶ οἱ στοϊκοί, πού τὴν ἀπορρίπτουν, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνοι ἀκριβῶς σὰν αὐτόν δὲν τὴν καταλαβαίνουν, εἶναι πιὸ κοντὰ στὴ Χριστιανικὴ πίστι. καὶ φυτρώνοντας ἐκεῖ πού δὲν τὸν σπέρνουν, ἀπορρί-

ππει τή φυσική θεωρία κι αὐτός. ὅσο γιά τὸν Πυθαγόρα καὶ τὸν Ἡράκλειτο, πού ἔζησαν πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴ «φιλοσοφική» διατύπωση αὐτῆς τῆς θεωρίας, ὁ Διονύσιος εἶναι σίγουρος ὅτι τὴν ἀπέριπταν κι αὐτοί, ἀφοῦ ἦταν κι αὐτοὶ οἱ σοφώτατοι τῶν Ἑλλήνων ὅσο κι ὁ Πλάτων! θεωρεῖ ὡς φυσικοὺς τοὺς Πλάτωνα Ἐπίκουρο καὶ στοϊκοὺς, πού ἄρα μποροῦν ὅπως κι αὐτὸς νὰ ἔχουν γνώμη γιά πράγματα τῆς φυσικῆς, ἀφοῦ κι αὐτοὶ ἦταν ἀπὸ τοὺς σοφωτάτους τῶν Ἑλλήνων. θεωρεῖ ἐπὶ πλέον τὸν Ἐπίκουρο ἀρχαιότερο ἢ σύγχρονο τοῦ Δημοκρίτου, ἐπειδὴ ἀπὸ ἱστορία ὁ ῥήτορας δὲν ἔχει ἰδέα.

19

Μεθόδιος Πατάρων

Ὁ Μεθόδιος Πατάρων (θ.311) ἦταν κρυφὸς κι ἀνομολόγητος θαυμαστής καὶ μιμητὴς τοῦ Πλάτωνος, παρ' ὅλο πού ἀποφεύγει πολὺ νὰ τὸν ἀναφέρει καὶ τὸν ἀναφέρει σὰ σφῆζόμενα ἔργα του μὴ μόνο φορὰ. τὰ ἔργα του εἶναι *διάλογοι* σὰν ἐκείνους τοῦ Πλάτωνος, δύο συνήθως τίτλων, ἀφιερωματικὸ καὶ θεματικὸ, σὰν τοὺς πλατωνικοὺς *διαλόγους*, σὲ γλῶσσα καὶ ὕφος ἐκπληκτικὰ ὅμοια μὲ τὰ πλατωνικά, μὲ ἀφθονες πλατωνικὲς -σωκρατικὲς ἀτάκες κι ἐξυπνάδες, μὲ πλῆθος πλατωνικὲς φράσεις σὰν παπαγαλισμούς. *Συμπόσιον ἢ Περί ἀγνείας* (σὰν τὸ πλατωνικὸ *Συμπόσιον ἢ Περί ἔρωτος*), *Ἀγλαοφῶν ἢ Περί ἀναστάσεως*, *Ξένων ἢ Περί γεννητῶν*, *ἢ Περί αὐτεξουσίου*, κλπ.. μιμεῖται δὲ καὶ τὴ Σαπφὴ τὴ Λεσβία καὶ λεσβία σ' ἓνα *Ἐπιθαλάμιον* σὰν τὰ *Ἐπιθαλάμια* ἐκείνης καταχωρισμένο στὸ τέλος τοῦ *Συμποσίου* του. ὁ Μεθόδιος φαντάζεται τὴν καινούργια χριστιανικὴ διανόησι σὰ σκιά κι ἀπομίμησι τῆς ἀρχαίας προχριστιανικῆς ἐλληνικῆς διανοήσεως καὶ γραμματείας, καὶ εἶναι σαφῶς μικρονοϊκός. παρομοίως διάκειται καὶ ἔναντι τοῦ Ὁριγένους, ἐνῶ εἶναι «σκληρὸς» ἀντιωριγενιστής. ἐν τούτοις τὸν μιμεῖται στὴν καββαλιστικὴ ἐρμηνεία του –πλατωνικὴ κληρονομία καὶ τῶν δύο–, καὶ στὴν ἀποδοχὴ δευτέρου βαθμοῦ θεότητος στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ σ' ἄλλα πολλὰ εἶναι μιμητὴς του. φαίνεται ἀνάγλυφα ὅτι φθονεῖ καὶ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ὁριγένη, κι ὅτι αὐτοὺς πού φθονεῖ τοὺς κλέβει καὶ τοὺς μιμεῖται σὰν παπαγάλος· τὸν παλιὸ Πλάτωνα ἀποφεύγει νὰ τὸν ἀναφέρει καὶ τὸν πρόσφατο Ὁριγένη τὸν πολεμεῖ μὲ πάθος. ὁ Μεθόδιος κατὰ τὸν σκληρὸ ἀντιωριγενιστὴ Ἐπιφάνιο Κύπρου εἶναι πολὺ σπουδαῖος καὶ *μακαρίτης* –προσωπικὴ πολὺ σπουδαία γιά τὴν ἐποχὴ ἐκείνη– (Πανάρ. 64,11 PG 41,188ab) καὶ παραθέτει ὁ Ἐπιφάνιος σχεδὸν ὅλο τὸ διάλογο *Ἀγλαοφῶν* τοῦ Μεθοδίου (Πανάρ. 64,12-62 PG 41,1088b κ.έ.). κατὰ τὸν φι-

λωριγενικό ἐκκλησιαστικό ἱστορικό Σωκράτη ὁ Μεθόδιος εἶναι ὁ χειρότερος ἀπὸ *τὴν τετρακτὴν τῶν κακολόγων τοῦ Ὠριγένους* (= Μεθόδιος, Εὐστάθιος Ἀντιοχείας, Ἀπολλινάριος Λαοδικείας, Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας) (Σωκράτης, Ἐκ. ἰστ. 6,13 PG 67,701c-704b). ὁ Φώτιος στὴ Μυριόβιβλό του (ἀνάγν. 237 PG 103,1177b) καταθέτει ὅτι τὸ Συμπόσιον τοῦ Μεθοδίου εἶναι *κατάφορτο ἀπὸ ἀρειανικὰς δοξολογίας καὶ μυθολογήματα ἐτέρων τινῶν κακοδοξούντων*, καὶ κατὰ τὴν ἐκτίμησί του *παραπολὺ ἐστὶ νενοθευμένον*. ἐγὼ νομίζω ὅτι τὸ Συμπόσιον δὲν εἶναι νοθευμένο, ἀλλ' ἀπλῶς κι αὐτὸ καὶ τ' ἄλλα ἔργα τοῦ Μεθοδίου εἶναι κακόδοξα, κι ὁ ἴδιος ἐκ προθέσεως καὶ ἐξ ἀρχῆς κακόδοξος. εἶναι δὲ κι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτέρους μανιώδεις παρθενοσυλλέκτες, ὅπως φαίνεται πολὺ στὸ Συμπόσιόν του, τὸ ὁποῖο εἶναι συμπόσιο τοῦ ἴδιου μὲ δέκα «πανόμορφες καὶ πάνσοφες παρθένες».

Ἄγλαοφῶν ἢ Περὶ ἀναστάσεως, 62 ΒΕΠ 18,149-150

Ἄλλὰ καὶ ὁ Πλάτων τὸ αὐτὸ τοῦτο σῶμα καὶ αὐτὸς ἐπίσταται. ἐν γοῦν τῷ Φαίδωνι ὁ Σωκράτης «Ἄρα μὴ ἄλλο τι τὸν θάνατον ἠγοῦμεθα εἶναι» ἔφη «ἢ <τὴν> τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγὴν; καὶ εἶναι τοῦτο <τὸ> τεθνάναι, χωρὶς μὲν <ἀπὸ> τῆς ψυχῆς ἀπαλλαγὴν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ σῶμα γεγονέναι, χωρὶς δὲ τὴν ψυχὴν <ἀπὸ> τοῦ σώματος;». ὁ γὰρ τοι Μωϋσῆς ὁ μακάριος (ἤκομεν γὰρ καὶ ἐπὶ <αὐτὰς> τὰς Κυριακὰς ἤδη Γραφὰς) οὐ σῶμα τοῦτο ὀνομάζεσθαι ἐπίσταται, ὃ βλέπομεν, *Καὶ πλυνεῖ τὰ ἰμάτια* λέγων ἐν τοῖς καθαρισμοῖς ὁ ἐπιψαύσας τοῦ ἀκαθάρτου, *καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι* (No 154,9), *καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας*; (No 155,14). τί δὲ καὶ ὁ Ἰώβ; οὐ σῶμα ἐπίσταται καὶ αὐτὸς τοῦτο τὸ νεκρούμενον καλεῖν, *Φύρεται δέ μου τὸ σῶμα ἐν σαπρίᾳ σκολήμων* (Ἰβ 10,35) λέγων;

Ἄλλὰ κι ὁ Πλάτων τὸ ἴδιο αὐτὸ σῶμα γνωρίζει κι αὐτός. ἔτσι στὸ Φαίδωνα (Πλάτων, Φαίδ., 84b5) λέει ὁ Σωκράτης· «Ἡ γνώμη μας δὲν εἶναι ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἢ ἀπαλλαγὴ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος; αὐτὸ δὲν δεχόμεσθε; ὅτι τὸ νὰ πεθάνῃς εἶναι νὰ χωριστῇ μὲν τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ νὰ μείνῃ μόνο του, νὰ μείνῃ δὲ κι ἡ ψυχὴ χωρὶς τὸ σῶμα;». μὰ κι ὁ μακάριος Μωϋσῆς (γιὰ νὰ ῥθουσε τώρα καὶ στὶς Κυριακὰς Γραφὰς) τὸ σῶμα αὐτὸ τὸ ὄρατὸ δὲν ἐννοεῖ, ὅταν στοὺς (βιβλικοὺς) καθαρμούς λέῃ γιὰ κείνον ποὺ ἔπιασε ἀκάθαρτο ὅτι «Θὰ πλύνῃ τὰ ῥοῦχα του καὶ θὰ λούσῃ τὸ σῶμα του μὲ νερὸ καὶ θὰ μείνῃ μέχρι τὸ βράδυ ἀνέγγιχτος ὡς ἀκάθαρτος»; (154,9-155,13). τί ἐννοεῖ δὲ κι ὁ Ἰώβ; τὸ σῶμα αὐτὸ τὸ θνητὸ δὲν ἐννοεῖ καὶ δὲν ὀνομάζει, ὅταν λέῃ «Καὶ τὸ σῶμα μου ζυμώνεται στῶν σκουληκιῶν τῆ σαπίλα»; (Ἰβ 10,35).

20

Ἄθανάσιος ὁ μέγας

Ὁ Ἄθανάσιος (295-373) εἶναι ὁ Χριστιανός, ὁ ὁποῖος παρὰ τὴ νεαρὴ ἡλικία του στήριξε τὴν ἐκκλησία στὴν ὀρθοδοξία τῆς ἔναντι τοῦ ἀρειανισμοῦ κατὰ τὴν πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδο (325), συνέταξε τὰ δυὸ πρῶτα μέρη τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως (ἀπὸ τὸ *Πιστεύω εἰς ἓνα θεὸν* μέχρι τὸ *οὐκ ἔσται τέλος*), ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν ὀρθοδοξία τῆς ἐκκλησίας σ' ὅλη τὴ ζωὴ του μὲ κόστος ἕξι καθαιρέσεις του καὶ πέντε ἐξορίες συνολικῆς διαρκείας 25 ἐτῶν, κινδύνευσε πολλὰ φορὲς νὰ δολοφονηθῆ, προσδιώρισε γιὰ τὴν ἐκκλησία ὀριστικῶς μὲ ἔρευνά του στὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι τὸ ποιά εἶναι τὰ θεόπνευστα καὶ κανονικὰ βιβλία τοῦ Κανόνος τῆς Ἁγίας Γραφῆς (367) καὶ ἐπισκόπευσε στὴν Ἀλεξάνδρεια 45 χρόνια (328-373). ὅταν μετὰ τὴν τελευταία ἐξορία του τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν ἐπισκοπὴ του ὁ καινούργιος αὐτοκράτορας Ἰοβιανὸς ὁ εἰδωλολάτρης, καὶ σὲ δευτερο γράμμα του τοῦ ἔγραψε περίπου «Ἐπίσκοπε, θέλω νὰ γίνω Χριστιανός», ὁ Ἄθανάσιος τοῦ ἀπάντησε περίπου «Ἄν συνεχίσῃς τὴ ζωὴ πὺν κάνεις, δὲν μπορεῖς νὰ γίνῃς Χριστιανός». καὶ ἐκεῖνος δὲν ἔγινε μὲν Χριστιανός, ἀλλὰ τὸν Ἄθανάσιον τὸν θαύμαζε στὸ ἐξῆς περισσότερο. καὶ οἱ ἐπόμενοι τοῦ Ἰοβιανοῦ τρεῖς αὐτοκράτορες, ὅλοι εἰδωλολάτρεις, σεβάστηκαν τὸν Ἄθανάσιον ὡς μέγα καὶ ἀπαρραβίαστο πρόσωπο. ὁ Ἄθανάσιος οὐδέποτε ἐκφράστηκε μὲ πικρία κατὰ τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων πὺν τὸν δίωκαν, Μ. Κωνσταντίνου, Κωνσταντίνου, καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου. ἐπὶ 45 χρόνια, πὺν ἐπισκόπευε, ἔγραφε κατ' ἀνάθεσι τῆς Α' οἰκουμενικῆς συνόδου μιὰ ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν κάθε χρόνο πρὸς ὅλες τὶς ἐκκλησίας τῆς οἰκουμένης, τὴ λεγόμενὴ *Ἐορταστικὴ ἐπιστολή*, τὴν ὁποία ἔστελνε ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ἐξορία σ' ὅλες τὶς ἐκκλησίας ἐν ἀγνοίᾳ καὶ παρὰ τὴ θέλησι τῶν τριῶν προειρημένων διωκτῶν του, χωρὶς ν' ἀναγνωρίζῃ κανέναν ἀντικαταστάτην του. στὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν προσδιώριζε τὴν ἡμερομηνία του πάσχα τοῦ ἐπομένου ἔτους καὶ σχολίαζε τὰ δογματικὰ ζητήματα τοῦ προηγουμένου ἔτους, καθοδηγώντας τὴν οἰκουμενικὴ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ στὸ σωστὸ δρόμο. ἐπειδὴ μόνον μέσα στὴν ἐπισκοπὴν του οἱ Χριστιανοὶ τὸν προσφωνοῦσαν *πάππα* (ὁμηριστὶ «πατερούλη»), ὅπως καὶ τοὺς προηγουμένους τοῦ ἐπισκόπους Ἀλεξανδρείας, ὁ φθονερός ἐπίσκοπος Ῥώμης Δάμασος, ὁ δολοφόνος ἑκατοντάδων ἀντιπάλων του, ἄρπαξε τὸν τίτλον αὐτόν, ἀπαγορεύοντας μὲ ποινὴ καθαιρέσεως καὶ ἀφορισμοῦ σὲ κάθε ἄλλον ἐπίσκοπον νὰ προσφωνῆται *πάππας*, πρᾶγμα στὸ ὁποῖον οἱ Ἀνατολικοὶ δὲν τὸν λογάρισαν ποτὲ μέχρι σή-

μερα, ἀποπειράθηκε ν' ἀρπάξει καὶ τὸ θεσμὸ τῆς οἰκουμενικῆς ἐγκυκλίου *Ἐορταστικῆς ἐπιστολῆς* μετὰ τὰ διαβόητα στὸν παπισμὸ καὶ δῆθεν «ἀλάθητα» *δέκρετά* του (*decreta*), τὰ ὁποῖα ξαμολάει «ἀπὸ τὴν ἔδρα του» σὲ λατινικὴ μόνον γλῶσσα, ἀποπειράθηκε ν' ἀρπάξει καὶ τὴν ιδιότητα τοῦ (γιά τὸν Ἄθανάσιο πνευματικῶ μόνου) *κριτοῦ* τῆς οἰκουμένης (γιά τὸν πάπα Ῥώμης *πρωτεῖον* καὶ *ἐκκλητον* διπλῆς χαλιφικῆς ἐξουσίας, κοσμικῆς καὶ «πνευματικῆς»), καὶ *διδασκάλου* τῆς οἰκουμένης (γιά τὸν Ῥώμης «ἀλαθήτου συνεχιστοῦ τοῦ πάντοτε ἀνοιχτοῦ θεοπνεύστου Βιβλικῶ Κανόνος»!). τὰ δυὸ τελευταῖα, ἐννοούμενα βέβαια ὀρθοδόξως καὶ ὄχι παπικῶς, κι ἀνήκοντα στὸ πρόσωπο τοῦ Ἄθανασίου, καὶ ὄχι στὴν ἐπισκοπικὴ θέσι τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐπιμένουν νὰ τὰ λέν γιά τὸν ἑαυτὸ τους καὶ ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλων μεγάλων πόλεων μέχρι σήμερα, λὲς καὶ γίνεται κανεὶς διδάσκαλος καὶ κριτῆς ἀπὸ τὴν καρέκλα του καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ ἔργο του· μαγικὴ ἀντίληψι. ἐννοεῖται ὅτι ὅλ' αὐτὰ τὰ ἐκ φθόνου ἀρπάγματα (πρβλ. Φι 3,10 *ἀρπαγμόν*) τῶν ἄλλων στὰ μάτια τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ εἶναι μόνου παπαγαλίσματα πιθηκισμοὶ καὶ καραγκιοζλίκια. στὸν Ἄθανάσιο τ' ἀπένειμε ὁ λαός· οἱ ἄλλοι προσπαθοῦν νὰ τὰ ἐπιβάλλουν στὸ λαό· κι ὁ λαός γελάει μ' αὐτά. ὁ Ἄθανάσιος εἶχε ἐκλεγῆ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας μετὰ καθολικὴ *ψῆφον κλήρου καὶ λαοῦ* τῶν Χριστιανῶν. καὶ τότε δὲν ὑπῆρχαν γιά τοὺς ἐπισκόπους τῶν μεγάλων πόλεων οἱ πριγκηπικοὶ καὶ βαρωνικοὶ τίτλοι *μητροπολίτης* (= πρωτευουσιάνος) ἢ *ἀρχιεπίσκοπος* ἢ *πατριάρχης*. ὁ Ἄθανάσιος λεγόταν ἀπλῶς *ἐπίσκοπος*. τέτοιου πρόσωπο στὰ μεταποστολικά χρόνια καὶ μέχρι σήμερα ἡ οἰκουμενικὴ ἐκκλησία ἀπέκτησε μόνου ἄλλο ἓνα μετὰ 20 περίπου χρόνια, τὸν *ἐπίσκοπο* Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννη τὸ χρυσόστομο. περίπου 50 μοναχοὶ «ἀσκηταὶ» (λαϊκοὶ δηλαδὴ καὶ μὴ κληρικοὶ), ἀρχῆς γενομένης μετὰ τὸν φανταστικὸ Ἀντώνιο, βούτηξαν κι ἀπένειμαν ἀπὸ σιωπηροῦ συμφώνου ὁ ἓνας στὸν ἄλλο τὸ προσωνύμιου *μέγας*, τὸ ὁποῖο οἱ Χριστιανοὶ ὅλοι εἶχαν ἀπονείμει στὸν Ἄθανάσιο μετὰ τὸ θάνατό του (373). μετὰ παρόμοιου τρόπου καὶ τὸν Βασίλειου Καισαρείας ἐπωνόμασαν *μέγαν* τὰ δυὸ κατὰ σάρκα ἀδέρφια του Γρηγόριος καὶ Πέτρος. καὶ τὸ προσωνύμιου *χρυσόστομος* τροποποιημένο σὲ *χρυσορράας* τὸ ἀπένειμαν μιὰ παρέα μοναχῶν στὸν ἑλληνόγλωσσο Σύρο Ἰωάννη Μανσοῦρ τὸ Δαμασκηνό, ποῦ εἶχε ζήσει ὡς ὑψηλὸς πολιτικὸς ἀξιωματοῦχος στὸ ἔξω τοῦ χριστιανικοῦ Βυζαντίου μωαμεθανικὸ κράτος καὶ στὸ τέλος ὡς μοναχός. πολὺν διδακτικὰ φαινόμενα.

Ὁ μέγας Ἄθανάσιος ἀναφέρει μιὰ φορὰ τὸ Σωκράτη καὶ τρεῖς φορὲς τὸν Πλάτωνα σὰ νὰ μιλάη γιά σκουπίδια.

1. Κατὰ Ἑλλήνων, 10 PG 25,24a

Καὶ τό γε θαυμαστόν ὅτι καὶ ὁ πάνυ παρ' Ἑλλησι σοφὸς καὶ πολλὰ καυχησάμενος ὡς περὶ θεοῦ διανοηθεὶς Πλάτων εἰς τὸν Πειραιᾶ μετὰ Σωκράτους κατέρχεται τὴν ἀνθρώπου τέχνη πλασθεῖσαν Ἄρτεμιν προσκυνήσων.

Καὶ τὸ ἀξιοθαύμαστο μάλιστα εἶναι ὅτι ὁ πολὺς γιὰ τοὺς Ἑλληνες, ὁ σοφός, καὶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ πολὺ κοκορεύτηκε γιὰ τὰ περὶ θεοῦ «διανοήματά του», κατεβαίνει καὶ αὐτὸς στὸν Πειραιᾶ μαζὶ μὲ τὸ Σωκράτη, γιὰ νὰ προσκυνήσῃ τὴν Ἄρτεμι τὴν πλασμένη μὲ μαστοριά ἀνθρώπου (Πλάτων, Πολ., 1 327a).

2. Περὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου, 2 PG 25,100a

Ἄλλοι δέ, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ὁ μέγας παρ' Ἑλλησι Πλάτων, ἐκ προὔποκειμένης καὶ ἀγεννήτου ὕλης πεποιημέναι τὸν θεὸν τὰ ὅλα διηγούνται· μὴ γὰρ ἂν δύνασθαί τι ποιῆσαι τὸν θεόν, εἰ μὴ προὔπεκετο ἡ ὕλη ὥσπερ καὶ τῷ τέκτονι προὔποκεισθαι δεῖ τὸ ξύλον, ἵνα καὶ ἐργασασθαι δυνηθῇ.

Ἄλλοι πάλι, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ μέγας γιὰ τοὺς Ἑλληνες Πλάτων, διδάσκουν ὅτι ὁ θεὸς ἔκανε τὰ πάντα ἀπὸ προϋπάρχουσα ἀδημιούργητη ὕλη· γιατί δὲν θὰ μπορούσε (λένε) ὁ θεὸς νὰ κάνῃ κάτι, ἂν δὲν προὔπῆρχε ἡ ὕλη ὅπως καὶ γιὰ τὸν ξυλουργὸ πρέπει νὰ προϋπάρχη τὸ ξύλο, γιὰ νὰ μπορῇ καὶ νὰ ἐργαστῇ. (Πλάτων, Τίμ., 69abc).

3. Αὐτόθι, 43 PG 25,173a

Εἰ γὰρ δὴ καὶ ὁ παρὰ τοῖς Ἑλλησι θαυμαζόμενος Πλάτων φασὶν ὅτι Ἐὐρῶν τὸν κόσμον ὁ γεννήσας αὐτὸν χειμαζόμενον καὶ κινδυνεύοντα εἰς τὸν τῆς ἀνομοιότητος δύνειν τόπον, καθίσας ἐπὶ τοὺς οἴκας τῆς ψυχῆς, βοηθεῖ καὶ πάντα τὰ πταίσματα διορθοῦται, τί ἄπιστον λέγεται παρ' ἡμῖν, εἰ, πλανωμένης τῆς ἀνθρωπότητος, ἐκάθισεν ὁ Λόγος ἐπὶ ταύτην καὶ ἄνθρωπος ἐπεφάνη, ἵνα χειμαζομένην αὐτὴν περισώσῃ διὰ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ καὶ <τῆς> ἀγαθότητος;

Ἄν μάλιστα καὶ ἐκεῖνος ποὺ θαυμάζουν οἱ Ἑλληνες, ὁ Πλάτων, λέει ὅτι Ἄυτὸς ποὺ δημιούργησε τὸν κόσμον, ὅταν τὸν εἶδε νὰ ταλαιπωρῆται ἀπὸ συνθήκες κακῆς καὶ νὰ κινδυνεύῃ νὰ βουλιάξῃ στὸ χωρὸ τῆς ἀνομοιότητος, κάθισε στὸ πηδάλιο τῆς ψυχῆς καὶ βοηθάει καὶ διορθώνει ὅλα τὰ σφάλματα, τί ἀναξιόπιστο λέμε ἐμεῖς, ἂν ὁ Λόγος ἦρθε στὴν πεπλανημένη ἀνθρωπότητα καὶ ἔγινε ἄνθρωπος, γιὰ νὰ τὴν

περισώση ἀπὸ τὰ χάλια της καὶ νὰ τὴν κυβερνήσῃ καὶ νὰ τῆς δείξῃ τὴν καλοσύνην του; (Πλάτων, Πολιτικός, 273abcde).

21

Κύριλλος Ἱεροσολύμων

Ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων (310(?) - 386) στὸ ἐκτεταμένο ἔργο του Κατηχήσεις δὲν ἀναφέρει ποτὲ οὔτε Σωκράτη οὔτε Πλάτωνα οὔτε κανέναν ἄλλο τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ γραμματείας.

22

Γρηγόριος Ναζιανζηνός

Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, Καππαδόκης Ἰουδαϊκῆς καταγωγῆς, ἦταν γιὸς τοῦ Γρηγορίου ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν πρῶτα ἱερεὺς τοῦ συγκρητιστικοῦ καὶ πυρολατρικοῦ ἰουδαιοειδωλολατρικοῦ θρησκευματος τῶν ὑπισταρίων, ἀνθρώπου πολὺ προσαρμοστικοῦ στὶς ἀλλαγές τῶν ἐποχῶν· διότι ἀμέσως μετὰ τὴν πλήρη ἐπικράτησι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ὡς μονοκράτορος βαπτίστηκε Χριστιανός, τέσσερα χρόνια πρὶν γεννήσῃ τὸ γιό του Γρηγόριο· κι ἓνα χρόνο πρὶν, *νεόφυτος* ὢν (Α΄ Τι 7,6), ἔγινε ἀντικανονικὰ κι ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ· ἔπειτα ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ φανατικοῦ ὑποστηρικτοῦ τῶν ἀρειανῶν προσχώρησε στοὺς ἀρειανούς μέχρι τὸ τέλος τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου, ἐπίσης ὑποστηρικτοῦ τῶν ἀρειανῶν· ἔπειτα ἐπὶ Ἰοβιανοῦ ποὺ εὐνόησε τοὺς ὀρθοδόξους, ἔγινε πάλι ὀρθόδοξος. διότι ἦταν καὶ πολὺ πλούσιος γαιοκτῆμων, καὶ φρόντιζε νὰ περισώξῃ τὴν παρουσία του καὶ νὰ προωθῇ τὰ παιδιά του σὲ ὅσο γινόταν μεγαλείτερα ἀξιώματα. ὁ Γρηγόριος καὶ ὡς γιὸς ἐπισκόπου παρέμενε ἀβάπτιστος μέχρι τὰ 34 του χρόνια, παρ' ὅλο ποὺ τὰ τέκνα τοῦ ἐπισκόπου πρέπει νὰ εἶναι βαπτισμένα (*πιστά* Ττ 2,2). σὲ ἡλικία περίπου 24-26 ἐτῶν πῆγε νὰ σπουδάσῃ ἰατρικὴ στὴν Ἀλεξάνδρεια, ὅπου ἤδη σπούδαζε αὐτὴ τὴν ἐπιστήμη ὁ μικρότερος ἀδελφός του Καισάριος, ἀλλὰ σὲ λίγες μέρες τὰ παράτησε καὶ γύρισε κοντὰ στοὺς γονεῖς του καὶ στὴν ἀδερφή του Γοργονία ἢ ὑποκοριστικῶς (τὸ) Γοργόνιον. ἔπειτα ἀποφάσισε νὰ γίνῃ ῥήτορας, καὶ πῆγε ἕξ χρόνια στὴν Ἀθήνα στὴ σχολὴ τῶν νεοπλατωνικῶν, ὅπου σπούδασε πλατωνικὴ-νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία καὶ ῥητορία καὶ πρὸς τὸ τέλος τῆς ἑξαετίας ἔγινε καθηγητῆς αὐτῆς τῆς σχολῆς στὴ ῥητορικὴ. ἡ σχολὴ ὡς σχολὴ ἦταν πολὺ παρακματικὴ καὶ μ' ἐλαχίστους φοιτητὰς-καθηγητὰς, οὐσιαστικὰ ἓνα κέντρο

φανατικῶν εἰδωλολατρῶν πολὺ ἐχθρικῶν πρὸς τὸ Χριστιανισμό. ὅταν ἐρχόταν νέος φοιτητής, κατέβαιναν στὸ λιμάνι τοῦ Πειραιῶς ὅλοι οἱ φοιτηταὶ καὶ τὸν ὑποδέχονταν μὲ φάρσες καὶ ἐξυπνάδες, καὶ μέσα στὴ σχολὴ ἀσχολοῦνταν κυρίως μὲ καψώνια, φάρσες, καὶ χυδαῖες ἀστεϊότητες. ἡ σχολὴ ἦταν κυρίως τεμπελοχανεῖο κακομαθημένων εἰδωλολατρικῶν πλουσιοπαίδων ποὺ ἀσχολοῦνταν περιπτοῦ μὲ ζητήματα σὰν τὸ γιατί ὁ ἀριθμὸς 19 βρίσκεται μεταξὺ τῶν ἀριθμῶν 18 καὶ 20 καὶ ὄχι σ' ἄλλη θέσι, ἢ ἔγραφαν ῥητορικά γυμνάσματα γιὰ τὸ ἂν μερικοὶ ψύλλοι γίνονται στὰ γηρατεῖα τους φαλακροὶ ἢ τί θὰ μπορούσε ν' ἀπολογηθῆ ὁ Ἔκτωρ, ἂν ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν τὸν σκότωνε, ἀλλὰ τὸν συνελάμβανε καὶ τὸν περνοῦσε ἀπὸ στρατοδικεῖο.

Ἔνα ἢ δύο χρόνια, ἀφ' ὅτου ὁ Γρηγόριος βαρέθηκε καὶ παράτησε τὸ καθηγητλίκι σ' ἐκείνη τὴ σχολὴ καὶ γύρισε κοντὰ στοὺς γονεῖς του, βαπτίστηκε Χριστιανὸς ἀμέσως μετὰ τὸ θάνατο τοῦ τελευταίου διώκτου τῶν Χριστιανῶν Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου καὶ ἔγινε καὶ πρεσβύτερος καὶ βοηθὸς τοῦ ἐπισκόπου πατέρα του. ἀργότερα ὁ συμφοιτητῆς του καὶ τότε ἐπίσκοπος Καισαρείας Βασίλειος τὸν χειροτόνησε ἐπίσκοπο Σασίμων, πόλεως μικρῆς φτωχῆς ἀπόκεντρης καὶ ἀσήμαντης. καὶ αὐτὸ τὸν ἐξώργισε τόσο, ὥστε δὲν πῆγε στὰ Σάσιμα ποτέ. κατ' ἐπανάληψι στὰ κείμενά του κοροϊδεύει σαρκαστικὰ τὸ ὅτι χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος Σασίμων καὶ ἐκφράζει πικρία γι' αὐτὸ ποὺ τοῦ ἔκανε ὁ συμφοιτητῆς του. ἔπειτα ἔφυγε στὴν Κωνσταντινούπολι γιὰ μιὰ καλύτερη τύχη καὶ ἀνώτερη θέσι, ποὺ νὰ ταιριάζῃ στὸ κοινωνικὸ του καὶ διανοητικὸ του ἀνάστημα, καὶ ῥητόρευε σὲ θέματα διάφορα, καὶ δογματικά, ποὺ τότε ἦταν πολὺ τῆς μόδας ὅπως τώρα τὰ πολιτικά, δημοσιογραφικά, καὶ ἰδίως τ' ἀριστεριστῆκα. καὶ κάποτε ἐπέτυχε νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος τῆς πρωτεύουσας Κωνσταντινουπόλεως γιὰ μῆνες. ἀναγκάστηκε νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ κατακραυγὴ τοῦ συνόλου τῶν ἐπισκόπων ποὺ συγκροτοῦσαν τὴ Β' οἰκουμενικὴ σύνοδο. μετὰ πολλὰ χρόνια ἔγραψε τὸν ἀποχαιρετιστήριον λόγον τοῦ ἐπὶ τῇ παραίτησιν τοῦ ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴ Κωνσταντινουπόλεως, ὅταν κανεὶς πιά δὲν θυμόταν τὸ γεγονὸς ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἴδιο.

Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἦταν πολὺ στενοχωρημένος καὶ γιὰ ἓνα προσωπικὸ του θέμα. εἶχε διακόνισσά του μιὰ εἰκοσάχρονη πανόμορφη καὶ ζάπλουτη πριγκίπισσα, ἀπόγονο τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ, τῆς ὁποίας τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ κτήματα ἦταν ὀλόκληρη ἡ Χαλκιδική, ἀθήα καὶ ἀφελῆ στὸ χαρακτήρα, ἂν καὶ πανέξυπνη, τὴν Ὀλυμπιάδα καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδοσίος Α' ὁ πανίσχυρος, ποὺ ὡς αὐτοκράτωρ ἦταν κηδεμόνας ὅλων τῶν πριγκιπισσῶν, τὴν πάντρεψε μ' ἓναν ἀξιωματικὸ του· οἱ διάκονοι καὶ οἱ διακόνισσες ἐκκλησιαστικῶς ἐπιτρέπεται νὰ παντρευτοῦν καὶ ὁ Γρηγόριος χολώθηκε τόσο, ποὺ ἀρνήθηκε νὰ παραστῆ

στο γάμο, λέγοντας ότι είναι ἀδιάθετος. και βρισκόταν σὲ βαθειὰ θλίψη. δὲν ἤξερε βέβαια ὅτι ἡ Ὀλυμπιάς μετὰ ἓνα χρόνο θὰ χήρευε, χωρὶς νὰ ἔχη ἀποκτήσει παιδί, και θ' ἀποφάσιζε νὰ μὴν ξαναπαντρευτῆ. και ὁ Γρηγόριος ἀμέσως μετὰ τὴν παραίτησί του ἔφυγε στὸν Πόντο γιὰ πάντα. μετὰ δυὸ χρόνια ἕτερος *Καππαδόκης*, ὁ ἀδερφὸς τοῦ Βασιλείου Καισαρείας, πρώην ἐπίσκοπος Νύσσης, ἔκπτωτος γιὰ οικονομικὲς καταχρήσεις εἰς βάρος τῆς ἐκκλησίας και πρόσφατος χῆρος ἀπὸ πρόωρο θάνατο τῆς γυναικὸς του, πλησίασε τὴ νεαρὴ και ζάπλουτη χῆρα πριγκίπισσα και διακόνισσα και ἔγραψε γι' αὐτὴν και τῆς ἀφιέρωσε ἓνα πελώριο καρβαλιστικὸ «ἐρμηνευτικὸ» ὑπόμνημα στὸ «Ἄσμα τῆς Βίβλου» γιὰ νὰ «τὴ χειραγωγήσῃ πιάνοντάς τὴν ἀπὸ τὸ χέρι στοργικὰ και νὰ τὴ μύσῃ και μυσταγωγῆσῃ ὡς ἱεροφάντης στὰ βαθιὰ και ὑψιπετῆ και μυστηριώδη νοήματά του». (PG 44,756-764).

Ὅταν μετὰ λίγα χρόνια ἔγινε ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἡ τριανταπεντάρα Ὀλυμπιάς προσφέρθηκε νὰ τὸν διακονήσῃ. και ὁ Χρυσόστομος δέχτηκε μὲ τοὺς ἐξῆς ὅρους. 1) Νὰ πουλήσῃ πρώτα ὅλη τὴν περιουσία της, νὰ μοιράσῃ τὰ πάντα στὸ φτωχὸ λαό, και ἔπειτα νὰ προσέλθῃ και νὰ τὸν ξαναδῆ φτωχῆ. 2) Νὰ κρατήσῃ μόνο ἓνα σπίτι, στὸ ὁποῖο νὰ συγκατοικήσῃ μὲ ἄλλες δύο ἢ τρεῖς διακόνισσες. 3) Νὰ μὴν πατήσῃ ποτὲ στὸ σπίτι του. και 4) Ἀφοῦ θέλει, νὰ τοῦ στέλγῃ ἀπὸ τὸ σπίτι της φαγητὸ μέσα σ' ἓνα ἀγγεῖο μὲ τὸ διάκονο Σεραπίωνα. ἡ Ὀλυμπιάς θαύμασε τόσο τὸ χριστιανικὸ μεγαλεῖο του, πὺ ἔπραξε και τήρησε ὅλα ὅσα τῆς εἶπε ὁ Χρυσόστομος, και κυριολεκτικὰ ἐκχριστιανίστηκε και ἀγιάστηκε. και ὅταν μετὰ πέντε χρόνια ὁ Χρυσόστομος καθαιρέθηκε ἀφωρίστηκε και ἐξωρίστηκε ὡς κακόδοξος ἀπὸ τοὺς φθονεροὺς Θεόφιλο και Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, θεῖο και ἀνεψιό, πὺ ἤθελαν και τὴν ἐπισκοπὴ του, και φανάτισαν ἐναντίον του ἓνα στίφος ἐπισκόπων και ὅλους τοὺς μοναχοὺς πὺ «μόναζαν» στὴν ἔρημο τῆς μεγαλουπόλεως, στὴν Ὀλυμπιάδα, πὺ ζήτησε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ στὴν ἐξορία, ὁ Χρυσόστομος τὸ ἀπαγόρευσε, και ἐκείνη πάλι πειθάρχησε και δὲν τὸν ξαναεῖδε. διασώζεται ἡ ἀξιοπρεπὴς πνευματικὴ και θαυμάσια ἀλληλογραφία τους (PG 52,549-623· δεκαεφτά ἐπιστολές). ἡ Ὀλυμπιάδα πέθανε τὸ 407 λίγο μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Χρυσόστομου περίπου 50 ἐτῶν. και στοὺς φαύλους πριγκηπικοὺς κύκλους λοιπὸν ἀνευρίσκονται, ἔστω και σπανίως, ἐκλεκτὲς ψυχὲς ἄξιες τῆς αἰωνίου σωτηρίας, ἀρκεῖ ν' ἀνευρεθῆ τέτοια ψυχὴ και στὴν πνευματικὴ ἡγεσία τῆς ἐκκλησίας, κάποτε τέλος πάντων, ν' ἀνευρεθῆ και γι' αὐτὸ ὁ κατάλληλος χειραγωγός. διότι παρ' ὅλα τὰ κληρονομημένα ἀξιώματα και πλούτη τους ἐνδέχεται καμμιά φορὰ νὰ εἶναι ψυχὲς ἀπλοϊκὲς και ἀθῶες. ὁ Χρυσόστομος στὰ γράμματά του ἀπὸ τὴ μακρινὴ Ἀρμενία τῆς ἐξορίας του, ὅπου πέθα-

νε σὲ τρία χρόνια, τὴν προσφωνεῖ πάντοτε σὰν ἀπὸ ταξικὴ ἀπόστασι μὲ ὅλους τοὺς πριγκηπικούς της τίτλους, πὺν ἀντιστοιχοῦν μὲ τὰ σημερινὰ «Πρὸς τὴν ἔξοχωτάτην πριγκήπισσαν Ὀλυμπιάδα ὁ ὑπήκοος Ἰωάννης»· τὸ «τρίτο πρόσωπο» σεβασμοῦ στ' ἀρχαῖα κείμενα εἶναι ὅ,τι εἶναι σ' ἐμᾶς σήμερα ὁ «πληθυντικός» τοῦ σεβασμοῦ. ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς στὰ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι στὴν Κωνσταντινούπολι σημειώματά του τὴν προσφωνοῦσε *Τὸ ἐμὸν Ὀλύμπιον* (= «Τὸ Ὀλυμπάκι μου»), ὁ δὲ Γρηγόριος Νύσσης παραπλησίως· διαφορὲς ῥητορικοῦ ὕφους.

Φεύγοντας λοιπὸν ὁ παραιτημένος Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς τὸ 381 περίλυπος ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι, πῆγε στὸν Πόντο καὶ μόνασε σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς θερινὲς ἀρχοντικὲς βίλλες του κτισμένη μέσα σ' ἓνα τεράστιο ἀγρόκτημά του, ἀνάμεσα σὲ μαγευτικὰ τοπία μὲ δάση καὶ ποτάμια, ὑπηρετούμενος ἀπὸ τοὺς δούλους του. σὲ ἓναν ἀπ' αὐτοὺς ἄφησε μὲ τὴ διαθήκη του πέντε χρυσᾶ νομίσματα γιὰ τὶς ἐξαιρέτες ὑπηρεσίες του. οἱ γονεῖς του καὶ τὰ δυὸ ἀδέρφια του ἦταν ὅλοι πεθαμένοι ἀπὸ πολλὰ χρόνια. ὁ Γρηγόριος, ὅταν πέθανε, ἦταν ζῆ-πλουτος.

Στὰ γραπτὰ του μιμεῖται πολὺ τὸν λίγο ἀρχαιότερό του εἰδωλόλατρη ῥήτορα Ἰωνάντιο Πολέμωνα, κάτι πὺν τὸ παρατηρεῖ κι ὁ θαυμαστής του Ἰερώνυμος (Vir. ill., 117). οἱ 45 λόγοι του δὲν ἐκφωνήθηκαν ποτέ, ἀλλ' εἶναι, ὅπως λέμε τώρα, «δοκίμια», τὰ ὅποια ἔγραψε πολὺ ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅπως θὰ ἔγραφε τώρα κάποιος τὴν Ἀπολογία τοῦ Ἐκτορος, ἂν ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν περνοῦσε ἀπὸ στρατοδικεῖο, καὶ τὰ λιμάριζε μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. ἐπίσης πολλὲς ἀπὸ τὶς Ἐπιστολές του. τὰ πολλὰ ποιήματά του, πὺν εἶναι πεζὸς λόγος σὲ κακότεχνα ἰαμβικὰ καὶ δακτυλικὰ μέτρα, εἶναι γραμμένα μὲ πολλὰ γλωσσικὰ λάθη ἀναχρονισμοῦ. τὸ ἔργο του Κατὰ Ἰουλιανοῦ μὲ τὶς πολλὲς προσωπικὲς ἀποστροφές, σὲ β' πρόσωπο, τὸ ἔγραψε περίπου 25 χρόνια μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ὅταν εἶχαν βασιλεύσει ἤδη πολλὲς ἐνδιάμεσες δυναστεῖες ἐχθρικές πρὸς τὸν Ἰουλιανό. οἱ δογματικὲς πτήσεις του στοὺς ἑπτὰ (5+2) δογματικούς λόγους του, τοὺς ὁποίους μετέφρασα (ΕΠΕ) πρὶν ἀπὸ 45 χρόνια (τὸ 1976) κι οἱ ὁποῖοι εἶναι γραμμένοι σὲ μιὰ ἐπιτηδευμένα δυσνόητη τεχνητὴ γλῶσσα, πὺν δὲν ὠμιλήθηκε ἀπὸ κανέναν ποτέ, εἶναι ἀναμασήματα γραφομένων τοῦ Μ. Ἀθανασίου.

Τὸν ΙΑ' αἰῶνα οἱ πλατωνίζοντες καὶ νεοπλατωνικοὶ καὶ παγανίζοντες τῆς Κωνσταντινουπόλεως θαύμαζαν ὡς μερακλήδες τὴν πέννα του καὶ γι' αὐτὸ τὸν κατέταξαν στοὺς τότε συγκροτηθέντας «τρεῖς ἱεράρχας». τὸν διάλεξαν, ἐπειδὴ ἤθελαν ν' ἀποκλείουν ἀπὸ τὸ τρίο τὸν Ἀθανάσιο, τὸν ὁποῖο ἀντιπαθοῦσαν. τὸ ἀνομοιογενὲς καὶ ἀντιφατικὸ

τρίο στήθηκε με καθυστέρηση 7 αιώνων, μόνο για ν' αποδοκιμαστήσιωπηρώς ὁ Ἀθανάσιος, ἐπειδὴ ἔγραψε ἔργο *Κατὰ Ἑλλήνων*· ἂν καὶ ὁ Ἀθανάσιος ἐννοεῖ «κατὰ εἰδωλολατρῶν». δὲν εἶχαν τὴν τόλμη νὰ τὸν κριτικάρουν ῥητῶς καὶ ὀνομαστὶ οὔτε μετὰ 7 αἰῶνες.

Τὸ Γρηγόριο μιμεῖται στοὺς ἐπίσης «πέντε θεολογικοὺς - δογματικοὺς λόγους» τοῦ ὁ Ἀναστάσιος Α΄ Ἀντιοχείας, τοῦ ὁποῖου πρὸ 45 ἐτῶν (τὸ 1976) περισυνέλεξα ὅλα τὰ χειρόγραφα καὶ ἐξέδωσα τὰ Ἄπαντα σὲ κριτικὴ ἔκδοσι. καὶ αὐτὸς ὁ Ἀναστάσιος εἶναι ὁ πρῶτος ὀρθόδοξος ποὺ χρησιμοποιεῖ τὰ κακόδοξα νεοπλατωνικὰ - μονοφυσιτικὰ συγγράμματα τοῦ Ψευδοδιονυσίου τοῦ λεγομένου ἄρεοπαγίτου μετὰ τὴ συνοδικὴ καταδίκη τους τὸ 531 ἀπὸ ὀρθόδοξη τοπικὴ σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴ χρονιὰ ποὺ πρωτοεμφανίστηκαν.

Ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς ἀναφέρει τὸ Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα πολλὰς φορὰς καὶ στίς ἀναφορὰς του εἶναι δίγλωσσος. ἄλλοτε τοὺς ἀποδοκιμάζει καὶ ἄλλοτε δείχνει γι' αὐτοὺς ἐκτίμησι καὶ θαυμασμό. δείχνει δὲ ῥητῶς καὶ ὅτι γνωρίζει τὴ φαῦλη καὶ διεστραμμένη πρακτικὴ τους καὶ θεωρία τους. διότι φυσικὰ οἱ πλατωνικοὶ - νεοπλατωνικοὶ στὴ σχολή τους στὴν Ἀθήνα, ὅπου χρημάτισε καὶ φοιτητῆς μαζί με τὸ Βασίλειο ὡς ἄρεστός δὲ καὶ καθηγητής, τὰ ἔλεγον αὐτὰ γιὰ τὸ Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα καὶ με πολλὴ καύχησι μάλιστα, ὅπως φαίνεται σὲ μιὰ τέτοια σφαιζόμενη καύχησι στὸ ἔργο *Περὶ παιδων ἀγωγῆς* (§ 15) τοῦ σχεδὸν συγχρόνου τοῦ Πλουτάρχου τοῦ Ἀθηναίου (350-433). συνήθως ὁ Γρηγόριος ἀποδοκιμάζει τοὺς δυὸ ἄρσενοκοῖτες φιλοσόφους, ὅταν γράφει σὲ Χριστιανούς, ἐνῶ τὴν ἐκτίμησίν του γι' αὐτοὺς τὴ δείχνει, ὅταν γράφει σὲ εἰδωλολάτρες, με τοὺς ὁποῖους διατηρεῖ σχέσεις. σὲ λίγες περιπτώσεις, ποὺ οἱ εἰδωλολάτρες μυρίστηκαν τὴ δίγλωσσία του καὶ τοῦ κατέκριναν πρόσωπα βιβλικὰ καὶ χριστιανικά, γιὰ νὰ τὸν πειράξουν καὶ δαγκάσουν, τοὺς πικάρει καὶ ὁ ἴδιος με κάποια ἀγανάκτησι, ἀποδοκιμάζοντας ἑλαφρῶς τοὺς δυὸ φιλοσόφους. στὸ στρίμωγμα καταλαβαίνει ὅτι πρέπει νὰ κάνη ἔτσι, ἀφοῦ ἔτσι καὶ ἀλλιῶς εἶναι γιὰ κείνους «στιγματισμένος» πιά ὡς Χριστιανὸς καὶ ἐπίσκοπος Χριστιανῶν.

1. Λόγος Δ΄ Κατὰ Ἰουλιανοῦ Α΄ 43 PG 35,568a

Ταῦτα Πλάτωνα αὐτὸν καὶ Χρῦσιπποι¹ καὶ ὁ λαμπρὸς περίπατος καὶ ἡ σεμνὴ στοὰ καὶ οἱ τὰ κομψὰ λαρυγγίζοντες ἐξεπαίδευσαν.

Αὐτὰ τοῦ ἔμαθαν οἱ Πλάτωνα καὶ οἱ Χρῦσιπποι καὶ ὁ λαμπρὸς περίπατος (= Ἀριστοτέλης) καὶ ἡ σεμνότης στοὰ (= Ζήνων) καὶ οἱ τεχνῖτες τῶν κομψῶν λαρυγγισμάτων.

1. *Χρῦσιππος*: στοῖχος τοῦ Γ΄ π.Χ. αἰῶνος. Διογένης Λαέρτ. 7,179-202.

2. Αυτόθι Α', 72 PG 35,593c - 597a

Πῶς οὐδὲ ταῦτά σοι φοβερά, ὦ τολμηρὲ σὺ καὶ θανατῶν εἶπερ ἄλλος τις; πῶς οὐκ αἰδέσιμα; ταῦτα μὲν ἤδη καὶ πολλῶ τιμώτερα τῆς Σόλωνος ἀπληστίας τοῦ σοφοῦ τε καὶ νομοθέτου, ἦν Κροῖσος ἤλεγξε τῷ λυδίῳ χρυσῷ· καὶ τῆς Σωκράτους φιλοκαλίας –αἰδοῦμαι γὰρ εἰπεῖν παιδεραστίας– καὶ τῆς Πλάτωνος λιχνείας τῆς σικελικῆς, δι' ἣν πιπράσκειται, καὶ οὐδ' ὑπό τινος ἐξωνεῖται τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἢ ὅλως Ἑλληνας· καὶ τῆς Ξενοκράτους¹ ὀψοφαγίας· καὶ τῆς Διογένους στωμυλίας τοῦ τὸν πίθον οἰκοῦντος, ὑφ' ἧς τοὺς ξένους ὑπεξίστησι·
 τοῖς τυράννοις ἐκ τῆς τραγωδίας
 τοὺς εὐτελεῖς ἄρτους τοῖς σησαμοῦσι². καὶ τῆς Ἐπικούρου³ φιλοσοφίας οὐδὲν ὑπὲρ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ὀριζομένης. μέγας ὑμῖν ὁ Κράτης⁴· καὶ γὰρ ὄντως φιλόσοφον τὸ μηλόβοτον ἀφεθῆναι τὴν οὐσίαν καὶ τοῖς παρ' ἡμῖν φιλοσόφοις ὅμοιον. ἀλλὰ πομπεύει τὴν ἐλευθερίαν τῷ κηρύγματι ὡς ἂν τις οὐ φιλόσοφος μᾶλλον ἢ φιλόδοξος. μέγας ὁ, τῆς νηὸς χειμαζομένης καὶ πάντων ἐκριπτομένων, χάριν ὁμολογῶν τῇ Τύχῃ συστελλούσῃ εἰς τὸ τριβώνιον. μέγας ὁ Ἀντισθένης⁵, ὅτι, τὸ πρόσωπον συντριβεῖς ὑπό τινος τῶν ὑβριστῶν καὶ θρασέων, ἐπιγράφει τῷ μετώπῳ μόνον, ὡσπερ ἀνδριάντι δημιουργόν, τὸν παῖσαντα, ἴσως ἵνα κατηγορήσῃ θερμότερον.
 ἢ καὶ τὴν Ὀμήρου φιλομάθειαν περὶ τὸ ἀρκαδικὸν ζήτημα, καὶ τὴν Ἀριστοτέλους φιλοσοφίαν καὶ προσηδρίαν ἐπὶ ταῖς τοῦ Εὐρύπου μεταβολαῖς, ὑφ' ὧν τεθνήκασι· καὶ τὸ Κλεάνθους⁶ φρέαρ καὶ τὸν Ἀναξαγόρου Ἰμάντα⁷, καὶ τὴν Ἡρακλείτου⁸ κατήφειαν⁹.

Βρὲ τολμηρὲ καὶ πάνω ἀπ' ὅλους τάχα ἄφοβε μπροστὰ στὸ θάνατο, πῶς δὲν σοῦ φαίνονται φοβερὰ οὔτε αὐτά; πῶς δὲν σοῦ φαίνονται ἄξια σεβασμοῦ; αὐτὰ εἶναι ἄξια τιμῆς πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀπληστία τοῦ Σόλωνος, τοῦ σοφοῦ ντὲ καὶ νομοθέτου, τὴν ὁποία ἀπληστία του ἀπέδειξε ὁ Κροῖσος μὲ τὸ λυδικὸ χρυσάφι· εἶναι πολὺ πιὸ ἄξια τιμῆς ἀπὸ τὴ *φιλοκαλία* (=τὴν κάψα γιὰ τοὺς ὠραίους) –ντρέπομαι νὰ πῶ τὴν παιδεραστία– τοῦ Σωκράτους· κι ἀπὸ τὴ λαιμαργία τοῦ Πλάτωνος ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας πουλήθηκε, χωρὶς νὰ τὸν ἐξαγοράσῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του, ἢ ἔστω κάποιος Ἑλληνας· κι ἀπὸ τὴ γαστριμαργία τοῦ Ξενοκράτους· κι ἀπὸ τὴ σαχλολογία τοῦ Διογένους, ποὺ κατοικοῦσε στὸ πιθάρι, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας
 (φθαρμένο κείμενο)

καὶ τὰ εὐτελεῖ ψωμιὰ σὲ σύγκρισι μὲ τὰ παστέλια κι ἀπὸ τὴ φιλοσοφία τοῦ Ἐπικούρου ποὺ δίνει τὸν ὀρισμὸ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀγαθὸ ἀνώτερο ἀπὸ τὴν ἡδονή. εἶναι γιὰ σὰς μέγας ὁ Κράτης· ναι εἶ-

ναι πράγματι άξιο φιλοσόφου τὸ ν' αφήση τὴν περιουσία του νὰ τὴν τρώῃ τὰ πρόβατα, καὶ σ' αὐτὸ μοιάζει μὲ τοὺς δικούς μας (Χριστιανούς) φιλοσόφους. ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ τὸ διατυμπανίζῃ γελοιοποιεῖ τὴν ἐλευθεριότητά του (=γενναϊοδωρία του) σὰν κάποιος πὺν εἶναι φιλόδοξος μᾶλλον παρὰ φιλόσοφος. εἶναι μέγας ἐκεῖνος πού, ὅταν τὸ πλοῖο κινδυνεύῃ σὲ τρικυμία κι ὅλα τὰ πράγματα τοῦ φορτίου πετιοῦνται στὴ θάλασσα, αὐτὸς εὐχαριστεῖ τὴν Τύχη, πού τοῦ ἔδωσε μόνο ἓνα τριβώνιο νὰ τυλίγῃ τὸ κορμί του. μέγας ὁ Ἄντισθένης πού, ὅταν κάποιος θρασὺς καὶ καταφρονητὴς τοῦ ἔσπασε τὰ μοῦτρα, αὐτὸς ἔγραψε μόνο στὸ μέτωπό του, σὰν ἐπιγραφή σὲ ἄγαλμα, τὸ ὄνομα τῷ πλήκτου, ἴσως γιὰ νὰ κἀνῃ ἔτσι πιὸ ζωηρὴ τὴν ἀπαγγελία τῆς κατηγορίας.

ἢ καὶ τὴ φιλομάθεια τοῦ Ὀμήρου γιὰ τὸ ἀρκαδικὸ ζήτημα καὶ τὴ φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλους πού καθόταν καὶ παρατηροῦσε ἐπίμονα τὶς παλιροϊκὲς παλινδρομήσεις τοῦ Εὐρίπου, ὑποθέσεις γιὰ τὶς ὁποῖες καὶ οἱ δυὸ πέθαναν, καὶ τὸ πηγᾶδι τοῦ Κλεάνθους, καὶ τὸν Ἰμάνα τοῦ Ἀναξαγόρου, καὶ τὴν κατήφεια τοῦ Ἡρακλείτου.

1. Ξενοκράτης· πλατωνικὸς τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος. Διογένης Λαέρτιος 4,6-15.
2. Ὁ *σησαμοῦς*· τὸ καὶ σήμερα γνωστὸ παστέλι μὲ σουσάμι καὶ μὲ μέλι.
3. Ἐπίκουρος· ἰδρυτὴς τῆς ἐπικουρείου φιλοσοφίας, τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος. Διογένης Λαέρτιος 10,1-154 (ὅλο τὸ βιβλίον).
4. Κράτης· στοϊκὸς τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος. Διογένης Λ. 4,21-23.
5. Ἄντισθένης· ἰδρυτὴς τῆς κυνικῆς φιλοσοφίας, τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος. Διογένης Λ. 6,1-19.
6. Κλεάνθης ὁ φρεάντλης· στοϊκὸς τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος. Διογένης Λ., 7,168-176.
7. *Ἰμάς*· ἐγκυκλοπαιδικὸ σύγγραμμα τοῦ φυσικοῦ τοῦ Ε' αἰῶνος Ἀναξαγόρου. Διογένης Λ. 2,6-15.
8. Ἡράκλειτος· μανιοκαταθλιπτικὸς φυσικὸς τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος. Διογένης Λ. 9,1-17.
9. Μὲ τὸ κομμάτι αὐτὸ, στὸ ὁποῖο ὑπαινίσσεται διάφορα περιστατικά, συγγράμματα, στοιχεῖα, πρόσωπα, πού τὰ ἤξεραν μόνο εἰδικοί, θέλει νὰ πῆ στὸν πρὸ 25 ἔτων πεθαμένο Ἰουλιανό· "Ὅπως βλέπεις, εἶμαι σ' ὅλα μέσα". φηγούρα.

3. Λόγος ΚΓ'· Θεολογικὸς Α'· Κατὰ εὐνομιανῶν προδιάλεξις, 10 PG 36,24bc

10. Βάλλε μοι Πυθαγόρου τὴν σιωπὴν καὶ τοὺς κύαμους τοὺς ὀρφικούς καὶ τὴν περὶ τὸ Αὐτὸς ἔφα καινοτέραν ἀλαζονείαν. βάλλε μοι Πλάτωνος τὰς ἰδέας, καὶ τὰς μετενσωματώσεις καὶ περιόδους τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, καὶ τὰς ἀναμνήσεις, καὶ τοὺς οὐ καλοὺς διὰ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπὶ ψυχὴν ἔρωτας· Ἐπικούρου τὴν ἀθειάν καὶ τὰς ἀτόμους καὶ τὴν ἀφιλόσοφον ἡδονὴν· Ἀριστοτέλους τὴν μικρολόγον πρόνοιαν καὶ τὸ ἔντεχνον καὶ τοὺς θνητοὺς περὶ ψυχῆς λόγους καὶ τὸ

ἀνθρωπικὸν τῶν δογμάτων τῆς Στοᾶς τὴν ὄφρυν, τῶν Κυνῶν τὸ λίχνον τε καὶ ἀγοραῖον. βάλλε μοι τὸ κενόν, τὸ πλήρες τῶν ληρημάτων, ὅσα περὶ θεῶν ἢ θυσιῶν, περὶ εἰδώλων, περὶ δαιμόνων ἀγαθῶν τε καὶ κακοποιῶν, ὅσα περὶ μαντείας, θεαγωγίας, ψυχαγωγίας, ἄστρον δυνάμεως, τερατεύονται.

Πέταξέ μου, σὲ παρακαλῶ, τὴ σιωπὴ τοῦ Πυθαγόρου, τὰ ὀρφικὰ κουκιά, καὶ τὴν πρωτάκουστη ἀλαζονεία τὴ σχετικὴ μὲ τὴν ἔκφρασι «Αὐτὸς εἶπε». πέταξε τὶς θεωρίες τοῦ Πλάτωνος περὶ ἰδεῶν, καὶ γιὰ τὸ ὅτι οἱ ψυχές μας μετὰ θάνατον μπαίνουν σὲ ἄλλα σώματα, καὶ ὅτι περιοδεύουν, καὶ ὅτι θυμοῦνται τὴν προὔπαρξί τους, καὶ ὅτι οἱ αἰσχροὶ (=κιναιδικοὶ) ἔρωτες πρὸς τὰ ὠραῖα σώματα ἀνάγονται στὴν ψυχὴ. πέταξε τὴν ἀθεΐα τοῦ Ἐπικούρου, τὴ θεωρία τῶν ἀτόμων, καὶ τὴν ἀφιλόσοφη θεωρία τῆς ἡδονῆς. πέταξε τὴ θεωρία τοῦ Ἀριστοτέλους γιὰ περιορισμένη πρόνοια, τὸν ἔντεχνο λόγο του, τὶς ἀποδείξεις του περὶ θνητῆς ψυχῆς, καὶ τὴν περὶ ἀνθρώπινη δογματικὴ του τὴν ὑπεροψία τῶν στοικῶν, τὴ λαιμαργία καὶ τὴν ἀλητεία τῶν κυνικῶν. πέταξε, σὲ παρακαλῶ, τὴν κουφότητα τῆ γεμάτη παραληρήματα, ὅσα τερατολογοῦν γιὰ θεοὺς καὶ θυσίες, γιὰ εἶδωλα, γι' ἀγαθοὺς καὶ κακοποιοὺς δαίμονες, γιὰ μαντεῖες, γιὰ ἐπικοινωνίες μὲ θεοὺς καὶ ψυχές, γιὰ ἐπιδράσεις τῶν ἄστρον.

4. Ἐπιστολὴ 24 Θεμιστίω PG 37,60b

Σὺ δὲ τὸν τοῦ σοῦ Πλάτωνος βεβαίωσον λόγον Ἐμὴ πρότερον παύσασθαι τὰς πόλεις κακῶν εἰπόντος, ἔριν ἂν συνέλθῃ φιλοσοφία τὸ δύνασθαι. ἱκανὸς γὰρ εἶ ἀμφοτέρω.

Ἐσὺ κύττα νὰ ἐπιβεβαιώσῃς τὸ λόγο τοῦ Πλάτωνός σου, πὺ εἶπε ὅτι Ὅι πόλεις (=κράτη) δὲν θὰ σταματήσουν ποτὲ τὶς ἐχθροπραξίες, μέχρι ἢ φιλοσοφία ν' ἀποκτήσῃ τὴ δυνατότητα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς. εἶσαι ἱκανὸς καὶ στὰ δυό (=στὴ φιλοσοφία καὶ στὴν ἐξουσία νὰ ἐπιβάλλῃς τὴν ἐφαρμογὴ τῆς).

Ὁ Θεμιστίος, στὸν ὁποῖο γράφει, εἶναι εἰδωλόλατρός καὶ ὑψηλὸς ἀξιωματοῦχος τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. τελείως διαφορετικὰ ἐκφράζεται γιὰ τὸν Πλάτωνα στὸ χωρίο του ἀπὸ τὸ Κατὰ Ἰουλιανοῦ, τὸ ὁποῖο προωρῖζε γιὰ ἐσωτερικὴ κατανάλωσι μεταξὺ Χριστιανῶν.

5. Ἐπιστολὴ 31 Φιλαργίω PG 37,68bc

...Βούλομαί σε ...ἡγεῖσθαι τὴν νόσον παιδαγωγίαν πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦτο δὲ ἐστὶ, περιφρονοῦντα τὸ σῶμα καὶ τὰ σωματικὰ καὶ πᾶν τὸ ῥέον καὶ ταραχῶδες καὶ ἀπολλύμενον, ὅλον τῆς ἄνω γενέσθαι

μοίρας καὶ ζῆν ἀντὶ τοῦ παρόντος τῷ μέλλοντι, θανάτου μελέτην, τοῦτο ὃ φησι Πλάτων, τὸν τῆδε βίον ποιούμενον καὶ λύοντα τὴν ψυχὴν τοῦ εἴτε σώματος εἴτε σήματος, κατ' ἐκείνον εἰπεῖν, ὅση δύναμις, ἂν ταῦτα φιλοσοφῆς, ὧ ἄριστε, καὶ οὕτως ἔχῃς, αὐτὸς τε ὠνήσῃ τὰ μέγιστα καὶ ἡμᾶς ἐπὶ σοὶ ῥάους ποιήσεις, καὶ πολλοὺς διδάξεις ἐμφιλοσοφεῖν τοῖς πάθεσιν.

Θέλω... νὰ θεωρῆς τὴν ἀρρώστια σου παιδαγωγία πρὸς τὸ συμφέρον, δηλαδή νὰ περιφρονῆς τὸ σῶμα καὶ τὰ σωματικά καὶ κάθε τι ποὺ ῥέει καὶ φεύγει, ποὺ εἶναι στοιχεῖο τῆς ἐπιγείου ταραχῆς, ποὺ εἶναι φθαρτὸ καὶ χάνεται, καὶ νὰ γίνῃς ὀλόκληρος ὑπαρξὶ τῆς ἄνω τάξεως, νὰ βιώνῃς ἀντὶ τοῦ παρόντος τὸ μέλλον, καί, ὅπως εἶπε ὁ Πλάτων, τὴν παροῦσα ζωὴ νὰ τὴν κάνῃς μελέτη θανάτου, καί, ὅσο μπορεῖς, ν' ἀπελευθερώῃς ἔτσι τὴν ψυχὴ σου ἀπὸ τὸ σῶμα ἢ σῆμα (= τάφο)¹, γὰ νὰ μιλήσω ὅπως ἐκείνος. ἂν φιλοσοφῆς ἔτσι, ὧ ἄριστε, καὶ ἂν ἔχῃς τέτοιο φρόνημα, καὶ σὺ θὰ ὠφεληθῆς πάρα πολὺ, καὶ ἡμᾶς θὰ μᾶς βοηθήσῃς νὰ σοῦ εἴμαστε πιὸ εὐχάριστοι, καὶ πολλοὺς θὰ διδάξῃς νὰ φιλοσοφοῦν, ὅταν κακοπαθοῦν.

1. Πλάτων, Κρατύλ., 400c. ἐδῶ ὁ Γρηγόριος παίρνει ἀπὸ τὸν Πλάτωνα τὴν φρικτὴ κακοδοξία ὅτι τὸ σῶμα εἶναι φυλακὴ καὶ τάφος τῆς ψυχῆς.

6. Ἐπιστολὴ 32 Φιλαργίῳ¹ PG 37,72ab

Καὶ διὰ τοῦτο θαυμάζω μὲν τοὺς παρ' ἡμῖν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ κινδυνεύσαντας ἢ συμφορὰν διενεγκόντας νεανικῶς, θαυμάζω δὲ καὶ τῶν ἔξωθεν τοὺς τούτοις παραπλησίους, οἷον τὸν Ἀναξάρχον ἐκείνον, τὸν Ἐπίκτητον, τὸν Σωκράτη, ἵνα μὴ λέγω πολλοὺς· ὧν ὁ μὲν ἐν ὄλμῳ κοπτομένων αὐτοῦ τῶν χειρῶν, οὕτω τοῦ τυράννου κελεύοντος, πίσσειν τὸν Ἀναξάρχου θύλακον διεκελεύετο τοῖς βασανισταῖς. τί τοῦτο λέγων; τὸ μόχθηρον ἡμῶν σαρκίον· ὡς Ἀναξάρχου γε οὐ πισσομένου, τῆς φιλοσόφου ψυχῆς· ὅπερ ἡμῖν ὁ ἐντὸς καὶ ὁ ἐκτὸς ἀνθρώπος ὀνομάζεται. ὁ δὲ τὸ σκέλος κατατεινόμενος καὶ στρεβλούμενος ἐφιλοσόφει ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίῳ τῷ σώματι καὶ θᾶπτον κατεαγῆναι τὸ σκέλος ἢ ἐπαισθάνεσθαι τῆς βίας ἔδοξε. Σωκράτης δὲ τὸν θάνατον ὑπὸ Ἀθηναίων κατακριθεὶς καὶ οἰκῶν, ὡς οἴσθα, τὸ δεσμοτήριον, τέως μὲν ὡς ὑπὲρ ἄλλου δεσμοτηρίου τοῦ σώματος τοῖς μαθηταῖς διελέγετο, καὶ φυγεῖν ἐξόν, ἀπηξίωσεν· ἐπειδὴ δὲ προσηνέχθη τὸ κώνειον, δέχεται μάλᾳ ἡδέως ὥσπερ οὐκ ἐπὶ θανάτῳ δεχόμενος, ἀλλὰ φιλοτησίας προπινόμενος. προσέθηκα δ' ἂν τούτοις καὶ Ἰώβ τὸν ἡμέτερον, εἰ μὴ σε ἦδειν πόρρω τῶν ἐκείνου παθῶν καὶ ὄντα σὺν θεῷ καὶ ἐσόμενον.

Γι' αὐτὸ θαυμάζω βέβαια τοὺς δικούς μας ποὺ κινδύνευσαν ὑπὲρ

τοῦ καλοῦ ἢ ὑπέμειναν παλληκαρήσια συμφορές, θαυμάζω ὅμως κι ἀπὸ τοὺς ἔξω ἐκείνους ποὺ εἶναι παραπλήσιοι μὲ τοὺς δικούς μας, ὅπως τὸν Ἀνάξαρχο² ἐκείνο, τὸν Ἐπίκτητο³, καὶ τὸ Σωκράτη, γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρω πολλούς. ἀπ' αὐτοὺς ὁ μὲν πρῶτος, ὅταν μὲ διαταγὴ τοῦ τυράννου τοῦ στούμπιζαν τὰ χέρια στὸ μεγάλο γουδί, ὁ Ἀνάξαρχος παρῶτρυνε τοὺς βασανιστὰς του λέγοντας· «Στουμπίστε τὸ σακκούλι ποὺ περιέχει τὸν Ἀνάξαρχο». τί ἐννοοῦσε μ' αὐτὴ τὴ λέξι; τὸ ταλαίπωρο σαρκίό μας. ἐννοοῦσε ὅτι δὲν στουμπίζεται βέβαια ὁ ἴδιος ὁ Ἀνάξαρχος, ἢ φιλόσοφος ψυχὴ του. ἐμεῖς σ' αὐτὸ λέμε «Ὁ μέσα ἄνθρωπος» κι «ὁ ἔξω ἄνθρωπος». ὁ δὲ ἄλλος, ὅταν τοῦ τάνυζαν καὶ τοῦ στρέβλωναν τὸ πόδι, φιλοσοφοῦσε, λὲς κι αὐτὰ γίνονταν στὸ σῶμα κάποιου ἄλλου, καί, λέγοντας νὰ τοῦ τὸ σπάσουν πιὸ γρήγορα, ἔδειξε ὅτι τὴ βία οὔτε κἂν τὴν αἰσθανόταν. ὁ Σωκράτης πάλι, ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν καταδίκασαν εἰς θάνατον, κι ὅπως ξέρεις, κατοικοῦσε στὴ φυλακὴ, πρῶτα μὲν μιλοῦσε στοὺς μαθητὰς του γιὰ μιὰ ἄλλη φυλακὴ, ἐννοώντας τὸ σῶμα του⁴. δεύτερον, ἐνῶ μποροῦσε νὰ δραπετεύσει, ἀρνήθηκε νὰ τὸ κἀνῆ· καὶ τρίτον, ὅταν τοῦ προσέφεραν τὸ κώνειο, τὸ δέχτηκε μὲ πολλὴ χαρὰ, λὲς καὶ θὰ τὸ ἔπινε, ὄχι γιὰ νὰ πεθάνῃ, ἀλλὰ γιὰ νὰ κἀνῃ μιὰ φιλικὴ πρόποσι. σ' αὐτοὺς θὰ προσέθετα καὶ τὸν Ἰώβ τὸ δικό μας, ἂν δὲν ἤξερα ὅτι σὺν θεῷ ἐσὺ εἶσαι καὶ θὰ εἶσαι μακριὰ ἀπὸ τὰ παθήματα ἐκείνου.

1. Ὁ παραλήπτης τῆς ἐπιστολῆς Φιλάργιος ἦταν εἰδωλολάτρης, κι ὁ Γρηγόριος τὸν κολακεύει, ἐξομοιώνοντας τὸν ἀρσενοκοίτη Σωκράτη καὶ τὸ φθονερὸ καὶ διώκτη τῶν Χριστιανῶν Ἐπίκτητο (Κ. Σιαμάκη, Ἐξωχριστιανικὲς μαρτυρίες γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς Χριστιανούς, σ. 27-29) μὲ τὸν Ἰώβ.

2. Ὁ Ἀνάξαρχος Ἀβδηρίτης, φιλόσοφος σύγχρονος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Διογένους Λαέρτιος 9,58-59.

3. Ἐπίκτητος Φρύξ· στοϊκὸς τοῦ Α' αἰῶνος, ἐχθρὸς τῶν Χριστιανῶν πολὺ χολερικός· λεηλατεῖ τὴν Κ. Διαθήκη.

4. Καὶ ἐδῶ ὁ *θεολόγος* Γρηγόριος δείχνει τὴ χροντὴ κακοδοξία του γιὰ τὴ «σχέσι σώματος καὶ ψυχῆς», τὴν ὁποία ἀντλεῖ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα. ὅπως κι ὁ Γρηγόριος Νύσσης ἀντλεῖ τὴν περὶ 'καθατηρίου πυρός' κακοδοξία του πάλι ἀπὸ τὸν Πλάτωνα. οἱ Καππαδόκες 'πατέρες' ὑπῆρξαν πολλαπλῶς αἵρετικοί· εἶχαν δὲ καὶ ἀρειανικὸ παρελθόν. ἦταν καιροσκόποι καὶ σπουδαρχίδες, κι ὡς φανατικοὶ ὠριγενιστὰι ἔφθειραν τὴ μετάφρασι τῶν Ἐβδομήκοντα. κι ἀρνήθηκαν μὲ πείσμα τὴν κανονικότητα τῆς Ἀποκαλύψεως. γάγγραινες. παρίσταναν τοὺς Χριστιανούς μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου, γιὰ νὰ ἐπιτηδήσουν σὲ μεγάλα ἀξιώματα. δὲν ἦταν Χριστιανοί.

7. Ἐπιστολὴ 178 Εὐδοξίῳ ῥήτορι PG 37,292ab

Τρίτον ἢ νοσοκομία καὶ τὸ τοῦ σώματος ἀσθενές· ἐπειδὴ καὶ τοῦτο οὐ μικρὸν εἰς φιλοσοφίαν εἶναι δοκεῖ τῷ Πλάτωνι. καὶ μὴν καὶ ἡλικίας οὕτως ἔχεις, ὡς ἤδη τὰ πάθη κλίνεσθαι. καὶ τῇ πενία οὐ κάμπτεσθαι μοι δοκεῖς μᾶλλον ἢ καλλωπίζεσθαι. τό τε αἰσχύνεσθαι εἰ-

δέναι, οὐ κατὰ ῥήτορας. ἀλλ' οὐδὲ φωνὴ μιαιρὰ σοι, οὐδὲ γέγονας κακὸς οὐδὲ ἀγοραῖος εἶ, οὐδέ τι τῶν τοιούτων ἔχεις, ἴν' εἶπω συντόμως, οἷς πλάττει τὸν ἀγοραῖον Δημόκριτος ὁ κρείττων εἰς δημαγωγίαν Ἀριστοφάνους. ἀλλὰ ῥήτωρ καλούμενος, πάντα πρότερον ἢ κατὰ τὸ ἦθος τελεῖς εἰς ῥήτορας.

Τρίτο ἡ νοσοκομία καὶ ἡ ἀσθένεια τοῦ σώματος· ἐπειδὴ καὶ αὐτό, κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Πλάτωνος, δὲν εἶναι μικρὸ κίνητρο τοῦ φιλοσοφεῖν. καὶ φυσικὰ καὶ στὴν ἡλικία εἶσαι τόσος πού τὰ πάθη γονατίζουν πιά. καὶ γιὰ τὴ φτώχεια σου μοῦ φαίνεται ὅτι ὄχι μόνο δὲν κάμπτεσαι ἀπ' αὐτήν, ἀλλὰ καὶ τὴ θεωρεῖς στολίδι σου. καὶ ξέρεις νὰ ντρέπεσαι, κάτι πού οἱ (ἄλλοι) ῥήτορες δὲν τὸ ἔχουν. ἡ λαλιά σου δὲν εἶναι βρόμικη, οὔτε εἶσαι φτιαγμένος κακός, οὔτε χυδαῖος· καὶ γιὰ νὰ τὸ πῶ πιὸ σύντομα, δὲν ἔχεις τίποτε ἀπὸ κείνα, μὲ τὰ ὁποῖα ζωγραφίζει τὸν χυδαῖο ὁ Δημόκριτος, πού στὸ νὰ παιδαγωγῆσῃ τὸ λαὸ εἶναι ἀνώτερος τοῦ (χυδαιολόγου) Ἀριστοφάνους. παρ' ὅλο πού λέγεσαι ῥήτορας, ἔχεις ἓνα ἦθος πού σ' ὅλα εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὸ συνηθισμένο σὲ ῥήτορες.

8. Ἔπη ἠθικά 10,38 - 49 PG 37,683 - 4a

33 Κἂν.....

38 ἄγης δὲ τοῖς σοῖς νεύμασι τὰς ἐκκλησίας,
πανηγυρίξης δὲ στεφάνων ἐπαξίως,

40 πνέης δὲ θυμὸν ἐν δίκαις Δημοσθένους,
εἶκη δέ σοι Λυκοῦργος ἢ Σόλων νόμοις·
κἂν τὴν Ὀμήρου μοῦσαν ἐν στέροισι ἔχης,
κἂν τὴν Πλάτωνος γλῶσσαν, ἢ μελισταγῆς
ἔστι τε καὶ νομίζετ' ἀνθρώπων γένει,

45 κἂν ταῖς ἀφύκτοις καὶ κακαῖς ποδοστράβαις
πάντας πιέξης τοῖς ἐριστικοῖς λόγοις,
κἂν πάντ' ἄνω τε καὶ κάτω μεταστρέφης,
πλέκων λαβυρίνθους δυσδιεξόδοις λόγοις

49 Ἀριστοτέλους ἢ τινῶν Πυρρωνίων,
.....

Κι ἂν

μ' ἓνα νεῦμα σου μόνο ἄγης καὶ φέρης τίς συνελεύσεις,
κι ἂν στίς δίκας πνέης τὸ μένος τοῦ Δημοσθένους,
κι ἂν στὴν πείρα τῶν νόμων βάζης κάτω Λυκοῦργο καὶ Σόλωνα,
κι ἂν στὰ στέρνα σου ἔχης τοῦ Ὀμήρου τὴ μοῦσα,
κι ἂν ἔχης τὴ γλῶσσα ἑνὸς Πλάτωνος, πού οἱ ἄνθρωποι
ὄλοι νομίζουν ὅτι στάζει μέλι, καὶ πράγματι στάζει,
κι ἂν μὲ τὰ μαχητικά σου λόγια στριμώχνης τοὺς πάντες

σάν μὲ ποδοστράβες ἄγριες, ποὺ ἀπ' αὐτὲς διαφυγὴ δὲν ὑπάρχει,
 κι ἂν λαβυρίνθους πλέκης μὲ δυσνόητα λόγια
 ἑνὸς Ἀριστοτέλους ἢ κάποιων ἑξασημένων ἀπὸ τὸν Πύρρωνα,

9. Ἔπη ἠθικά 10,285 - 367 PG 37,700a - 706a

- 286 Καλὸν Κλεάνθους τὸ φρέαρ, καὶ Σωκράτους
 τὸ ζῆν πενιχρῶς· τᾶλλα δ' ὡς ἀσχήμονα!
 οἱ Χαρμίδαι τε καὶ σκέπη τριβωνίων,
 ὕφ' ἧς τὰ θεῖα τοῖς νέοις ὁ γεννάδας
 290 συνῆν. μόνοι γὰρ οἱ καλοὶ νοήμονες,
 μηδεὶς ἔρωτι σωμάτων θηρευέτω
 τὸ κάλλος. ὡς ὄλοιτο τοῖα σκέμματα·
 χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Λυδῶν ὀρίσματα.
 Ἄλκμαίονος δὲ τίς τόδ' αἰνέσει ποτέ,
 295 ὃς πρῶτ' Ἀθηναίων τῶν ἀοιδίμων φέρων
 ἀνῆρ γένει τε καὶ κράτει πνέων μέγα,
 τοσοῦτον ὄφθη χρημάτων ἠττώμενος,
 ὅσον περ εἰκὸς ἦν φανῆναι κρείττονα;
 Κροίσου γὰρ αὐτὸν πλείοσι δεξιουμένου,
 300 ὦν ἔν, ταμεῖα χρυσοῦ ἅπαντα προθεῖς,
 ὡς ἂν δυνάστης τῇ τύχῃ μέγα φρονῶν,
 ἔχειν ἐκέλευσεν ὅσον δύναται ψηγμάτων·
 πλήσας δὲ κόλπους καὶ γνάθους καὶ τὴν κόμην
 θεῖς χρυσόπαστον (τῆς ἀμετρίας ὄση!)
 305 προῆλθε Λυδοῖς πλούσιος γελῶμενος.
 Τί δ' ὁ Πλάτων σοι, καίπερ ὦν σοφώτατος
 ἀνδρῶν; Τί δ' Ἀρίστιππος, τὸν ἠδιστον λέγω;
 τί δ' ὁ χαρίεις Σπεύσιππος, ὥσπερ οἶομαι;
 ὁ μὲν καπήλου δυστυχοῦς ἔζη βίον,
 310 πόνους διαντλῶν κέρδεσιν θαλαττίους·
 ἔλαιον ἦν ὁ φόρτος. οὔπω τοῦτ' ἴσως
 ἐρεῖς ἀπληστον, καὶ πενία τι προσνέμεις.
 τὸ δὲ τραπέζας προσκυνεῖν τυραννικὰς
 Πλάτωνα· φεῦ λόγων τε καὶ σεμνῶν πόνων!
 315 ἐὼ λέγειν πρᾶσιν τε καὶ οὐχὶ πρᾶσιν,
 εἰ μὴ Πλάτωνί τις Λίβυς τῆς Ἑλλάδος
 ὄφθη γ' ἀμείνων, καὶ μικροῦ τιμήματος
 δόξαν τε καὶ Πλάτωνος ὠνεῖται λόγους.
 Τοῦ δ' ἐκ Κυρήνης μέγα μὲν ἢ παρρησία,
 320 ὅμως δ' ἔμιξε τῷ ἐλευθέρῳ τρυφήν,

- βλάπτων τὸ καλὸν ἄλμυρῶ τῷ δόγματι.
 μύρων γὰρ ὄζων, συμποτῶν κατέπνεε·
 τὸ δ' εὐχάριστον τοῦ τρόπου καὶ στωμύλον
 ὀδηγὸν εἶχε λημμάτων. οὕτω ποτὲ
- 325 στολήν γυναικῶν Ἀρχελάου τοῦ σοφοῦ,
 οὐκ οἶδ' ὅπως τε καὶ δι' ἦν τὴν αἰτίαν,
 δωρουμένου, Πλάτων μὲν οὐ προσήκατο,
 ἴαμβον εἰπὼν καίριον ἔξ Εὐριπίδου·
 «Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδύναϊ στολήν».
- 330 ὁ δ', ὡς τὸ δώρημ' ἦλθεν εἰς αὐτοῦ χέρας,
 φέροντος ἀνδρός, καὶ προθύμως λαμβάνει,
 καὶ τὴν ἰάμβου κομπότητ' ἰαμβείῳ
 βάλλει, τόδ' εἰπὼν· «Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν
 οὔσ' ἢ γε σώφρων οὐ διαφθαρήσεται».
- 335 ὁ δ' αὐτὸς Ἀρχέλαος, ὡς φασιν, ποτὲ
 λαβεῖν θελήσαντός τι τοῦ Σοφοκλέους,
 Εὐριπίδῃ δίδωσι τῷ σοφωτάτῳ,
 τοσαῦτ' ἐπειπὼν· «Σὺ μὲν ἄξιος δοκεῖς
 ζητεῖν ἔμοιγε, λαμβάνειν δ' Εὐριπίδης»·
- 340 δεικνὺς ὅπερ ἄριστον εὐγενῆς τρόπος.
 Τάξας δὲ τοῖς Ἑλλησι τοὺς πόρους ποτὲ
 ὁ Λυσιμάχου καὶ τᾶλλα τῶν πρώτων φανεῖς
 ἐν δημαγωγίαις τε καὶ στρατηγίαις,
 τοσοῦτον ὠφθη χρημάτων ἀνώτερος,
- 345 ὥσθ' (ὅτι μὲν ἔσχε τοῦνομ' ἐκ τῆς πράξεως,
 δίκαιος ὢν τε καὶ καλούμενος εἰς ἔτι,
 ἐκὼν παρήσω) τὰς τοῦδε παίδας ἢ πόλις
 ἐκδοῦσα τιμᾷ χρήμασι πενίαν καλήν,
 αὐτόν τ' ἔθαψεν, οὐκ ἔχονθ' ὅθεν ταφῆ.
- 350 Οὐκ ἂν παρέλθοιμ' οὐδὲ τὰ Ῥωμαίων καλὰ
 ὡς μὴ παλαιοῖς ἰσχυριζοίμην μόνοις.
 Πύρρου κρατήσας ἐν μάχῃ Φαβρίκιος,
 ἦν δὲ στρατηγὸς τῶν περιβλέπτων ἄγαν,
 καὶ τοῖσδ' ἐνίκα μᾶλλον· ὡς γὰρ εἰς στενὸν
- 355 ὁ Πύρρος ἦλθεν ἐλπίδων, ἐπειράθη
 χρυσοῦ ταλάντοις τὸν στρατηγὸν ἀρπάσαι·
 ὁ δ' οὐκ ἐδέξατ', ἀλλ' ὅμως ἐσπείσατο.
 ἐπεὶ δ' ὁ Πύρρος, ὡς λέγουσ', εἰρηνικὰ
 παίζων πρὸς αὐτόν, τῶν ἐνόπλων θηρίων
- 360 ἓνα τῶν ἐλεφάντων ὑπερφυᾶ τε καὶ μέγαν,
 οὔπω κατ' ὄψιν οἱ τέως ἐγνωσμένον,

- ἔδειξε· ῥίνος ὑπερφανείσης ἀθρόως
οὔτ' ἐπτοήθη, καὶ τόδ' εἶπεν ἴλεως·
365 Ἄρχεῖ τσαῦτα, καὶ τάδε μέτρου πέρα,
ὡς ἂν τις εἴποι χρημάτων καταφρονῶν.
- 286 Καλὴ ἢ δουλειὰ τοῦ Κλεάνθου στο μαγγανοπήγαδο
κι ἢ φτωγὴ ζωὴ τοῦ Σωκράτους· τὰ ἄλλα ὅμως τί ἀσχημοσύνες!
οἱ Χαρμίδες καὶ τὸ ν' ἀσχημονοῦν σκεπασμένοι μὲ τὰ τριβώνια τους·
κάτω ἀπὸ τὰ τριβώνια πηδοῦσε τοὺς νέους ὁ μέγας στῆ Θεογνωσία!
290 ναί, γιατί μόνο τὰ ὠραῖα ἀγοράκια «εἶχαν μυαλὸ ν' ἀκοῦν τὴ δι-
δαχὴ του».
Κανεῖς νὰ μὴν κυνηγᾷ τὸ κάλλος, ἐπειδὴ λαχταράει σεξουαλι-
κῶς τὰ κορμιά.
τέτοια νοοτροπία νὰ πάη στὸ διάβολο.
μακριὰ οἱ κανόνες τῶν Μυσῶν καὶ τῶν Λυδῶν.
Ποιὸς θὰ ἐπαινέση ποτὲ ἐκεῖνο ποὺ ἔκανε ὁ Ἄλκμαίων;
295 ἐνῶ ἦταν ὁ πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους Ἀθηναίους,
ἄντρας πολὺ ὑπερήφανος γιὰ τὴν καταγωγὴ του καὶ τὴ δύναμί του,
ἀποδείχτηκε τόσο ὑποδουλωμένος στὸ χρῆμα,
ὅσο θὰ τὸν περιέμενε κανεῖς ἀνώτερο ἀπὸ τὸ χρῆμα.
ὅταν ὁ Κροῖσος τὸν φιλοξενοῦσε προσφέροντάς του τὰ πάντα,
300 τοῦ παρουσίασε ὅλες τὶς ἀποθήκες τοῦ χρυσοῦ του,
γιὰ νὰ τοῦ δείξῃ ὅτι εἶναι ὁ πιὸ καλότυχος ἡγεμόνας,
καὶ τοῦ ἐπέτρεψε νὰ πάρῃ ὅσα ψήγματα χρυσοῦ μποροῦσε νὰ ση-
κώση.
κι ἐκεῖνος γέμισε τοὺς κόρφους του, τὸ στόμα του καὶ τὰ μαλλιά του
ποὺ τὰ πασπάλισε μὲ ψήγματα· τί ἀπληστία!
305 καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴν ἀποθήκη πλούσιος, ἐνῶ οἱ Λυδοὶ γελοῦσαν μ'
αὐτόν.
Καὶ τί εἶναι ὁ Πλάτων, παρ' ὅλο ποὺ ἦταν ὁ σοφώτερος ἄνθρωπος;
τί εἶναι ὁ Ἀρίστιππος; ὁ γλυκύτατος ντέ!
τί εἶναι ὁ χαριτωμένος Σπεύσιππος, ὅπως κρίνω ἐγώ;
ὁ ἓνας ζοῦσε ζωὴ δυστυχημένου μεταπράτου,
310 κερδίζοντας μὲ κόπους ναυτικούς· φορτηγατζῆς λαδιοῦ.
αὐτὸ μπορεῖ νὰ μὴν τὸ λές ἀπληστία, ἀλλὰ δείγμα φτώχειας,
τὸ νὰ προσκυνᾷ ὅμως ὁ Πλάτων ἓναν τύραννο, γιὰ νὰ τρώῃ;
κρῖμα στὰ σεμνὰ λόγια του, κρῖμα στοὺς σεμνοὺς κόπους του.
315 παραλείπω τὸ ὅτι πουλήθηκε γιὰ δοῦλος, ἓνα πούλημα κακὸ πού-
λημα.
καλὰ ποὺ ἓνας Ἀφρικανὸς βρέθηκε γιὰ τὸν Πλάτωνα ἀνώτερος
ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα

κι ἀγόρασε καὶ τὸν Πλάτωνα καὶ τὰ λόγια καὶ τὴ δόξα του σὲ τι-
μὴ τιποτένια.

- Μεγάλο πρᾶγμα βέβαια ἡ παρρησία τοῦ Κυρηναίου,
320 ἀνακάτευε ὁμως μὲ τὴν ἐλευθεριότητα τὴν τρυφηλότητα,
βλάφτοντας ἔτσι τὸ καλὸ μὲ τὸ ἀρμυρὸ του δόγμα.
βρομοῦσε ἀρώματα, ἐξέπεμπε χνῶτα μεθύστακα,
τοὺς δὲ εὐχάριστους τρόπους του καὶ τίς φλυαρίες του
τὰ εἶχε γιὰ μέτρο τῶν ἀμοιβῶν του. κι ἔτσι κάποτε,
325 πού ὁ σοφὸς Ἀρχέλαος χάριζε ἓνα γυναικεῖο φόρεμα
–δὲν ξέρω πῶς καὶ γιὰ ποῖο λόγο τὸ ἔκανε αὐτό–,
ὁ μὲν Πλάτων ἀρνήθηκε νὰ τὸ δεχτῆ,
καὶ εἶπε ἓναν ποιητικὸ στίχο τοῦ Εὐριπίδου πολὺ ταιριαστό·
«Θηλυκὸ φόρεμα δὲν θὰ μποροῦσα νὰ φορέσω»,
330 ἐκεῖνος ὁμως, μόλις τὸ δῶρο στὰ χέρια του ἔφτασε,
καθὼς τοῦ τόφερε ἓνας ἄντρας, τὸ δέχτηκε καὶ πολὺ πρόθυμα
κι ἀντέκρουσε τὸν κομπῶ στίχο μ' ἓναν ἄλλο στίχο πάλι ἱαμβικό,
λέγοντας «Ἡ σώφρων γυναῖκα δὲν χαλάει,
ὅταν κἀνὴ κάτι μέσα στὰ βακχικά της ἐκδηλώματα».
335 Καθὼς λένε, κάποτε ὁ ἴδιος Ἀρχέλαος
ὅταν ὁ Σοφοκλῆς θέλησε νὰ πάρῃ κάτι,
αὐτὸς τὸ ἔδωσε στὸ σοφώτατο Εὐριπίδη λέγοντας·
«Ἐσὺ μοῦ φαίνεσαι ἄξιος νὰ ζητᾶς, ἄξιος νὰ παίρνῃ ὁμως εἶναι
ὁ Εὐριπίδης».
340 ἔδειξε ἔτσι ὅτι τὸ ἀπ' ὅλα καλλίτερο εἶναι ὁ εὐγενικὸς τρόπος.
Ὁ δὲ γιὸς τοῦ Λυσιμάχου, ὅταν ὤρισε στοὺς Ἕλληνες τὴ συ-
νεισφορὰ
κι ὅταν καὶ στ' ἄλλα φάνηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους
τόσο στὴν πολιτικὴ ὅσο καὶ στὴ σφρατηγία,
ἀποδείχτηκε τόσο ἀνώτερος χρημάτων, ὥστε
345 (ὅτι βέβαια τὴν ἐπωνυμία του τὴν κέρδησε μὲ τὴ διαγωγή του,
τὸ νὰ λέγεται Δίκαιος, ἐπειδὴ καὶ ἦταν δίκαιος, τὸ παραλείπω)
τίς θυγατέρες του τίς πάντρεψε ἢ πολιτεία,
τιμώντας τὸν ἔτσι γιὰ τὴν ἔντιμη φτώχεια του,
κι αὐτὸν τὸν κήδευσε, γιὰτὶ δὲν εἶχε τῆς ταφῆς του τὰ ἔξοδα.
350 Δὲν θὰ παραλείψω τὰ καλὰ οὔτε τῶν Ῥωμαίων,
γιὰ νὰ μὴν ἰσχυρίζωμαι μόνο γιὰ τοὺς ἀρχαίους.
Κάποτε ὁ Φαβρίκιος, πού νίκησε σὲ μάχη τὸν Πύρρο,
ἦταν δὲ ὁ Φαβρίκιος ἀπὸ τοὺς πολὺ ἐπιφανεῖς στρατηγούς,
καὶ νικοῦσε περισσότερο μ' αὐτὰ πού θὰ πῶ παρακάτω,
355 ὅταν ὁ Πύρρος, στριμωγμένος κι ἔχοντας χάσει ὅλες τίς ἐλπίδες
του,

προσπάθησε νὰ κερδήσῃ τὸ στρατηγὸν προσφέροντάς του τάλα-
 ντα χρυσοῦ,
 ἐκεῖνος συνθηκολόγησε, ἀλλὰ τὰ χρήματα δὲν τὰ δέχτηκε.
 κι ὅταν, καθὼς λένε, ὁ Πύρρος κáνοντάς του εἰρηνικὲς ἀστειότητες,
 τοῦ ἔδειξε ἓνα ἀπὸ τὰ πολεμικὰ θηρία του,
 360 ἓναν ἐλέφαντα πελώριο καὶ πολὺ ἐκπαιδευμένο,
 πὺν τὸν ἤξερε γιὰ τέτοιοι ἐκ τῶν προτέρων,
 μόλις τὸ θηρίο ξαφνικὰ τοῦ ἔδειξε ἀπὸ ψηλὰ τὴν προβοσκίδα του,
 ἐκεῖνος δὲν φοβήθηκε, ἀλλ' ἀτάραχος τοῦ ἀπάντησε·
 «Οὔτε ὁ χρυσὸς μοῦ ἐπιβλήθηκε οὔτε τὸ θηρίο».
 365 Ἄρκοῦν ὅσα εἶπα, κι αὐτὰ τὰ εἶπα ξεπερνώντας τὸ μέτρο,
 ὅπως θάλεγε κάποιος καταφρονώντας τὰ χρήματα.

10. Ἔπη ἠθικὰ 10,682 - 696 PG 37,811 - 812a

682 Ἐπεὶ Πλάτωνος τῷ περὶ ψυχῆς λόγῳ
 πεισθεῖς, ἔρωτι λύσεως κατεσχέθη.
 λέγεις Ἐπικτήτου τε τὸ κλασθὲν σκέλος,
 685 πρὶν ἢ τι ῥῆξαι ῥῆμα δοῦλον τῆς βίας·
 εἶναι γάρ, εἶναι τ' ἀνδρός, ὡς ἀκούομεν,
 τὸ σῶμα δοῦλον, τὸν τρόπον δ' ἐλεύθερον·
 πτισμὸν τ' ἐν ὄλμῳ τῶν Ἀναξάρχου χειρῶν
 ὡς οὐ παρόντος καὶ κελεύοντος σφοδρῶς
 690 πτίσσειν τὸν αὐτοῦ θύλακον, αὐτὸν γὰρ μένειν
 ἄπτιστον, ὅστις ἐστίν, οὐχ ὀρώμενον·
 καὶ Σωκράτους τὸ κώνειον φιλοτησίαν
 ξένην τοσοῦτον ἠδέως ἐσπωμένην,
 σὺ ταῦτ' ἐπαινεῖς; καὶ τι κἀγώ, πλὴν ὅσον
 695 ἐν τοῖς ἀφύκτοις ἦσαν ἀνδρεῖοι κακοῖς·
 τοῖς γὰρ θέλουσιν οὐχ ὀρῶ σωτηρίαν.

682 Πείσθηκε στὸν περὶ ψυχῆς λόγο τοῦ Πλάτωνος
 καὶ κυριεύτηκε ἀπὸ ἔρωτα τοῦ θανάτου.
 μιᾶς καὶ γιὰ τὸ κατατσάκισμα τοῦ ποδιοῦ τοῦ Ἐπικτήτου,
 685 πὺν ἔγινε χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ σπάσῃ λέγοντας στὴ βία ἓνα λόγο
 δουλικό.
 κι ἐγὼ ἀκούω γιὰ τὸν ἄντρα αὐτὸν
 ὅτι ἦταν στὸ σῶμα δοῦλος ἀλλὰ στὸ ἦθος ἐλεύθερος.
 μιᾶς καὶ γιὰ τὸ στούμπιγμα τῶν χειρῶν τοῦ Ἀναξάρχου στὸ
 γουδί,
 τὴν ὥρα πὺν ἐκεῖνος ἦταν σὰ νὰ μὴν ἦταν παρών
 690 καὶ παρώτρυνε πολὺ ἔντονα νὰ στουμπίζουν στὸ γουδί τὸ σακ-
 κούλι του,

γιατί ὁ ἴδιος παραμένει ἀστούμπιστος, δηλαδή ἀόρατος.
καὶ γιὰ τὸ Σωκράτη πού με τόση ἀνεξήγητη φιλικότητα
πῆρε καὶ ἤπια σὰ γλυκὸ κέρασμα τὸ κώνειο.
τοὺς ἐπαινεῖς γι' αὐτά· τοὺς ἐπαινῶ κάπως κι ἐγώ.
695 ὅμως ἐκεῖνοι δείχτηκαν ἀντρεῖοι σὲ συμφορὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες
ἔτσι κι ἄλλιῶς δὲν μποροῦσαν νὰ τὶς ἀποφύγουν.
δὲν βλέπω νὰ μποροῦσαν νὰ γλυτώσουν, ἂν τὸ ἤθελαν.

11. Ἔπη ἠθικὰ 24,306 - 7 PG 37,811a

306 Πλάτων δὲ ποιεῖ καὶ τόδε
ὥς μὴ θεόν τιν' ὀμνύειν τηρῶν σέβας.

Ἄδὲ Πλάτων κάνει καὶ τοῦτο·
δὲν ὀρκίζεται σὲ κανένα θεό, παραμένοντας εὐσεβής.

Στὸ ἀστρονομικὸ σύγγραμμά μου «Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ» (σ. 362)
σημειῶν μὲ παραπομπὲς 27 χωρία τοῦ Πλάτωνος ἀπὸ τέσσερες δια-
λόγους του, σὰ ὁποῖα ἀναφέρει 27 θεοὺς τῆς εἰδωλολατρίας, λέγο-
ντας ὅτι αὐτοὺς πρέπει νὰ λατρεύουν οἱ ἄνθρωποι καὶ σ' αὐτοὺς νὰ
ὀρκίζονται. προπαρέθεσα τὰ 27 αὐτὰ χωρία κι ἐδῶ (σ. 35).

23

Βασίλειος Καισαρείας

Ὁ Βασίλειος Καισαρείας (330 - 379) ἦταν Καππαδόκης –οἱ Καπ-
παδόκες ἦταν ἐξελληνισμένοι Σύροι– καὶ γιὸς πλουσίου γαιοκτήμο-
νος καὶ δικηγόρου. σπούδασε στὴν Καισάρεια καὶ στὴ νεοπλατωνικὴ
σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου γνώρισε καὶ τὸ Γρηγόριο τὸ Ναζιανζηνό.
μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἔγινε βοηθὸς τοῦ πατέρα
του, κι ὅταν ἔγινε 33 ἐτῶν βαπτίστηκε Χριστιανός. ὅταν μετὰ 10 περι-
που χρόνια οἱ γονεῖς του δὲν ζοῦσαν, ἔγινε κι ἐπίσκοπος Καισα-
ρείας. στὴν οἰκογένειά τους ἦταν φιλάσθενοι καὶ εἶχαν πεθάνει καὶ
μερικὰ ἀδέρφια του. κι ὁ ἴδιος ἦταν καχεκτικὸς καὶ πέθανε σὰ 49
του. φερόταν σὰν ὁ ἐναπομείνας ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας. μόνο δυὸ
ἀδέρφια του, ὁ Γρηγόριος κι ὁ Πέτρος, πού τοὺς ἔκανε ἐπισκόπους
Νύσσης καὶ Σεβαστείας, πλησίασαν τὰ 60 χρόνια. ὡς φιλάσθενος ἔ-
κανε τὸ ἀρχοντικὸ σπίτι του νοσοκομεῖο - γηροκομεῖο - πτωχοκομεῖο,
ὅπου περιθαλπτόταν ἀρχικὰ κυρίως ὁ ἴδιος, κι ὅταν πέθανε, ἐπειδὴ
ὅλα τ' ἀδέρφια του ἢ εἶχαν πεθάνει πρὶν ἀπ' αὐτὸν τὰ περισσότερα ἢ
τὰ δυὸ ἐπιζῶντα ἦταν φευγᾶτα μακριά, αὐτὸ ἐξακολούθησε νὰ χρη-
σιμοποιηται ἀπὸ τὸ διάδοχο ἐπίσκοπο ὡς οἶκημα περιθάλψεως γερό-

ντων ἢ φτωχῶν· καὶ μισὸ αἰῶνα ἔπειτα, ἐπὶ Σφζομενοῦ, τὸ σπίτι ἦταν γνωστὸ μὲ τὴν ὀνομασίαν *Βασιλείας*.

Ὁ Βασίλειος, ὅπως καὶ ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς ἦταν θαυμασταὶ τῆς θύραθεν γραμματείας καὶ φιλοσοφίας καὶ τοῦ Ὁριγένους, καὶ πρὶν γίνουσι ἐπίσκοποι, εἶχαν κάνει μιὰ ἀνθολογία ἀποσπασμάτων του. ὁ Βασίλειος εἶναι τὸ ἄτομο ποὺ εἰσηγήθηκε νὰ παρευδοκιμηθῇ ἢ ἀκέραιη καὶ αὐθεντικὴ Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τὴ μετάφρασι τῶν Ἑβδομήκοντα, ποὺ χρησιμοποιοῦν καὶ οἱ ἀπόστολοι στὴν Καινὴ Διαθήκη, καὶ ἀντ' αὐτῆς νὰ εἰσαχθῇ καὶ ἐπικρατήσῃ στὴν ἐκκλησία μιὰ συμμόρφωσί τῆς βάσει τοῦ παραχαραγμένου πρωτομασοριτικοῦ, τὴν ὁποία ἔκανε ὁ ἀνόητος καὶ φρενοβλαβῆς εὐνοῦχος καὶ ἄκρως κακόδοξος Ὁριγένης. ἢ φθορὰ τῆς Π. Διαθήκης, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴ μεγαλειότερη ἔρευνα ποὺ ἔχω κάνει στὴ ζωὴ μου, ἔγινε σὲ τρεῖς φάσεις. πρῶτα οἱ Ἰουδαῖοι ῥαββῖνοι καὶ κυρίως ὁ θεωρούμενος ὡς ὁ ἀνὰ τοὺς αἰῶνες μέγιστος ῥαββῖνος καὶ «νέος Μωϋσῆς» χαρακτηριζόμενος Συμεὼν βὲν Ἀκιβὰ λογόκριναν καὶ ψαλίδισαν καὶ τροποποίησαν τὸ ἑβραϊκὸ πρωτότυπο, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 100-128, καὶ ἔφτιαξαν τὸ κίβδηλο καὶ παραχαραγμένο πρωτομασοριτικὸ, ἐπειδὴ οἱ Χριστιανοὶ τοὺς στρίμωχναν πολὺ σὲ συζητήσεις περὶ Χριστοῦ, δείχνοντάς τους πολλὰς προφητεῖες γι' αὐτόν. ἀλλ' αὐτὸ ἦταν κάτι ἔξω ἀπὸ τὴ Χριστιανικὴ ἐκκλησία. ἔπειτα ὁ φρενοβλαβῆς Ὁριγένης, μόνον γιὰ μιὰ ὀμάδα κακοδόξων κουλτουριάρηδων καὶ προδρόμων τοῦ ἀρειανισμοῦ, ἔκανε μιὰ ἐπιλεκτικὴ συμμόρφωσι τῶν Ἑβδομήκοντα σύμφωνα μὲ τὸ πρωτομασοριτικὸ τοῦ Ἀκιβὰ, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 230-250. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἦταν κάτι σχεδὸν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν· πιὸ κοντὰ τῆς ὁμῶς· καὶ ἔπειτα κατὰ τὴ δεκαετία 370-9, ποὺ ἐπισκόπευε, ὁ Βασίλειος πάσαρε στὴ Χριστιανικὴ ἐκκλησία τὴν παραχαραγμένη μορφή τῶν Ἑβδομήκοντα καὶ συνετέλεσε στὸν ἐξαφανισμὸ τοῦ ἀκεραίου καὶ αὐθεντικοῦ κειμένου τῆς Π. Διαθήκης. ἐπειδὴ ὁ Ἀκιβὰ καὶ ὁ Ὁριγένης εἶναι ἄτομα ἐκτὸς ἐκκλησίας, ἔχω νὰ πῶ ὅτι ὁ ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας ὑπεύθυνος γι' αὐτὴ τὴν παραχάραξι, ποὺ εἶναι ἢ χειρότερη, ἢ ὁποία ἔγινε στὴν ἐκκλησία, εἶναι ὁ Βασίλειος.

Πέρα ἀπ' αὐτὸ τὸ μέγιστο παράπτωμά του εἰς βάρος τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ὁ Βασίλειος ἄφησε στὴν ἐκκλησία καὶ ἄλλες δευτέρες κακὰς κληρονομίαις. εἶναι ὁ κύριος ὑπεύθυνος γιὰ τὴν εἰσβολὴ τῆς διεστραμμένης πλατωνικῆς φιλοσοφίας στὴ χριστιανικὴ διάνοησι καὶ γραμματεία· γιατί κανεὶς τέτοιος εἰσηγητὴς πρὶν ἀπ' αὐτόν δὲν θεωροῦνταν σπουδαῖος ἢ ὀρθόδοξος. εἶναι ἐκεῖνος ποὺ φόρτωσε στὴν ἐκκλησία δυὸ ἀκάρπους ἀνέργους καὶ ἀργοσχόλους ἐπισκόπους, τοὺς δυὸ Γρηγορίους, Ναζιανζηνὸ καὶ Νύσσης. ὁ δεύτερος ποὺ ἦταν καὶ ἀδερφός του εἶναι καὶ βαριά κακόδοξος καὶ καταχραστὴς χρημάτων,

πού για τις καταχρήσεις του κι ἐξέπεσε ἀπὸ ἐπίσκοπος κι ἀπέδρασε στὴν Κωνσταντινούπολι γιὰ νὰ πολιορκῆ χῆρες, καὶ τοὺς δυὸ τοὺς χειροτόνησε ὁ Βασίλειος μὲ πίεσι. ἐννοοῦσε νὰ κἀνῃ ἐπισκόπους ὅλους τοὺς γαιοκτῆμονες τῆς Καππαδοκίας. κανεὶς ἀπὸ τοὺς δυὸ Γρηγορίου δὲν ἐπισκόπευσε. ἐπισκόπευσε ὅμως ὡς μεθεπόμενος διάδοχος του στὴν Καισάρεια τὸ πνευματικό του τέκνο ὁ Φαρέτριος Καισαρείας ὁ δολοφόνος, ὅταν τὸ 404 ὁ ἐξόριστος Ἰωάννης Χρυσόστομος πέρασε ἀπὸ τὴν Καισάρεια, καθὼς τὸν ὠδηγοῦσε στὸν τόπο τῆς ἐξορίας του ἓνα ἄγῃμα βαρβάρων Γότθων εἰδωλολατρῶν μισθοφόρων, τὴ βραδιά πού διανυκτέρευαν σ' ἓνα ἔρημο σπίτι ἐκτὸς Καισαρείας, ὁ ἐπίσκοπος Φαρέτριος καὶ τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν - μπράβων του τῶν μοναστηριῶν πού ἴδρυσε ὁ Βασίλειος, δίνοντάς τους γιὰ νομοθεσία τὰ δυὸ ἀσκητικά του συγγράμματα, ὅλοι τέκνα του, συσσωρεύσαν ἄφθονα τσάκνα γύρω ἀπὸ τὸ σπίτι ἐκεῖνο ἀθόρυβα μέχρι τὴ στέγη καὶ τὸ πυρπόλησαν, γιὰ νὰ κάψουν ζωντανὸ τὸ Χρυσόστομο. καὶ παρὰ λίγο νὰ τὸν κάψουν. πρόλαβαν οἱ ἄξεστοι εἰδωλολάτρες δεσμοφύλακές του καὶ τὸν ἔβγαλαν ζωντανὸ ἀπὸ ἓνα παράθυρο, κι ἔφυγαν ἀπὸ κεῖ φυγαδεύοντάς τον κρυφὰ καὶ δρομαῖοι, γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τοὺς δολοφόνους.

Τὰ συγγράμματα τοῦ Βασιλείου Καισαρείας εἶναι χωρὶς καμμιά ἀξία. λογοκλοπὴ καὶ πασαλείμματα. ἡ περίφημη Ἑξαήμερός του, τὴν ὁποία ὁ κακόδοξος ἀδερφός του Γρηγόριος λέει *θεόπνευστον* καὶ γιὰ τὴν ὁποία ἐξυμνεῖται ὡς *οὐρανοφάντωρ* καὶ *τὴν φύσιν τρανώσας*, εἶναι γεμάτη ἀνοησίες· ὅτι ὁ ἐλέφας δὲν ἔχει γόνατα κι ὅτι φοβᾶται τὸ ποντίκι· ὅτι ἡ χερσαία ὄχια κἀνει καντάδα στὴ θάλασσα σμέρνα πού, ὅταν τὴν ἀκούῃ, βγαίνει ἀπὸ τὴ θάλασσα, καὶ οἱ δυὸ τους ...διαπράττουν μοιχεῖα· ὅτι οἱ κότες οἱ περισσότερες καὶ οἱ φοράδες εἶναι ἀνήθικες καὶ πρόστυχες, ἐρωτομανεῖς, καὶ οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ τὶς μιμοῦνται· ὅτι οἱ τρυγόνες εἶναι ἠθικὲς καὶ ἀγνές, κι ὅταν χηρεύσουν δὲν ξαναζευγαρώνουν μὲ ἄλλον ἀρσενικό, καὶ γι' αὐτὸ οἱ Χριστιανὲς κι οἱ Χριστιανοὶ μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἢ τῆς συζύγου δὲν πρέπει νὰ ξαναπαντρεύωνται, διότι ὁ δεύτερος γάμος εἶναι *ἀπρέπεια πολυγαμίας*· ὅτι τὰ σάπια χόρτα γίνονται φίδια καὶ βάτραχοι. ὅτι ἓνα μικρὸ ψαράκι (*ἰχθύδιον*), πού λέγεται *ἐχενηῖς* λέγεται ἔτσι ἐπειδὴ ἔχει τὴ μυστηριώδη δύναμι ν' ἀκίνητοποιῆ ἓνα μεγάλο πλοῖο! (ἐπειδὴ δὲν ἤξερε καλὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά, φαντάστηκε ὅτι τὸ ὄνομα παράγεται ἀπὸ τὸ *ἔχω + ναῦς* καὶ σημαίνει αὐτὸ πού καταλαβαίνει αὐτός· ἂν ἤξερε λίγο καλλιτέρα, θὰ καταλάβαινε ὅτι εἶναι ἡ πεταλίδα ἢ ὁποία *ἔχεται τῆς νηός* = κολλάει στὸ σκάφος τοῦ πλοίου). ὅτι ὑπάρχουν κήτη πελώρια σὰ νησιά μὲ βουνὰ καὶ δάση. καὶ πλῆθος τέτοιες ἀρλοῦμπες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες βγάζει τὴ «Χριστιανικὴ» ἠθικὴ! ἔχει ἑκατο-

ντάδες κλοπιμαῖα ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη, τὸν ὁποῖο θέλει καὶ ...ν' ἀνατρέψη καὶ ξεπεράση, ἀνωνύμως βέβαια, καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους ἀρχαίους φυσικοὺς καὶ φυσιογνώστες. στή μετάφρασί μου τῆς Ἑξαήμερου του (Ε.Π.Ε., Βασίλειος, τ. 4) ἔχω ὑποσημειωμένους ὅλους τοὺς συγγραφεῖς πὺ κατακλέβει ἢ ...καταπολεμεῖ, καὶ ὅλα τὰ σχετικά χωρία τους. ἡ Ἑξαήμερός του εἶναι ἓνα γελοῖο σκεῦασμα. πρὶν ἀπὸ τὴ δική μου μετάφρασι ὑπάρχει μιὰ ἄθλια «μετάφρασι» καμωμένη ἀπὸ τὸ Γρηγόριο Ε' Κωνσταντινουπόλεως, ἐκεῖνον πὺ κρέμασαν οἱ Τοῦρκοι, ἀφοῦ μιὰ μέρα πιὸ μπροστὰ τὸν ὑποχρέωσαν ν' ἀφορίση τοὺς ἐπαναστάτες τοῦ 1821. ὅπως ἀνέφερα, οἱ δυὸ ἀδερφοὶ τοῦ Βασιλείου Γρηγόριος καὶ Πέτρος τὸν ἀναγόρευσαν *μέγαν*.

1. Πρὸς τοὺς νέους ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων, 7 PG 31,584bc (καὶ Συμεὼν Λογοθέτης 19,2 PG 32,1348d - 1349a)

Ἐνὶ δὲ λόγῳ παντὸς ὑπεροπτεόν τοῦ σώματος τῷ μὴ ὡς ἐν βόρβω ταῖς ἡδοναῖς αὐτοῦ κατορωρύχθαι μέλλοντι, ἢ τοσοῦτον ἀνθεκτέον αὐτοῦ, ὅσον, φησὶ Πλάτων, ὑπηρεσίαν φιλοσοφία κτωμένου, ἐοικότα πὺ λέγων τῷ Παύλῳ, ὃς παραινεῖ μηδεμίαν χρῆναι τοῦ σώματος πρόνοιαν ἔχειν εἰς ἐπιθυμιῶν ἀφορμὴν.

.....
 Διὸ δὴ καὶ Πλάτωνά φασι, τὴν ἐκ τοῦ σώματος βλάβην προιδόμενον, τὸ νοσῶδες χωρίον τῆς Ἀττικῆς, τὴν Ἀκαδήμειαν, καταλαβεῖν ἐξεπίτηδες, ἵνα τὴν ἄγαν εὐπάθειαν τοῦ σώματος οἷον ἀμπέλου τὴν εἰς τὰ περιττὰ φορὰν περικόπτη. ἐγὼ δὲ καὶ σφαλερὰν εἶναι τὴν ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν ἰατρῶν ἤκουσα.

Καὶ μ' ἓνα λόγο αὐτὸς πὺ σκοπεύει νὰ μὴν παραχωθῆ μέσα στὶς ἡδονές του σὰν σὲ βόρβορο, πρέπει νὰ περιφρονῆ τὸ σῶμα ἢ νὰ τὸ φροντίζη τόσο μόνο, λέει ὁ Πλάτων, ὅσο νὰ τὸ ἔχη ὑπηρετὴ στὴ φιλοσοφία. καὶ ἔτσι συμφωνεῖ μὲ τὸν Παῦλο, ὁ ὁποῖος συμβουλεύει ὅτι δὲν πρέπει νὰ φροντίζουμε καθόλου τὸ σῶμα καὶ νὰ τοῦ δίνουμε ἔτσι ἀφορμὴ γιὰ ἐπιθυμίες.

.....
 Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ Πλάτων, λένε, προβλέποντας πόσο βλαβερὸ εἶναι τὸ σῶμα, διάλεξε καὶ ἀγόρασε τὸ ἀνθυγιεινὸ μέρος τῆς Ἀττικῆς, τὴν Ἀκαδήμειαν, γιὰ νὰ κολάζη τὸ σῶμα, πὺ εἶναι μιὰ μεγάλη ἀδυναμία στὰ πάθη, ὅπως κολάζει κανεὶς τὴν τάσι τῆς ἀμπέλου νὰ βλαστάνη κλωνάρια περιττὰ. ἐγὼ μάλιστα ἄκουσα καὶ γιατροὺς νὰ λέν ὅτι ἡ πολλὴ ὑγεία εἶναι καὶ ἐπικίνδυνη.

Ἀνακρίβειες, ψευτιές, ἀρλοῦμπες, καὶ κακοδοξίες. παγανισταὶ καὶ βαριά αἰρετικοὶ οἱ Καππαδόκες Γρηγόριος Ναζιανζηνός, Βασίλειος Καισαρείας, καὶ Γρηγόριος Νύσσης.

2. Ἐπιστολή 3· Πρὸς Κανδιδιανόν, 1 PG 32,236a

Ἄλλά, τὸ τοῦ Πλάτωνος, ἐν χειμῶνι καὶ ζάλη πραγμάτων, οἷον ὑπὸ τείχει κρατερῶ, ἀποστάς, οὐδενὸς θορύβου τὴν ψυχὴν ἀναπίμπλασαι.

Ἄλλ', ὅπως λέει κι ὁ Πλάτων, μέσα στὴν κακοκαιρία καὶ στὴν τρικυμία τῶν πραγμάτων, ἀποσύρεσαι, σὰν κάτω ἀπὸ τὴν προστασία ἑνὸς κραταιοῦ τείχους, καὶ δὲν ἀφήνεις τὴν ψυχὴ σου νὰ γεμίζη ἀπὸ κανένα θόρυβο.

3. Ἐπιστολή 4· Πρὸς Ὀλύμπιον, PG 32,237a

Τούτῳ συνοικεῖν εἰλόμην ἐγὼ, νῦν μὲν τὸν Ζήνωνα ἐπαινοῦντι, ὅς, ναυαγίῳ πάντα ἀποβαλὼν, οὐδὲν ἀγενὲς ἐφθέγγετο· ἀλλ' Εὐ γε, εἶπεν, ὦ Τύχη, συνελαύνεις ἡμᾶς εἰς τὸ τριβώνιον· νῦν δὲ τὸν Κλεάνθη, μισθῶ ὕδωρ τοῦ φρέατος ἐπαντλοῦντα, ὅθεν αὐτός τε διέζη καὶ τοῖς διδασκάλοις μισθοὺς ὑπετέλει. τὸν δὲ Διογένη οὐδὲ ἐπαύσατό ποτε θαυμάζων τοῖς παρὰ τῆς φύσεως μόνοις ἀρκεῖσθαι φιλοτιμούμενον· ὡς καὶ τὸ κισσύβιον ἀπορῶσαι, ἐπειδήπερ παρὰ παιδὸς ἐδιδάχθη κοίλαις ταῖς χερσὶν ἐπικύπτων πίνειν.

Ἐγὼ θὰ διάλεγα νὰ συγκατοικῶ μ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὴ μιὰ ἐπαινεῖ τὸ Ζήνωνα, πού, ὅταν σὲ ναυάγιο ἔχασε ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, δὲν ξεστόμισε τίποτε τὸ μικρόψυχο, ἀλλ' εἶπε «Μπράβο Τύχη! μὲ στριμώχνεις πρὸς τὴ φιλοσοφία μὲ τὸ ἀπλὸ τριβώνιο», τὴν ἄλλη ἐπαινεῖ τὸν Κλεάνθη, πού ἀντλοῦσε νερὸ μὲ ἀμοιβή, ἀπὸ τὴν ὁποία ζοῦσε κι ὁ ἴδιος, πλήρωνε καὶ μισθοὺς στοὺς δασκάλους του· καὶ ποτὲ δὲν ἔπαυσε νὰ θαυμάζη τὸ Διογένη, πού φιλοτιμοῦνταν ν' ἀρκῆται μόνο σ' ὅ,τι προσφέρει ἡ φύσι· τόσο, πού πέταξε καὶ τὸ ξύλινο ποτήρι του, ὅταν εἶδε ἕνα παιδὶ νὰ σκύβῃ καὶ νὰ πίνῃ νερὸ κάνοντας τὰ χέρια του χοῦφτες, καὶ πῆρε τὸ μάθημα.

4. Ἐπιστολή 135· Πρὸς Διόδωρον πρεσβύτερον Ἀντιοχείας, 1 PG 32,572cd

Ἐκεῖνο γὰρ πάντως σύννοιδέ σου ἡ ἀγχίνοια, ὅτι καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων οἱ τοὺς διαλόγους συγγράψαντες, Ἀριστοτέλης μὲν καὶ Θεόφραστος, εὐθύς αὐτῶν ἦσαν τῶν πραγμάτων, διὰ τὸ συνειδέναι ἑαυτοῖς τῶν πλατωνικῶν χαρίτων τὴν ἔνδειαν, Πλάτων δὲ τῆ ἐξουσία τοῦ λόγου ὁμοῦ μὲν τοῖς δόγμασι μάχεται, ὁμοῦ δὲ καὶ παρακωμῶδεῖ τὰ πρόσωπα, Θρασυμάχου μὲν τὸ θρασὺ καὶ ἰταμὸν διαβάλλων, Ἰππίου δὲ τὸ κοῦφον τῆς διανοίας καὶ χαῦνον, καὶ Πρωταγόρου τὸ ἀλαζονικὸν καὶ ὑπέρογκον. ὅπου δὲ ἀόριστα πρόσωπα ἐπεισάγει τοῖς διαλόγοις, τῆς μὲν εὐκρινείας ἔνεκεν τῶν πραγμάτων κέ-

χρηται τοῖς προσδιαλεγόμενοις οὐδὲν δὲ ἕτερον ἐκ τῶν προσώπων ἐπικυκλεῖ ταῖς ὑποθέσεσιν· ὅπερ ἐποίησεν ἐν τοῖς Νόμοις.

Ὅπως δὴποτε ἡ ὑψηλὴ νοημοσύνη σου ἀντιλαμβάνεται ὅτι κι ἀπὸ τοὺς ἔξω φιλοσόφους, ὅσοι ἔγραψαν διαλόγους, οἱ μὲν Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος περιορίζονται μόνο στὴ διαπραγμάτευσι τοῦ θέματος των, ἐπειδὴ ἔχουν ἐπίγνωσι ὅτι τοὺς λείπει ἡ πλατωνικὴ χάρι· ἐνῶ ὁ Πλάτων, πού ἔχει τὴ μαστοριὰ καὶ τὴ δύναμι τοῦ λόγου, ταυτόχρονα καὶ διαμάχεται γιὰ τὶς ἀπόψεις του καὶ διασύρει τὰ πρόσωπα διακωμωδώντας τα· καὶ τὸν αὐθάδη καὶ θρασύ Θρασύμαχο, καὶ τὸν ἄμυαλο καὶ βλᾶκα Ἴππία, καὶ τὸν ἀλαζόνα καὶ ὑπερόπτη Πρωταγόρα. κι ὅπου στοὺς διαλόγους του χρησιμοποιεῖ ἀσήμαντα πρόσωπα, τὰ χρησιμοποιεῖ βέβαια γιὰ νὰ κἀνη τὴ διαπραγμάτευσί του εὐκρινέστερη, ἀλλὰ δὲν μπάζει στὴν ὑπόθεσί του κανένα ἄλλο στοιχεῖο τῶν προσώπων αὐτῶν· κι αὐτὸ ἀκριβῶς κάνει στοὺς Νόμους του.

5. Ἡθικοὶ Λόγοι ΚΔ' ἐκλεχθέντες διὰ Συμεῶν μαγίστρου καὶ λογοθέτου ἐκ πασῶν τῶν πραγματειῶν τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας. – Λόγος ΙΓ'· Περὶ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας, 3-4 PG 32,129c

Ἔτυπτε τις τὸν Σωφρονίσκου Σωκράτη εἰς αὐτὸ τὸ πρόσωπον ἐμπεσῶν ἀφειδῶς· ὁ δὲ οὐκ ἀντήρεν, ἀλλὰ παρεῖχε τῷ παροινούντι τῆς ὀργῆς ἐμφορεῖσθαι, ὥστε ἐξοιδεῖν ἤδη καὶ ὑπουλον αὐτῷ τὸ πρόσωπον ὑπὸ τῶν πληγῶν εἶναι. ὡς δ' οὖν ἐπαύσατο τύπτων, ἄλλο μὲν οὐδὲν ὁ Σωκράτης ποιῆσαι, ἐπιγράψαι δὲ τῷ μετώπῳ λέγεται, ὥσπερ ἀνδριάντι τὸν δημιουργόν· Ὁ δεῖνα ἐποίει· καὶ τοσοῦτον ἀμύνασθαι.

Κάποιος χτυποῦσε τὸ Σωκράτη τοῦ Σωφρονίσκου στὸ πρόσωπο μὲ μιὰ ἐπιθετικότητα χωρὶς καμμία λύπησι. ἐκεῖνος ὅμως δὲν σήκωσε ἐκδικητικὸ χέρι, ἀλλ' ἔδινε στὸν τρελλὸ τὸ πρόσωπό του, γιὰ νὰ κορέση τὸ γινάτι του· τόσο, πού τὸ πρόσωπό του πρήστηκε καὶ γέμιζε πληγὲς πού θ' ἄφηναν καὶ οὐλές. κι ὅταν ἐκεῖνος σταμάτησε νὰ χτυπάη, ὁ Σωκράτης δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο, παρὰ ἔγραψε, καθὼς λέγεται, στὸ μέτωπό του τὴν ἐπιγραφὴ «Ὁ τάδε μὲ φιλοτέχνησε» (Ὁ δεῖνα ἐποίει), ὅπως γράφει ὁ κάθε γλύπτης στὸν ἀνδριάντα πού φτιάχνει· κι αὐτὴ μόνο ἦταν ἡ ἄμυνα του.

Αὐτὸ κατὰ τὸν Γρηγόριο Ναζιανζηνὸ τὸ ἔκανε ὁ Ἀντισθένης, κατὰ τὸν Βασίλειο Καισαρείας τὸ ἔκανε ὁ Σωκράτης. τέτοιες μαροῦφες μάθαιναν στὴ σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν 800 χρόνια μετὰ τὰ διεστραμμένα ἰνδάλματά τους οἱ δυὸ Καππαδόκες *φωστήρες*.

24

Γρηγόριος Νύσσης

Ὁ Γρηγόριος Νύσσης, κακόδοξος καὶ ἀδερφὸς τοῦ Βασιλείου Καισαρείας, εἶναι ὁ πλατωνικώτερος τῶν Καππαδοκῶν· καὶ ὁ πιὸ ἐξυπνος καὶ πιὸ ἀρχαιομαθής. μοιάζει σὲ πολλὰ καὶ μὲ τὸν Ὠριγένη. γι' αὐτὸ ἀπὸ κείνον ἔχει πάρει τὸ καθαρτήριο πῦρ ἢ καὶ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα κατ' εὐθείαν. ἀπὸ τὸ Γρηγόριο τὸ ἔχει πάρει σὰν κλεπούρι ὁ Ἀυγουστίνος μέσῳ λατινικῶν μεταφράσεων καὶ τὸ ἔχει περάσει στὴν παπικὴ θρησκεία. ὁ Γρηγόριος, ἂν καὶ ἀναφέρει τὸν Πλάτωνα στὶς Ἐπιστολές του, γενικῶς ἀποφεύγει ν' ἀναφέρει καὶ αὐτὸν καὶ τὸ Σωκράτη καὶ ὅποιονδήποτε ἄλλον φιλόσοφο. αὐτὴ ἢ παρὰ προσδοκίαν παράλειψι τῆς ὀνομαστικῆς ἀναφορᾶς τῶν εἶναι πιθανῶς ἀπόκρυψι· ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι ὁ πλατωνικώτερος ὄλων. ἢ ἀπόκρυψι μπορεῖ νὰ γίνεταί ἀπὸ ἔλλειψι παρρησίας καὶ φόβο, μπορεῖ ὅμως καὶ ἀπὸ φθόνο πρὸς ἐκείνους τοὺς ὁποίους μιμεῖται ἢ λεηλατεῖ.

Ἐπιστολὴ 27· Πρὸς σοφιστήν, § 1-2 ἔκδ. G. Pasquali, Leiden 1959, σ. 84

- 1 Εἰ τὸ κερδαίνειν γριπίζειν λέγεται καὶ ταύτην ἔχει τὴν σημασίαν ἢ λέξις ἦν ἐκ τῶν Πλάτωνος ἀδύτων ἢ σοφιστικῆ σου ἡμῖν προεχειρίσατο δύναμις, σκόπησον, ὦ θαυμάσιε, τίς ἐστὶ μᾶλλον ἀγρίπιστος, ἡμεῖς οἱ οὕτως εὐκόλως ἀποχαρακούμενοι δι' ἐπιστολιμαίας δυνάμεως, ἢ τὸ τῶν σοφιστῶν γένος, οἷς τέχνη τὸ τελωνεῖν τοὺς λόγους ἐστὶ; τίς γὰρ τῶν ἐπισκόπων τοὺς λόγους ἐφορολόγησε; τίς τοὺς μαθητευομένους μισθοφόρους ἐποίησε; τούτῳ δὲ οἱ σοφισταὶ καλλωπίζονται, ὧνιον προτιθέντες τὴν ἑαυτῶν σοφίαν ὥσπερ οἱ τοῦ μέλιτος ἐψηταὶ τὰ μελίπηκτα.

Ἐὰν τὸ κερδίζειν λέγεται «ψαρεύειν» (*γριπίζειν*) καὶ ἡ λέξις ἔχει αὐτὴ τὴν σημασίαν, τὴν ὁποία ἢ σοφιστικῆ σου δύναμις μοῦ τὴν προσέφερε ἀπὸ τὰ ἄδυντα τοῦ Πλάτωνος, σκέψου, θαυμάσιε, ποιὸς εἶναι περισσότερο «ἀψάρευτος» (*ἀγρίπιστος*), ἐγὼ ποὺ ὀχυρώνομαι τόσο εὐκόλα μὲ τὴν ἐπιστολικὴν δύναμις ἢ τὸ γένος τῶν σοφιστῶν, ποὺ τέχνη τους εἶναι νὰ τσιμπολογοῦν τὰ λόγια σὰν τελῶνες (= ὅπως οἱ τελῶνες τοὺς φόρους); ποιὸς φορολογεῖ τὰ λόγια τῶν ἐπισκόπων; ποιὸς ἔκανε πηγὴ μισθῶν καὶ ἀμοιβῶν τοὺς μαθητευομένους; μ' αὐτὸ καλλωπίζονται οἱ σοφισταί, ἀπλώνοντας ὡς ἐμπόρευμα στὸν πάγκο τὴ σοφία τους, ὅπως οἱ ζαχαροπλάστες ἀπλώνουν τὰ μελίπηκτα.

25 Δίδυμος Ἀλεξανδρεύς

Ὁ Δίδυμος στὸ περιβάλλον του θεωροῦνταν σοφώτατος. ἦταν διάδοχος ὀπαδὸς θαυμαστῆς καὶ μιμητῆς τοῦ Ὁριγένους, κι αἰρετικὸς. ὡς «ἐρμηνευτῆς» τῆς Βίβλου εἶναι καββαλιστῆς. δέχεται τὸ ἄκτιστον (*ἀγένητον*) τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, τὴν προὔπαρξι τῶν ψυχῶν, καὶ τὴν ἀποκατάστασι τῶν πάντων, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ὁριγένης. ἡ Ε΄ οἰκουμενικὴ σύνοδος τὸν καταδίκασε ὡς αἰρετικὸς. ὁ λόγος του εἶναι βερμπαλιστικὸς καὶ κουραστικὸς σὰν τοῦ Ὁριγένους, σχεδὸν γραφόρροια. εἶναι πολὺ πλατωνικὸς. ἦταν τυφλός.

1. Περὶ τριάδος 2,27 ΒΕΠ 44,57

Καὶ Πορφύριος δέ, καίτοι τὸ παράπαν οὐ σωφρονῶν περὶ τὸ ὄντως θεῖον, ἀλλ' αὐτοχολωτῶν ὡς εἶπειν, ὅμως Πλάτωνος ἐκτιθέμενος δόξαν καὶ πῶς ποτε συνελαθεῖς ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἢ τάχα καὶ τὸν Πλάτωνα αἰδεσθεῖς, φάναι διενόηθη ταυτί·

«Ἄχρι γὰρ τριῶν ὑποστάσεων ἔφη Πλάτων τὴν τοῦ θεοῦ προελθεῖν οὐσίαν· εἶναι δὲ τὸν μὲν ἀνωτάτω θεὸν τ' ἀγαθόν, μετ' αὐτὸν δὲ καὶ δεύτερον τὸν δημιουργόν, τρίτην δὲ καὶ τὴν τοῦ κόσμου ψυχὴν· ἄχρι γὰρ ψυχῆς τὴν θεότητα προελθεῖν».

Ὡς τὸ ἔνδον τεθλωμένος καὶ βεβλαμμένος τὸ διορατικὸν ὁ ἐπάρατος Πορφύριος καὶ πρὸς τὴν τελεωτάτην ἀδυνατῶν θεολογίαν ἄτε μήτε κατ' ἐπιθυμητικὴν καὶ φοιτητικὴν αὐτοῦ ὁρμὴν τὴν παροῦσαν ποιούμενος ἐξήγησιν, ἀμυδρῶς τὸ ἐν καὶ σωστικὸν ἅγιον πνεῦμα τοῦ θεοῦ ψυχὴν προσηγόρευσεν· οὐ τὴν ἀνθρώπου δὲ ὅμως, ἀλλὰ τὴν τῷ παντὶ διαπεφοιτηκυῖαν κόσμῳ. ἔχεις οὖν καὶ τοὺς τῶν ἔξω σοφοὺς μαρτυροῦντας ὡς αἱ τρεῖς μακάριαι ὑποστάσεις ἐν μιᾷ θεότητι καὶ οὐκ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐξεφάνησαν· ἀλλ' ὅτε ἡ πρώτη, τότε σὺν αὐτῇ ἅμα καὶ ἐξ αὐτῆς καὶ ἡ ἄλλη καὶ ἡ ἕτερα συναϊδίως, ὡς καὶ τὸ ἀπαύγασμα τῷ πυρὶ. κείσθω δὲ τι κατὰ φυσικὸν λόγον καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων μαρτυροῦν τῇ ἀνάρχῳ ἐκπορεύσει καὶ τῇ πρὸς τὸν μονογενῆ θεὸν Λόγον ὁμοουσιότητι τοῦ θεϊκοῦ ἐνὸς πνεύματος. ἔστι δὲ τοῦτο· Λόγος οὐ γεννᾶται ἢ ἐκφαίνεται, μὴ συνορμῶντος καὶ συμπροερχομένου ἅμα αὐτῷ πνεύματος. πολλοὶ δὲ τοιοῦτοι ἐξ Ἑλληνικῶν βιβλίων λόγοι καὶ οὐκ ἀπόβλητοι· ἀλλ' ἔτι τῶν ἀπογεγραμμένων ἐνταῦθα συμφυέστεροι καὶ ιδιότεροι ἐπὶ πλέον εἰσαῦθις, ἐὰν τῷ θεῷ δοκῇ, εἰς μέσον προενεχθῆσονται πρὸς ἡμῶν.

Κι ὁ Πορφύριος δέ, ἂν καὶ γενικῶς δὲν ἔχει γιὰ τὸ πραγματικὸ θεῖο γνῶμη ἢ ὅποια νὰ δείχνῃ ἄνθρωπο ποὺ εἶναι στὰ καλά του, ἀλλὰ ξερνάει τὰ μανιακά του ποὺ λέει γιὰ νὰ ἐκφραστῶ ἔτσι, ὅμως ὁ-

ταν ἀναπτύσσει γνῶμη τοῦ Πλάτωνος καὶ μερικὲς φορὲς κατὰ κάποιον τρόπο συμπαρσύρεται ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ἢ ἴσως ἐπειδὴ σέβεται τὸν Πλάτωνα, ἀντιλαμβάνεται καὶ λέει τὸ ἐξῆς.

«Μέχρι τρεῖς ὑποστάσεις εἶπε ὁ Πλάτων ὅτι ἔφτασε (προχωρώντας πρὸς τὰ κάτω) ἡ οὐσία τοῦ θεοῦ· καὶ εἶναι ὁ μὲν ἓνας θεὸς ἀνώτατος καὶ ἀγαθός, μετὰ δὲ ἀπ' αὐτὸν καὶ κατώτερος (θεὸς) ὁ δημιουργός, τρίτη δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου· διότι μέχρι τὸ ἐπίπεδο τῆς ψυχῆς προχώρησε (πρὸς τὰ κάτω) ἡ θεότης».

Ὁ καταραμένος Πορφύριος ἔχει βέβαια τὸ ἐσωτερικὸ του θολωμένο, καὶ στὴ λειτουργία τῆς ἐνοράσεως εἶναι βλαμμένος, καὶ ἀδυνατεῖ (γι' αὐτὸ) νὰ πλησιάσῃ τὴν τελειότατη θεολογία. ἐπειδὴ ὅμως τὴν παροῦσα ἐρμηνεία του τὴ δίνει ὄχι μὲ τὴν παρόρμησι τῶν συναισθημάτων του καὶ τὴ δική του πρωτοβουλία, γι' αὐτὸ ἔστω καὶ μὲ πολὺ ξεθωριασμένο τρόπο τὸ ἓνα καὶ σωστικὸ ἅγιο πνεῦμα τ' ὀνομάζει 'ψυχὴ τοῦ θεοῦ'. ὄχι ὅμως καὶ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ μόνον τὴν ψυχὴν ποὺ εἶναι μέσα στὸν κόσμον. ἔχεις λοιπὸν καὶ τοὺς σοφοὺς τῶν ἔξω (= τῶν μὴ Χριστιανῶν) νὰ μαρτυροῦν ὅτι οἱ τρεῖς μακάριες ὑποστάσεις ἐμφανίζονται σὲ μία θεότητα καὶ ὄχι ἄλλοτε ἢ μιὰ καὶ ἄλλοτε ἢ ἄλλη. ἀλλ' ὅταν ἐμφανίζεται ἡ πρώτη, μαζί της ἐμφανίζονται ἀπ' αὐτὴ καὶ ἡ δευτέρη καὶ ἡ τρίτη συναϊδίως, ὅπως καὶ τὸ φῶς μαζί μὲ τὸ (καυστικὸ) πῦρ. αὐτὸ νὰ εἶναι ἡ βᾶσι, ὅπως καὶ εἶναι φυσικὸ, καὶ ὁ γνῶμων, ὥστε καὶ ἀπὸ τὴ δική μας (= τὴ χριστιανικὴ) πλευρὰ νὰ μαρτυρῇ γιὰ τὴν ἀναρχὴν ἐκπόρευσι καὶ γιὰ τὴν ὁμοουσιότητα τοῦ μονογενοῦς θεοῦ Λόγου καὶ τοῦ θεϊκοῦ ἑνὸς πνεύματος. πολλὰ τέτοιες διδασκαλίαι, προερχόμενες ἀπὸ βιβλία ἑλληνικὰ (= εἰδωλολατρικὰ) εἶναι ἀποδεκτὲς καὶ ὄχι ἀπόβλητες. κάποιες ὅμως ἄλλες διδασκαλίαι τῶν πολλῶν πιὸ συμφυεῖς μὲ τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἀπ' αὐτὰς ποὺ ἀναγράφω ἐδῶ (σ' αὐτὸ τὸ κείμενό μου) καὶ ἐπὶ πλέον πολὺ πιὸ εἰδικές, θὰ σᾶς ἀναπτύξω, ἂν θέλῃ ὁ θεός, ἄλλοτε.

2. Περὶ τριάδος 3,4 ΒΕΠ 44,88

Ἐπὶ γὰρ τῆς ἀρρήτου φύσεως πᾶς χρόνος ἐνέστηκεν καὶ ἐν τῷ νῦν πάρεστι, καὶ οὔτε παρηγήθη τι ἐν αὐτῇ, οὔτε μέλλει, ἀλλ' ἐν τῷ ἐνὶ χρόνῳ διατελεῖ πως αἰδία, ὡς Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ φησὶν· «Ὅθεν δὴ οὐδὲ ὀρθῶς ἐπὶ τῆς ἀρρήτου φύσεως ὀνομάζομεν. λέγομεν γὰρ δὴ ὡς ἦν ἔστι καὶ ἔσται· τῇ δὲ τὸ ἔστι μόνον κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον προσήκει· τὸ δὲ ἦν τό τε ἔσται κατὰ τὸν ἐν φύσει χρόνον πρέπει λέγεσθαι· κίνησις γὰρ ἔστι· τὸ δὲ αἰεὶ κατὰ ταῦτα ἔχον ἀκινήτως, οὔτε πρεσβύτερον οὔτε νεώτερον προσήκει γίνεσθαι διὰ χρόνον, οὔτε «γεγονέναι» νῦν, οὔτε αὐθις «ἔσεσθαι»». ὅτι δέ, ὡς ἔφαμεν, ἐν τῷ θεῷ τὰ πάντα καὶ ἐξ αὐτοῦ πέφηκε μαρτυροῦντες καὶ Ἕλληνας ἔγραψαν ταῦτα·

Αὐτὸς ἑαυτὸν ἄγει θεὸς ἄμβροτος· ἔστι δ' ἅπ' αὐτοῦ
πάντα καὶ ἐν μεγάλῳ θεοῦ νόῳ ἐξεφαάνθη.

Ὅταν δὲ πρόκηται γιὰ τὴν ἄρρητη φύσι (τοῦ θεοῦ) κάθε χρόνος εἶναι ἐνεστῶς καὶ ταυτίζεται μὲ τὸ παρόν, καὶ γι' αὐτὴ (τὴν ἄρρητη φύσι) δὲν ὑπάρχει οὔτε παρελθὸν οὔτε μέλλον. τὰ πάντα γι' αὐτὴ εἶναι κάπως αἰδία καὶ σ' ἓνα μόνο χρόνο, ὅπως λέει ὁ Πλάτων στὸν Τιμαίῳ (37e-38a)· «Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὅταν μιλοῦμε γιὰ τὴν ἄρρητη φύσι, δὲν ἀκριβολογοῦμε. διότι λέμε ὅτι 'ἦταν' καὶ 'εἶναι' καὶ 'θα εἶναι'. ἐνῶ ὀρθολογικὰ σ' αὐτὴ (τὴν ἄρρητη φύσι) ταιριάζει μόνο τὸ 'εἶναι' (*ἔστι*)· τὸ 'ἦταν' καὶ τὸ 'θα εἶναι' πρέπει νὰ λέγεται κατὰ τὸ φυσιολογικὸ γιὰ τὴ φύσι αὐτὴ χρόνο· διότι εἶναι κίνησι. τὸ δὲ ὅτι εἶναι τὸ ἀναλλοίωτο καὶ ἀκίνητο (*τὸ αἰεὶ κατὰ ταῦτα ἔχον ἀκινήτως*) δὲν πρέπει ἐξ αἰτίας τοῦ χρόνου νὰ γίνεται οὔτε πρῶτον οὔτε νεώτερο, οὔτε νὰ λέγεται γι' αὐτὸ ὅτι *γένετο* ἢ πάλι ὅτι *ἔσεται*». ὅτι δέ, ὅπως εἶπα, τὰ πάντα ἐφανίστηκαν ἐν τῷ θεῷ καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ τὸ μαρτυροῦν οἱ Ἕλληνες (= εἰδωλολάτρεις) γράφοντας τὰ ἑξῆς·

Ὁ ἀθάνατος θεὸς ἄγει τὸν ἑαυτό του ὁ ἴδιος· καὶ ἅπ' αὐτὸν εἶναι
τὰ πάντα καὶ στὸ μεγάλο νοῦ τοῦ θεοῦ σχεδιάστηκαν καὶ ἐγιναν.

26

Ἐπιφάνιος Κύπρου

Στὸ πελώριο σύγγραμμά του *Πανάριον* (= πανέρι) ὁ Ἐπιφάνιος Κύπρου ἐξετάζει τίς μέχρι τὰ χρόνια τοῦ 80 γνωστὲς αἰρέσεις, συγκαταλέγοντας σ' αὐτὲς καὶ τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν πράγματι πηγὲς καὶ τροφοὶ τῶν κυριολεκτουμένων αἰρέσεων. ἡ ἕκτη αἴρεσι στὸ Πανάριον εἶναι οἱ *πλατωνικοί*, καὶ ἡ ὅλη ἔκθεσι γι' αὐτὴ τὴν αἴρεσι εἶναι τὸ ἀκόλουθο κείμενο.

Πανάριον, 6 (ὄλο) PG 41,204d - 205a· Dindorf (Lipsiae 1859) 1,293.

ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΙ

Ἄλλὰ ταῦτα πρὸς Ζήνωνα καὶ τοὺς στοϊκοὺς μοι λελέχθω. Πλάτων δὲ ἅμα καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν αὐτῶν φερόμενος τῇ μετενσωματώσει καὶ μεταγισμῶ τῶν ψυχῶν καὶ πολυθεΐαις καὶ ταῖς ἄλλαις εἰδωλολατρίαις καὶ δεισιδαιμονίαις, οὐ τῇ ὕλῃ πάντῃ ἴσως κατὰ Ζήνωνα καὶ τοὺς στοϊκοὺς ἐφρόνησεν. οἶδε γὰρ αὐτὸς θεόν, τὰ δὲ γεγενημένα πάντα ἐκ τοῦ ὄντος θεοῦ γεγενῆσθαι· εἶναι δὲ πρῶτον αἴτιον, καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον. καὶ τὸ μὲν πρῶτον αἴτιον θεόν, τὸ δὲ δεύτερον αἴτιον ἐκ θεοῦ γεγενῆσθαι τινὰς δυνάμεις, δι' αὐτοῦ δὲ καὶ τῶν δυνάμεων γεγενῆσθαι τὴν ὕλην. φάσκει γὰρ οὕτως· «Οὐρανὸς ἅμα χρόνῳ γε-

γένηται· ὁμοῦ γὰρ καὶ λυθήσεται» τὰ πρότερα ἑαυτοῦ τὰ περὶ ὕλης ἀνασκευάσας. εἶπε γὰρ ποτε καὶ σύγχρονον εἶναι τῷ θεῷ τὴν ὕλην.

Φτάνουν αὐτὰ πού εἶπα γιὰ τὸ Ζήνωνα καὶ τοὺς στοϊκοὺς. ὁ δὲ Πλάτων, συμφωνώντας κι αὐτὸς μαζί τους, ὡς πρὸς τὴ μετενσωμάτωσι ἢ μετάγγισι τῶν ψυχῶν, τὴν πολυθεΐα, καὶ τὴ λοιπὴ εἰδωλολατρία καὶ δεισιδαιμονία, ὅμως σχετικὰ μὲ τὴν ὕλη δὲν ἔχει ἀκριβῶς τὴν ἴδια ἄποψι μὲ τὸ Ζήνωνα καὶ τοὺς στοϊκοὺς. αὐτὸς δέχεται θεό, καὶ ὅτι ὅλα, ὅσα ἔγιναν, ἔγιναν ἀπὸ τὸν ὑπάρχοντα θεό· κι ὅτι ὑπάρχει πρῶτο αἴτιο καὶ δεῦτερο καὶ τρίτο. κι ὅτι τὸ μὲν πρῶτο αἴτιο εἶναι ὁ θεός, τὸ δεῦτερο αἴτιο εἶναι κάποιες δυνάμεις, πού ἔγιναν ἀπὸ τὸ θεό, καὶ μέσω τοῦ θεοῦ καὶ τῶν δυνάμεων ἔγινε ἡ ὕλη. τὸ λέει δὲ ὡς ἑξῆς· ‘Ὁ οὐρανὸς ἔγινε μαζί μὲ τὸ χρόνο· καὶ μαζί του θὰ καταλυθῆ’. ἀντιφάσκοντας ὅμως ἀνασκεύασε τὴν πρώτη θεωρία του γιὰ τὴν ὕλη· διότι κάποτε εἶπε κι ὅτι ἡ ὕλη εἶναι σύγχρονη μὲ τὸ θεό.

2. Πανάριον 64,54 PG 41,1160cd

Δεύτερη ἀναφορὰ τοῦ Πλάτωνος στὸν Ἐπιφάνιο εἶναι ἐκείνη στὸ πελώριο παράθεμα τοῦ Μεθοδίου Πατάρων, τὸν ὁποῖο θεωρεῖ ὑπόδειγμα ὀρθοδοξίας. τὸ παράθεμα (Πανάριον 64,12-62) εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Μεθοδίου Ἀγλαοφῶν ἢ Περὶ ἀναστάσεως.

27

Ἰωάννης ὁ χρυσόστομος

Ὁ Ἰωάννης Α΄ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἀντιοχεύς (344-407), ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ ποιμνιό του κι ἀπ’ ὀλόκληρη τὴν ἐκκλησία ἐπωνομάστηκε *χρυσόστομος* ἢ *χρυσορρήμων* ἢ *χρυσορροάς* ἢ *τὸ χρυσοῦν στόμα* ἢ *τὸ στόμα Παύλου*, ἦταν γιὸς τοῦ στρατηγοῦ Σεκούνδου κι ἔμεινε ὀρφανός, λίγο πρὶν γεννηθῆ. αὐτὸν καὶ τὴν ἀδερφή του τοὺς μεγάλωσε ἡ νεαρὴ χήρα μητέρα του, ἡ ὁποία δὲν ξαναπαντρεύτηκε, ἀλλ’ ἀφωσιώθηκε στὴ χριστιανικὴ ἀνατροφή τῶν παιδιῶν της. ὁ Ἰωάννης εἶναι ὁ μεγαλείτερος ὅλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων κι ἐρμηνευτῶν τῆς Βίβλου κι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἕξι πολυγραφωτέρους συγγραφεῖς τοῦ ἀρχαίου κόσμου (Ἰπποκράτης, Ἀριστοτέλης, Γαληνός, Ἰωάννης, Ἰερώνυμος, Αὐγουστίνος). πρὶν ἀπὸ τὸ 370 σὲ ἡλικία 23-24 ἐτῶν βαπτίστηκε Χριστιανός. ἦταν φιλόλογος-δικηγόρος. τὸ 381 ἔγινε διάκονος τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, τὸ 386 χειροτονήθηκε πρεσβύτερος στὴν Ἀντιόχεια, καὶ τὸ 398 ἐπίσκοπος στὴν Κωνσταντινούπολι. τὰ περισσότερα ἔργα του τὰ ἔγραψε στὴν Ἀντιόχεια. στὴν

Κωνσταντινούπολι ἔγραψε λίγα' στήν Ἀρμενία ἐξόριστος μόνο Ἐπιστολές.

Ἄνθρωπος ἀθῶος κι ἀπονήρευτος στό χαρακτήρα, στήν Κωνσταντινούπολι μέσα σέ μία μόνο πενταετία ἔπεσε θῦμα τῆς μηχανορραφίας τῶν ἐπισκόπων, πού ἐπωφθαλμιοῦσαν τήν ἐπισκοπή του κι σχεδιάζαν ἐκκοσμίκευσι τῆς ἐκκλησίας, κι ἐξωντώθηκε. τὸ 402 ἢ 403 ἐκδηλώθηκε ἐναντίον του ὁ φθόνος τοῦ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας κι τοῦ ἀνεπιότου πρεσβυτέρου Κυρίλλου, μετέπειτα ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, οἱ ὅποιοι τὸν συκοφάντησαν ὡς κακόδοξο, κι ξεδιπλώθηκε ἡ ἐναντίον του ἐπίσης φθονερὴ πολεμικὴ κι αὐτῶν τῶν δύο κι τῶν ἐπισκόπων Σεβηριανοῦ, Ἀκακίου, Ἀρσακίου, Ἀττικοῦ, κι πολλῶν ἄλλων ἐπισκόπων ῥαδιοῦργων τυχοδιωκτῶν κι δολοφόνων, κι ὅλοι αὐτοὶ συγκρότησαν τὴν οἰκουμενικὴ ψευδοσύνοδο τῆς Δρυός, γιὰ νὰ τὸν καθαιρέσουν κι ἀφορίσουν. αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη «οἰκουμενικὴ» σύνοδος στήν ἱστορία τῆς ἐκκλησίας πού συνεκλήθη γιὰ ζήτημα μὴ δογματικὸ. συνεκλήθη μόνο γιὰ τὴν καταδίκη κι δολοφονία ἐνὸς Χριστιανοῦ. κι ἀπ' αὐτὸ φαίνεται ἡ λυσσασμένη ἐμπάθεια τῶν συνέδρων τῆς, κι ὅτι εἶναι ψευδοσύνοδος. οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χρυσοστόμου, ἀφοῦ τὸν διέβαλαν κι γιὰ πολιτικὰ φρονήματα, τὸν ἔρριξαν στὴ δυσμένεια τῆς νεαρῆς Γερμανίδος αὐτοκρατορίας Εὐδοξίας, ἡ ὁποία δὲν ἤξερε κι καλὰ ἑλληνικὰ ἢ λατινικὰ κι τὴν ὁποία κολάκευαν, κι τοῦ νεαροῦ κι ὀλιγοφρενοῦς αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου. τὸ 403 ὁ Ἰωάννης καθηρημένος κι ἀφωρισμένος ἐξωρίστηκε στὴν περιοχὴ Προύσης. μετὰ λίγες μέρες ἡ Εὐδοξία, πού εἶχε τύψεις συνειδήσεως, θρησκόληπτη καθὼς ἦταν, «εἶδε» μέσα στό ἀνάκτορο κακοὺς οἰωνοὺς, κι διέταξε ἀνάκλησι κι ἀποκατάστασι τοῦ Ἰωάννου. ὁ Ἰωάννης ἀνακλήθηκε κι ἀποκαταστάθηκε στὴ θέσι του, κι ἐξέπληξε τοὺς πάντες, ὅταν συγκώρησε ὅλους τοὺς προειρημένους ἐχθροὺς του κι ἀπαγόρευσε στό ποιμνιὸ του νὰ τοὺς διώξῃ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι. τὸ τελευταῖο ἦταν λάθος του. ἔπρεπε νὰ φύγουν ὅλοι στὶς ἐπισκοπές των, διότι στήν Κωνσταντινούπολι δὲν εἶχαν καμμιά δουλειά. ἔμειναν, κι σὲ δύο μῆνες, τὸ 404, συγκάλεσαν νέα ἐναντίον του σύνοδο, τὸν καθήρεσαν - ἀφώρισαν πάλι, κι μὲ νέες διαβολές στήν Εὐδοξία, τὸν ἐξώρισαν αὐτὴ τὴ φορὰ πολὺ μακριά, γιὰ νὰ μὴν εἶναι ἡ ἀνάκλησί του γρήγορη. ὁ Ἰωάννης μὴ ἀναγνωρίζοντας τὴν ἐγκυρότητα τῶν ἀποφάσεών τους, δὲν ἔφευγε ἀπὸ τὴ θέσι του. στὶς 20-6-404 ὅμως οἱ ἐπίσκοποι, χρησιμοποιοῦντας Γότθους εἰδωλολάτρεις ἄλλοδαπούς κι ἀλλογλώσσους μισθοφόρους μὴ συνεννοήσιμους, ἄρχισαν νὰ σφάζουν τὸ ποιμνιὸ του, ὅποτε ὁ Ἰωάννης παραδόθηκε, γιὰ νὰ σταματήσῃ ἡ σφαγὴ. μερικοὶ ἐκτελέστηκαν κι μὲ βασανιστήρια. εἶναι συγκλονιστικὸ ὅτι ὁ Ἰωάννης συνεννοήθηκε μαζί τους νὰ βγῇ κι

νά παραδοθῆ στὰ χέρια τους κρυφὰ ἀπὸ τὴν πίσω πόρτα, γιὰ νὰ μὴν ἀποπειραθῆ τὸ ποίμνιό του νὰ τοὺς ἐμποδίσει, καὶ πάθουν κάτι. τὸ ἄγλημα βαρβάρων μισθοφόρων πὺν τὸν ὠδηγοῦσε στὴν ἐξορία εἶχε ἐντολὴ «νὰ τὸν πεθάνῃ στὸ δρόμο», πράγμα πὺν ἐπιτεύχθηκε σὲ τρία χρόνια. ὁ Ἰωάννης ὑπέκλυσε στὴν κακοποίησι στὰ βασανιστήρια καὶ στὶς κακουχίες τῆς πορείας μέχρι τὴν Ἀρμενία, καὶ πέθανε στὶς 14-9-407 στὰ Κόμανα τοῦ Πόντου.

Στὴ συνέχεια τὸ ποίμνιό του προσπάθησε ν' ἀποκαταστήσῃ τὸν Ἰωάννη ὡς Χριστιανὸ καὶ ὡς ἐπίσκοπο, πράγμα πὺν τὸ ἐπέτυχαν μετὰ 30 χρόνια, στὰ γηρατεία τους, ἀμέσως μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὁ ὁποῖος παρ' ὅλη τὴν ἐναντίον του κατακραυγὴ ὅλης τῆς οἰκουμένης, ὅσο ζοῦσε, δὲν δέχθηκε ποτὲ τὴν ἀποκατάστασι τοῦ Χρυσόστομου. πολὺ ἄσχημα λόγια (*ἄνθρωπον τοῦ διαβόλου*) γράφει γιὰ τὸ Χρυσόστομο καὶ ὁ πολὺ νεώτερός του Αὐγουστίνος, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε τὸν εἶδε καὶ οὐδέποτε ἔμαθε γιὰ τὸ Χρυσόστομο κάτι πὺν νὰ μὴν προέρχεται ἀπὸ τοὺς δολοφόνους του, καὶ ὁ ὁποῖος, ὅταν ὁ Χρυσόστομος εἶχε γράψῃ τὰ μισὰ ἔργα του, ἦταν ἀκόμη εἰδωλόλατρες ἢ ἀβάπτιστος αἰρετικός.

Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς μεγαλειέτους Χριστιανούς γραμματικούς ἐρμηνευτὰς καὶ ἐπιστήμονες τῶν ἀρχαίων κειμένων (Ἰωάννης, Φώτιος, Εὐστάθιος), ὁ ἀρχαιότερος καὶ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς τρεῖς καὶ ἀναντίρρητα ὁ πιὸ καρποφόρος γιὰ τὴν ἐκκλησία. μ' αὐτὸν κυρίως ὡς ἐρμηνευτὴ κόπασε καὶ κατέρρευσε ἡ ῥητορικὴ καὶ καββαλιστικὴ ἐρμηνεία τῆς Βίβλου. αὐτὸς καὶ ὁ Ἀθανάσιος κήρυξαν τὴν αὐτάρκεια τῆς Βίβλου γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν προκοπὴ τῆς ἐκκλησίας. ὁ Χρυσόστομος ἔθεσε σχεδὸν ὅλες τὶς ἐρμηνευτικὲς ἀρχὲς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρμηνείας τῆς Βίβλου. ὁ ἴδιος ἐρμήνευσε τὴ Γένεσι, τὰ Εὐαγγέλια Κατὰ Ματθαῖον καὶ Κατὰ Ἰωάννην, τὶς Πράξεις, καὶ τὶς 14 Ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου, καὶ πολλὰ ἄλλα κομμάτια τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ χιλιάδες μεμονωμένων ἐδαφίων. καὶ στὰ μὴ ἐρμηνευτικὰ ἔργα του, σὲ σύγκρισι μ' ὅλους τοὺς Χριστιανούς συγγραφεῖς, ἔχει τὴ συχνότερη χρῆσι βιβλικῶν χωρίων. οἱ ἀρχαῖες ἐρμηνευτικὲς Ἀνθολογίες τῆς Βίβλου (*Σειραί, Catenae*), ὅταν φτάνουν στὰ βιβλία πὺν ἐρμήνευσε ὁ Ἰωάννης, γίνονται κατὰ 80% μέχρι 90% ἀνθολογίες τῶν ἔργων του. ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους ἐρμηνευτὰς οἱ σπουδαιότεροι, ἥτοι Θεοδώρητος Φώτιος Οἰκουμένιος Θεοφύλακτος Εὐθύμιος (Ζυγαβηνός) καὶ Μιχαὴλ Γλυκάς, τὸν ἀκολουθοῦν κατὰ πόδι. τὰ ἐρμηνευτικὰ ὑπομνήματα τοῦ Θεοφυλάκτου εἶναι περιλήψεις ἢ ἀποσπάσματα τῶν ἀντιστοίχων τοῦ Χρυσόστομου. ὁ Εὐθύμιος χαρακτηρίζει τὰ δικά του ὡς ἀνθολογία τῶν τοῦ Χρυσόστομου. ἡ νεώτερη καὶ σύγχρονή μας ὑ-

γιής ἐρμηνευτική ἐπιστήμη τῶν Γραφῶν ἔχει μεγάλη ἐξάρτησι ἀπὸ τὸ Χρυσόστομο. κι ὅταν δὲν ἔχη, βρίσκεται πάντοτε σὲ ἐκτροπή. ὁ Χρυσόστομος γιὰ τὴν ἐκκλησία εἶναι ὁ ἐρμηνευτὴς τῆς Βίβλου. καὶ παρ' ὄλο πὸν χρειάστηκαν δυὸ «οἰκουμενικὲς σύνοδοι», γιὰ νὰ τὸν καθαιρέσουν κι ἀφορίσουν κι ἀποδείξουν ὅτι δὲν εἶναι Χριστιανὸς καὶ νὰ τὸν διαγράψουν ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῶν μελῶν τῆς ἐκκλησίας, εἶναι μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἅγιος, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε σὲ καιρὸ πὸν τὴν ἐκκλησία δὲν τὴ δῶκαν εἰδωλόλατρες φανεροί. εἶναι ὁ αὐθεντικὸς κρῖκος τῆς ἱερᾶς ἀποστολικῆς κι ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως.

Ἀπὸ τοὺς δυὸ *στύλους* τῆς ὀρθοδοξίας, ὁ Ἄθανάσιος εἶναι περισσότερο ὁ ἡγέτης κι ὁ Χρυσόστομος περισσότερο ὁ ἐπιστήμων. ὡς ἐπιστήμονες καὶ οἱ δυὸ εἶναι οἱ πρῶτοι· ὁ Ἄθανάσιος διευκρίνησε τὸν ἀποστολικὸ Κανόνα τῆς Βίβλου, ὁ δὲ Χρυσόστομος παρέδωσε τὴν ὀρθὴ ἐρμηνεία καὶ τὸ αὐθεντικὸ κείμενό της. καὶ οἱ δυὸ τόνισαν τὴν ἀντάρχεια τῆς Βίβλου. καὶ γιὰ τοὺς δυὸ ἡ Χριστιανικὴ πίστι εἶναι ὁ ἀπροσδεὴς λόγος τοῦ θεοῦ καὶ τὸ φῶς, ἡ φιλοσοφία εἶναι ὁ ἀκάθαρος κι ὀλέθριος λόγος τοῦ διαβόλου καὶ τὸ σκοτάδι, οἱ δὲ φιλόσοφοι εἶναι οἱ διαβολεμένοι καὶ διεστραμμένοι ἄνθρωποι του, οἱ ἀποπλανηταὶ τῶν ἀνθρώπων. *καμμία κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος* (Β' Κο 13,4). εἶναι δὲ ὁ Χρυσόστομος καὶ βαθὺς γνώστης τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γραμματείας, ὅσο κανεὶς ἄλλος ἐκκλησιαστικὸς ἄντρας.

Στὴ ζωὴ μου αἰσθάνομαι πολὺ εὐνοημένος, πὸν σὲ ἡλικία 14 ἐτῶν, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποπεράτωσι τῆς Κ. Διαθήκης διάβασα ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο κείμενο (δὲν ὑπῆρχαν τότε –τὸ 1955– μεταφράσεις του οὔτε ὑπῆρχε στὸ χωριὸ μου ἠλεκτρικὸ φῶς) διάβασα τρεῖς φορὲς κατ' ἐπανάληψι τὸ μεγάλο ἐρμηνευτικὸ ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον σὲ 90 ὀμιλίεσ τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου. μετὰ τὸ ὑπόμνημά του ἐκεῖνο ὁ Χρυσόστομος ἄσκησε ἰσόβια καὶ βαθειὰ ἐπίδρασι στὸ χριστιανικὸ μου φρόνημα· νιώθω πάντοτε κυρίως μαθητὴς του.

1. Περὶ παρθενίας, 8 PG 48,538

Καὶ αἰ τὸν γάμον ὡς ἐναγῆ φεύγουσαι αὐτῶ τούτῳ τῶ φεύγειν πάντων γεγονάτε ἐναγέστεραι, παρθενίαν εὐροῦσαι πορνείας μιαιωτέραν. πού τοίνυν ὑμᾶς τάξομεν; μετὰ τῶν Ἰουδαίων; ἀλλ' οὐκ ἀνέχονται ἐκεῖνοι· καὶ γὰρ τὸν γάμον τιμῶσι καὶ τοῦ θεοῦ τὴν δημιουργίαν θαυμάζουσιν. ἀλλὰ μεθ' ἡμῶν; ἀλλ' οὐκ ἐθέλετε ἀκοῦσαι τοῦ Χριστοῦ λέγοντος διὰ τοῦ Παύλου *Τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος* (Ἐβ 18,3). λείπεται δὴ μετὰ τῶν Ἑλλήνων ὑμᾶς στήναι λοιπόν, ἀλλὰ κἀκεῖνοι παρῶσονται πάλιν ὑμᾶς ὡς ἀσεβεστέρους αὐτῶν. Πλάτων μὲν γὰρ φησιν ὅτι ἀγαθὸς ἦν ὁ τότε τὸ πᾶν συστησάμενος· καὶ ὅτι ἀγαθῶ οὐδενὶ περὶ οὐδενὸς ἐγγίνεται φθόνος (Πλάτων, Τίμαιος,

29e) σὺ δὲ αὐτὸν πονηρὸν καλεῖς, καὶ πονηρῶν ἔργων δημιουργόν. ἀλλὰ μὴ δείσης· ἔχεις τοῦ δόγματος κοινωνοὺς τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους τοὺς ἐκείνου· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκείνους· μὴ γάρ, ἐπειδὴ σὲ τοιαῦτα ἀνέπεισαν μαίνεσθαι, καὶ αὐτοὺς οὕτω διακείσθαι νομίζε. ὅτι γὰρ ἴσασι τὸν θεὸν ἀγαθόν, ἄκουσον βοῶντων αὐτῶν νῦν μὲν *Οἷ-δαμέν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ* (Λκ 18,4· Μρ 5,5), νῦν δὲ *Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλου-σιν ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας* (Πξ 51,2). ἔτι οὖν παρθενίας μνησθήσεσθε καὶ ἐπὶ τῷ πράγματι φιλοτιμήσεσθε; ἀλλ' οὐκ ἀπελθόντες κλαύσετε ἑ-αυτοὺς καὶ θρηνήσετε τῆς ἀνοίας, δι' ἧς ὑμᾶς ὁ διάβολος ὡσπερ αἰχ-μαλώτους δήσας εἰς τὸ τῆς γεέννης εἴλκυσε πῦρ;

Καὶ σεῖς ποὺ ἀποφεύγετε τὸ γάμο σὰν κάτι τὸ βρόμικο, ἀκριβῶς γι' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν ἀποφυγὴν τοῦ εἶστε οἱ βρομερώτεροι ἀπ' ὅλους· διότι διαλέξατε μιὰ παρθενία βρομερώτερη κι ἀπὸ τὴν πορνεία. μὲ ποιούς μαζί νὰ σᾶς ταξινομήσω λοιπόν; μὲ τοὺς Ἰουδαίους; μὰ κι ἐ-κείνοι δὲν θὰ σᾶς ἀνεχτοῦν· γιατί τιμοῦν τὸ γάμο καὶ θαυμάζουν αὐτὸ ποὺ ἐφτιαξε ὁ θεός. μήπως μ' ἐμᾶς (τοὺς Χριστιανούς); μὰ σεῖς δὲν θέ-λετε οὔτε ν' ἀκούσετε τὸ Χριστὸ ποὺ μέσῳ τοῦ Παύλου λέει 'Ὁ γάμος εἶναι ἐντιμος κι ἡ συνουσία ἄσπιλη κι ἀμόλυντη' (Εβ 18,3). δὲν μένει λοιπόν παρὰ νὰ σᾶς ταξινομήσω μαζί μὲ τοὺς εἰδωλολάτρεις (*Ἕλλη-νες*)· μὰ κι ἐκείνοι θὰ σᾶς σπρώξουν μακριὰ τους ὡς ἀσεβέστερους κι ἀπ' αὐτούς. γιατί ἀκόμη κι ὁ Πλάτων (τους) λέει ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἐ-φτιαξε κι ἔστησε αὐτὸ τὸ σύμπαν εἶναι ἀγαθός· κι ὅτι σὲ κανέναν ἀγα-θὸ δὲν ὑπάρχει φθόνος γιὰ κανέναν (Πλάτων, Τίμαιος, 29e)· ἐνῶ ἐσὺ τὸ θεὸ τὸν κάνεις πονηρὸ καὶ δημιουργὸ πονηρῶν ἔργων. μὴ φοβᾶσαι ὅμως· (δὲν θὰ σ' ἀφήσω ἀνέντακτο)· ἔχεις κοινωνοὺς τοῦ δόγματός σου τὸ διάβολο καὶ τοὺς (πονηροὺς) ἀγγέλους του· ἢ μᾶλλον οὔτε κι ἐκείνους ἔχετε. μὴ νομίσης, ἐπειδὴ σὲ ἐπεισαν νὰ λὲς αὐτὲς τίς μανια-κὲς (περὶ παρθενίας) θεωρίες σου, ὅτι ἔχουν καὶ τὴν ἴδια (περὶ θεοῦ) γνώμη μὲ σένα. κι ὅτι τὸ θεὸ τὸν ξέρουν γι' ἀγαθόν, κατάλαβέ το ἀπὸ κείνα ποὺ φωνάζουν, ἄλλοτε ὅτι 'Σὲ ξέρουμε ποιός εἶσαι· ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ' (Λκ 18,4· Μρ 5,5), κι ἄλλοτε 'Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου καὶ σᾶς κηρύττουν ὁδὸ σωτηρίας' (Πξ 51,2). ἀ-κόμη καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὰ ποὺ σοῦ εἶπα θὰ μιᾶτε γιὰ παρθενία (σὰν τὴ δική σας) καὶ θὰ κοκορεύεστε γι' αὐτὸ ποὺ κάνετε; δὲν πᾶτε καλλίτε-ρα νὰ κλάψετε τὸν ἑαυτό σας καὶ νὰ θρηνήσετε γιὰ τὴ βλακεία σας, χάρι στὴν ὁποία ὁ διάβολος σᾶς ἔχει δεμένους σὰν αἰχμαλώτους καὶ σᾶς τραβάει στὴ φωτιὰ τῆς κολάσεως;

Ὁ Χρυσόστομος, λέγοντας ὅτι οἱ μοναχοὶ τῆς ἐποχῆς του μὲ τὸ νὰ περιφρονοῦν τὸ γάμο καὶ γι' αὐτὸ νὰ μονάζουν καὶ μ' αὐτὸ τὸν

τρόπο νὰ διαβάλλουν τὸ θεὸ ὡς πονηρὸ εἶναι βρομερώτεροι κι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους κι ἀπὸ τὸν Πλάτωνα κι ἀπὸ τὸ διάβολο, λέει ὡς αἰτιολογικὸ ὅτι οὔτε ἐκεῖνοι δὲν τολμοῦν νὰ ποῦν τὸ θεὸ πονηρό, ὅπως τὸν λὲν ἔμμεσα οἱ μοναχοί.

2. Λόγος εἰς τὸν μάρτυρα Βαβύλαν, 9 PG 50,546

Ποῖον δὲ ὄφελος μίγνυσθαι μητρῶσι καὶ ἀδελφαῖς, ὅπερ ὁ τῆς Στοᾶς προεστὼς φιλόσοφος ἐνομοθέτει; καὶ τὸν τῆς Ἀκαδημείας δὲ ἄρξαντα, καὶ τὸν ἐκείνου διδάσκαλον, καὶ τοὺς ἔτι τούτων μᾶλλον θαυμαζομένους, τούτων αἰσχροτέρους ἀνέδειξα ἄν, καὶ τὴν παιδευρασίαν, ἣν σεμνὸν εἶναι τίθενται καὶ φιλοσοφίας μέρος, ἐξεκάλυψα πάσης ἀπαμφιάσας τῆς ἀλληγορίας, εἰ μὴ εἰς μακρὸν ὁ λόγος ἡμῖν ἐξετείνετο μῆκος, καὶ πρὸς ἕτερον ἠπείγετο μέρος, καὶ ἱκανῶς καὶ διὰ τοῦ ἐνὸς τὸν γέλωτα πάντων διήλεγξεν.

Καὶ ποιό τὸ ὄφελος ἀπὸ τὸ νὰ συνουσιάζωνται (οἱ ἄνθρωποι μὲ τις μητέρες των καὶ μὲ τις ἀδερφές των, πρᾶγμα πὸν νομοθετοῦσε ὁ φιλόσοφος ὁ ἀρχηγὸς τῆς Στοᾶς¹; ἀλλὰ καὶ τὸν ἀρχηγὸ τῆς Ἀκαδημείας², καὶ τὸ δάσκαλό του³, κι ἐκείνους πὸν θαυμάζονται περισσότερο κι ἀπ' αὐτούς, θὰ τοὺς ἀποδείκνυα αἰσχροτέρους κι ἀπ' αὐτά, καθὼς καὶ τὴν παιδευρασίαν τους, τὴν ὁποία θεωροῦσαν ὡς κάτι τὸ σεβαστὸ κι ὡς μέρος τῆς φιλοσοφίας των, καὶ θὰ τοὺς ξεσκέπαζα γδύνοντάς τους ἀπ' ὅλη τὴν ἀλληγορίαν τους, ἂν ὁ λόγος μου δὲν μακραινενε πολὺ κι ἂν μὲ τὴ γελοιοποίησι μόνο τοῦ ἐνὸς ἀπ' αὐτούς δὲν εἶχα ἀποδείξει ἱκανοποιητικὰ πόσο γελοῖοι ἦταν ὅλοι τους.

1. Ὁ Ζήνων ὁ Κιτιεύς. 2. Ὁ Πλάτων. 3. Ὁ Σωκράτης.

3. Ἐρμηνεία τοῦ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου, ὁμ. 1,4 PG 57,18 - 19

Τὴν γὰρ γῆν ἀφέντες, πάντα περὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς διαλέγονται, ἐτέραν ἡμῖν ζωὴν εἰσάγοντες καὶ βίον ἄλλον, καὶ πλοῦτον καὶ πενίαν, καὶ ἐλευθερίαν καὶ δουλείαν, καὶ ζωὴν καὶ θάνατον, καὶ κόσμον καὶ πολιτείαν, πάντα ἐξηλλαγμένα. οὐ καθάπερ Πλάτων, ὁ τὴν καταγέλαστον ἐκείνην Πολιτείαν συνθεῖς, καὶ Ζήνων, καὶ εἴ τις ἕτερος Πολιτείαν ἔγραψεν, ἢ Νόμους συνέθηκε. καὶ γὰρ αὐτόθεν ἅπαντες ἐδείκνυντο οὗτοι ὅτι πνεῦμα πονηρὸν καὶ δαίμων τις ἄγριος πολεμῶν ἡμῶν τῇ φύσει καὶ σωφροσύνης ἐχθρὸς καὶ εὐταξίας πολέμιος πάντα ἄνω καὶ κάτω ποιῶν ἐνήχησεν αὐτῶν τῇ ψυχῇ. ὅταν γὰρ κοινὰς πᾶσι τὰς γυναῖκας ποιῶσι, καὶ παρθένους γυμνώσαντες ἐπὶ τῆς παλαιστρας ἄγωσιν ἐπὶ θεῶν ἀνθρώπων, καὶ λαθραίους κατασκευάζωσι γάμους, πάντα ὁμοῦ μίγνύντες καὶ συνταράττοντες, καὶ τοὺς ὄρους τῆς φύσεως ἀνατρέποντες, τί ἕτερον ἔστιν εἰπεῖν; ὅτι γὰρ δαιμό-

νων ἐκεῖνα ἅπαντα εὐρήματα καὶ παρὰ φύσιν τὰ λεγόμενα, καὶ αὐτὴ μαρτυρήσειεν ἂν ἡμῖν ἢ φύσις, οὐκ ἀνασχομένη τῶν εἰρημένων· καὶ ταῦτα οὐ μετὰ διωγμῶν, οὐ μετὰ κινδύνων, οὐ μετὰ πολέμων, ἀλλὰ μετὰ ἀδείας καὶ ἐλευθερίας ἀπάσης γραφόντων, καὶ πολλοῖς πολλαχόθεν καλλωπιζόντων.

Ἔφησαν τὰ γήινα καὶ μιλοῦν συνεχῶς γιὰ τὰ οὐράνια (οἱ ἀπόστολοι), γνωρίζοντας σ' ἐμᾶς μιὰ ἄλλη ζωὴ καὶ ἄλλον τρόπο βιώσεως, ἄλλον πλοῦτο καὶ ἄλλη πενία, ἄλλη ἐλευθερία καὶ ἄλλη δουλεία, ἄλλη ζωὴ καὶ ἄλλο θάνατο, ἄλλον κόσμο καὶ ἄλλο πολίτευμα, ὅλα τελείως διαφορετικά. ὄχι ὅπως ὁ Πλάτων, ὁ συντάκτης τῆς καταγέλαστης ἐκείνης Πολιτείας, καὶ ὁ Ζήνων, καὶ ὅποιος ἄλλος ἔγραψε Πολιτεία ἢ Νόμους. ἄλλωστε ὅλοι αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἐξῆς φαίνονταν ὅτι στὴν ψυχὴ τους ἄσκησε πλύσι ἐγκεφάλου ἓνα πονηρὸ πνεῦμα καὶ ἓνας ἄγριος δαίμονας, πὺν κατατρέχει τὴν ἀνθρώπινη φύσι μας καὶ εἶναι ἐχθρὸς τῆς ψυχικῆς ὑγείας καὶ καταστροφῆς τῆς ἰσορροπίας καὶ φέρνει τὰ πάνω κάτω. ὅταν θεσπίζουν νὰ εἶναι οἱ γυναῖκες κοινόχρηστες γιὰ ὅλους, ὅταν νομοθετοῦν νὰ παλεύουν στὶς παλαιῖστρες οἱ παρθένες ὀλόγυμνες καὶ νὰ εἶναι ἔτσι κοινὸ θέαμα σ' ὅλους, ὅταν θεσμοθετοῦν λαθραῖες συνουσίες, ὅταν ἀνακατεύουν σεξουαλικῶς τὰ πάντα σ' ἓνα χτυπητὸ χαρμάνι, ὅταν ἀνατρέπουν τοὺς νόμους τῆς φύσεως, τί ἄλλο μένει νὰ ποῦμε; ὅτι ὅλα ἐκεῖνα πὺν ὑποστηρίζουν εἶναι παρὰ φύσιν ἐπινοήσεις τῶν δαιμόνων, μᾶς τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἴδια ἢ φύσι μας, ἢ ὁποία οὔτε ν' ἀκούση αὐτὰ πὺν εἶπαν ἀνέχεται. καὶ αὐτὰ ὅλα τὰ ἔγραφαν, χωρὶς ν' ἀντιμετωπίζουν κανέναν διωγμὸ, χωρὶς νὰ διατρέχουν κανέναν κίνδυνο, χωρὶς νὰ τοὺς πολεμῇ κανεὶς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἄνεσί τους καὶ τελείως ἐλεύθερα, καὶ μάλιστα καὶ μὲ τὴν ἐξωραϊστικὴ ἐπιδοκιμασία πολλῶν ἀπὸ πολλὰς μεριές.

4. Αὐτόθι, ὁμ. 33,4 PG 57,392

δ'. Ποῦ νῦν Πλάτων; ποῦ Πυθαγόρας; ποῦ τῶν στοικῶν ὁ ὄρμαθός; καὶ γὰρ πολλῆς ἀπολαύσας ἐκεῖνος τιμῆς, οὕτως ἠλέγχετο, ὡς καὶ ἀπεμποληθῆναι, καὶ μηδὲν ὦν ἐβούλετο κατορθῶσαι, οὐδὲ ἐφ' ἐνός τυράννου· ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς προδοῦς, ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέλυσε. καὶ τὰ κυνικὰ καθάρματα ὡσπερ ὄναρ καὶ σκιά πάντες παρῆλθον. καίτοιγε οὐδέποτε τοιοῦτον οὐδὲν ἐκείνοις συνέπεσεν, ἀλλὰ καὶ λαμπροὶ διὰ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἔξωθεν εἶναι ἐδόκουν, καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἀνέθεσαν δημοσίᾳ Ἀθηναῖοι τὰς Πλάτωνος παρὰ Δίωνος πεμφθείσας, καὶ ἐν ἀνέσει τὸν πάντα διῆγον χρόνον, καὶ χρήμασιν ἐπλούτουσαν οὐκ ὀλίγοις. οὕτω γοῦν ὁ μὲν Ἀρίστιππος πόρνας ἠγόραζε πολυτελεῖς· ὁ δὲ διαθήκας ἔγραφεν οὐ τὸν τυχόντα κληρὸν καταλιμπάνων· ὁ δὲ, τῶν μαθητῶν γεφυρωσάντων ἑαυτοῦς, ἄνωθεν ἐβάδιζε·

τὸν δὲ Σινωπέα φασὶ καὶ δημοσίᾳ ἀσχημονεῖν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς. ταῦτα γὰρ αὐτῶν τὰ σεμνά.

Ποῦ εἶναι τώρα ὁ Πλάτων; ποῦ ὁ Πυθαγόρας; ποῦ ἡ ἀρμαθία τῶν στοῖκῶν; ὁ Πλάτων, ἀφοῦ χόρτασε μπόλικες τιμές, περιέπεσε σὲ τέτοια ἀθλιότητα, ποῦ πουλήθηκε καὶ γιὰ δοῦλος. δὲν κατάφερε νὰ κἀνη τίποτε ἀπὸ κεῖνα ποῦ σχεδίαζε, οὔτε καὶ μὲ τις πλάτες ἐνὸς τυρᾶννου. ἀφοῦ πρόδωσε καὶ τοὺς μαθητὰς του, τελείωσε τὴ ζωὴ του πολὺ ἄθλια. καὶ τὰ καθάρματα τῆς κυνικῆς φιλοσοφίας ἐξαφανίστηκαν ὅλοι τους σὰν ὄνειρο καὶ σὰ σκιά. ποτὲ δὲν τοὺς συνέβη ἐκείνους κἀτι τέτοιο (σὰν τοὺς διωγμοὺς τῶν Χριστιανῶν ποῦ μόλις τελείωσαν)· ἀντίθετα εἶχαν καὶ ὑπόληψι ἐκλαμπροτάτων γιὰ τὴν ἔξω (ἀπὸ μᾶς) φιλοσοφία τους, τόσο ποῦ οἱ Ἀθηναῖοι τὶς (ἐρωτικὲς) ἐπιστολὰς τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὸν (κίναϊδό του) Δίωνα τὶς εἶχαν χαραγμένες σὲ μαρμάρινες πλάκες ἐντοιχισμένες σὲ δημοσίους χώρους. καὶ ὅλα τους τὰ χρόνια τὰ περνοῦσαν στὴν καλοπέρασι, καὶ εἶχαν ἀποκτήσει τέτοιο πλοῦτο σὲ χρῆμα, ποῦ ὁ μὲν Ἀρίστιππος ἀγόραζε πανάκριβες πόρνες πολυτελείας, ὁ δὲ ἄλλος στὴ διαθήκη του ἄφησε μιὰ τεράστια περιουσία. κι ὁ ἄλλος... ἔστηναν οἱ μαθηταὶ του γέφυρα μὲ τὰ κορμιά τους κι αὐτὸς περνοῦσε ἀπὸ πάνω. γιὰ δὲ τὸν ἀπὸ τὴ Σινώπη (Διογένη τὸν κυνικὸ) μαρτυροῦν ὅτι κι ἀσχημονοῦσε (ἀννανιζόταν) στὴν ἀγορὰ μπροστὰ σ' ὄλο τὸν κόσμο. αὐτὰ εἶναι τὰ καυχήματα γιὰ τὰ ὁποῖα σεμνύνονται καὶ εἶναι ὑπερήφανοι.

5. Ἐρμηνεῖα τῶν Πράξεων, ὁμ. 4,4 PG 60,47-48

δ'. Τί οὖν οὐκ εἰς Πλάτωνα ἐνήργησεν ὁ Χριστὸς οὐδὲ εἰς Πυθαγόραν, φησίν; ὅτι πολλῶ φιλοσοφώτερα ἦν ἡ Πέτρου ψυχὴ τῶν ψυχῶν ἐκείνων. ἐκείνοι μὲν γὰρ παῖδες ὄντως ἦσαν, ὑπὸ τῆς κενῆς δόξης περιτρεπόμενοι πανταχοῦ· οὗτος δὲ ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ δεκτικὸς τῆς χάριτος. εἰ δὲ γελᾷς ταῦτα ἀκούων, οὐ θαυμαστόν· ἐπεὶ καὶ οἱ τότε ἐγέλων καὶ γλεύκους αὐτοὺς ἔλεγον εἶναι μεστοὺς (Πξ 4,13)· ἀλλ' ὕστερον, ὅτε ἐπεπόνθησαν τὰ πικρὰ ἐκεῖνα καὶ πάντων χαλεπώτερα, ὅτε τὴν πόλιν κατερειπομένην εἶδον καὶ τὸ πῦρ ἀναπτόμενον, καὶ τὰ τεῖχη ῥίπτουμένα χαμαί, καὶ τὰς ποικίλας βακχείας ἐκείνας, ἃς οὐδεὶς παραστῆσαι δύναται λόγῳ, οὐκέτι ἐγέλων. οὕτω καὶ ὑμεῖς τότε οὐ γελάσεσθε, ὅταν ὁ τῆς κρίσεως ἐπιστῆ καιρὸς, ὅταν τὸ τῆς γεννηῆς ἀναφθῆ πῦρ. ἀλλὰ τί περὶ μελλόντων λέγω; βούλει δεῖξω τίς ἐστι Πέτρος, τίς δὲ Πλάτων; τὰ γὰρ ἦθη τέως αὐτῶν, εἰ δοκεῖ, ἐξετάσωμεν, καὶ ἴδωμεν τίσιν ἐπεχείρησαν ἐκάτεροι. οὗτος μὲν οὖν πάντα τὸν χρόνον ἠνάλωσε περὶ δόγματα στρεφόμενος ἀνόνητα καὶ περιττά. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τοῦ μαθεῖν ὅτι μυῖα ἢ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου γίνεται; ὄντως μυῖα, οὐκ εἰς μυῖαν μετέπιπτεν, ἀλλ' ἐπέβαινε τῇ ἐν Πλά-

των οἰκούση ψυχῇ. ποίας ταῦτα οὐ ματαιολογίας; πόθεν δὴ τοιαῦτα ληρεῖν ἐπεβάλετο; εἰρωνείας μεστός ἦν ὁ ἀνὴρ καὶ ζηλοτύπως πρὸς ἅπαντας διακείμενος. ὥσπερ οὖν φιλονεικῶν μήτε οἰκοθεν μήτε παρ' ἑτέρου χρήσιμόν τι εἰσαγαγεῖν, οὕτω παρὰ μὲν ἑτέρου τὴν μετεμψύχωσιν ἐδέξατο, παρὰ δὲ ἑαυτοῦ τὴν πολιτείαν εἰσήγαγεν, ἔνθα τὰ πολλῆς αἰσχροτήτος γέμοντα ἐνομοθέτησε. Κοιναί, φησίν, αἱ γυναῖκες ἔστωσαν καὶ γεγυμνωμένα <αἱ> παρθέναι, ἐπ' ὄψεσι τῶν ἐραστῶν παλαιέτωσαν, καὶ κοινοὶ πατέρες ἔστωσαν, καὶ οἱ τικτόμενοι παῖδες. ποίαν οὐχ ὑπερβάλλει ταῦτα ἄνοιαν; ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνου τοιαῦτα. ἐνταῦθα δὲ οὐχ ἡ φύσις ποιεῖ κοινούς πατέρας, ἀλλ' ἡ Πέτρου φιλοσοφία· ἐπεὶ ἐκεῖνό γε καὶ ἀνήρει. οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἐποίει, ἀλλ' ἡ τὸν ὄντα ἀγνοεῖσθαι μονονουχί καὶ τὸν οὐκ ὄντα εἰσάγεσθαι. εἰς μέθην τινὰ καὶ συρφετὸν ἐνέβαλε τὴν ψυχὴν. Πάντες, φησίν, ἀδεῶς κεκρήσθωσαν ταῖς γυναῖξι. διὰ τοῦτο οὐκ ἐξετάζω ποιητῶν δόγματα, ἴνα μὴ μέ τις εἴποι μύθους ἐξετάζειν· ἀλλ' ἑτέρους λέγω μύθους ἐκείνων πολλῶν καταγελαστοτέρους. ποῦ τοιοῦτόν τι ἑτερατεύσαντο ποιηταί; ἀλλ' ὁ κορυφαῖος τῶν φιλοσόφων, ὡς ἐδόκει, καὶ ὄπλα ταῖς γυναῖξι περιτίθησι καὶ κράνη καὶ κνημίδας καὶ κυνῶν οὐδὲν διαφέρειν λέγει τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ κύων ἢ θήλεια, φησί, καὶ ὁ ἄρρην κοινωνοῦσιν ἐν τοῖς ἔργοις, κοινωνεῖτωσαν καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ πάντα ἀνατρεπέσθω. αἰεὶ γὰρ δι' αὐτῶν ἐσπούδασεν ὁ διάβολος μηδὲν ἐντιμότερον τῶν ἀλόγων τὸ ἡμέτερον δεῖξαι γένος· ὅπου γέ τινες εἰς τοῦτο κενοδοξίας ἤλθον, ὡς εἰπεῖν ὅτι καὶ τὰ ἄλογα λογικὰ τυγχάνει. καὶ ὄρα πῶς ποικίλως ἐβάκχευσεν ἐν ταῖς ἐκείνων ψυχαῖς. οἱ μὲν γὰρ κορυφαῖοι αὐτῶν ἔφησαν τὴν ἡμετέραν ψυχὴν εἰς μυίας καὶ κύνας καὶ ἄλογα μεθίστασθαι· οἱ δὲ μετ' ἐκείνους, τοῦτο αἰσχυνθέντες, εἰς ἕτεραν αἰσχύνην κατέπεσον, πάσης λογικῆς ἐπιστήμης μεταδόντες τοῖς ἀλόγοις, καὶ πανταχοῦ δείξαντες ἡμῶν τὰ δι' ἡμᾶς γενόμενα ἐντιμότερα. οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ προγνώσεις εἶναι παρ' αὐτοῖς καὶ εὐσέβειαν λέγουσιν. ὁ κόραξ, φησίν, οἶδε τὸν θεόν, καὶ ἡ κορώνη, καὶ προφητείας ἔχουσι χαρίσματα καὶ τὰ μέλλοντα προλέγουσι, καὶ δικαιοσύνη παρ' αὐτοῖς καὶ πολιτεία καὶ νόμοι, καὶ ζηλοῖ παρ' αὐτοῖς ὁ κύων κατὰ Πλάτωνα. τάχα ἀπιστεῖτε τοῖς λεγομένοις; εἰκότως, ἅτε τοῖς ὑγιέσιν ἐντεθραμμένοι δόγμασιν· ἐπεὶ καὶ εἴ τις τραφεῖη ταύτῃ τῇ τροφῇ, ἀπιστήσειεν ἄν, ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος κόπρου γευόμενος ἠδέως.

Γιατί λοιπόν, λέει, ὁ Χριστὸς δὲν χρησιμοποίησε ὡς ὄργανό του τὸν Πλάτωνα οὔτε τὸν Πυθαγόρα; μὰ ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τοῦ Πέτρου ἦταν πολὺ φιλοσοφώτερη ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐκείνων. ἐκεῖνοι πραγματικὰ παιδιάριζαν, καὶ ἀπὸ τῆς ματαιοδοξίας τους ἐκτρέπονταν πρὸς κάθε κα-

τεύθυνσι. ἐνῶ αὐτὸς ἦταν ἄντρας φιλόσοφος καὶ προπαρασκευασμένος νὰ δεχτῆ τῆ (θεία) χάρι. κι ἂν ἀκούοντας αὐτὰ γελάς, δὲν εἶναι περίεργο· γελοῦσαν καὶ οἱ τότε κι ἔλεγαν γι' αὐτοὺς ὅτι ἔχουν πιῆ πολὺ μοῦστο (Πξ 4,13). ἔπειτα ὅμως, ὅταν πιά εἶχαν πάθει ἐκεῖνα τὰ πικρὰ κι ὀδυνηρότερα ὄλων, ὅταν εἶδαν τὴν πόλι τους ὀλόκληρη ἐρείπια καὶ νὰ λαμπαδιάζῃ στὴ φωτιά τῆς γενικῆς πυρκαϊᾶς, τὰ τεῖχη πεσμένα στὸ ἔδαφος, ὅλο ἐκεῖνο τὸ ὄργιο τῆς καταστροφῆς, ποὺ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ περιγράψῃ, δὲν γελοῦσαν πιά. ἔτσι καὶ σεῖς δὲν θὰ γελάσετε τότε, ὅταν θὰ φτάσῃ ὁ καιρὸς τῆς κρίσεως, ὅταν θ' ἀνάψῃ ἡ φωτιά τῆς γεέννης. ἀλλὰ τί μιλάω γιὰ τὰ μέλλοντα; θέλεις νὰ σοῦ δείξω ποιὸς εἶναι ὁ Πέτρος καὶ ποιὸς ὁ Πλάτων; ἄς ἐξετάσουμε λοιπὸν τώρα, ἂν θέλετε, τὸ ἦθος τους κι ἄς δοῦμε σὲ τί ἔργο ἐπιδόθηκε ὁ καθένας τους. ὁ Πλάτων κατανάλωσε ὅλο τὸ χρόνον τῆς ζωῆς του στὸ νὰ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ θεωρίες περιττὲς καὶ ἀνώφελες. τί ὄφελος ἀποκομίζεις ἀπὸ τὸ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου γίνεται μῦγα; πραγματικὰ μῦγα· δὲν μεταβάλλεται αὐτὴ σὲ μῦγα, ἀλλὰ μῦγα καθόταν στὴν ψυχὴ ποὺ κατοικοῦσε μὲς στὸν Πλάτωνα. ὑπάρχει σαχλολογία χειρότερη ἀπ' αὐτὴ; ποιὸς ὑποβολέας τὸν ἔβαζε νὰ λέῃ αὐτὲς τὶς σαχλαμάρες; ὁ ἄνθρωπος ἦταν ὅλος πικρόχολη εἰρωνεία καὶ ζηλοτυπία πρὸς ὅλους. καὶ καθὼς ὡς ἐριστικὸς ἦταν ἀνίκανος νὰ παρουσιάσῃ κάτι χρήσιμο εἴτε δικό του εἴτε παρμένο ἀπὸ ἄλλον, ἀπὸ ἄλλον μὲν πῆρε τὴ μετεμψύχωσι, ἀπὸ τὸν ἑαυτό του δὲ ἔβγαλε τὴν Πολιτεία του μὲ τὰ νομοθετήματά του ποὺ ξεχειλίζουν ἀπὸ αἰσυχρότητα. Κοινόχρηστες, λέει, νὰ εἶναι οἱ γυναῖκες ὅλες κι ὀλόγυμνες νὰ παλεύουν οἱ παρθένες μπροστὰ στὰ μάτια τῶν ἐπιβητόρων. καὶ ὅλοι ἐξ ἴσου οἱ ἄντρες νὰ εἶναι πιθανοὶ πατέρες τῶν παιδιῶν, κι ὅλα τὰ παιδιά νὰ εἶναι πιθανὰ τέκνα τοῦ ὁποιοῦδήποτε ἀνδρός. ὑπάρχει καμμιά φρενοβλάβεια χειρότερη ἀπ' αὐτὴ; τέτοιες λοιπὸν εἶναι οἱ θεωρίες ἐκεῖνου. στὴν περίπτωσι τοῦ Πέτρου ὅμως τοὺς κοινούς πατέρες ὄλων δὲν τοὺς κάνει ἡ φύσι, ἀλλ' ἡ διδασκαλία τοῦ Πέτρου. γιατί αὐτὴ ἐξουδετέρωσε τὴ θεωρία τοῦ Πλάτωνος. δὲν ἔκανε ἄλλο ἀπὸ τὸ ν' ἀφανίσῃ τὸν δῆθεν σπουδαῖο καὶ ν' ἀναδείξῃ τὸν φαινομενικὰ τιποτένιο. ὁ Πλάτων καταβαράθρωνε τὴν ψυχὴ σὲ μιὰ μέθη καὶ σ' ἓνα σκουπιδαριό· Ὅλοι, ἔλεγε, νὰ χρησιμοποιοῦν ἄφοβα τὶς γυναῖκες ὡς κοινόχρηστες. γι' αὐτὸ κι ἐγὼ τώρα δὲν ἐξετάζω τὶς διδασχὲς τῶν ποιητῶν· γιὰ νὰ μὴ μοῦ πῆ κανεὶς ὅτι ἐξετάζω μύθους· ἀλλὰ παρουσάζω ἄλλους μύθους ποὺ εἶναι πολὺ πὶὸ καταγέλαστοι ἀπὸ τοὺς μύθους τῶν ποιητῶν. πότε εἶπαν οἱ ποιηταὶ τέτοια τερατώδη πράγματα σὰν τὰ τοῦ Πλάτωνος; ὁ κορυφαῖος ὅμως τῶν φιλοσόφων Πλάτων εἶχε τὴ γνώμη ὅτι οἱ γυναῖκες ἔπρεπε νὰ φοροῦν ὅπλα κράνη καὶ περικνημίδες κι ὅτι τὸ ἀνθρώπινο εἶδος δὲν διαφέρει σὲ τίποτε ἀπὸ τὰ σκυλιά.

ἐπειδή, λέει, και ἡ θηλυκὴ σκύλα κι ὁ ἄρσενικὸς σκύλος κάνουν (στὸ κυνήγι) τὴν ἴδια δουλειά, πρέπει και οἱ γυναῖκες νὰ κάνουν ὅ,τι κάνουν οἱ ἄντρες· και τὰ πάντα νὰ γυρίσουν ἀνάποδα. ὁ διάβολος, ἔχοντας ὄργανά του αὐτοὺς (=τοὺς φιλοσόφους), φρόντισε ν' «ἀποδείξει» ὅτι τὸ ἀνθρώπινο εἶδος δὲν εἶναι σὲ τίποτε πολυτιμότερο ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα. και μάλιστα στὸ θέμα αὐτὸ μερικοὶ ἔφτασαν σὲ τέτοιο σημεῖο παραφροσύνης, ὥστε νὰ ὑποστηρίξουν ὅτι και τ' ἄλογα ζῶα εἶναι λογικά.

6. Ἑρμηνεία τῆς Πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς, ὁμ. 4,2 PG 60,418-9

Αἱ τε θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ὁμοίως δὲ και οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι... (Ῥω 3,10).

Τὸ γε παλαιὸν και νόμος εἶναι τὸ πρᾶγμα ἐδόκει, και νομοθέτης τις παρ' αὐτοῖς οἰκέτας ἐκέλευσε μήτε ξηραλοφεῖν μήτε παιδεραστεῖν, τοῖς ἐλευθέροις τῆς προεδρίας παραχωρήσας ταύτης, μᾶλλον δὲ τῆς ἀσχημοσύνης. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐνόμισαν ἀσχημοσύνην εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὡς σεμνὸν και μεῖζον ἢ κατ' οἰκετῶν ἀξίωμα, τοῖς ἐλευθέροις ἐπέτρεψαν· και τοῦτο ὁ σοφώτατος τῶν Ἀθηναίων δῆμος και ὁ μέγας παρ' αὐτοῖς Σόλων. και ἕτερα δὲ πολλὰ τῶν φιλοσόφων βιβλία ταύτης ἂν τις εὖροι γέμοντα τῆς νόσου· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο νενομισμένον εἶναι τὸ πρᾶγμα φαμεν, ἀλλὰ και τοὺς τὸν νόμον δεξαμένους τοῦτον ἐλεεινὸς και δακρύων ἀξίους εἶναι πολλῶν. ἃ γὰρ αἱ πορνεύουσαι πάσχουσι γυναῖκες, ταῦτα και οὗτοι· μᾶλλον δὲ ἐκείνων ἀθλιώτερα. ταῖς μὲν γὰρ εἰ και παράνομος, ἀλλὰ κατὰ φύσιν ἢ μῆζις· αὕτη δὲ και παράνομος και παρὰ φύσιν.

Και οἱ θηλυκὲς των ἀντάλλαξαν τὴ φυσικὴ τους συνουσία με τὴν παρὰ φύσιν, και οἱ ἄρσενικοὶ ἐπίσης, ἀφοῦ παράτησαν τὴ φυσικὴ συνουσία με τὴ θηλυκὴ, ἀναιψαν ἀπὸ τὴν ὀρεξί τους ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο και κάνουν τὴ συνουσία ἄρσενικοὶ μ' ἄρσενικούς,... (Ῥω 3,10).

Τὴν παλιὰ ἐποχὴ εἶχαν τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ (κιναιδικὴ) πρακτικὴ μπορούσε νὰ εἶναι και νόμος. κι ἕνας νομοθέτης των νομοθέτησε οἱ δοῦλοι νὰ μὴν ἀλείφονται με λάδι και παλεύουν στίς παλαιστρες μήτε νὰ γίνονται (ἄρσενικοῖτες) ἐρασταὶ παιδιῶν· στοὺς ἐλευθέρους ὅμως παραχώρησε αὐτὸ τὸ ...προνόμιο, ἢ μᾶλλον αὐτὴ τὴν ἀσχημοσύνη. και βέβαια τὴν πρᾶξι αὐτὴ δὲν τὴ θεωροῦσαν ἀσχημοσύνη, ἀλλὰ κάτι γιὰ τὸ ὅποιο μπορούσαν νὰ εἶναι ὑπερήφανοι και προνόμιο ἀνώτερο πού δὲν ταιριάζει σὲ δούλους· τὸ ἐπέτρεψαν μόνο σ' ἐλευθέ-

ρους. κι αυτό τὸ νομοθέτησαν ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων κι ὁ Σόλων πού τὸν ἔχουν γιά μέγαν. μπορεῖ νὰ βρῆ κανεῖς καὶ πολλὰ ἄλλα κείμενα, βιβλία τῶν φιλοσόφων, γεμάτα μ' αὐτὴ τὴν ἀρρωστημένη ἀνωμαλία. ἀσφαλῶς ἐμεῖς δὲν θεωροῦμε γιά τὸ λόγο αὐτὸ (ἐπειδὴ δηλαδὴ τὸ νομοθέτησαν ὁ Σόλων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι) νόμιμο αὐτὸ τὸ πράγμα· ἀντίθετα μάλιστα κι ἐκείνους πού δέχτηκαν αὐτὸ τὸ νόμο τοὺς θεωροῦμε ἐλεεινοὺς καὶ γιά κλάματα. οἱ τέτοιοι δέχονται παθητικὰ αὐτὸ πού πάσχουν οἱ γυναῖκες πού πορνεύονται· ἢ μᾶλλον πάσχουν ἕναν παθητικὸ ῥόλο πολὺ πιὸ ἄθλιο ἀπὸ τὸν τέτοιο ῥόλο τῶν πορνῶν. διότι γιά τίς γυναῖκες ἡ πορνικὴ συνουσία εἶναι μὲν παράνομη, ἀλλ' εἶναι φυσιολογικὴ· ἐνῶ αὐτὴ (ἢ τῶν κιναίδων) εἶναι καὶ παράνομη καὶ παρὰ φύσιν.

7. Ἐρμηνεία τῆς Α' Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς, ὁμ. 4,3-5 PG 61,36-37

Ἄ ἴσχυσαν κατορθῶσαι τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι τελῶναι καὶ ἀλιεῖς, ταῦτα φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες καὶ τύραννοι καὶ πᾶσα ἀπλῶς ἢ οἰκουμένη μυρία περιδραμοῦσα οὐδὲ φαντασθῆναι ἴσχυσαν.....

Καὶ ἀγγέλους τοὺς ἀνθρώπους ἐποίησε, καὶ πάντες πανταχοῦ φιλοσοφοῦσι καὶ πᾶσαν ἀνδρίαν ἐπιδείκνυνται.

δ'. Ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς, φησί, πολλοὶ θανάτου καταφρονοῦντες γεγόνασι. τίνες, εἰπέ μοι; ἄρα ὁ τὸ κώνειον πιῶν; ἀλλ' εἰ βούλει, τοιούτους μυρίους ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας παράσχωμαι. εἰ γὰρ ἐνήν, διωγμοῦ καταλαβόντος, κώνειον πιόντας ἀπελθεῖν, πάντες ἂν ἐκείνου λαμπρότεροι γεγόνασιν.

Ἄλλως δὲ ἐκεῖνος οὐχὶ κύριος ὢν τοῦ μὴ πιεῖν ἢ πιεῖν, ἔπιεν· ἀλλὰ καὶ ἄκοντα καὶ ἐκόντα ἔδει τοῦτο παθεῖν, ὅπερ οὐκ ἦν ἀνδρίας, ἀλλὰ ἀνάγκης λοιπόν. καὶ γὰρ καὶ ληστὰι καὶ ἀνδροφόνοι ὑπὸ τῇ ψήφῳ γενόμενοι τῶν δικαζόντων χαλεπώτερα ἔπαθον. παρ' ἡμῖν δὲ τοῦναντίον ἅπαν' οὐ γὰρ ἄκοντες οἱ μάρτυρες ὑπέμειναν, ἀλλ' ἐκόντες καὶ κύριοι τοῦ μὴ παθεῖν ὄντες, ἀδάμαντος παντὸς στερροτέραν ἐπιδεικνύντες τὴν ἀνδρίαν. οὐ τοίνυν τοῦτο θαυμαστόν, εἰ κώνειον ἔπιεν ἐκεῖνος, καὶ μηκέτι κύριος ὢν τοῦ μὴ πιεῖν, καὶ πρὸς ἔσχατον γῆρας ἐλληλακῶς· καὶ γὰρ ἔλεγεν ἐτῶν ἑβδομήκοντα εἶναι, ὅτε κατεφρόνησε ζωῆς, εἴ γε καὶ τοῦτο καταφρονησαί ἐστιν· οὐ γὰρ ἔγωγε ἂν εἴποιμι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς. ἀλλὰ δεῖξόν μοί τινα ὑπὲρ εὐσεβείας βασάνοις ἐγκατερέησαντα, καθάπερ ἐγὼ μυρίους πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης.

.....
Τί οὖν οὗτός φησι περὶ αὐτῶν; ὅτι τοῦ Χριστοῦ συλληφθέντος,

μετὰ μυρία θαύματα οἱ μὲν ἔφυγον, ὁ δὲ μείνας, κορυφαῖος ὢν τῶν ἄλλων, ἠρνήσατο. πόθεν οὖν οἱ ζῶντος τοῦ Χριστοῦ τὴν ἰουδαϊκὴν ὁρμὴν οὐκ ἐνεγκόντες, τελευτήσαντος καὶ ταφέντος καὶ μὴ ἀναστάντος, ὡς φατε, μηδὲ διαλεχθέντος αὐτοῖς μηδὲ θάρσος ἐνθέντος, πρὸς τοσαύτην παρετάπτοντο οἰκουμένην; οὐκ ἂν εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς ‘Τί δὴ τοῦτό ἐστιν; ἑαυτὸν οὐκ ἴσχυσε σῶσαι, καὶ ἡμῶν προστήσεται; ἑαυτῷ οὐκ ἤμυνε ζῶν, καὶ ἡμῖν χεῖρα ὀρέξει τετελευτηκώς; αὐτὸς ζῶν οὐδὲ ἐν ἔθνος ὑπέταξε, καὶ ἡμεῖς τὴν οἰκουμένην ὅλην πείσομεν τὸ ἐκείνου λέγοντες ὄνομα;’. καὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον οὐχὶ ποιῆσαι ταῦτα μόνον, ἀλλ’ ἐννοῆσαι γοῦν; ὅθεν δῆλον ὅτι, εἰ μὴ εἶδον ἀναστάντα καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μεγίστην ἔλαβον ἀπόδειξιν, οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀνέρριψαν κύβον. εἰ γὰρ καὶ φίλους εἶχον μυρίους, οὐκ ἂν εὐθέως ἐχθροὺς ἐκτῆσαντο πάντας, παλαιὰ ἔθνη κινοῦντες καὶ πατρῷα ὄρια μεταίροντες; νυνὶ δὲ καὶ πάντας πολεμίους ἐκέκτηντο, καὶ τοὺς ἰδίους καὶ τοὺς ἀλλοτρίους. εἰ γὰρ καὶ αἰδέσιμοι πάντων ἕνεκεν ἦσαν τῶν ἔξωθεν, οὐκ ἂν πάντες αὐτοὺς ἐβδελύξαντο καινὴν πολιτείαν εἰσάγοντας; νῦν δὲ καὶ ἔρημοι πάντων ἐτύγχανον, καὶ εἰκὸς ἦν κἀντεῦθεν μισητοὺς γενέσθαι παρὰ πᾶσι καὶ εὐκαταφρονήτους. τίνας γὰρ βούλει εἰπεῖν; Ἰουδαίους; ἀλλ’ ἄφατον εἶχον πρὸς αὐτοὺς μῖσος ἐκ τῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον γεγενημένων. ἀλλ’ Ἕλληνας; ἀλλὰ καὶ οὗτοι οὐκ ἐλάττονα ἐκείνων ἀπεστράφησαν, καὶ ἴσασι ταῦτα μάλιστα Ἕλληνας. Πλάτων γὰρ ὁ πολιτείαν τινὰ καινοτομῆσαι βουληθεῖς, μᾶλλον δὲ μέρος πολιτείας, καὶ οὐ τὰ τῶν θεῶν μετατιθεῖς νόμιμα, ἀλλ’ ἀπλῶς πράξεις εἰσαγαγὼν ἑτέρας ἀνθ’ ἑτέρων, ἐκινδύνευσε Σικελίας ἐκπεσὼν ἀποθανεῖν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐ γέγονε, τῆς ἐλευθερίας ἐξέπεσεν αὐτῆς. καὶ εἰ μὴ βάρβαρός τις τοῦ Σικελίας τυράννου γέγονεν ἡμερώτερος, οὐδὲν ἐκώλυε διὰ παντὸς δουλεύειν τὸν φιλόσοφον ἐν ἀλλοτρίᾳ. καίτοιγε οὐκ ἴσον ἐστὶ τὰ περὶ βασιλείας καινοτομεῖν καὶ τὰ περὶ θρησκείας· τοῦτο γὰρ μάλιστα θορυβεῖ καὶ ταράττει τοὺς ἀνθρώπους. τὸ γὰρ εἰπεῖν ὅτι ‘Ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τὴν δεῖνα γαμείτωσαν’ καὶ ‘Οἱ φύλακες τοῦτον τὸν τρόπον ἔστωσαν φύλακες’ οὐ σφόδρα ἱκανὸν θορυβῆσαι· καὶ μάλιστα ὅταν ἐν βιβλίῳ ἢ ταῦτα κείμενα, καὶ μὴ πολλὴ σπουδὴ τοῦ νομοθετοῦντος γίνηται εἰς ἔργον ἄγειν τὰ λεγόμενα· τὸ μέντοι γε λέγειν ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ θεραπευόμενοι, ἀλλ’ ὅτι δαίμονές εἰσιν, ὅτι ὁ ἐσταυρωμένος θεός, ἴσπε πόσῃ ἀνῆψεν ὀργήν, πόσῃ ἂν ἐποίησε δοῦναι δίκην, πόσον ἀνερρίπισε πόλεμον.

ε’. Καὶ γὰρ Πρωταγόρας παρ’ αὐτοῖς, ἐπειδὴ ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὅτι ‘Οὐκ οἶδα θεούς’, οὐ τὴν οἰκουμένην περιῶν καὶ κηρύττων, ἀλλ’ ἐν μιᾷ πόλει, περὶ τῶν ἐσχάτων ἐκινδύνευσε. καὶ Διαγόρας ὁ Μιλήσιος, καὶ Θεόδωρος ὁ λεγόμενος ἄθεος, καίτοι φίλους εἶχον καὶ δύνα-

μιν τὴν ἀπὸ τῶν λόγων καὶ ἐπὶ φιλοσοφία ἐθαυμάζοντο, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων αὐτοὺς ὤνησε· καὶ ὁ μέγας δὲ Σωκράτης καὶ πάντων τῶν παρ' αὐτοῖς φιλοσοφία κρατῶν διὰ τοῦτο τὸ κώνειον ἔπιεν, ἐπειδὴ ἐν τοῖς περὶ θεῶν λόγοις μικρόν τι παρακινεῖν ὑπωπτεύετο. εἰ δὲ ὑπόληψις μόνη καινοτομίας τοσοῦτον κίνδυνον ἤνεγκε φιλοσόφοις ἀνδράσι καὶ σοφοῖς καὶ μυρίας ἀπολελαυκόσι θεραπείας, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἴσχυσαν ἄπερ ἤθελον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ καὶ ζωῆς καὶ πατρίδος ἐξέπεσον, πῶς οὐ θαυμάζεις καὶ ἐκπλήττη, τὸν ἀλιέα ὀρῶν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης τοσαῦτα ἐργασάμενον, καὶ κατορθώσαντα ἄπερ ἐσπούδασε, καὶ περιγεγόμενον καὶ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων ἀπάντων; ἀλλ' οὔτοι, φησὶν, οὐχὶ θεοὺς εἰσήγαγον ξένους, ὥσπερ ἐκεῖνοι. αὐτὸ μὲν οὖν μάλιστα τὸ θαυμαστόν μοι λέγεις, ὅτι διπλῆ ἡ καινοτομία, καὶ τὸ τοὺς ὄντας καθαιρεῖν, καὶ τὸν ἐσταυρωμένον ἀναγγέλλειν. πόθεν γὰρ αὐτοῖς ἐπῆλθε τοιαῦτα κηρύττειν; πόθεν ὑπὲρ τοῦ τέλους αὐτῶν θαυραρεῖν;

Αὐτὰ ποὺ μπόρεσαν νὰ κατορθώσουν τελῶνες καὶ ψαρᾶδες, αὐτὰ φιλόσοφοι ῥήτορες δικτάτορες καὶ γενικῶς ὅλη ἡ οἰκουμένη καὶ μὲ μύριες προσπάθειες δὲν μπόρεσαν οὔτε νὰ τὰ φανταστοῦν.

.....
 καὶ ἔκανε τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους· καὶ ὅλοι παντοῦ φιλοσοφοῦν καὶ δείχνουν κάθε εἶδους ἀνδρία.

4. Ἄλλὰ καὶ σ' αὐτούς, λέει, ὑπῆρξαν πολλοὶ ποὺ περιφρόνησαν τὸ θάνατο. πές μου, ποιοί; ἐκεῖνος ποὺ ἤπια τὸ κώνειο; τέτοιους, ἂν θέλῃς, μπορῶ νὰ σοῦ παρουσιάσω μύριους. καὶ ἂν ἦταν ἐνδεχόμενο νὰ γίνῃ διωγμὸς καὶ νὰ πεθάνουν πίνοντας κώνειο, θ' ἀναδεικνύονταν ὅλοι λαμπρότεροι ἀπὸ κεῖνον.

Ἄλλωστε καὶ ἐκεῖνος ἤπια τὸ κώνειο, χωρὶς νὰ εἶναι κύριος τῆς ἀποφάσεως νὰ τὸ πιῇ ἢ νὰ μὴν τὸ πιῇ. ἤθελε δὲν ἤθελε, ἔπρεπε νὰ τὸ πάθῃ αὐτό, πράγμα ποὺ δὲν εἶναι γνώρισμα ἀνδρίας, ἀλλὰ ἀνάγκης. καὶ οἱ λησται καὶ οἱ φονιάδες ἔπαθαν τὰ πιὸ δυσάρεστα, ὅταν βρέθηκαν κάτω ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τῶν δικαστῶν. ἐνῶ σ' ἐμᾶς (τοὺς Χριστιανούς) συνέβη τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο· οἱ μάρτυρες ὅ,τι ὑπέμειναν τὸ ὑπέμειναν ὄχι χωρὶς τὴ θέλησί τους, ἀλλὰ μὲ τὴ θέλησί τους καὶ ὄντες κύριοι τῆς ἐπιλογῆς νὰ μὴν τὸ πάθουν· καὶ ἔδειξαν μιὰ ἀνδρία σταθερότερη ἀπὸ κάθε διαμάντι. δὲν εἶναι λοιπὸν θαυμαστό, ἂν ἐκεῖνος ἤπια τὸ κώνειο, τόσο χωρὶς νὰ εἶναι κύριος τοῦ νὰ μὴν τὸ πιῇ ὅσο καὶ εὐρισκόμενος στὰ ἔσχατα γηρατεία του. διότι ἔλεγε ὅτι εἶναι ἐβδομήντα ἐτῶν, ὅταν «περιφρόνησε τὴ ζωὴ του, ἂν βέβαια εἶναι καὶ αὐτὸ περιφρόνησι· ἐγὼ δὲν θὰ τὸ ἔλεγα· καὶ μᾶλλον οὔτε κανεὶς ἄλλος θὰ τὸ ἔλεγε. δεῖξε μου λοιπὸν ἕναν ἀπ' αὐτοὺς ποὺ νὰ ὑπέμεινε

μέ καρτερία βασανιστήρια για τὴν εὐσέβειά του, ὅπως ἔχω ἐγὼ νὰ σοῦ δείξω μύριους παντοῦ σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη.

.....
 Τί λέει λοιπὸν αὐτὸς (=ὁ εὐαγγελιστὴς) γι' αὐτούς; ὅτι ὅταν ὁ Χριστὸς συνελήφθη, παρ' ὅλο πὺν εἶχαν γίνε μύρια θαύματα, οἱ μὲν ἄλλοι ἔφυγαν, ἐκεῖνος δὲ πὺν ἔμεινε, ἂν καὶ ἦταν ὁ κορυφαῖος τῶν ἄλλων, τὸν ἀρνήθηκε. αὐτοὶ λοιπὸν, πὺν, ὅσο ζοῦσε ὁ Χριστὸς, δὲν τόλμησαν ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν ἰουδαϊκὴ ἐπιθετικὴ ἐπιθετικότητα, ὅταν ἐκεῖνος πέθανε καὶ θάφτηκε καί, ὅπως ἰσχυρίζεστε, δὲν ἀναστήθηκε, οὔτε τοὺς μίλησε, οὔτε τοὺς ἐνθάρρυνε, ἀπὸ πὺν πῆραν τὸ θάρρος καὶ τὴ δύναμι νὰ παραταχθοῦν ἀπέναντι σ' ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα; πῶς καὶ δὲν εἶπαν μεταξύ τους: 'Τί εἶναι πάλι αὐτό; τὸν ἑαυτὸ του δὲν μπόρεσε νὰ διασώση, καὶ θὰ προστατεύση ἐμᾶς; τὸν ἑαυτὸ του δὲν προστατεύσε, ὅταν ζοῦσε, καὶ θ' ἀπλώση χέρι νὰ προστατεύση ἐμᾶς τώρα πὺν εἶναι πεθαμένος; αὐτὸς ὅταν ζοῦσε δὲν ὑπέταξε οὔτε ἕνα ἔθνος, κι ἐμεῖς θὰ πείσουμε ὅλη τὴν οἰκουμένη λέγοντας τὸ ὄνομά του;' καὶ πῶς θὰ εἶχε κάποια λογικὴ ὄχι μόνο τὸ νὰ τὰ κάνουν αὐτὰ πρᾶξι, ἀλλ' ἔστω καὶ νὰ τὰ σκεφτοῦν; ἀπὸ δῶ εἶναι φανερὸ ὅτι, ἂν δὲν τὸν εἶχαν δῆ ἀνεστημένο κι ἂν δὲν ἔπαιρναν τὴν πιὸ μεγάλη ἀπόδειξι τῆς ἀναστάσεώς του, δὲν θὰ ἔπαιρναν ἕνα τόσο μεγάλο ῥίσκο. ἀκόμη κι ἂν εἶχαν μύριους φίλους, δὲν θὰ τοὺς ἔκαναν ὅλους ἀμέσως ἐχθροὺς των, μόλις θ' ἀποπειρῶνταν νὰ ξεκουνήσουν παλιὰ ἔθιμα καὶ νὰ μεταβάλουν πατροπαράδοτα ὄρια; ἐνῶ στὴν περίπτωσι αὐτὴ τοὺς εἶχαν κάνει ὅλους ἀντιπάλους, καὶ τοὺς δικούς των καὶ τοὺς ξένους. γιατί, ἂν ἦταν στοὺς ἔξω σεβαστοὶ γιὰ ὅλα, δὲν θὰ τοὺς μισοῦσαν ὅλοι, ἐπειδὴ εἰσηγοῦνταν ἕναν καινούργιο τρόπο ζωῆς. ἦταν πιὰ ἀποξενωμένοι ἀπ' ὅλους, καὶ μόνο γι' αὐτὸ ἦταν ἀναμενόμενο νὰ εἶναι σ' ὅλους μισητοὶ καὶ νὰ τοὺς καταφρονοῦν ὅλοι μὲ τὸ παραμικρό. ποιούς (καταφρονητάς των) θέλετε νὰ σᾶς ἀναφέρω; τοὺς Ἰουδαίους; εἶχαν ἐναντίον τους ἀπερίγραπτο μῖσος. τὸ δείχνουν κι ἐκεῖνα πὺν ἔκαναν στὸ διδάσκαλό τους. τοὺς εἰδωλολάτρεις; μὰ κι αὐτοὶ τοὺς ἀποστρέφονταν ὄχι λιγώτερο ἀπὸ κείνους. κι αὐτὰ τὰ ξέρουν πολὺ καλὰ οἱ εἰδωλολάτρεις. ὁ Πλάτων, πὺν θέλησε νὰ καινοτομήση εἰσάγοντας κάποιον τρόπο διακυβερνήσεως, χωρὶς ν' ἀποπειραθῆ νὰ μεταβάλῃ τὴ λατρεία τῶν θεῶν, ἀλλ' ἀπλῶς εἰσάγοντας κάποιες πρακτικὲς ἀντι κάποιων ἄλλων, ὅταν τὸν πέταξαν ἀπὸ τὴ Σικελία, παρὰ λίγο νὰ θανατωθῆ. κι αὐτὸ μὲν δὲν ἔγινε (= δὲν θανατώθηκε), ἀλλ' ἔχασε τὴν ἐλευθερία του. κι ἂν δὲν βρισκόταν ἕνας βάρβαρος ἡμερώτερος ἀπὸ τὸν τύραννο τῆς Σικελίας, τίποτε δὲν θ' ἀπέτρεπε τὸ νὰ παραμείνῃ ὁ φιλόσοφος δοῦλος γιὰ πάντα σὲ ξένη χώρα. ἂν καὶ τὸ νὰ καινοτομήση κανεὶς στὰ διοικητικὰ δὲν φτάνει καὶ δὲν εἶναι ἴσο

μὲ τὸ νὰ καινοτομήσῃ στὴ θρησκεία. οἱ καινοτομίες στὴ θρησκεία εἶναι κυρίως ἐκεῖνο ποὺ ταράζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς βάζει σὲ ἀνησυχία. τὸ νὰ πῆ κανεὶς ‘Ὁ τάδε κι ὁ τάδε νὰ παντρευτοῦν τὴν τάδε’ καὶ ‘Οἱ στρατιῶτες νὰ εἶναι στρατιῶτες μ’ αὐτὸν κι αὐτὸν τὸν τρόπο’ δὲν ἔχουν τὴ δύναμι νὰ βάλουν τὸν κόσμον σὲ μεγάλη ἀνησυχία, ὅταν μάλιστα οἱ θεωρίες αὐτὲς βρίσκονται μόνο γραμμένες σὲ κάποιο βιβλίον, καὶ δὲν ὑπάρχει πολλὴ ἐπιμονὴ τοῦ νομοθέτου νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ λεγόμενα καὶ στὴν πράξι. τὸ νὰ λὲς ὅμως ὅτι αὐτοὶ ποὺ λατρεύονται δὲν εἶναι θεοί, ἀλλὰ δαίμονες, ὅτι ὁ θεὸς εἶναι ὁ σταυρωμένος, ξέρετε πόση ὀργὴ προκάλεσε, πόσο μεγάλη ἐκδίκησι μποροῦσε νὰ προκαλέσῃ, πόσο πόλεμον ἀναρρίπισε.

5. Στὰ κλίματά τους, ὅταν ὁ Πρωταγόρας τόλμησε νὰ πῆ ὅτι ‘Τοὺς θεοὺς δὲν τοὺς ξέρω’, κι αὐτὸ χωρὶς νὰ γυρίσῃ ὅλη τὴν οἰκουμένη κηρύττοντάς το, ἀλλὰ σὲ μία μόνο πόλι, κινδύνευσε τὸν ἔσχατον κίνδυνον. τὰ ἴδια κι ὁ Διαγόρας ὁ Μιλήσιος, κι ὁ Θεόδωρος ὁ λεγόμενος ἄθεος· παρ’ ὅλο ποὺ εἶχαν φίλους ἰσχυροὺς καὶ δύναμι λόγου, καὶ θαυμάζονταν ὡς φιλόσοφοι, ἐν τούτοις τίποτε ἀπ’ αὐτὰ δὲν τοὺς ὠφέλησε. κι ὁ «μέγας» Σωκράτης, ὁ ὁποῖος στὰ περιβάλλοντά τους εἶναι ὁ «κυρίαρχος φιλόσοφος», γι’ αὐτὸ ἤπιε κώνειον, ἐπειδὴ μπῆκε σὲ ὑποψία ὅτι ἐμφανίζει κάποια ἀμφισβήτησι τῶν θεῶν στὰ λεγόμενά του γι’ αὐτούς, κι ἂν μόνο ἡ ὑποψία γιὰ καινοτομία δημιούργησε τόσο κίνδυνον σὲ «φιλοσόφους» καὶ «σοφοὺς», οἱ ὁποῖοι ἀπολάμβαναν ἀπέραντη λατρεία, κι ὄχι μόνο δὲν μπόρεσαν νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὸ ποὺ ἤθελαν, ἀλλὰ κι οἱ ἴδιοι ἔχασαν τὴ ζωὴ τους (μὲ θανατικὴ καταδίκη) καὶ τὴν πατρίδα τους (μὲ ἔξορία), πῶς δὲν ἀπορεῖς καὶ δὲν μένεις κατάπληκτος, ὅταν βλέπῃς τὸν ψαρᾶ νὰ πραγματοποιῆ τόσα καὶ τόσα σ’ ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη, νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτὰ ποὺ ἔβαλε στὸ πρόγραμμά του, νὰ νικήσῃ καὶ τοὺς βαρβάρους καὶ τοὺς Ἑλληνας ὅλους; «Ναί, ἀλλ’ αὐτοί», λέει, «δὲν εἰσήγαγαν ξένους θεοὺς ὅπως ἐκεῖνοι». μὰ αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ λὲς εἶναι γιὰ μένα τὸ θαυμαστό, ὅτι ἡ καινοτομία ἐδῶ εἶναι διπλῆ· καὶ νὰ ξηλώσῃς ἐκεῖνους ποὺ ἦταν οἱ παραδεκτοὶ θεοί, καὶ νὰ κηρύξῃς θεὸ τὸν σταυρωμένο. ἀπὸ ποῦ λοιπὸν τοὺς ἤρθε τόση τόλμη καὶ δύναμι νὰ κηρύξουν τέτοια πράγματα; ἀπὸ ποῦ τοὺς ἤρθε τόση πεποίθησι γιὰ τὸ καλὸ τέλος αὐτῆς τῆς ἐπιχειρήσεως;

Δὲν θὰ πῶ πολλὰ γιὰ τὸν μεγάλο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομον. αὐτὸς κι ὁ μέγας Ἀθανάσιος εἶναι οἱ δυὸ μεγαλείτεροι ἄντρες τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας. εἶναι δὲ οἱ δυὸ τους καὶ παρὰ καιρὸν μάρτυρες· ὁ Ἀθανάσιος πέρασε τὰ περισσότερα χρόνια τῆς μακρᾶς ἐπισκοπείας του στὴν ἔξορία κι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος πέθανε μαρτυρικῶς

στήν ἔξορία δολοφονημένος ἀπὸ τὸν Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, τὸν δολοφόνο καὶ τῆς Ὑπατίας, καὶ ἀδίστακτο καββαλιστὴ στήν ἐρμηνεία τῆς Βίβλου, τὸν οὐσιαστικὸ ἰδρυτὴ τοῦ μονοφυσιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ φαίνεται ἰδρυμένος ἀπὸ τὸν ἀνεψιό του καὶ διάδοχό του Διόσκορο, ἀλλ' ὁ Κύριλλος κύρυξε πρῶτος τὴν κακόδοξη μαροῦφα *Μία φύσις τοῦ Λόγου σαρκαωμένη*, δολοφόνησε τὸν χρυσόστομο Ἰωάννη, γιὰ νὰ πάρη τὴ θέσι του· πὺ καὶ δὲν κατώρθωσε νὰ τὴν πάρη, καὶ μέχρι τὸ θάνατό του ἐπέμενε νὰ μὴν ξαναγραφῆ ὁ Χρυσόστομος στὰ δίπτυχα τῆς ἐκκλησίας. ἀμετανόητος δολοφόνος.

28

Ἰσίδωρος Πηλουσιώτης

Ὁ Πηλουσιώτης μοναχὸς Ἰσίδωρος, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀντίθετος μὲ τὸν ἐπίσκοπο Ἀλεξανδρείας Κύριλλο γιὰ τὸ ἐν τέλει θανάσιμο καὶ μέχρι τέλους τοῦ ἀκατάσχετο μῖσος ἐκείνου ἐναντίον τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἄφησε 2.012 Ἐπιστολές, οἱ ὁποῖες ταξινομοῦνται σὲ πέντε βιβλία ἀνὰ 500 300 413 230 569 καὶ στὶς ὁποῖες ἀναφέρει 7 φορὲς τὸ Σωκράτη καὶ 15 τὸν Πλάτωνα, κατὰ συμψηφισμὸν δὲ 18, σὲ ἰσάριθμες Ἐπιστολές (1,11· 2,42· 146· 203· 279· 3,66· 154· 4,28· 55· 76· 91· 125· 205· 5,73· 164· 186· 202· 497). τὶς Ἐπιστολές αὐτὲς τὶς ἀπευθύνει σὲ 4 *σχολαστικούς*, 4 *σοφιστάς*, 2 *γραμματικούς*, 2 *πρεσβυτέρους*, καὶ ἀπὸ 1 σὲ *διάκονον*, *στρατιώτην*, *τριβούνον* (=χιλίαρχον), *παῖδας τοῦ Δομετίου*, *παῖδας Ἑλλήνων* (=εἰδωλολατρῶν), καὶ σὲ κάποιον *Ὀλυμπιόδωρον* χωρὶς ἀναφορὰ ἐπαγγέλματος. οἱ *σχολαστικοὶ σοφισταὶ* καὶ *γραμματικοὶ* ἦταν διαφόρων βαθμῶν καὶ ἐξειδικεύσεων φιλόλογοι. δηλαδὴ ἀπὸ τὶς 18 τὶς 10 τὶς ἀπευθύνει σὲ φιλόλογους. εἶναι θαυμαστὴς τῶν δυὸ ἀρσενικοιτῶν φιλοσόφων καὶ γιὰ τὸ ...ἦθος των, παρ' ὅλο πὺ γνωρίζει τὴ φαυλότητα καὶ διαστροφή τους.

1. Ἐπιστολὴ 1,11 Ὡφελίῳ γραμματικῷ PG 78,185c

Εἰ Σωκράτης ὁ τῶν ἀπτικῶν δογμάτων νομοθέτης καὶ τυπτηθεὶς οὐκ ἠμύνατο, αὐτὸς τί ἀλύεις μόνον ὑβρισθεὶς, ὡς γέγραφας; εἰ γὰρ φιλοσοφήσεις, αὐτὸς μὲν τὴν Σωκράτους δόξαν ἀποίση, εἰ καὶ ἦτον Σωκράτους πεπαρῶνησαι.

Ἄν ὁ Σωκράτης, ὁ νομοθέτης τῶν ἀπτικῶν δογμάτων, δὲν ἀμύνθηκε, οὔτε ὅταν τὸν χτύπησαν, ἐσὺ τί θυμώνεις, ἐπειδὴ μόνον ἐξυβρίστηκες, ὅπως γράφεις; ἂν τὸ φιλοσοφήσης, ἐσὺ θὰ κερδήσης τὴ δόξα τοῦ Σωκράτους, παρ' ὅλο πὺ στραπατσαρίστηκες λιγώτερο ἀπὸ τὸ Σωκράτη.

2. Ἐπιστολή 2,42 Ὡφελίῳ γραμματικῶ PG 78,484cd

Γοργίας δὲ ὁ Λεοντῖνος πρῶτος τὴν νόσον ταύτην εἰς τοὺς πολιτικούς λόγους εἰσήγαγε, τὸ ὑψηλὸν καὶ τυπικὸν ἀσπασάμενος καὶ τῇ σαφηνείᾳ λυμηνάμενος. «Ἦψατο δέ, φησὶν, ἡ νόσος αὕτη καὶ τοῦ θαυμαστοῦ Πλάτωνος». εἰ τοίνυν χρῆ (χρῆ δέ) ἐν τούτῳ Πλουτάρχῳ πείθεσθαι, πλεονεκτεῖ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὁ ἀοίδιμος Ἰωάννης, καὶ κατὰ τὴν φωνὴν ἀπτικίσας καὶ σαφηνεία, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις ἕτερος, χρησάμενος.

Κι ὁ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος πρῶτος εἰσήγαγε τὴν ἀρρώστια αὐτὴ στοὺς πολιτικούς λόγους, υἰοθετώντας τὸ ἄψογο καὶ ὑπήγορο ὕφος, σαμποτάροντας ὅμως τὴ σαφήνεια. «Ἡ ἀρρώστια αὐτῇ, λέει, χτύπησε καὶ τὸ θαυμαστὸ Πλάτων». ἂν εἶναι ἀνάγκη –πὺ εἶναι– στὸ ζήτημα αὐτὸ ν' ἀκολουθήσουμε τὸν Πλούταρχο, ὁ ἀοίδιμος Ἰωάννης (ὁ Χρυσόστομος) ξεπερνάει σ' αὐτὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, διότι καὶ στὴ διατύπωσι υἰοθέτησε τὸ ἀπτικὸ στὺλ καὶ στὴ σαφήνεια ὑπῆρξε ἐπιτυχημένος περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον πὺ ξέρω.

3. Ἐπιστολή 2,146 Κασσίῳ σχολαστικῶ PG 78,593b

Ὅρᾳς ὅτι ἐστὶ τὰ δέοντα γενέσθαι ἄνευ χρημάτων. εἰ δὲ καὶ ἔκτου, ψηφιεῖται· ἐπιφέρω γὰρ λοιπὸν τὸν κολοφῶνα· καὶ Πλάτων, ὃν οὐδὲ παραγράψασθαι δύνασθε, οὕτω μέγαν τινὰ αὐτὸν ἠγεῖσθε καὶ θαυμαστόν, ἀπαγορεύων τὸ χρυσὸν καὶ ἄργυρον κεκτηῖσθαι.

Βλέπεις ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ γίνουν αὐτὰ πὺ πρέπει νὰ γίνουν χωρὶς χρήματα. ἂν δὲ ἀναφέρω καὶ ἕκτο παράδειγμα, καὶ αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει τὰ ἴδια. προσθέτω λοιπὸν στὴν ἀναφορὰ μου καὶ τὴν κορυφή· καὶ ὁ Πλάτων, τὸν ὁποῖο δὲν μπορεῖτε νὰ τὸν παραβλέψετε, ἀφοῦ τὸν θεωρεῖτε τόσο μέγαν καὶ θαυμαστό, ἀπαγορεύει τὸ νὰ ἔχη κανεὶς στὴν κατοχὴ του χρυσὸ καὶ ἄργυρο.

Ὁ Πλάτων στὴν Πολιτεία του ἀπαγορεύει τὸ νὰ ἔχη κανεὶς χρυσὸ ἄργυρο γυναῖκα παιδιά· ὅλ' αὐτὰ κατὰ τὴ γνώμη του πρέπει νὰ εἶναι κοινά. κι ὁ Ἰσίδωρος αὐτῇ τῇ βρόμικῃ καὶ μαρξιστικῇ-κομμουνιστικῇ παραφροσύνῃ, πὺ βλέπει μόνο τὴ μισή, τὴ θεωρεῖ ταυτόσημη μὲ τὴ χριστιανικὴ ἀρετὴ τῆς ἀφιλαργυρίας· λὲς καὶ δὲν εἶχε ἀπὸ τὴ Βίβλο ἀφθονα αὐθεντικὰ κι ἀνυπόκριτα παραδείγματα αὐτῆς τῆς ἀρετῆς. τοῦ χρειάζόταν ὡς παράδειγμα καὶ διδάσκαλος ὁ ἀνισόρροπος κι ἀκάθαρτος Πλάτων, ...ὁ κολοφῶν τῆς ἀρετῆς!

4. Ἐπιστολή 2,203 Ἡσαΐᾳ στρατιώτῃ PG 78,645cd

Συγγνώμη οὔτε ἔχεις οὔτε ἔξεις, εἰ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένοις. εἰ δὲ

μεταβάλοις καὶ τῆς μανίας καὶ τῆς λύττης ἀποπαύσοιο, ἀπολαύσειας ταύτης. τὸ γὰρ ἀκριβὲς ἢ θεία ἀγαθότης νικήσει. εἰ δ' οὐκ οἶει κρίσιν εἶναι, ἄκουε Πλάτωνος λέγοντος· «Εἰ μὲν γὰρ ὁ θάνατος τοῦ παντός ἀπαλλαγὴ, ἔρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι, τοῦ τε σώματος ἅμα ἀπηλλάχθαι καὶ τῆς αὐτῶν κακίας μετὰ τῆς ψυχῆς. νῦν δ' ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὕσα, οὐδεμία ἂν αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ εἴη κακῶν...

Συγχώρησι οὔτε ἔχεις οὔτε θὰ ἔχῃς, ἂν ἐπιμείνης στὰ ἴδια. ἂν ὅμως μετανοήσης καὶ σταματήσης τὴ μανία σου καὶ τὴ λύσσα σου, θὰ βρῆς συγχώρησι· γιὰ τὴν ἀκριβεία θὰ νικήσῃ ἢ ἀγαθότης τοῦ θεοῦ. ἂν ὅμως νομίζῃς ὅτι δὲν ὑπάρχει (μέλλουσα) κρίσι, τότε ἄκου τὸν Πλάτωνα ποὺ λέει· «Ἄν ὁ θάνατος ἦταν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ κάθε τιμωρία, τότε θὰ ἦταν κελεπούρι γιὰ τοὺς κακοὺς τὸ νὰ πεθάνουν, ἀφοῦ ἔτσι θ' ἀπαλλαγοῦν κι ἀπὸ τὸ σῶμα τους κι ἀπὸ τὴν κακία τους, μένοντας μόνο μὲ τὴν (ἐλεύθερη) ψυχὴ. ἐπειδὴ ὅμως ἡ ψυχὴ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀθάνατη, δὲν ἔχει καμμιά ἄλλη διαφυγὴ ἀπὸ τὰ κακά...».

Πηγὴ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς καὶ δογματικῆς ὁ ψυχανώματος καὶ βρόμικος Πλάτων γιὰ τὸν Ἰσίδωρο.

5. Ἐπιστολὴ 2,279 Σερήνω τριβούνω PG 78,709c-712a

Ἡ Δίκη, ὧ σοφέ, ἢ πάντων ἐκεῖσε δίκας εἰσπραξομένη, κἀνταῦθα πολλάκις κλέπτει τὰς τῶν κλέπτειν αὐτὴν πειρωμένων φρένας καὶ τοὺς μηχανωμένους αὐτὴν ἐκκλίνειν, δι' ὧν πράττουσιν, εἰς τὰς οἰκίας ἄρκυς ἐμπίπτειν καταναγκάζει· τοσοῦτόν ἐστι καὶ σοφὴ καὶ δυνατὴ καὶ ἀπαραλόγιστος. τὸ γὰρ εἰρημένον τῷ Πλάτωνι ἐκ προσώπου Σωκράτους· Ἐκεῖσε ἐλθόντες τὸ σαφὲς εἰσόμεθα' οὐ περὶ τῆς κρίσεως εἴρηται ὡς ἀμφιβαλλομένης αὐτῷ· ἄπαγε! πέπηγε γὰρ παρ' αὐτῷ μάλιστα τοῦτο τὸ δόγμα· ἀλλὰ περὶ τοῦ ὀρθῶς πεφιλοσοφημένου τὸν Σωκράτη. μνημονεύσας γὰρ τινῶν ἄρκως ἴσως πεφιλοσοφηκότων, ἵνα μὴ δόξη ἑαυτῷ μαρτυρῶν φορτικὸς εἶναι, ἔφη· «Ὡν δὴ καὶ γὰρ, κατὰ γε τὸ δυνατόν, οὐδὲν ἀπέλιπον ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ προουθυμήθην γενέσθαι. εἰ δ' ὀρθῶς προουθυμήθην καὶ τι ἠνύσαμεν, ἐκεῖσε ἐλθόντες τὸ σαφὲς εἰσόμεθα». εἰκότα που λέγων τῷ Παύλῳ φήσαντι· *Οὐδὲν ἑμαυτῷ σύννοια, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ὁ δὲ ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν* (Α' Κο 6,4).

Ἡ Δίκη, ὧ σοφέ, ἢ ὅποια ἐκεῖ θὰ ἐπιβάλλῃ τὶς τιμωρίες γιὰ ὅλα τ' ἀδικήματα, πολλὰ φορὲς κι ἐδῶ παίρνει τὰ μυαλὰ ἐκείνων ποὺ ἀποπειρῶνται νὰ τὴ διαφύγουν καὶ μηχανεύονται τὸ πῶς θὰ γλυτώσουν ἀπ' αὐτὴ, καὶ μ' αὐτὰ τὰ ἴδια ποὺ διαπράττουν τοὺς ἐξαναγκάζει νὰ πέφτουν στὶς παγίδες ποὺ στήνουν οἱ ἴδιοι· τόσο σοφὴ καὶ δυνατὴ κι

ἀξεγέλαστη εἶναι. γιατί ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Πλάτων μέ τὸ στόμα τοῦ Σωκράτους, ὅτι «Ὅταν θά πάμε ἐκεῖ, θά μάθουμε τήν ἀκρίβεια», δέν τὸ εἶπε, ἐπειδή ἀμφέβαλλε γιά τή (μέλλουσα) κρίσι· κάθε ἄλλο! ἀντίθετα τὸ δόγμα αὐτὸ φαίνεται νά εἶναι μέσα του καλά ῥιζωμένο· τὸ εἶπε ἔτσι γιά νά δείξη τήν ὀρθή μέθοδο, μέ τήν ὁποία φιλοσοφοῦσε ὁ Σωκράτης. ἀφοῦ δηλαδή μνημόνευσε πρῶτα κάποιους πού εἶχαν φιλοσοφήσει πρὶν ἀπ' αὐτὸν ἐκτρεπόμενοι σέ ἀκρότητες, γιά νά μὴ δώση κι ὁ ἴδιος τήν ἐντύπωσι ὅτι εἶναι καταπιεστικός, εἶπε· «Καὶ ἐγὼ στή ζωή μου φρόντισα ὅσο μποροῦσα νά μὴν παραλείψω τίποτε ἀπ' αὐτά, ἀλλά μέ κάθε τρόπο ἔδειξα τήν πρόθεσί μου νά τὰ τηρήσω. κι ἂν τήν πρόθεσί μου τήν ἔδειξα μέ σωστό τρόπο κι ἂν κατώρθωσα κάτι, ὅταν θά πάμε ἐκεῖ, θά μάθουμε τήν ἀκρίβεια». λέει περίπου τὰ ἴδια μέ τὸν Παῦλο, ὅταν κι ἐκεῖνος λέη· «Δὲν βλέπω στή συνείδησί μου τίποτε πού νά μ' ἐνοχλῆ· ἀλλά δὲν ἔχω δικαιωθῆ κιόλας μ' αὐτό· κι ἐκεῖνος πού μέ ἐλέγχει εἶναι ὁ Κύριος».

Πολύ εὐλαβική καὶ στοργική φροντίδα τοῦ Ἰσιδώρου γιά τήν «ὑπέροχη» διδασκαλία τοῦ κολομπαρᾶ Σωκράτους καὶ τοῦ κιναίδου του Πλάτωνος, τήν ὁποία «δυστυχῶς κάποιοι παρανοοῦν». καθόλου ὀλιγόπιστος ὁ κολομπαρᾶς· πίστευε στή μεταθανάτια ζωή καὶ δικαιοσύνη ...ὅσο κι ὁ ἀπόστολος Παῦλος! καὶ δίδασκε γι' αὐτή ...ὅ,τι κι ὁ Παῦλος! σά νά λέμε δὲν ἦταν κι ἀπαραίτητη ἡ Καινὴ Διαθήκη! μὰ τὰ εἶπαν ὅλα πιὸ μπροστά ὁ Σωκράτης κι ὁ Πλάτων! φυσικά οἱ «ὑπέροχοι» Σωκράτης κι ὁ Πλάτων δὲν ἐννοοῦν τίποτε ἀπ' αὐτὰ πού φαντάζεται ὁ Ἰσιδωρος, παρανοώντας αὐτὸς τὸν Πλάτωνα, γιά νά μὴν τὸν ἀφήσῃ νά ξεπέσῃ ἀπὸ τὸ ...ῦψος του, πιστεύοντας συνάμα ὅτι ἔτσι κατοχυρώνει καὶ τὸ Χριστιανισμό καλλίτερα ἀπὸ τήν «ἀνεπαρκῆ» Καινὴ Διαθήκη. βλακεία ἢ ὀλιγοπιστία; νομίζω, καὶ τὰ δυὸ σὲ κρᾶμα, ὁπότε γίνονται ἀπιστία καὶ παραφροσύνη. μὰ πῶς ἀλλιῶς θά μάθαιναν οἱ παραλήπτες τῶν ἐπιστολῶν του ὅτι κι ὁ ξιππασμένος ἐλάχιστος μοναχὸς Ἰσιδωρος εἶναι μορφωμένος καὶ κάτοχος φιλοσοφικῆς παιδείας;

Καὶ δὲν λέει Ὁ θεὸς ἢ Ὁ Κύριος, ἀλλ' ἡ προσωποποιημένη καὶ σ' ἐπίπεδο ἀνωτάτης θεᾶς καὶ κριτοῦ τῆς μελλούσης ζωῆς ἀνεβασμένη *Δίκη*, ἢ *θεὰ Δίκη* πού ἀποδίδει μετὰ θάνατον καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὅπως ἀναφέρεται «ἡ Δίκη» καὶ στίς Πράξεις (83,5), ἀλλ' ἐκεῖ βέβαια εἰρωνικά.

6. Ἐπιστολὴ 3,66 Νείλω διακόνω PG 78,776ab

Μὴ καταμάνθανε κάλλος ἀλλότριον (Σιραχίδης 20,8). οὐκ εἶπε *Μὴ ἴδης* (συμβαίνει γὰρ ἀπὸ ταῦτομάτου γίνεσθαι τοῦτο), ἀλλὰ *Μὴ καταμάνθανε*, τήν ἐκ μελέτης κατανόησιν, τήν περιεργον ὄψιν, τήν

μετ' ἐπιθυμίας θεωρίαν ἀναιρῶν. *Φιλία γάρ, φησίν, ἐκ τούτου ὡς πῦρ ἀνακαίεται* (Σιραχίδης 20,9). τοῦτ' ἔστιν, ἔρως αἰσχροῦ ἐκ τούτου τίκεται. καὶ τοῖς ἔξωθεν δὲ ἀνθρώποις, μὴ πάνυ ταύτης τῆς ἀκριβείας πεφροντικοῖσι, τοῦτο καὶ εἰκὸς καὶ ἀληθὲς ἔδοξεν εἶναι. καὶ Σωκράτης δέ, λέξω γὰρ καὶ τὰ ἐκείνων, ἐπειδὴ πρὸς σωφροσύνην ἀλείφει, ἰδὼν τινα φιλήσαντα νέον εὐμορφον, «Οὗτος, ἔφη, ῥαδίως ἂν καὶ εἰς μαχαίρας κυβιστήσειεν καὶ εἰς πῦρ ἀλοίη» ὁ τοσαύτην δηλονότι τολμήσας ἐν ἑαυτῷ ἀνάψαι διὰ τοῦ φιλήματος τὴν πυράν. Διογένης δ' ἰδὼν μειράκιον ἀσελγέστερον ἢ κατ' ἄνδρα κεκοσμημένον, ἔφη· «Εἰ μὲν πρὸς ἄνδρας, ἀτυχεῖς· εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας, ἀδικεῖς». θηρῶσι γὰρ διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ οἱ μὲν ἄνδρες τὰς γυναῖκας, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ οἱ ἀνδρόγυνοι τοὺς ἄνδρας. Ἄγησίλαος δὲ παῖδα εὐμορφον, οὗ ἦρα, βουλόμενον αὐτὸν φιλήσαι διεκώλυεν.

«Μὴν τρῶς μὲ τὰ μάτια σου τὸ ξένο κάλλος» (Σιραχίδης 20,8). δὲν εἶπε 'Μὴ δῆς' (γιατὶ αὐτὸ συμβαίνει καὶ τυχαία), ἀλλὰ 'Μὴν τρῶς μὲ τὰ μάτια σου', καταπολεμώντας τὴν κατόπτεισι μὲ μελέτη, τὸ γεμάτο περιέργεια βλέμμα, τὴ θέασι τὴ γεμάτη ἐπιθυμία. διότι, λέει, «Ἄπ' αὐτὸ ἀναφλέγεται ἔρωτας σὰ φωτιά» (Σιραχίδης 20,9) δηλαδή ἀπ' αὐτὸ γεννιέται ἔρωτας αἰσχροῦ. οἱ ἔξω (ἀπὸ τὸ Χριστιανισμὸ) ἀνθρώποι, ποὺ δὲν φρόντιζαν καὶ μὲ πολλὴ ἀκριβεία τὸ πρᾶγμα αὐτό, εἶχαν ὅμως τὴ γνώμη ὅτι τὸ λεγόμενον εἶναι ἀληθινὸ καὶ πολὺ εὐλογο. καὶ ὁ Σωκράτης, γὰρ νὰ ἐπεκταθῶ καὶ στὰ ἐκείνων, καθὼς γύμναζε τοὺς μαθητὰς του στὴ σωφροσύνη, ὅταν εἶδε κάποιον νὰ φιλήσῃ ἕναν ὁμορφο νέο, εἶπε· «Αὐτὸς εὐκόλα θὰ κάνῃ κατακέφαλη ἀκροβασία πάνω ἀπὸ ὄρθια στημένα μαχαίρια, κι εὐκόλα θὰ πηδήξῃ στὴ φωτιά» ἐννοοῦσε τὸν τολμηρὸ ποὺ μὲ τὸ φίλημα ἔβαλε φωτιά στὸν ἑαυτό του. καὶ ὁ Διογένης, ὅταν εἶδε ἕνα νεαρὸ νὰ φορᾷ κοσμήματα πολὺ πρόστυχα γιὰ ἄντρα, τοῦ εἶπε· «Ἄν αὐτὸ τὸ κάνῃς (ὡς γυναικωτὸς) γιὰ τοὺς ἄντρες, δὲν πετυχαίνεις τὸ στόχο σου, κι ἂν τὸ κάνῃς (ὡς γυναικῶς) γιὰ τὶς γυναῖκες, τὶς ἀδικεῖς». διότι μὲ τὸν καλλωπισμὸ ψαρεύουν οἱ ἄντρες τὶς γυναῖκες, καὶ οἱ γυναῖκες καὶ οἱ γυναικωτοὶ τοὺς ἄντρες. ὁ δὲ Ἄγησίλαος ἐμπόδιζε νὰ τὸν φιλήσῃ ἕνα ἀγόρι μὲ τὸ ὁποῖο ἦταν ἐρωτευμένος.

7. Ἐπιστολὴ 3,154 Ἀρποκρᾶ σοφιστῆ PG 78,849a

Δι' ἦν γὰρ αἰτίαν Σωκράτης μὲν κωνεῖω κατακριθεὶς οὐκ ἐνόμισεν ἀδικεῖσθαι; Πλάτων δ' ἀπεμποληθεὶς οὐκ ἠγεῖτο ἐκπεπρωκέναι τῆς ἐλευθερίας; Διογένης δὲ ἐν ῥακίοις ζῶν τοῦ Περσῶν βασιλέως ἠγεῖτο ἑαυτὸν πλουσιώτερον;

Μὰ γιὰ ποιά αἰτία ὁ Σωκράτης, ὅταν καταδικάστηκε νὰ πιῇ κώ-

ναιο, δὲν νόμισε ὅτι ἀδικεῖται; γιατί ὁ Πλάτων, ὅταν πουλήθηκε γιὰ δοῦλος, δὲν νόμισε ὅτι ἔχασε τὴν ἐλευθερία του; γιατί κι ὁ Διογένης, παρ' ὅλο πὸν ζοῦσε φορώντας κουρέλια, θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του πλουσιώτερο ἀπὸ τὸ βασιλέα τῶν Περσῶν;

8. Ἐπιστολὴ 4,28 Ἀσκληπιῶ σοφιστῆ PG 78,1081a

Ἄπὸ τούτων μανθανέτωσαν τῆς ἀληθείας τὴν ἰσχύν. πῶς γὰρ ἔπεισεν ἡ ἀγροικιζομένη τὴν εὐγλωττίαν; εἰπάτωσαν οἱ σοφοὶ πῶς ἡ βαρβαρίζουσα κατὰ κράτος καὶ σολοικίζουσα νενίκηκε τὴν ἀπτικίζουσαν πλάνην; πῶς Πλάτων μὲν, τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων ὁ κορυφαῖος, οὐδενὸς περιεγένετο τυράννου, αὕτη δὲ γῆν τε καὶ θάλατταν ἐπηγάγετο;

Ἄπ' αὐτὰ νὰ μάθουν τὴ δύναμι τῆς ἀληθείας. πῶς ἡ ἀγροϊκος ὁμιλία ἔπεισε τὴν εὐγλωττία; ἄς μᾶς ποῦν οἱ σοφοὶ πῶς ἡ (Χριστιανικὴ πίστι) μὲ τις γραμματικὲς καὶ συντακτικὲς ἀδεξιότητες στὸ λόγο τῆς νίκησε τὴν πλάνη μὲ τὴν κομπή ἀπτικίζουσα ἔκφρασί της; πῶς ὁ Πλάτων, ὁ κορυφαῖος τῶν φιλοσόφων, δὲν μπόρεσε νὰ ὑποτάξῃ κανέναν τύραννο, ἐνῶ αὐτὴ (ἡ Χριστιανικὴ πίστι) ὑπέταξε τις ἡπείρους καὶ τοὺς ὠκεανούς;

9. Ἐπιστολὴ 4,55 Ἄρποκρᾶ σοφιστῆ PG 78,1105abc

Οἱ δὲ ὀμηρίζοντες τοὺς πλατωνίζοντας διέσυρον· οἱ δὲ πλατωνίζοντες τοὺς ὀμηρίζοντας ἀσεβείας ἐγράφοντο· καὶ οἱ μὲν ἀριστοτελικοὶ πρὸς τοὺς πλατωνίζοντας ἐπαπεδύσαντο· οἱ δὲ στοϊκοὶ πρὸς τοὺς ἀριστοτελικούς ἐφρουάξαντο. ἐπικουρείων δὲ τῶν τῆ κακία ἐπικουρῆσαι τολμησάντων καὶ μεμνησθαι ἀτοπώτατον.

Οἱ φιλοσοφίας ὄνόματι βρενθυόμενοι οὐκ ὄκνησαν διαπρύσιον καθ' ἑαυτῶν κινήσαι πόλεμον. σχολῆ γ' ἂν τοῖς ῥήτορσι καὶ τοῖς ποιηταῖς ἐμέλησεν εἰρήνης, οἱ γε καὶ πρὸς τοὺς ἐγκράτειαν καὶ δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην ἐγκρίνοντας σωκρατικούς διεφέροντο, οὗς Πλάτων ἐκκωμωδῆσας ἐν διαλόγοις, ἀνεκωμωδῆθη παρὰ τῶν κυνικῶν, ὧν εἷς ἦν καὶ Λουκιανὸς ὁ τοὺς διαλόγους κατὰ πάντων ὁμοῦ σχεδὸν τῶν τε εἰρημένων τῶν τε παραλελειμμένων συντάξας. «ὄν οἱ μὲν πλατωνικοὶ διὰ τὸ τοὺς παρὰ τῶν ποιητῶν ἀναπλασθέντας θεοὺς τεθεατρικῆναι ἀπεδέξαντο, οἱ δὲ τῶν ποιητῶν τρόφιμοι δύσφημον ἀπεκάλεσαν· δεινῶς γὰρ τοὺς παρ' αὐτῶν ἐκθιαζομένους θεοὺς ἐξεκωμώδησεν.

Οἱ ὀμηρίζοντες διέσυραν τοὺς πλατωνίζοντας, κι οἱ πλατωνίζοντες κατηγοροῦσαν ὡς ἀσεβεῖς τοὺς ὀμηρίζοντες. οἱ ἀριστοτελικοὶ ὠρμησαν ἐναντίον τῶν πλατωνιζόντων, οἱ στοϊκοὶ φρούαξαν ἐναντίον

των ἀριστοτελικῶν. τοὺς ἐπικουρείους, ποὺ τόλμησαν νὰ προσφέρουν ἐπικουρικὴ ἐνίσχυσι στὴν κακοήθεια, καὶ μόνο νὰ τοὺς μνημονεύσῃ κανεὶς εἶναι τὸ χειρότερο ἀτόπημα.

Αὐτοὶ ποὺ βρυχώνται προβαλλόμενοι ὡς «φιλόσοφοι» δὲν δίστασαν νὰ κηρύξουν μεταξύ τους ἄγριο ἐμφύλιο πόλεμο. κι ἔτσι οἱ ῥήτορες κι οἱ ποιηταὶ πῆραν μιὰ ἀνάσα εἰρήνης· διότι ἐμφάνιζαν ἐπιθετικότητα ἐναντίον τῶν σωκρατικῶν ποὺ ἐγκρίνουν τὴν ἐγκράτεια τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴ σωφροσύνη. κι ὅταν ὁ Πλάτων στοὺς διαλόγους του διακωμῶδησε τοὺς ῥήτορες καὶ τοὺς ποιητάς, διακωμῶδησαν κι αὐτὸν οἱ κυνικοὶ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν κι ὁ Λουκιανὸς ποὺ συνέταξε τοὺς διαλόγους του ἐναντίον ὅλων σχεδὸν τῶν ἄλλων, ὅσους ἀνέφερα κι ὅσους παρέλειψα. αὐτὸν τὸ Λουκιανὸ οἱ μὲν πλατωνικοὶ τὸν παραδέχτηκαν, ἐπειδὴ ἐξευτέλισε θεατρinizοντας τοὺς θεοὺς ποὺ ἔπλασαν οἱ ποιηταί, οἱ δὲ τρόφιμοι τῶν ποιητῶν τὸν ἀποκάλεσαν βρομολογᾶ, ἐπειδὴ διακωμῶδησε πολὺ φοβερὰ τοὺς θεοὺς ποὺ ἐκθειάζουν.

Ὁ βήχας κι ὁ ἔρωτας δὲν κρύβονται. ὁ Ἰσίδωρος δὲν μπορεῖ νὰ κρύψῃ ὅτι εἶναι πλατωνικός. ἐνῶ τυπικὰ φαίνεται ὅτι, καθὼς τὸν πιάνει ὁ χριστιανικὸς πατριωτισμὸς του, ἐνημερώνει τοὺς Χριστιανοὺς γιὰ τοὺς φιλοσόφους καὶ λοιποὺς θύραθεν ὅτι τρώγονταν μεταξύ τους· ἂν παρατηρήσῃ κανεὶς προσεκτικὰ, τοὺς ἀποδοκιμάζει ὅλους, καὶ κυρίως τοὺς σχεδὸν ἀθέους στοϊκοὺς, τοὺς πολυθειστὰς ποιητάς, καὶ κυριώτατα τοὺς ἐπικουρείους, ποὺ εἶπαν τὰ «βρομόσκυλα» – ἄκουσον ἄκουσον!– ὅτι τὸ ὕψιστο ἀγαθὸ εἶναι ἡ ἡδονή, κάτι ποὺ ἕνας μοναχὸς κι ἀσκητὴς σὰν αὐτόν, νὰ ποῦμε, εἶναι ἀδύνατο νὰ τοὺς τὸ συγχωρήσῃ αὐτό. ποτὲ δὲν ἀποδοκιμάζει τοὺς πλατωνικοὺς, ποὺ οἱ καημένοι μόνο στόχος τῶν ἄλλων τῶν κακῶν γίνονται, ἐπειδὴ ἀκριβῶς αὐτοί, κι ὁ κολομπαρᾶς Σωκράτης δηλαδὴ κι ὁ κίμαιδός του Πλάτων, «ἐγκρίνουν τὴν ἐγκράτεια τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴ σωφροσύνη», καὶ ἄρα δηλαδὴ ἕνας μοναχὸς πρέπει νὰ εἶναι πλατωνικός· λὲς καὶ πρέπει κάτι ἀπ' ὅλ' αὐτὰ νὰ διαλέξῃ νὰ εἶναι, κάποιου ὁπαδὸς πρέπει νὰ εἶναι, κι ὄχι ἀνέντακτος. ἔτσι τοῦ ξεφεύγει ποιὸς εἶναι ὁ ἔρωτάς του καὶ σχεδὸν δὲν θυμᾶται ὅτι εἶναι Χριστιανός.

10. Ἐπιστολὴ 4,76 Ἡρωὶν πρεσβυτέρῳ PG 78,1136cd

Πόσοι γὰρ πυθαγόρειοι, τύφου καὶ ὑπεροψίας πεφηνότες διδάσκαλοι, φοιτηταὶ γεγόνασι τοῦ λόγου! πόσοι δὲ πλατωνικοὶ, τὴν ὀφρῦν τὴν ἀπὸ τῆς καλλιπερίας κατασπάσαντες, ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ ἰδρῦθησαν! πόσοι ἀριστοτελικοὶ καὶ στοϊκοὶ, τὴν ἐφ' ἧ ἔσεμνύνοντο σοφίαν ἀτιμάσαντες, ἠγάπησαν ἐν τοῖς ὑπηκόοις τετάχθαι!

Πόσοι πυθαγόρειοι, πού διέπρεψαν στή διδασκαλία τῆς τυφλῆς ἀλαζονείας καί τῆς ὑπεροψίας, ἔγιναν φοιτηταί τοῦ λόγου (τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος)! πόσοι πλατωνικοὶ κατέβασαν τὸ (ἐπηρμένο) φρύδι τῆς καλλιπεείας, καί ῥίζωσαν κάτω ἀπὸ τὴ σκιά τοῦ (χριστιανικοῦ) κηρύγματος! πόσοι ἀριστοτελικοὶ καί στοϊκοὶ περιφρόνησαν τὴ σοφία πού εἶχαν καύχημα καί προτίμησαν νὰ ἐνταχθοῦν στοὺς ὑπηκόους (τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος)!

11. Ἐπιστολὴ 4,91 Ἐρποκρᾶ σοφιστῆ PG 78,1152b

Οἱ μὲν γὰρ τὸ ὕψος τοῦ Πλάτωνος ἀποδέχονται, οἱ δὲ τὴν Θεουκυδίδου σεμνότητα καὶ οἱ μὲν τὴν Ἰσοκράτους λιτότητα, οἱ δὲ τὴν Δημοσθένους δεινότητα.

Ἄλλοι υἰοθετοῦν τὸ (ἐκφραστικὸ) ὕψος τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἄλλοι τὴν (ἐκφραστικὴ) σοβαρότητα τοῦ Θεουκυδίδου, ἄλλοι τὴν (ἐκφραστικὴ) λιτότητα τοῦ Ἰσοκράτους, καὶ ἄλλοι τὴν (ἐκφραστικὴ) σφοδρότητα τοῦ Δημοσθένους.

Μιά φαινομενικὰ οὐδέτερη ἀναφορὰ στὸν ἐκφραστικὸ τρόπο διαφόρων, ὅπου ὅμως, ἂν κανεῖς παρατηρήσει προσεκτικὰ, ἀπονέμει τὸ πρῶτο βραβεῖο στὸν Πλάτωνα ὁ πλατωνικός· δὲν μπορεῖ νὰ κρύψει τὴ συμπάθειά του. ἐνῶ στὴν πραγματικότητα σ' ὅλ' αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ στὴ σαφήνεια καὶ στὴν ἐκφραστικὴ δύναμι οἱ ἄλλοι ὅλοι εἶναι ἀνώτεροι τοῦ Πλάτωνος. ὁ Πλάτων στὸ λόγο του ἔχει χαλαρὸ μέχρι καὶ σπασμένο εἰρμὸ καὶ ἀρκετὴ θολούρα, νομίζω ἔξ αἰτίας τῆς ψυχοπαθείας του, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν μαστίζονταν οἱ ἄλλοι τρεῖς, πού δὲν ἦταν καὶ ἰδεολόγοι φιλόσοφοι.

12. Ἐπιστολὴ 4,125 Προσεχίω σχολαστικῶ PG 78,1197c

Πυθαγόρας μὲν καὶ Πλάτων καὶ οἱ ἄλλοι ἔνδοξοι παρ' Ἑλλησι σοφοί, ἀποδεικτικαῖς ἀνάγκαις ἐπόμενοι, ἡγεμονικώτερον τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος εἰκότως ἀπεφήναντο· καὶ ἐκάλεσαν τὴν μὲν τεχνίτην τὸ δὲ ὄργανον· τὴν μὲν ἀσώματον τὸ δὲ τριχῆ διαστατόν (96)· τὴν μὲν ἀθάνατον καὶ ἀφθαρτον <τὸ δὲ θνητὸν καὶ φθαρτόν>. εἰ γὰρ καὶ περὶ ἄλλα τινὰ διήμαρτον τῆς ἀληθείας, ἐν τούτῳ κατὰ σκοποῦ ἠνέχθησαν.

Ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Πλάτων καὶ οἱ ἄλλοι ἔνδοξοι σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἀκολουθώντας ἀποδεικτικὰς ἀνάγκαις, ἀποφάνθησαν σωστὰ ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἡγεμονικώτερη τοῦ σώματος· καὶ εἶπαν τὴν ψυχὴν τεχνίτην καὶ τὸ σῶμα ἐργαλεῖο, τὴν ψυχὴν ἀσώματην καὶ τὸ σῶμα τρισδιάστατο, τὴν ψυχὴν ἀθάνατην καὶ ἀφθαρτην <καὶ τὸ σῶμα θνητὸν καὶ φθαρτόν>. ἂν σὲ μερικὰ ἄλλα δὲν πέτυχαν τὴν ἀλήθεια, σ' αὐτὴν πέτυχαν ἀκριβῶς τὸ στόχο.

Ὁ Ἰσίδωρος φαντάζεται ὅτι ἡ περὶ ψυχῆς καὶ σώματος πλατωνικὴ διδασκαλία εἶναι ἀκριβῶς ἡ χριστιανικὴ, πράγμα ποῦ κι ἓνας ἀπλὸς μελετητὴς τῆς Βίβλου καταλαβαίνει ὅτι δὲν συμβαίνει.

Πυθαγόρα λέει ἓνα φορτίο διδασκαλιῶν πολὺ μεταγενέστερο τοῦ Πυθαγόρου καὶ τελείως ἄσχετο μ' αὐτόν, ποῦ τοῦ ἀποδίδεται ψευδεπιγράφως.

13. Ἐπιστολὴ 4,205 Ὀλυμπίῳ πρεσβυτέρῳ σχολαστικῷ PG 78,1297a

Διὰ τί γὰρ Πλάτων, ὁ Ἑλλήνων θησαυρός, καὶ αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας ἐξέπεσεν; οὐκ ἐπειδὴ μηδένα τύραννον πείσαι ἠδυνήθη;

διὰ τί δὲ Σωκράτης, ὁ πάντων τῶν τότε σοφῶν περιγεγόμενος, κωνεῖω κατακριθεὶς ἀπέθανεν; οὐκ ἐπειδὴ τοὺς σωφρονιστὰς οὐ φέρουσιν ἄνθρωποι;

Γιατί ὁ Πλάτων, ὁ θησαυρὸς τῶν Ἑλλήνων, ἔχασε ἀκόμη καὶ τὴν ἐλευθερία του; αὐτὸ δὲν τὸ ἔπαθε, ἐπειδὴ δὲν μπόρεσε νὰ πείσῃ κανέναν τύραννο;

Γιατί κι ὁ Σωκράτης, ποῦ ξεπέρασε ὅλους τοὺς τότε σοφοὺς, καταδικάστηκε σὲ θάνατο μὲ κώνειο; αὐτὸ δὲν τοῦ συνέβη, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀνέχονται τοὺς σωφρονιστὰς;

Σωφρονιστῆς λοιπὸν καὶ *σοφώτατος* ὁ ἀγράμματος κολομπαρᾶς Σωκράτης κατὰ τὸν Ἰσίδωρο, τὸν ὁποῖο ἡ κακὴ κοινωνία τῶν ἡμερῶν του δὲν κατάλαβε καὶ δὲν ἀντέξε!

14. Ἐπιστολὴ 5,73 Ἡρωνι σχολαστικῷ PG 78,1369b

Εἷς μὲν τῶν ἑπτὰ θρυλλουμένων σοφῶν παρήνεσε· «Μηδὲν ἄγαν». Πλάτων δὲ ὁ τῶν φιλοσόφων κορυφαῖος ἔφη· «Τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλην φιλεῖ εἰς τοῦναντίον μεταβολὴν ἀνταποδιδόνα ἐν ὥραις, καὶ ἐν φυτοῖς, καὶ ἐν σώμασι, καὶ δὴ καὶ ἐν πολιτείαις οὐχ ἠκιστα». ποτέρῳ τοίνυν ἀκολουθῆσαι προήρησαι; τῷ τῶν σοφῶν ἄκρῳ ἢ τῷ τῶν φιλοσόφων σὺ πλέον; τοῖν γὰρ ἀμφοῖν δίκαιος ἂν εἴης πεισθῆναι. ὁ μὲν γὰρ παρήνεσεν· ὁ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν χρὴ πεισθῆναι τῇ παραινέσει ἐδήλωσεν.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς θρυλλουμένους «ἑπτὰ σοφοὺς» εἶπε τὸ παραινετικὸ ἀπόφθεγμα· «Τίποτε ὑπερβολικῶς». ὁ κορυφαῖος ὅμως τῶν φιλοσόφων Πλάτων εἶπε· «Πράγματι τὸ νὰ κάνῃ κανεὶς κάτι μὲ ὑπερβολὴ συνήθως προκαλεῖ μιὰ μεταβολὴ στὸ ἄκρως ἀντίθετο τόσο στὶς ἐποχὲς ὅσο καὶ στὰ φυτὰ καὶ στὰ ζῷα καὶ κυρίως πολὺ περισσότερο στὰ καθεστῶτα». ἐσὺ λοιπὸν ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο ἀποφασίζεις καὶ προτιμᾶς ν' ἀκολουθήσῃς; τὴν ἀκρότητα τῶν σοφῶν ἢ τὴν ἀποφυγὴ ὑπερβολῆς

τῶν φιλοσόφων; διότι ἔχεις δικαίωμα νὰ πεισθῆς καὶ στὸ ἓνα καὶ στὸ ἄλλο· ὁ ἓνας (ὁ σοφὸς) προέτρεψε· ὁ ἄλλος (ὁ φιλόσοφος) ἐξήγησε ὅτι πρέπει νὰ πῆς καὶ γιὰ ποιὸ λόγον πείσθηκες στὴν προτροπή.

Ἄνωτεροι τῶν σοφῶν οἱ φιλόσοφοι κατὰ τὸν Ἰσίδωρον. δὲν μπορεῖ νὰ κρύψῃ ὅτι θέλει νὰ εἶναι φιλόσοφος καὶ μάλιστα πλατωνικὸς ὡς θαυμαστὴς τοῦ Πλάτωνος. καὶ ὁ Χριστιανὸς πρέπει κατὰ τὸν Ἰσίδωρον νὰ διαλέγῃ μεταξὺ σοδομιτῶν ποιὸς εἶναι ὁ καλλίτερος. τοῦ διαφεύγει ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι Χριστιανός.

15. Ἐπιστολὴ 5,164 Τοῖς Δομετίου παισίν PG 78,1421c

Εἰ δὲ τοῖς ἡμετέροις ἀπιστεῖτε, ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑμᾶς πείσαι πειράσομαι. Πλάτων μὲν γὰρ φιλοσοφήσας αἰοίδιμος γέγονε, Διονύσιος δὲ τυραννήσας ἐσβέσθη· καὶ Σωκράτης μὲν ἄδεται, Ἀρχέλαος δὲ ὁ βασιλεὺς σεσιώπηται· καὶ Σόλων μὲν ἀνυμνεῖται, Κροῖσος δὲ ὁ πάντων ἀνθρώπων νομίσας εἶναι εὐδαιμονέστερος, καὶ ζῶν ἐάλω, καὶ πυρὸς ἔργον περσικοῦ ἔμελλε γίνεσθαι.

Ἄν δὲν πιστεύετε τὰ δικά μας, θὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς πείσω ἀπὸ τὰ δικά σας. ὁ Πλάτων φιλοσόφησε, καὶ ἐγίνε ξακουστός, ἐνῶ ὁ Διονύσιος (=ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν) χρημάτισε δικτάτορας, καὶ ὅμως ἔσβησε (ἀπὸ τῆ μνήμης). ὁ μὲν Σωκράτης ἐξυμνεῖται, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀρχέλαος οὔτε ποὺ ἀκούγεται. ὁ μὲν Σόλων ἀναμνεῖται, ὁ δὲ Κροῖσος, ποὺ νόμισε ὅτι εἶναι ὁ πιὸ εὐτυχισμένος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, συνελήφθη ζωντανὸς καὶ παρὰ λίγο νὰ γίνῃ παρανάλωμα τῆς περσικῆς φωτιᾶς.

Ἰνδάλματα τοῦ Ἰσιδώρου οἱ δυὸ ψυχάνωμαλοι Σοδομίτες χάρις στὶς βλακεῖες τῆς φιλοσοφίας των, ποὺ γι' αὐτὸν εἶναι ἰσόκυρες μὲ τὴν Κ. Διαθήκην καὶ οἱ Σοδομίτες μὲ τοὺς ἀποστόλους· τὰ ἴδια καὶ ὁ τρίτος Σοδομίτης. οἱ παραλήπτες τῆς Ἐπιστολῆς του *παῖδες τοῦ Δομετίου* εἶναι προφανῶς εἰδωλολάτρεις· θέλουν ἴσως νὰ γίνουν Χριστιανοί, καὶ γι' αὐτὸ καταφεύγουν στὸ «γέροντα». καὶ αὐτὸς ἀντὶ νὰ τοὺς κατηχήσῃ στὴν ἀλήθεια, καὶ νὰ τοὺς πείσῃ ν' ἀποπτύσουν τὴν πλάνην τους, κάθεται καὶ ἐγκωμιάζει τὴν αἰοίδιμη ἀρετὴ τους, τοὺς ἀρχηγούς τῆς ἀπωλείας των.

16. Ἐπιστολὴ 5,186 Ἑλλήνων παισίν PG 78,1441b

Τίς οὖν οὐκ ἂν εἴλετο μᾶλλον Σόλων εἶναι ἢ Κροῖσος; τίς δὲ οὐχὶ Πλάτων ἢ Διονύσιος; τίς δὲ οὐ Σωκράτης μᾶλλον ἢ Ἀρχέλαος;

Ποίος λοιπὸν δὲν θὰ προτιμοῦσε νὰ εἶναι μᾶλλον ὁ Σόλων παρὰ ὁ Κροῖσος; καὶ ποιὸς δὲν θὰ προτιμοῦσε νὰ εἶναι ὁ Πλάτων παρὰ ὁ Διονύσιος; καὶ ποιὸς δὲν θὰ προτιμοῦσε νὰ εἶναι μᾶλλον ὁ Σωκράτης παρὰ ὁ Ἀρχέλαος;

Ὅπως ἐκφράζεται ὁ Ἰσίδωρος, δείχνει ὅτι κι αὐτὸς θὰ προτιμοῦσε νὰ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς Σοδομίτες, πὺν ἐξυμνεῖ, παρὰ Χριστιανός. καὶ γράφει σὲ εἰδωλόλατρες, πὺν τὸν πλησίασαν, γιὰ νὰ τοὺς κάνη Χριστιανούς.

17. Ἐπιστολὴ 5,202 Ὀλυμπιοδώρῳ PG 78,1453b-1456a

Τί οὖν φησι Ξενοφῶν περὶ αὐτοῦ; «Οὐδεὶς πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβές, οὐδὲν ἀνόσιον, οὔτε πράττοντος εἶδεν, οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως, ἄπερ τῶν ἄλλων οἱ πλείστοι διελέγοντο, σκοπῶν ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔχει, καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίνεται τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τοιαῦτα, μωραίνοντας ἐπεδείκνυε. καὶ πρῶτον μετ' αὐτῶν ἐσκόπει, πότερον ποτε νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τάνθρώπινα εἰδέναι, ἔρχονται ἐπὶ τὸ τοιούτων φροντίζειν ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπινα παρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες ἠγοῦνται τὰ προσήκοντα πράττειν ἑθαύμαζε δέ, εἰ μὴ φανερόν ἐστιν αὐτοῖς ὅτι ταῦτα οὐ δυνατὸν ἀνθρώποις εὐρεῖν. ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ τῷ περὶ τούτων λέγειν, οὐ τὰ αὐτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς μαινομένοις ὁμοίως διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους». Ταῦτα μὲν οὖν Ξενοφῶν ἔγραψεν καὶ Πλάτων δὲ ὁ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐλλογιμώτερος, καὶ μάλιστα πάντων τὸν Σωκράτη ἐπιστάμενος, τὰ αὐτὰ τῷ Ξενοφῶντι διὰ πάντων ἑαυτοῦ σχεδὸν τῶν διαλόγων κατεσκεύασεν. εἰ τοίνυν κάκεινος, μᾶλλον δὲ κάκεινοι, καὶ ἐπετήδευον καὶ ἔλεγον καὶ ἔγραφον τὴν πρακτικὴν ἀσκεῖν αὕτη γὰρ, ὡς καὶ τῷ Πλάτωνι δοκεῖ, καλλίστη ἐστὶν ὁδὸς ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν ἄγουσα καὶ εἰς πλατεῖαν εὐρυχωρίαν τελευτῶσα.

Τί λέει λοιπὸν γι' αὐτὸν ὁ Ξενοφῶν; λέει· «Κανεὶς ποτὲ μέχρι σήμερα δὲν ἄκουσε νὰ λέη ἢ νὰ διαπράττη ὁ Σωκράτης τίποτε τὸ ἀσεβές καὶ ἀνόσιο, οὔτε τὸν ἄκουσε νὰ λέη ποτὲ αὐτὰ πὺν λέν σχεδὸν ὅλοι οἱ ἄλλοι γιὰ τὴ φύσι τοῦ σύμπαντος. δὲν τὸν ἄκουσαν νὰ λέη ποτὲ θεωρίες γιὰ τὸ πῶς εἶναι ὁ ἀπὸ τοὺς σοφιστὰς λεγόμενος κόσμος καὶ γιὰ τοιοῦς ἀναγκαίους τάχα λόγους συμβαίνουν ὅλα τὰ οὐράνια φαινόμενα. ἀλλὰ κι αὐτοὺς πὺν ἀσχολοῦνται μ' αὐτὰ τοὺς ἀποδείκνυε βλάκες. καὶ πρῶτα πρῶτα, ὅταν συζητοῦσε μ' αὐτούς, τοὺς ῥωτοῦσε τί ἀπὸ τὰ δυὸ τέλος πάντων τοὺς συνέβαινε· πίστευαν δηλαδὴ ὅτι ἤξεραν πιά ὅλα τ' ἀνθρώπινα, καὶ μπορούσαν πιά νὰ φροντίσουν νὰ ἐξηγήσουν καὶ τὰ τέτοια πράγματα; ἢ ἀδιαφοροῦσαν γιὰ τ' ἀνθρώπινα, κι ἄρχισαν νὰ περιεργάζονται τὰ θεῖα; καὶ πίστευαν ὅτι ἔτσι κάνουν αὐτὸ πὺν ἔπρεπε; ἐξέφραζε δὲ καὶ τὴν κατάπληξί του, γιὰτί δὲν μπορούσαν νὰ καταλάβουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ βροῦν ἀπαντήσεις γι' αὐτὰ τὰ πράγματα. διαπίστωνε ἄλλωστε

ὅτι αὐτοὶ ποὺ κοκορεύονται ὅτι εἶναι σὲ θέσι νὰ δώσουν ἐξηγήσεις γι' αὐτὰ τὰ πράγματα, δὲν ἔχουν μεταξὺ τους τὶς ἴδιες ἀπόψεις, ἀλλ' εἶναι ὅλοι τους φρενοβλαβεῖς καὶ κάνουν ὅλοι τους σὰ φρενοβλαβεῖς». αὐτὰ λοιπὸν ἔγραφε γιὰ τὸ Σωκράτη ὁ Ξενοφῶν. ὁ δὲ Πλάτων, ὁ πιὸ μέγας διανοητὴς ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους, αὐτὸς ποὺ καὶ τὸ Σωκράτη τὸν ἤξερε καλλίτερα ἀπ' ὅλους, σχεδὸν σ' ὅλους τοὺς διαλόγους τοῦ ἐξέφρασε καὶ διατύπωσε τὰ ἴδια μὲ τὸν Ξενοφῶντα. καὶ ἐκεῖνος λοιπὸν (=ὁ Ξενοφῶν), ἢ μᾶλλον καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι (=οἱ τοῦ Σωκράτους), ἔκαναν ἔλεγαν καὶ ἔγραφαν ὅτι πρέπει ν' ἀσχολούμαστε μόνο μὲ τὴ φιλοσοφία τοῦ τί πρέπει νὰ πράττουμε οἱ ἄνθρωποι (καὶ ὄχι δηλαδὴ ν' ἀσχολούμαστε μὲ τὴ φυσικὴ καὶ τὴν ἀστρονομία καὶ γενικῶς μὲ τὶς θετικὰς ἐπιστῆμες). διότι, ὅπως εἶναι καὶ ἡ γνώμη τοῦ Πλάτωνος, αὐτὴ εἶναι ἡ καλλίτερη ὁδὸς ποὺ ὁδηγεῖ στὴν εὐσέβεια καὶ καταλήγει στὴν πλατεῖα εὐρυχωρία.

18. Ἐπιστολὴ 5,497 Θεογνώστῳ πρεσβυτέρῳ PG 78,1613d-16a

Σοφοὺς δὲ φημι οὐ τοὺς τὸ Πλάτωνος ὕψος καὶ τὴν Θουκυδίδου σεμνότητα καὶ τὴν Δημοσθένους δεινότητα ζηλοῦντας ἀλλὰ τοὺς λόγον ἀποδοῦναι δυναμένους ὑπὲρ τῶν θείων δογμάτων καὶ μὴ διὰ τῆς οἰκείας ῥαθυμίας σιγῇ τὴν ἦτταν καταδεχομένους.

Σοφοὺς ἐγὼ λέω ὄχι αὐτοὺς ποὺ ζηλεύουν τὸ ὕψος τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴ σοβαρότητα τοῦ Θουκυδίδου καὶ τὴ δεινότητα τοῦ Δημοσθένους, ἀλλ' ἐκεῖνους ποὺ μποροῦν ν' ἀπολογηθοῦν γιὰ τὰ θεῖα δόγματα καὶ δὲν ἀποδέχονται τὴν ἦττα τους μὲ τὸ κλειστὸ στόμα τῆς τεμπελιάς των.

Λὲς καὶ μουντζώνει τὸν ἑαυτό του μετὰ ἀπὸ κεῖνα ποὺ εἶπε προηγουμένως (Ἐπιστ. 5,164 καὶ 5,186). τώρα ὅμως γράφει σὲ Χριστιανὸ πρεσβύτερο, ἐνῶ προηγουμένως ἔγραφε σὲ εἰδωλολάτρες. προσαρμοστικώτατος ὁ ἀββᾶς. δίγλωσσος, ἀνάλογα μὲ τὸ σὲ ποιὸν μιλάει κάθε φορὰ, δίψυχος, ὀλιγόπιστος, διπλωμάτης. φαίνεται ἄτομο ποὺ εἶχε κάψα γιὰ δημοφιλία, καὶ τὸ μόνο ποὺ τὸν ἐνδιέφερε ἦταν ἡ προβολὴ του μὲ κάθε τρόπο.

29

Κύριλλος Ἀλεξανδρείας

Ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ἂν καὶ κατ' οὐσίαν πλατωνικός, μιλάει γιὰ τὸ Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα ἀποδοκιμαστικά. τοὺς ἀναφέρει δὲ πάνω ἀπὸ 20 φορές τὸν καθένα, ἀλλὰ μόνο στὸ Κατὰ Ἰουλιανῶν.

νοῦ ἔργο του, τὸ ὁποῖο ἔγραψε 70-80 χρόνια μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἰουλιανοῦ. χαρακτηριστικὸ χωρίο του εἶναι τὸ ἀκόλουθο.

Κατὰ Ἰουλιανοῦ, 7 PG 76,845ab

Ὁ Σωφρονίσκου Σωκράτης ὁ φιλοσοφία σύντροφος, καίτοι καὶ ὀλιγοκλήμων ὑπάρχων καὶ χειρουργικὴν ἐπιστήμην ἐπιτηδεύσας ἐν ἀρχαῖς καὶ ὀλιγοσιτεῖν εἰσθῶς καὶ ὡς ἐξ ἀνάγκης τάχα πού καὶ ταῖς εἰς λήξιν ἐνδείαις πεπιεσμένος, χαμαὶ τε ἐρχόμενος, κατὰ τὸν Ὅμηρου μῦθον, συνεφύρετο γυναιξί, Μυρτοῖ τε, φημί, καὶ Ξανθίππῃ, συνεπλέκετο δὲ καὶ ταῖς ἐταιριζομέναις, καὶ ἀκάθεκτος ἦν εἰς ὀρέξεις αἰσχροῦ καὶ μυσαρωτάτας. φέρε δὴ οὖν καὶ ἡμεῖς ἐπὶ Σωκράτους λέγωμεν ὡς μέγεθος ἀρετῆς! ὡς σοφίας πλοῦτος! οὐ περιγέγονεν ἡδονῆς.

Ὁ Σωκράτης τοῦ Σωφρονίσκου, αὐτὸς ποὺ μεγάλωσε μαζί μὲ τὴν φιλοσοφία, ἂν καὶ ἦταν ὀλιγοκλήμων καὶ στὴν ἀρχὴ ἄσκησε μιὰ χειρωνακτικὴ τέχνη, καὶ ἦταν συνηθισμένος νὰ ὑποσιτίζεται καὶ πιεσμένος νὰ ὑπομένῃ κάπως καὶ τὶς περιοδικὲς φτώχειες, καθὼς προερχόταν ἀπὸ χαμηλὰ στρώματα κατὰ τὸ λόγο τοῦ Ὁμήρου, συνουσιαζόταν μὲ δύο γυναῖκες, ἐννοῶ τὴ Μυρτὴ καὶ τὴν Ξανθίππη, πηδοῦσε καὶ πόρνες, καὶ ἦταν καὶ ἀσυγκράτητος στὶς πιὸ αἰσχροὺς καὶ σιχαμεροὺς (σεξουαλικὲς) ὀρέξεις. ἂς ποῦμε λοιπὸν γιὰ τὸ Σωκράτη καὶ ἐμεῖς Ὡς ἕψος ἀρετῆς! ὡς πλοῦτος σοφίας! δὲν μπόρεσε νὰ νικήσῃ τὴν ἡδονή.

30

Θεοδώρητος

Ὁ Θεοδώρητος, ἄριστος κάτοχος τῆς προχριστιανικῆς ἐλληνικῆς γραμματείας, ἀναφέρει τοὺς Σωκράτη καὶ Πλάτωνα πολλὰ φορὲς καὶ ἔχει γι' αὐτοὺς κακὴ γνώμη. χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ἀκόλουθο γι' αὐτοὺς χωρίο του.

Ἑλληνικῶν παθημάτων θεραπευτικὴ, 12 PG 83,1141a-44a

Καὶ ὁ Πορφύριος δέ, τὴν φιλόσοφον ἱστορίαν ξυγγράψας, πρῶτον μὲν αὐτὸν ἀκρόχολον καὶ εὐόργητον εἴρηκε γεγενῆσθαι, Ἄριστο-ξένῳ μάρτυρι κεχρημένῳ τὸν Σωκράτους βίον ξυγγεγραφότι. ἔφη γὰρ μηδενὶ ἑτέρῳ ἐντετυχηκέναί τι πιθανώτερον ἐκείνου. τοιαύτην εἶναι τὴν τε φωνὴν καὶ τὸ στόμα καὶ τὸ ἐπιφαινόμενον ἦθος καὶ πρὸς ἅπανσι δὲ τοῖς εἰρημένοις τὴν τοῦ εἶδους ιδιότητα. γίνεσθαι δὲ τοῦτο, ὅτε μὴ ὀργίζοιτο ὅτε δὲ ληφθεῖν ὑπὸ τοῦ πάθους τούτου, δεινὴν εἶναι τὴν ἀσχημοσύνην ὁυδενὸς γὰρ οὔτε ὀνόματος ἀπέχεσθαι οὔτε πράγ-

ματος, καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα διεξελθὼν δείκνυσιν αὐτὸν καὶ ταῖς ἡδου-
παθείαις δεδουλωμένον. λέγει δὲ οὕτως· «Πρὸς δὲ τὴν τῶν ἀφροδι-
σιῶν χρῆσιν σφοδρότερον μὲν εἶναι, ἀδικίαν δὲ μὴ προσεῖναι· ἢ γὰρ
ταῖς γαμεταῖς ἢ ταῖς κοιναῖς χρῆσθαι μόναις. δύο δὲ ἔχειν γυναῖκας
ἅμα, Ξανθίππην μὲν πολίτιν καὶ κοινοτέραν πως, Μυρτώ δὲ Ἀριστεί-
δου θυγατριδὴν τοῦ Λυσιμάχου. καὶ τὴν μὲν Ξανθίππην προσπλακεῖ-
σαν λαβεῖν, ἐξ ἧς ὁ Λαμπροκλῆς ἐγένετο, τὴν δὲ Μυρτῶ γαμηθεῖσαν,
ἐξ ἧς Σωφρονίσκος καὶ Μενέξενος. αὗται δὲ συνάπτουσαι μάχην
πρὸς ἀλλήλας, ἐπειδὴν παύσαιντο, ἐπὶ τὸν Σωκράτη ὤρωμα, διὰ τὸ
μηδέποτε αὐτὰς μαχομένας διακωλύειν, γελᾶν δὲ καὶ ἀλλήλαις καὶ
αὐτῷ μαχομένας ὀρῶντα. εἶναι δὲ φησὶν αὐτὸν ἐν ταῖς ὁμιλίαις αἰ-
νῶς τε φιλαπεχθήμονα καὶ λοῖδορον καὶ ὑβριστικόν». καὶ ταῦτα δὲ
περὶ τοῦ βίου Σωκράτους ὁ Πορφύριος ἔφη· «Ἐλέγετο δὲ περὶ αὐτοῦ
ὡς ἄρα παῖς ὢν οὐκ εὖ βιώσειεν οὐδὲ εὐτάκτως. πρῶτον μὲν γὰρ φα-
σιν αὐτὸν τῷ πατρὶ διατελέσαι ἀπειθοῦντα· καὶ ὁπότε κελεύσειεν αὐ-
τόν, λαβόντα τὰ ὄργανα τὰ περὶ τὴν τέχνην ἀπαντᾶν ὅπουδήποτε, ὀ-
λιγορήσαντα τοῦ προστάγματος περιτρέχειν αὐτὸν ὅπουδήποτε δό-
ξειεν. ἤδη δὲ περὶ τὰ ἑπτακαίδεκα ἔτη προσελθεῖν αὐτῷ Ἀρχέλαον
τὸν Ἀναξαγόρου μαθητὴν φάσκοντα ἐραστήν εἶναι· τὸν δὲ Σωκράτη
οὐκ ἀπόσασθαι τὴν ἔντευξίν τε καὶ ὁμιλίαν τὴν πρὸς τὸν Ἀρχέλαον,
ἀλλὰ γενέσθαι παρ' αὐτῷ ἔτη συχνά· καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ Ἀρχελάου
προτραπήναι ἐπὶ τὰ φιλόσοφα». εἶτα μετ' ὀλίγα· «Ἦν δὲ τῶν ἐπιτι-
μωμένων καὶ τάδε Σωκράτει, ὅτι εἰς τοὺς ὄχλους εἰσωθεῖτο καὶ τὰς
διατριβὰς ἐποιεῖτο πρὸς ταῖς τραπέζαις καὶ πρὸς τοῖς Ἑρμαῖς». ταῦ-
τα περὶ Σωκράτους ὁ Πορφύριος ἔφη καὶ ἄλλα ἅπτα, ἃ ἐκὼν εἶναι
παρέλιπον. ἐξ ὧν καταμανθάνειν ἔξεστιν ὡς λόγοις ἐπήνουν ἐκεῖνοι
τὴν ἀρετὴν, ἡσπάζοντο δὲ τὴν ἡδονήν, καὶ τοῖς πάθεσι δουλεύειν ἡ-
νεύοντο. εἰ γὰρ δὴ κατὰ τὸν Πορφύριον καὶ περὶ τὰ ἀφροδίσια ὀρ-
μητικῶς εἶχε, καὶ δύο γυναῖξι κατὰ ταυτὸν ὁμιλῶν οὐκ ἐλάμβανε κό-
ρον, ἀλλὰ καὶ ταῖς κοιναῖς ἀνέδην ἐχρητο, καὶ τῶν ἐν ταῖς παλαι-
στραῖς γυμνουμένων νέων, κατὰ τὸν Πλάτωνα, τὴν θεὰν ἡσπάζετο,
καὶ δυσόργητος ἦν, καὶ μόγις ἄττοντα κατέχειν ἠδύνατο τὸν θυμόν,
καὶ λοῖδορον εἶχε τὴν γλῶτταν καὶ ἀχαλίνωτον, ποῖον ἄρα εἶδος φι-
λοσοφίας μετῆει;

Κι ὁ (πλατωνικὸς ἀκόμη) Πορφύριος, ὁ ὁποῖος συνέγραψε τὴν ἱ-
στορία τῶν φιλοσόφων, πρῶτα ἀπ' ὅλα εἶπε ὅτι αὐτὸς (=ὁ Σωκρά-
της) ὠργιζόταν πολὺ εὐκόλα καὶ ἦταν πολὺ ὀργίλος. ἀντλεῖ τις μαρ-
τυρίες ἀπὸ τὸν Ἀριστόξενο, ὁ ὁποῖος συνέγραψε τὸ Βίο τοῦ Σωκρά-
τους. διότι εἶπε (ὁ Πορφύριος) ὅτι δὲν βρῆκε κανέναν ἄλλο ἀξιοπι-
στότερο ἀπὸ κείνον (=τὸν Ἀριστόξενο). κι ὅτι ὁ χαρακτήρας (τοῦ

Σωκράτους ἦταν τέτοιος καὶ τέτοιος τόσο στὴ φωνή του ὅσο καὶ στὸ στόμα του (= τὸ λεξιλόγιό του) καὶ στὸ ἦθος ποὺ ἔδειχνε καὶ πέρα ἀπ' ὅλα τὰ λεγόμενα στὴ φάτσα. καὶ ὅτι αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τὰ εἶχε, ὅταν δὲν ἦταν ἐξωργισμένος. ὅταν ὅμως κυριευόταν ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό, ἢ ἀσχημοσύνη του ἦταν φοβερή. δὲν συγκρατιόταν ἀπὸ τὸ νὰ ξεστομίσει ὅποιαδήποτε λέξι καὶ νὰ διαπράττει ὅποιαδήποτε πράξι. ἰστορώντας δὲ καὶ ἄλλα τέτοια (βιογραφικὰ στοιχεῖα τοῦ Σωκράτους ὁ Πορφύριος) τὸν παρουσιάζει νὰ εἶναι ὑποδουλωμένος στὴ φιληδονία του. λέει συγκεκριμένα τὰ ἑξῆς. «Στὰ σεξουαλικά ἦταν πολὺ ἀκράτητος, ἀλλὰ δὲν ἔκανε καμμιά ἀδικία (= μοιχεία). συνουσιαζόταν μόνο μὲ τὶς γυναῖκες του ἢ μὲ κοινόχρηστες πόρνες. εἶχε δὲ ταυτόχρονα δυὸ γυναῖκες, τὴν Ξανθίππη, ποὺ ἦταν κάπως κοινόχρηστη προερχόμενη ἀπὸ τὴν πιάτσα, καὶ τὴ Μυρτώ τὴν ἐγγονὴ τοῦ Ἀριστείδου τοῦ γιοῦ τοῦ Λυσιμάχου. καὶ τὴ μὲν Ξανθίππη τὴν ψώνισε κάποτε ποὺ τὴν πήδηξε ὡς πόρνη, καὶ ἀπ' αὐτὴ τοῦ γεννήθηκε ὁ Λαμπροκλῆς, τὴ δὲ Μυρτώ τὴν πήρε μὲ γάμο, καὶ ἀπ' αὐτὴ τοῦ γεννήθηκαν ὁ Σωφρονίσκος καὶ ὁ Μενέξενος. αὐτὲς τρώγονταν μαλλώνοντας μεταξὺ τους, καὶ ὅταν σταματοῦσαν τὸν μεταξὺ του καυγᾶ, ὠρμοῦσαν στὸ Σωκράτη, ἐπειδὴ στὸν καυγᾶ τους δὲν τὶς χωρίζε οὔτε τὶς εἰρήνευε ποτέ, ἀλλὰ γελοῦσε τόσο ὅταν τρώγονταν μεταξὺ τους, ὅσο καὶ ὅταν μάλλωναν μ' αὐτόν. λέει δὲ ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος στὶς συναναστροφές του ἀρεσκόταν νὰ εἶναι πολὺ ἐχθρικός, ἔβριζε πολὺ, καὶ κοκορευόταν πολὺ». εἶπε δὲ ὁ Πορφύριος στὸ Βίο τοῦ Σωκράτους καὶ τὰ ἑξῆς· «Λεγόταν γι' αὐτόν καὶ ὅτι, ὅταν ἦταν παιδί, δὲν ἔζησε ὁμαλὰ καὶ σωστά. πρῶτα πρῶτα λέν ὅτι ἦταν ἀπείθαρχος στὸν πατέρα του. ὅποτε ὁ πατέρας του τοῦ ἔλεγε νὰ κάνη κάτι, ἐκεῖνος ἔπαιρνε τὰ ἐργαλεῖα τῆς τέχνης καὶ πήγαινε ὅπουδήποτε, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν πατρικὴ ἐντολή, καὶ ἔτρεχε ὅπου τοῦ σφύριζε. καὶ ὅταν ἦταν περίπου δεκαεφτά ἐτῶν, συνδέθηκε μὲ τὸν Ἀρχέλαο, τὸ μαθητὴ τοῦ Ἀναξαγόρου, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τοῦ ἔλεγε ὅτι εἶναι ἐραστής (= ἐπιβήτορας ἀγοριῶν). καὶ ὁ Σωκράτης βέβαια δὲν ἀπέκρουσε τὴ σεξουαλικὴ συντροφία τοῦ Ἀρχελάου, ἀλλ' ἦταν ὁ ἀποτέτοιος του γιὰ πολλὰ χρόνια. καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἦταν ποὺ τὸν ὤθησε στὴ φιλοσοφία ὁ Ἀρχέλαος». ἔπειτα μετὰ ἀπὸ λίγα (ποὺ παραλείπω) ὁ Πορφύριος συνεχίζει· «Εἶχε δὲ ὁ Σωκράτης καὶ τὶς ἑξῆς συνήθειες· χωνόταν μέσα στοὺς ὄχλους, σύχναζε γιὰ συντροφίαις στὰ τραπέζια, καὶ στὰ δημόσια πανηγυριώτικα φαγοπότια ποὺ γίνονταν στοὺς δρόμους στὶς φαλλικὲς στήλες τῶν Ἑρμῶν». αὐτὰ εἶπε γιὰ τὸ Σωκράτη ὁ Πορφύριος καὶ ἄλλα τέτοια, τὰ ὅποια προτιμῶ νὰ παραλείψω (δηλαδή ὡς βρόμικα πράγματα ποὺ δὲν λέγονται). ἀπ' αὐτὰ μποροῦμε νὰ πληροφορηθοῦμε καλὰ ὅτι ἐκεῖνοι «τὴν ἀρετὴ» τὴν ἐπαινοῦσαν μόνο μὲ τὰ λόγια, ἐνῶ προτιμοῦσαν νὰ εἶναι δοῦλοι

τῶν παθῶν τους. ἐφ' ὅσον ὅμως κι ὁ ἴδιος ὁ Πορφύριος ὁμολογεῖ ὅτι (ὁ Σωκράτης) καὶ στὰ σεξουαλικά ὠρμούσε, ὅτι εἶχε ταυτόχρονα δυὸ γυναῖκες, κι ὅμως πηδώντας τις δὲν χόρταινε, ἀλλὰ πηδοῦσε ἀδιάντροπα καὶ πόρνες, κι ὅτι ἐπὶ πλέον, σύμφωνα μὲ τὸν Πλάτωνα ἔκανε μάτι καὶ στοὺς ξεγυμνωμένους νέους στὶς παλαιστρες, καὶ ἦταν εὐέξαπτος μὲ ὀργὴ πολὺ ἄσχημη, καὶ δύσκολα μποροῦσε νὰ συγκρατήσῃ τὸ θυμὸ του, ὅταν αὐτὸς ἐκρηγνυόταν, καὶ στὸ βρισίδι εἶχε ἀχαλίνωτη βρομόγλωσσα, τότε τί σοὶ φιλοσοφία ἔκανε;

31

Λεόντιος Βυζάντιος

Ὁ Βυζάντιος (= Κωνσταντινουπολίτης) Λεόντιος εἶναι ὁ σπουδαιότερος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς τοῦ F' αἰῶνος, μὲ τὴν ὑγιαίστερη νηφαλιώτερη καὶ χριστιανικώτερη σκέψι' πολὺ καλὸς δὲ κάτοχος καὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γραμματείας καὶ διανοήσεως· νομίζω ὁ καλλίτερος τέτοιος ἐκκλησιαστικὸς τοῦ F' αἰῶνος. ἀναφέρει μίαν μόνο φορά *πλατωνικούς*, καὶ τίποτε ἄλλο.

Σχόλια, 10 PG 86.1265cd (ἐπίλογος τοῦ συγγράμματος)

Ἰστέον ὅτι τὸ τοῦ *λογικοῦ* καὶ *ἀθανάτου* < ὄνομα > ὁμώνυμόν ἐστιν οἱ δὲ *πλατωνικοὶ* ἐκ ταύτης στενοχωρούμενοι τῆς ἀπορίας, 'καὶ τῶν ἀλόγων εἶπον προὔπαρχειν τὰς ψυχὰς'.

Πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι τὸ 'λογικὸν' καὶ τὸ 'ἀθάνατον' εἶναι συνώνυμα. οἱ δὲ 'πλατωνικοὶ', στριμωγμένοι σ' αὐτὸ τὸ ἀδιέξοδο, εἶπαν ὅτι 'καὶ οἱ ψυχὰς τῶν ἀλόγων ζῶν προὔπαρχουν'.

Παρ' ὅλο πὸν στὰ ἔργα τοῦ Λεοντίου ἢ ἀναφορὰ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος εἶναι εὐπερίστατη, ἐν τούτοις ἀπαξιῶ νὰ τοὺς ἀναφέρῃ, ξέροντας τὸ κακὸ ποιόν τους. μίαν μόνο φορά ἐδῶ ἀναφέρει μίαν χοντροκομμένη βλακείαν τῶν *πλατωνικῶν*, ἢ ὅποια βέβαια εἶναι καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Πλάτωνος, γιὰ νὰ δώσῃ σὲ ταλαντευομένους Χριστιανούς ἕνα καλὸ μάθημα. τόσο κι ἔτσι ἀναφέρει μίαν μόνο φορά καὶ ἢ *Καινή Διαθήκη* τοὺς ἐπικουρείους καὶ τοὺς στοϊκούς (Πξ 55,3).

32 Μάξιμος ὁμολογητής

Ὁ Μάξιμος ὁ λεγόμενος ὁμολογητής, μέχρι τὸ μεδούλι του νεοπλατωνικὸς τόσο ἀπὸ ἄμεση ἐπίδρασι τῶν νεοπλατωνικῶν ὅσο καὶ μέσῳ τοῦ σκέτου ἐπίσης νεοπλατωνικοῦ Ψευδοδιονυσίου τοῦ δῆθεν ἄρεοπαγίτου, τὸν ὁποῖο θεωρεῖ θεόπνευστο καὶ τὸν ἐρμηνεύει κίόλας σὲ εἰδικὰ ὑπομνήματα, ἀναφέρει εὐφήμως μία φορὰ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν νεοπλατωνικὸ καὶ μεγάλο ἐχθρὸ καὶ διώκτη τῶν Χριστιανῶν Ἰαμβλίχο, παραθέτοντας γνώμη τους, σπουδαία κατὰ τὴν ἀντίληψί του, μὲ τὴν ὁποία καὶ προσπαθεῖ νὰ «στηρίξη» τὴ Χριστιανικὴ ἠθικὴ γιὰ τὴν αὐτάρκεια τῆς Βίβλου ἢ δὲν εἶχε ἰδέα ἢ δὲν τὴν πίστευε.

Ἐκλογαὶ ἐκ διαφορῶν βιβλίων τῶν τε καθ' ἡμᾶς καὶ τῶν θύραθεν, 3
PG 91,740-1

Ἰαμβλίχου ἐξ Ἐπιστολῶν περὶ σωφροσύνης

Πᾶσα μὲν ἀρετὴ τὸ θνητοειδὲς πᾶν ἀτιμάζει, τὸ δὲ ἀθάνατον ἀσπάζεται. πολὺ δὲ διαφερόντως ἡ σωφροσύνη ταύτην ἔχει τὴν σπουδὴν ἅτε δὴ τὰς προσηλούσας τῷ σώματι τὴν ψυχὴν ἡδονὰς ἀτιμάζουσα καὶ ἐν ἀγνοῖς βάθροις βεβῶσα, ὡς φησι Πλάτων. πῶς γὰρ ἡ σωφροσύνη τελείους ἡμᾶς οὐ ποιεῖ, τὸ ἀτελὲς καὶ ἐμπαθὲς ὄλον ἀφ' ἡμῶν ἐξορίζουσα; γνοίης δ' ἂν ὡς τοῦτο οὕτως ἔχει, τὸν Βελλεροφόντην ἐννοήσας, ὡς μετὰ τῆς κοσμιότητος συναγωνιζόμενος τὴν Χίμαιραν καὶ τὸ θηριῶδες καὶ ἄγριον καὶ ἀνήμερον φύλον πᾶν ἀνεῖλεν. ὅλως γὰρ ἡ τῶν παθῶν ἄμετρος ἐπικράτεια οὐδὲ ἀνθρώπους ἀφήσιν εἶναι τοὺς ἀνθρώπους, πρὸς δὲ τὴν ἀλόγιστον αὐτοὺς ἔλκει φύσιν καὶ θηριώδη καὶ ἄτακτον.

Περὶ σωφροσύνης ἀπὸ τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰαμβλίχου

Κάθε ἀρετὴ περιφρονεῖ κάθε τί τὸ θνητὸ καὶ ἀποδέχεται τὸ ἀθάνατο. πολὺ περισσότερο ἔχει τὴν ιδιότητα αὐτὴ ἢ (ἀρετὴ) σωφροσύνη, ἐπειδὴ, ὅπως λέει ὁ Πλάτων, περιφρονεῖ τὴν ἡδονὴν ποὺ καρφώνουν τὴν ψυχὴν στὸ σῶμα καὶ πατάει πάνω σὲ ἀγνὲς βάσεις. καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν ἡ σωφροσύνη νὰ μὴ μᾶς κἀνὴ τελείους, ὅταν αὐτὴ ἐξορίζει μακριὰ ἀπὸ μᾶς ὅλη τὴν ἀτέλεια καὶ ὅλη τὴν ἐμπαθεια; ὅτι αὐτὸ εἶναι ἔτσι, μπορεῖς νὰ τὸ καταλάβῃς, ἂν θυμηθῆς τὸ Βελλεροφόντη, πῶς ὀπλισμένος μὲ τὴν κοσμιότητα ἀνταγωνίστηκε τὴ Χίμαιρα καὶ σκότωσε ὅλο τὸ ἄγριο καὶ θηριῶδες καὶ ἀνήμερο ζῷο. ἡ ἄμετρον ἐπικράτησι τῶν παθῶν δὲν ἀφήνει καθόλου τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶναι ἄνθρωποι, ἀλλὰ τοὺς ἔλκει πρὸς τὸν ἀλόγιστο καὶ ἄτακτο καὶ θηριώδη χαρακτήρα.

33

Ἰωάννης Δαμασκηνός

Ὁ ἑλληνογλωσσος Σύρος Ἰωάννης Μανσοῦρ ἢ Δαμασκηνός ἔζησε πάντοτε σὲ χώρα ἀραβοκρατούμενη καὶ μωαμεθανική, Συρία καὶ Παλαιστίνη, χωρὶς νὰ μπῆ ποτὲ στὸ Βυζαντινὸ κράτος. στὴν ἀρχὴ ὡς λαϊκὸς ἦταν πρωθυπουργὸς τοῦ μωαμεθανοῦ χαλίφη-σουλτάνου τῆς Δαμασκοῦ καὶ ἔπειτα μοναχὸς σὲ μοναστήρι τῆς ἀραβοκρατούμενης Παλαιστίνης. γνώριζε ἀρκετὰ καλὰ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γραμματεία, ὅπως φαίνεται καὶ στὰ συγγράμματά του καὶ κυρίως στὰ ποιήματά του. ἀγωνίστηκε ὑπὲρ τῶν εἰκόνων καὶ εἰσήγαγε στὴν ἐκκλησία τὴν ἀραβικὴ μουσικὴ παρασημαντικὴ, ἢ ὁποῖα εἶναι σήμερα γνωστὴ ὡς βυζαντινὴ μουσικὴ. ἡ μουσικὴ εἶναι ἑλληνικὴ ἀλλ' ἡ παρασήμανσί της ἀραβικὴ, ὅπως ἀπέδειξα στὸ σύγγραμμά μου Ἐλφάβητο, σὲ ἐιδικὸ κεφάλαιο.

Περὶ αἰρέσεων, 6-8 PG 94,684ab

ζ'. Πλατωνικοί· θεὸν καὶ ὕλην καὶ εἶδος καὶ τὸν κόσμον γενητὸν καὶ φθαρτὸν ὑπάρχειν· τὴν δὲ ψυχὴν ἀγέννητον καὶ ἀθάνατον καὶ θεῖαν. εἶναι δὲ αὐτῆς τρία μέρη, λογιστικὸν θυμικὸν ἐπιθυμητικόν· τὰς τε γυναικας κοινὰς τοῖς πᾶσι γίνεσθαι, καὶ μηδένα γαμετὴν ἔχειν ἰδίαν· ἀλλὰ τοὺς θέλοντας ταῖς βουλομέναις συνεῖναι. μεταγγισμὸν δὲ ὡσαύτως ψυχῶν εἰς σώματα ἄχρη κνωδάλων. ὁμοῦ δὲ καὶ θεοὺς πολλοὺς ἐκ τοῦ ἐνὸς ἐδογματίσαν.

ζ'. Στοϊκοί· σῶμα τὸ πᾶν δογματίζοντες, καὶ αἰσθητὸν τοῦτον τὸν κόσμον θεὸν νομίζοντες. τινὲς δὲ ἐκ τῆς τοῦ πυρὸς οὐσίας τὴν φύσιν ἔχειν αὐτὸν ἀπεφήναντο. καὶ τὸν μὲν θεὸν νοῦν ὀρίζουσι, ὡς καὶ ψυχὴν παντὸς τοῦ ὄντος κύτους οὐρανοῦ καὶ γῆς· σῶμα δὲ αὐτοῦ τὸ πᾶν, ὡς ἔφην, καὶ ὀφθαλμοὺς τοὺς φωστῆρας· τὴν δὲ σάρκα ἀπόλλυσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν πάντων μεταγγίζεσθαι ἀπὸ σωμάτων εἰς σώματα.

η'. Ἐπικούρειοι· ἄτομα τε καὶ ἀμερῆ σώματα, ὁμοιομερῆ καὶ ἄπειρα, τὴν ἀρχὴν εἶναι ὑπεστήσαντο, καὶ τέλος εἶναι εὐδαιμονίας τὴν ἡδονὴν ἐδογματίσαν, καὶ μήτε θεὸν μήτε πρόνοϊαν τὰ πράγματα διοικεῖν.

6. Πλατωνικοί. δέχονται ὅτι ὑπάρχει θεὸς καὶ ὕλη καὶ εἶδος (= ἰδέα τοῦ κάθε πράγματος) καὶ ὅτι ὁ κόσμος εἶναι κάτι ποῦ ἔγινε καὶ εἶναι φθαρτό. τῇ δὲ ψυχῇ τὴ θέλουν ἀγέννητη καὶ ἀθάνατη καὶ θεία· καὶ ὅτι διακρίνεται σὲ τρία μέρη, λογιστικὸ θυμικὸ ἐπιθυμητικὸ. καὶ ὅτι οἱ γυναῖκες πρέπει νὰ εἶναι κοινόχρηστες γιὰ ὅλους, καὶ κανεὶς νὰ μὴν

ἔχη δική του σύζυγο· ἀλλ' ὅποιοι θέλουν νὰ συνουσιάζωνται μὲ ὅποιες θέλουν. δέχονται ἐπίσης μετάγγισι τῶν ψυχῶν σὲ σώματα, μέχρη καὶ σὲ ζωῦφια. ἐπίσης δογματίσαν κι ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ θεοὶ προερχόμενοι ἀπὸ ἕναν.

7. Στοϊκοί. δογματίζουν ὅτι τὸ σύμπαν εἶναι ἕνα σῶμα, κι ὅτι ὁ αἰσθητὸς αὐτὸς κόσμος εἶναι θεός. μερικοὶ (ἀπ' αὐτοὺς) δογματίσαν ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ φωτιά κι αὐτὴ εἶναι ἡ οὐσία του. καὶ προσδιορίζουν ὅτι ὁ μὲν θεὸς εἶναι νοῦς καὶ ψυχὴ ὅλου τοῦ κουτιοῦ ποῦ ἀπαρτίζουν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ· κι ὅτι τὸ σύμπαν εἶναι τὸ σῶμα (τοῦ θεοῦ) αὐτοῦ, ὅπως ἀνέφερα, καὶ μάτια του εἶναι τὰ ἄστρα. δογματίζουν ὅτι τὸ σάρκίνο σῶμα χάνεται, ἐνῶ ἡ ψυχὴ ὅλων μεταγγίζεται ἀπὸ σώματα σὲ σώματα.

8. Ἐπικούρειοι. ἔχουν σὰν ὑποδομὴ τῆς θεωρίας των ὅτι ἡ ἀρχικὴ ὕλη εἶναι σώματα ἄτομα κι ἀδιάσπαστα, ὁμοίότυπα καὶ ἄπειρα. δογματίσαν κι ὅτι ὁ σκοπὸς καὶ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς εὐδαιμονίας εἶναι ἡ ἡδονή· κι ὅτι τὰ πράγματα δὲν τὰ κυβερνάει οὔτε θεὸς οὔτε πρόνοια.

Ὁ Δαμασκηνὸς φαίνεται ὅτι λίγα πράγματα ξέρει γιὰ τοὺς φιλοσόφους· λίγα καὶ στραβά.

34 Φώτιος

Περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς κατέχουν τὴν προχριστιανικὴ ἑλληνικὴ γραμματεία τρεῖς· Ἰωάννης Χρυσόστομος, Φώτιος Κωνσταντινουπόλεως, κι Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης. τέτοιος ὢν λοιπὸν ὁ Φώτιος, ἀναφέρει τὸν Πλάτωνα 9 φορές (Μυριόβιβλος PG 103,432b· 685c· 1493b· 1516b· 1581b· 104,168c· Ἀμφιλόχεια PG 101,480-8· 625ab· Ἐπιστολὴ 44 PG 102,861bcd). καὶ οἱ μὲν 8 ἀναφορὲς εἶναι μόνον γραμματολογικὲς καὶ τελείως οὐδέτερες, στή μία δέ, τὴν κάτωθι, ὁ Φώτιος δείχνει ὅλη τὴν ἀηδία του γιὰ τὸν ἀκάθαρτο καὶ διεστραμμένο Πλάτωνα.

Ἀμφιλόχεια, 101 PG 101,625ab

Καίτοι τὸν τὰς Πλάτωνος Πολιτείας μονονουχὶ προσκνυοῦντα, μυρίας μὲν γεμούσας ἀσελγείας, μυρίας δὲ πρὸς ἑαυτὰς μάχης, καὶ πολεμιωτάτας μὲν πάση ἀνθρωπίνῃ πολιτεία, τὸ ἀνύπαρκτον δὲ καὶ ἀνούσιον παρ' ὅλον τὸν αἰῶνα πολιτευομένας, τὸν ἐκείνας ἐν μνήμῃ λαμβάνοντα καὶ ταύταις ἐνσεμνυόμενον, ἄρ' οὐκ ἐχορῆν ὅλως αἰσχύνεσθαι, καὶ αὐτὸ τὸ τῆς πολιτείας ὄνομα ψιλὸν διὰ χειλέων προά-

γιν; σὺ δὲ καὶ ἐπειρωνεῦναι ἡμῖν ταύτην ἐθρασύνθης· καὶ τοσοῦτόν σοι τὸ δραστήριον, ὅτι ἂ μὲν ψέγειν σπουδάζεις, ἐπαινεῖς λανθάνων· οἷς δὲ τὸν ἔπαινον φέρειν ἀγωνίζη, ταῦτα ψέγων οὐκ αἰσθάνη.

Ἄν καὶ ἐκεῖνος ποῦ σχεδὸν προσκυνάει τὶς Πολιτεῖες τοῦ Πλάτωνος, ποῦ εἶναι γεμάτες ἀπὸ μύριες ἀσέλγειες, ἐμφανίζουν μύριες ἀντιφάσεις πρὸς τὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενό τους, εἶναι ἐχθρικές πρὸς ὅλη τὴ (φυσιολογική) ἀνθρώπινη συμπεριφορά, καὶ σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες διδάσκουν τ' ἀνύπαρκτα καὶ χωρὶς κανένα περιεχόμενο πράγματα, ἐκεῖνος, λέω, ποῦ τὶς μνημονεύει (αὐτὲς τὶς Πολιτεῖες) καὶ καυχᾶται γι' αὐτὲς, ἄραγε δὲν θᾶπρεπε νὰ ντρέπεται γι' αὐτὲς τὴν πιὸ μεγάλη ντροπή, ἀκόμα κι ὅταν ἀπλῶς ψιθυρίζη μὲ τὰ χεῖλη του τὴ λέξι *πολιτεία*; καὶ σὺ ἀποθρασύνθηκες τόσο, ποῦ νὰ μᾶς τὴ θυμίζης τὴν Πολιτεία, μόνο γιὰ νὰ μᾶς σοκάρης. καὶ εἶσαι τόσο δραστικὰ προκλητικός, ὥστε αὐτὰ ποῦ κατηγορεῖς τόσο φανατικά, στὸ βάθος, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνης τὰ ἐπαινεῖς, ἐκεῖνα δὲ ποῦ πασχίζεις νὰ ἐπαινέσης, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνης στὴν πραγματικότητα τὰ ψέγεις.

Ἄθανάσιος, Χρυσόστομος, Φώτιος, κι Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης εἶναι οἱ μεγαλείτεροι ἐπιστήμονες τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας· καὶ ἄγιοι· κι ὀρθόδοξοι.

35

Γρηγόριος Παλαμᾶς

Ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς, ἂν καὶ ὡς ὑπερβολικὰ ἐμποτισμένος ἀπὸ τὶς μπαροῦφες τοῦ ὑποφύλου νεοπλατωνικοῦ καὶ μονοφυσίτου πλαστογράφου Ψευδοδιονυσίου τοῦ δῆθεν ἀρεοπαγίτου εἶναι κι αὐτὸς κατ' οὐσίαν νεοπλατωνικός, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνη, ἐν τούτοις ὅταν πολλὰς φορὲς ἀναφέρη τὸν Πλάτωνα, τὸν ἀπορρίπτει μὲ πολλὴ σιχασία, καὶ καταδεικνύει τὶς σεξουαλικὲς του ἀνωμαλίες. διότι ὁ Πλάτων, καθὼς ζοῦσε σὲ προχριστιανικὴ ἐποχὴ, ἐκφράζει καὶ διατυμπανίζει τὴ διαστροφὴν του καὶ τὴ φρενοβλάβειά του τελείως ἀφύλακτα καὶ μὲ πολὺ καμάρι, ἐνῶ οἱ νεοπλατωνικοί, ποῦ ζοῦν τὸν Δ' Ἐ' καὶ F' μ.Χ. αἰῶνα, καὶ εἶναι φθονερὰ κομπλεξαρισμένοι μπροστὰ στὸ μεγαλεῖο τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, καὶ προσπαθοῦν νὰ κλέψουν κίβλας ἀπ' αὐτὴ ὅ,τι ζηλεύουν, ἐκφράζονται ὑποῦλα. κι ἀκόμη πιὸ ὑποῦλος, καὶ δούριος ἵππος, ἔγινε ὁ νεοπλατωνισμὸς μὲ τὸν Ψευδοδιονύσιο, ὥστε νὰ μὴν μποροῦν πολλοὶ σὰν τὸ Γρηγόριο Παλαμᾶ νὰ παραμείνουν ἀτοξίνωτοι ἀπ' αὐτὸ τὸ μίasma. ἐγὼ ὅμως ἐδῶ ἐκτιμῶ τὴν ἔστω κι ἀφελῆ εὐθύτητα τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ. τὰ μόνα ποῦ δὲν μ' ἀρέσουν σ' αὐτὸν εἶναι ὅτι προσπαθεῖ ἄστοχα νὰ σκεπάσῃ παρερμη-

νεύοντας καὶ μεροληπτώντας τὸν κρυφὸ καὶ φθονερὰ κομπλεξικὸ θαυμασμὸ γιὰ τὸ Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα τοῦ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, καὶ τὸ ὅτι βέβαια δὲν μπόρεσε νὰ διαφύγῃ τὴν ἄγρια καὶ μαριακὴ ἐπιρροὴ τοῦ νεοπλατωνικοῦ Ψευδοδιονυσίου. πάντως ἡ ἐκδηλη πρόθεσι τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ εἶναι νὰ δείξῃ τὴ σιχασίᾳ του γιὰ τοὺς ψυχανωμάλους εἰδωλολάτρες Σωκράτη καὶ Πλάτωνα. καὶ σ' αὐτὸ τὸν βοήθησε ἀποφασιστικὰ ἡ ἀναίδεια τοῦ παπόφρονος πλατωνικοῦ Βαρλαάμ. μπορῶ νὰ πῶ ὅτι ὁ θεὸς ἔστειλε τὸν Βαρλαάμ, γιὰ ν' ἀνοίξῃ μὲ τὴν αὐθάδειά του τὸ ἄθῳ στόμα τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ.

1. Α΄ Πρὸς Ἀκίνδυνον, 5 ἔκδ. Π. Χρήστου, τ. 1, σ. 223

Νῦν δ' οὐκ οἶδ' ὅ,τι παθῶν, τοὺς τε θεοφόρους πατέρας λεληθότως διασύρει καὶ τοὺς κατὰ Σωκράτη τε καὶ Πλάτωνα θεόπτας καὶ πεφωτισμένους ἀναγράφει, προβαλλόμενος καὶ ῥητὰ ἄττα τούτων, δι' ὧν οὗτοι τοιοῦτοι μαρτυροῦνται. τοῦτο τοίνυν πάντων μᾶλλον οὐκ ἀφῆκέ με πεδῆσαι τὴν γλῶτταν σιωπῇ καὶ καταπροδοῦναι τοὺς κοινούς προστάτας καὶ ἀντεισοικίσασθαι τοὺς ἐκ παλαιοῦ ἐκβεβλημένους ὡς βεβηλωμένους·

Καὶ τώρα δὲν ξέρω τί ἔπαθε καὶ διασύρει κρυφὰ καὶ ὕπουλα τοὺς θεοφόρους πατέρες, προβάλλει δὲ μὲ τὰ γραπτὰ του ὡς θεόπτες καὶ φωτισμένους τὸ Σωκράτη τὸν Πλάτωνα καὶ τὸ περιβάλλον τους, διαφημίζοντας καὶ κάποια ῥητὰ τους, μὲ τὰ ὅποια προβάλλονται αὐτοὶ ὡς τέτοιοι (=θεόπτες καὶ φωτισμένοι). αὐτὸ ἀκριβῶς περισσότερο ἀπ' ὅλα δὲν μ' ἄφησε νὰ φρενάρω τὴ γλῶσσα μου μὲ σιωπῇ καὶ νὰ καταπροδώσω τοὺς κοινούς μας προστάρηδες, νὰ βάλω δὲ στὴ θέσι τοῦ νοικοκύρη τοὺς ἀπὸ παλιὰ ἀπόβλητους ποὺ ἀποβλήθηκαν ὡς βέβηλοι.

Λὲς καὶ στρέφεται ἐναντίον τοῦ Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου καὶ μερικῶν ἄλλων τέτοιων «Χριστιανῶν». στρέφεται βέβαια κατὰ τοῦ παπόφρονος καὶ παγανιστοῦ «Χριστιανοῦ» Ἀκινδύνου. οἱ παπόφρονες ἀντίπαλοι τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ Βαρλαάμ, Ἀκίνδυνος, κλπ. δὲν ἦταν ἀπλῶς παπόφρονες· ἦταν κυρίως παγανισταί. τοὺς ἐρμήνευσαν καλὰ ὕστερ' ἀπὸ λίγο οἱ ἐνωτικοὶ Βησσαρίων καὶ Γεώργιος Γεμιστός, οἱ ὅποιοι, λίγο πρὶν ἐνωθῶν μὲ τὸν πάπα Ῥώμης καὶ γίνουν Ἰταλοί, εἶχαν ἀποπειραθῆ νὰ ἐπαναφέρουν τὸ δωδεκάθεο καὶ τὴν εἰδωλολατρία.

2. Α΄ Πρὸς Βαρλαάμ, 30 (1,243)

Διὰ τοῦτό μοι καὶ νῦν ἀντιγράψαι τῶν ἀπαραιτήτων ἐφάνη καὶ λυσιτελεστάτων, ὡς ἂν καὶ σὺ σεαυτοῦ γένοιο σοφώτερος ἐξ ἡμῶν τῶν ἀσόφων ἀφορμὴν λαβῶν, καὶ τὰ σὰ συγκινδυνεύοντα τοῖς ἐμοῖς,

εἵπερ ἄρα δυναίμην, ἐξέλωμαι τοῦ κινδύνου καὶ σὲ πείσω τῇ τῶν πατέρων ιδιοτεία μᾶλλον ἢ Πλάτωνι καὶ τῷ Νικομάχου τὸν νοῦν προσέχειν.

3. Αὐτόθι, 38 - 40 (1,247 - 8)

38. Πῶς δὲ καὶ «ὁ κόσμος οὐκ ἔγνω διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν» (Α΄ Κο 2,12), εἰ θεογνωσίας τὸ ἀκρότατον θεοπτία, ταύτη δὲ προσέβησαν Σωκράτει καὶ Πλάτωνες καὶ οἱ κατ' ἐκείνους σοφοί...;

39. Καὶ οὐχ οἱ πατέρες μὲν ἡμῶν ἐκείνων τὸν τῦφον καὶ τὸ κενόδοξον ἴσασιν, ἀλλήλοις δ' οὐ συμμαρτυροῦσιν ἐκεῖνοι τοῦτο; «Τί τοῦτο, Διόγενες; Καταπατῶ, φησὶν ὁ Διογένης, τὸν τῦφον τοῦ Πλάτωνος. Ἐτέρῳ τῦφῳ, Διόγενες;», ὁ Πλάτων ἀντεγκαλῶν ἀπεφήνατο. εἶδες πῶς τὸν τῦφον ἀλλήλοις προσεμαρτύρησαν; Πλάτωνι δὲ ἄρα καὶ τοσοῦτο καλὸν ἢ κενοδοξία δοκεῖ, ὥστε καὶ ταύτην αἰτίαν φάναι τῶν ἀρίστων ἔργων ἡμῖν καὶ συνεπιλιμπάνειν ἡμᾶς ταύτη τ' ἄριστον.

40. Εἶδες μεμωραμένην σοφίαν καὶ οἷα σκότος ἢ ψευδὲς φῶς, ἀντινομοθετοῦσαν τῷ ἀληθινῷ φωτὶ (Ἰω 2,4) λέγοντι *Μὴ ποιεῖτε πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις;* (Μθ 103,5).

4. Αὐτόθι 45 - 49 (1,251 - 4)

45. Φέρ' ἴδωμεν ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐθις, δηλονότι τῶν ἔργων, τὸν Σωκράτους καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς φωτισμόν. πόθεν οὖν τοῦτον ἀκριβῶς ἐπιγνώμεν; ἄρ' ἐκ τῶν νόμων τῆς ἀθεμιτογαμίας ἢ τῶν ἔργων τῆς παιδεραστίας ἢ τῶν περὶ θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ ἥρωας δογμάτων ἢ τῆς ἐπὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν κατακεχυμένης τερατολογίας ἐκείνης, ἢ προχεῖ ταύτας οὐρανόθεν καὶ μετεγχεῖ, πλαζομένας ἐν γῆς ἀπὸ σωμάτων εἰς σώματα μὴ κατάλληλα πρὶν καταδῦναι ἢ ἀναδῦναι, ὡς ἐκάστη τούτων ῥοπῆς ἐδυστύχησεν ἢ εὐμοίρησεν;

46. Οὐδὲ τὸ συμπαρομαρτοῦν τῷ Σωκράτει δαιμόνιον, ᾧ καὶ διετέλει διὰ βίου πειθόμενος, ὑπέφηνέ σοι τῷ καθ' ἡμᾶς φιλοσόφῳ τίς ἐκείνων ὁ φωτισμός; οὐδ' ὑπὸ τοῦ φανέντος δράκοντος, τοῦ πλατωνικοῦ θνήσκοντος Πλωτίνου, συνιδεῖν ἐδυνήθης τίς ἐκείνων ὁ φωτισμός; καὶ τί τὸ συνὸν ἐκείνοις δαιμόνιον, ὃ θεῖον ἐκεῖνος καλῶν τὸ ἐν αὐτῷ, καθάπερ αὐτὸς λέγει, θεῖον ἀνάγειν ἔσπευδε πρὸς ἐκεῖνο καὶ διὰ βίου καὶ τελευτῶν;

47.
Σὺ δ' ὁ μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος πεφωτισμένους ἐκείνους ἀνακαλῶν, τάχα καὶ Πλατώνεια καὶ Σωκράτεια πείσαις ἄγειν ἡμᾶς, ἐπεὶ Πρόκλου τοῦ Λυκείου ταῦτ' ἐπετείως ἄγοντος φῶς ὠράθη ποτὲ τοῖς συμμύσταις τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ περιθέον.
.....

48. Τοῦτ' ἄρα τοῦ προτέρου σκανδάλου μείζον καὶ ἑναργέστερον· εἰ γὰρ θεόπτας καὶ θεοδιδάκτους καὶ ὑπὸ θεοῦ πεφωτισμένους εἶναι Σωκράτει καὶ Πλάτωνα καταδεξαίμεθα, καθάπερ δικαιοῖς αὐτός, καὶ τοὺς παρὰ τούτων ἀκηκοότας τὰς θείας ἀποφάνσεις καὶ πιστεύσαντας θαυμαστοὺς καὶ ζηλωτοὺς τῆς προαιρέσεως ἕνεκα καὶ πειθοῦς καὶ αἰδοῦς τῆς πρὸς ἐκείνους, ζηλοῦν καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη τούτους καὶ πιστεῦειν ἐκείνοις, ὡς εἰ μὴ τῶν ἐπιστημόνων, τῶν γοῦν θαυμασίων καὶ μακαριστῶν γενοίμεθα·

49.
Οὐκ ἀκούεις τοῦ λέγοντος «Βάλλε μοι Πλάτωνος τὰς ιδέας»;

5. Αὐτόθι, 51 (1,254-5)

Τί δ' ἵνα πάλιν ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς καὶ φερωνύμου καὶ ἱερός καὶ γνησίας τῆ θεολογία φωνῆς τὰ ψευδώνυμα καὶ νόθα φαυλίσωμεν, «Τί τοίνυν Ἀριστοτέλους ἢ μικρολόγος πρόνοια καὶ οἱ θνητοὶ περὶ ψυχῆς λόγοι καὶ τάνθρωπικὸν τῶν δογμάτων»;

30. Γι' αὐτὸ καὶ τώρα ἔκρινα ἀπαραίτητο καὶ ὠφελιμώτατο νὰ σοῦ ἀπαντήσω γραπτῶς, γιὰ νὰ γίνης καὶ σὺ σοφώτερος ἀπ' ὅσο εἶσαι, παίρνοντας τὴν πρώτη δόσι σοφίας ἀπὸ μένα τὸν ἄσοφο, καὶ καθὼς καὶ σὺ συγκινδυνεύεις μ' ἐμένα, ἂν μπορῶ, νὰ σὲ σώσω ἀπὸ τὸν κίνδυνο καὶ νὰ σὲ πείσω νὰ προσηλωθῆς περισσότερο στὴ μωρία τῶν πατέρων, παρὰ στὸν Πλάτωνα καὶ στὸν (Ἀριστοτέλη) τοῦ Νικομάχου.

38. Καὶ πῶς «ὁ κόσμος δὲν γνώρισε μὲ τὴ σοφία τὸ θεό» (Α' Κο 2,12), ἂν ἡ θεοπτία εἶναι ἡ κορυφή τῆς θεογνωσίας, στὴ δὲ θεοπτία εἶχαν πρόσβασι οἱ Σωκράτηδες καὶ οἱ Πλάτωνες καὶ οἱ κατὰ τὴ γνώμη τους σοφοί...;

39. Καὶ πῶς λές ὅτι οἱ μὲν Πατέρες μας βλέπουν σ' ἐκείνους τυφλὴ ἀλαζονεία καὶ ματαιοδοξία, ἐκείνοι ὅμως δὲν καταμαρτυροῦν ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; (δὲν θυμᾶσαι τὸ κείμενο;). «Διογένη, γιατί τὸ κάνεις αὐτό; Καταπατῶ ἔτσι, λέει ὁ Διογένης, τὴν τυφλὴ ἀλαζονεία τοῦ Πλάτωνος. Μὲ ἄλλη τυφλὴ ἀλαζονεία, Διογένη;», τοῦ ἀντιγυρίζει ὁ Πλάτων. εἶδες πῶς καταμαρτυροῦν ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο τυφλὴ ἀλαζονεία; κατὰ τὴ γνώμη δὲ τοῦ Πλάτωνος ἢ ματαιοδοξία εἶναι τόσο καλό, ὥστε, καθὼς ἰσχυρίζεται, σ' αὐτὴν ὀφείλονται οἱ καλλίτερες πράξεις μας, ὅποτε τὸ καλλίτερο ποὺ μποροῦμε νὰ κάνομε εἶναι νὰ τὴν ἔχουμε.

40. Εἶδες σοφία ξεμωραμένη, ἢ ὁποία σὰ σκοτάδι ἢ σὰν ψεύτικο φῶς νομοθετεῖ ἀντίθετα ἀπὸ «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν» (Ἰω 2,4), ποὺ λέει

«Μὴν κάνετε καλά ἔργα, γιὰ νὰ φαίνεστε στοὺς ἀνθρώπους»; (Μθ 103,5).

45. Ἄς δοῦμε πάλι ἀπὸ τοὺς καρπούς, δηλαδή ἀπὸ τὰ ἔργα, τὸ φωτισμὸ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν δικῶν τους. ἀπὸ ποῦ θὰ τὸν διαγνώσουμε μὲ ἀκρίβεια; ἀπὸ τὰ θεσπίσματά τους γιὰ τὴν ἀθέμιτη σεξουαλικὴ δραστηριότητα; ἢ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς κιναιδικῆς παιδευασίας των; ἀπ' ὅσα δογματίζουν γιὰ θεοὺς καὶ δαίμονες καὶ ἥρωες; ἢ ἀπὸ τὸ χεῖμαρρο τῆς τερατολογίας των ἐκείνης γιὰ τίς ψυχές μας; ἢ τερατολογία ἐκείνη τίς ψυχές μας τίς χύνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τίς ξαναχύνει, καθὼς περιπλανῶνται ἐπάνω στὴ γῆ ἀπὸ σώματα σὲ σώματα ἀταίριαστα μεταξὺ τους (= σώματα ζώων), πρὶν πᾶν ὀριστικὰ κάτω στὸν ἄδη ἢ πάνω στὸν οὐρανὸ, ἀνάλογα δῆθεν μὲ τὴ δυστυχή ἢ εὐτυχή ῥοπή τῆς καθεμιᾶς.

46. Οὔτε τὸ δαιμόνιο ποὺ ἀκολουθοῦσε τὸ Σωκράτη, καὶ ποὺ σ' αὐτὸ ἐκεῖνος πειθαρχοῦσε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ, δὲν σοῦ φανέρωσε καὶ σένα, τὸ φιλόσοφο τῶν ἡμερῶν μας, ποιὸς ἦταν ὁ φωτισμὸς ἐκείνων; οὔτε ἀπὸ τὸ δράκοντα ποὺ βγήκε ἀπὸ τὸν πλατωνικὸ Πλωτῖνο, ὅταν ξεψυχοῦσε, δὲν μπόρεσες νὰ φωτιστῆς καὶ νὰ δῆς ποιὸς ἦταν ὁ φωτισμὸς τους καὶ ποιὸ τὸ δαιμόνιο ποὺ φώλιαζε μέσα τους; αὐτὸ τὸ δαιμόνιο, ποὺ εἶχε ἐκεῖνος μέσα του, τὸ ἀποκαλοῦσε 'θεῖον' –τὸ λέει ὁ Ἰδιος–, προσπαθώντας ἔτσι νὰ ἐμφανίζεται κι αὐτὸς ὡς 'θεῖος' ποὺ πηγαίνει πρὸς τὸ 'θεῖον' σ' ὅλη τὴ ζωὴ του καὶ τὴν ὥρα ποὺ πέθαινε.

47. Καὶ σύ, ποὺ μαζὶ μὲ τὸν Ἀπόλλωνα (τῆς πυθίας τῶν Δελφῶν) τοὺς ἀποκαλεῖς φωτισμένους, σιγὰ σιγὰ θὰ μᾶς πείσης νὰ ἐσορτάζουμε καὶ Πλατώνεια καὶ Σωκράτεια· γιατί, καθὼς ὁ Λύκειος Πρόκλος τὰ ἐώρταζε αὐτὰ κάθε χρόνο, κάποτε, λέει, οἱ συμμύστες του εἶδαν νὰ περιβάλλη τὴν κεφαλὴ του ἓνα φῶς.

48. Αὐτὸ πιά τὸ νέο σκάνδαλο εἶναι μεγαλεῖτερο καὶ φανερότερο ἀπὸ τὸ προηγούμενο. ἂν ἀποδεχτοῦμε ὅτι οἱ Σωκράτηδες κι οἱ Πλάτωνες ἦταν θεόπτες, θεοδίδακτοι κι ἀπὸ τὸ θεὸ φωτισμένοι, ὅπως ἰσχυρίζεσαι, κι ὅτι ἐκεῖνοι, ποὺ ἄκουσαν ἀπ' αὐτοὺς τὰ θεῖα λόγια καὶ τοὺς πίστευσαν, εἶναι θαυμαστοὶ καὶ ζηλευταὶ γιὰ τὴν ἐπιλογή τους νὰ τοὺς ἀκολουθήσουν καὶ νὰ πεισθοῦν σ' ἐκείνους καὶ νὰ τοὺς σεβαστοῦν, τότε πρέπει νὰ τοὺς ζηλέψουμε κι ἐμεῖς, καὶ νὰ πιστεύσουμε σ' ἐκείνους, γιατί ἔτσι θὰ γίνουμε κι ἐμεῖς, ἂν ὄχι ἐπιστήμονες, τουλάχιστο θαυμάσιοι κι ἀξιομακάριστοι.

49. Δὲν τὸν ἀκοῦς ποὺ λέει 'Πέταξε, σὲ παρακαλῶ, τίς ιδέες τοῦ Πλάτωνος';

51. Τί χρειάζεται νὰ ξαναθυμηθῶ τὸν γεμάτον ἀλήθεια, τὸν συνονόματό μου (= Γρηγόριο Ναζιανζηνό), τὴν ἱερά καὶ θεολογικῶς γνήσια φωνή, γιὰ ν' ἀπορρίψω σὰ σκουπίδια τὰ νόθα καὶ τὰ ψεύτικα; λέ-

ει (ὁ Γρηγόριος): ‘Τί ἀξίζει λοιπὸν τοῦ Ἀριστοτέλους ἢ μικρόψυχη πρόνοια, καὶ ἡ διδασκαλία του γιὰ θνητὴ ψυχὴ, καὶ τὰ χαμηλῆς στάθμης σαρκικά του δόγματα;’.

6. Ὑπὲρ τῶν ἡσυχάζόντων 2,1,22 (1,485)

Σοὶ δ’ ὑπὲρ φιλοσοφίας ὁ λόγος. εἰ τοίνυν αὕτη μήτ’ ἐν θεῷ μήτ’ ἐν ἀνθρώποις ἔχει τὸ εἶναι, ἔστι δ’ ὅμως ἰδέα οὔσα, καθ’ ἑαυτὴν οὐκοῦν ἔστιν ὑφ’ ἑστῶσα· καὶ Πλάτων ἡμῖν αὐθις ἀναβιώσεται μετὰ τῶν τῆς κακοδοξίας τερετισμάτων.

Καὶ σὺ μιᾶς γιὰ φιλοσοφία. αὕτη λοιπὸν, ἂν δὲν εἶναι ὑπαρκτὴ οὔτε γιὰ τὸ θεὸ οὔτε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ’ εἶναι τάχα ἰδέα, εἶναι φυσικὰ ὑπαρκτὴ αὕτη γι’ αὐτὴν· ὅποτε θὰ δοῦμε τώρα ν’ ἀναβιώνη πάλι ὁ Πλάτων μὲ τὰ κακόδοξα φαφλατίσματά του.

7. Κατάλογος ἀτόπων τῶν Προτάσεων Βαρλαάμ 2,26 (1,677)

Ἄλλὰ γὰρ τὰ τοιαῦτα παραδείγματα Πυθαγόρας μὲν καὶ Πλάτων καὶ Σωκράτης ταπεινῶς καὶ ἀναξίως τοῦ θεοῦ ἀθύπαρκτους ἐδόξασαν ἀρχὰς συναιτίους τῷ θεῷ. τούτους οὖν αἰτιατέον ὡς πολυθέους,...

Τὰ τέτοια ὅμως παραδείγματα ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Σωκράτης τὰ θεώρησαν ἀθύπαρκτες ἀρχές ἐξ ἴσου καὶ ταυτόχρονες μὲ τὸ θεὸ αἰτίες τῶν πάντων· καὶ αὐτὸ ἦταν κάτι χαμηλὸ καὶ ἀνάξιο τοῦ θεοῦ. κατηγορεῖται λοιπὸν ὡς πολυθέους αὐτούς,...

Πάντοτε ἀνεξαιρέτως, ὅταν οἱ ἀρχαῖοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς λένε *Πυθαγόρας*, ἐννοοῦν μιὰ πολὺ μεταγενέστερη τοῦ Πυθαγόρου φιλολογία καὶ φιλοσοφικὴ παραφιλολογία τῶν λεγομένων *πυθαγορείων*, πὺ δὲν εἶχαν σχέσι μὲ τὸν Πυθαγόρα. ὁ Πυθαγόρας εἶναι πολὺ ἀρχαῖος, καὶ κείμενό του δὲν σφῆζόταν οὔτε τὸν Ε΄ π.Χ. αἰῶνα. στὴν ἐποχὴ του δὲ δὲν ὑπῆρχαν φιλοσοφικὰ συστήματα. ὁ Πυθαγόρας πρῶτος εἶπε τίς λέξεις *φιλόσοφος* καὶ *φιλοσοφία*, ἀλλ’ ἐννοοῦσε τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴ φυσικὴ. ὁ ἀλιτήριος Σωκράτης εἶναι πὺ χρησιμοποίησε πρῶτος τοὺς ἐπιστημονικοὺς αὐτοὺς ὄρους γιὰ τίς σαχλαμάρες του καὶ τῶν μετὰ ἅπ’ αὐτὸν ὁμοίων του.

ΛΕΥΚΗ

Γ. Η ΑΠΑΞ ΠΑΡΑΔΟΘΕΙΣΑ ΤΟΙΣ ΑΓΙΟΙΣ ΠΙΣΤΙΣ

Κατὰ τὸ ἔτος 68 μ.Χ. ὁ ἀπόστολος Ἰούδας, στηρίζοντας τὴν ἐκκλησία ἔγραψε στὴν Πρὸς αὐτὴν Ἐπιστολή του *Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἀπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει* (Ἰδ 2,1).

Τὸ ἔτος 69 ὠλοκληρώθηκε ἡ Καινὴ Διαθήκη καὶ φυσικὰ ἡ Βίβλος ὅλη. μετὰ ἀπὸ τότε δὲν ἔχουμε γιὰ τοὺς ἀποστόλους καμμία εἶδησι.

Τὸ ἔτος 70 καταστράφηκε ὁ ναὸς ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ ὅλη ἡ Ἰουδαία. μετὰ τῶν ἐτῶν 100-128 ἔγινε τὸ μασσοριτικὸ ἐβραϊκὸ κείμενο τῆς Π. Διαθήκης καὶ καταστράφηκε τὸ ἀρχαῖο ἐβραϊκὸ ἔμεινε ἡ μετάφρασι τῶν Ἑβδομήκοντα μαζί με τὸ πρωτότυπο τῆς Καινῆς Διαθήκης, ποὺ ἦταν κατάσπαρτα στὶς παραμεσόγειες χῶρες στὰ χέρια τῶν Χριστιανῶν. κατὰ τὰ 65 χρόνια 71-135 κυβερνοῦσε τοὺς Ἰουδαίους τῆς Παλαιστίνης τὸ Γ' Ἰσραηλιτικὸ Συνέδριον τὸ λεγόμενον Συνέδριον τῆς Ἰαμνείας. (ὑπῆρξαν τρία συνέδρια· τὸ πρῶτον, 1640-630 π.Χ., τὸ δευτέρον 560 π.Χ.-70 μ.Χ., καὶ τὸ τρίτον 71-135. ἔκτοτε οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἶχαν χώρα καὶ κράτος μέχρι τὸ 1947).

Ἀπὸ τὸ ἔτος 70 μέχρι τὸ 107 δὲν ἔχουμε εἰδήσεις γιὰ κανένα πρόσωπο ἢ κείμενον τῶν Χριστιανῶν. τὸ 107 ἔγραψε τὶς ἑπτὰ Ἐπιστολές του καὶ μαρτύρησε στὴ Ῥώμῃ ὁ Χριστιανὸς ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχείας Θεοφόρος Ἰγνάτιος, ποὺ ἦταν Ἕλληνας καὶ Ῥωμαῖος πολίτης ὅπως δείχνουν τὰ δυὸ ὀνόματά του, ἑλληνικὸ καὶ Ῥωμαϊκὸ. ὁ Ἰγνάτιος χαρακτηρίζει τὶς Ἐπιστολές του ὡς κείμενα πολὺ κατώτερα τῶν κειμένων τῆς Καινῆς Διαθήκης· ἐννοεῖ μὴ θεόπνευστα· ἐννοεῖ δηλαδὴ ὅτι ὁ Κανὼν τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ ὅλης τῆς Βίβλου βέβαια ἐκλείσει μετὰ τὸ θάνατον τοῦ τελευταίου αὐτόπτου καὶ αὐτηκόου τῆς διδασχῆς καὶ ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀποστόλου του, ποὺ ἦταν ὁ Μάρκος.

Δὲν γνωρίζουμε πῶς πέθανε ὁ Μάρκος, ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ζοῦσε στὴ Βαβυλῶνα τῆς Αἰγύπτου, πρῶτον Μέμφιν καὶ ἀργότερον Κάιρον, στὴ νότια κορυφῇ τοῦ τριγώνου Δέλτα τοῦ Νείλου. καὶ τὸ 107 καὶ ἐξῆς ἔχουμε γνωστοὺς πατέρες τῆς ἐκκλησίας, πρῶτον τὸν προειρημένον Ἰγνάτιον Ἀντιοχείας καὶ δεύτερον τὸν Πολύκαρπον Σμύρνης. αὐτοὶ οἱ δυὸ γνώρισαν τοὺς ἀποστόλους, ὁ Ἰγνάτιος ὡς νεαρὸς ἄνθρωπος καὶ ὁ Πολύκαρπος ὡς παιδί. καὶ χρησιμοποιοῦν καὶ μαρτυροῦν τὴν Καινὴ Διαθήκη.

Σπουδαῖοι Χριστιανοὶ πατέρες μὲ κείμενα ποὺ μᾶς ἄφησαν εἶναι μετὰ ἅπ' αὐτοὺς ὁ Μελίτων ἐπίσκοπος Σάρδεων (160) κι ὁ Μικρασιάτης ἐπίσκοπος Λουγδούνου (= Λυῶν) τῆς Γαλλίας Εἰρηναῖος (180).

Ἦδη ἀπὸ τὸν Εἰρηναῖο παρατηρεῖται στὰ Χριστιανικὰ κείμενα μιὰ μόλις διακρινόμενη διολίσθησι ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ παράδοσι. καὶ τὸν Δ' αἰῶνα πολὺ διακεκριμένος καὶ κατὰ πάντα ὀρθόδοξος εἶναι ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ποὺ διέπρεψε κατὰ τὴν Α' οἰκουμενικὴ σύνοδο. γύρω στὸ 350 ἀρχίζει μιὰ προσέγγισι στὴ Χριστιανικὴ ἐκκλησία τοῦ προχριστιανικοῦ καὶ προῖστορικοῦ μοναχισμοῦ, ὁ ὁποῖος διακρίνεται ἀμυδρῶς στὰ μινωϊκὰ εὐρήματα καὶ στὰ συλλαβογραφικὰ κείμενα, μαρτυρεῖται δὲ ῥητῶς στὴν Ὀμηρικὴ Ἰλιάδα (Π 233-235). γύρω στὸ ἔτος τῆς Β' οἰκουμενικῆς συνόδου (381) κάποιοι ἐκτὸς τῆς συνόδου φέρνουν ἀπὸ τὴν ἀνορθόδοξη παπικὴ Δύσι μεγάλες ἀλλ' ἡμερολογιακῶς παρατοποθετημένες ἐπετεῖους ὡς ἑορτές, εἰσάγουν δὲ μέσα στὴν ἐκκλησία τὸ μοναχισμό. ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα περὶ τὴν ἅπαξ παραδοθεῖσαν τοῖς ἁγίοις πίστιν τὴν παραδεδομένην ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους μέσα στὴν Καινὴ Διαθήκη (Ἰδ 2,1), ἐμφανίζεται μιὰ ἐπιταχυμένη διολίσθησι, ἢ ὁποῖα σοβοῖ στὴ Χριστιανικὴ ἐκκλησία καὶ ἐκτὸς τῆς Βίβλου καὶ περὶ τὴν Βίβλον μέχρι σήμερα κατάφορτη ἀπὸ εἰδωλολατρικὸ σκουπιδαριό.

Μεγάλα ἀναστήματα, τὰ ὁποῖα στήριξαν τὴν ἐκκλησία καὶ τὴν ἀγνή ἱερὰ παράδοσι ὅσο μποροῦσαν, ὑπῆρξαν οἱ Μελίτων Σάρδεων (160), Μ. Ἀθανάσιος (θ. 373), Ἰωάννης Χρυσόστομος (θ. 407), Λεόντιος Βυζάντιος (θ. 543), Φώτιος (θ. 893), Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης (12^{ος} αἰ.), Μάρκος Ἐφέσου (15^{ος} αἰ.), Εὐγένιος Βούλγαρις (18^{ος} αἰ.), Ἀθανάσιος Πάριος (18^{ος} αἰ.), Θεόφιλος Καμπανίας (18^{ος} αἰ.), καὶ Κοσμᾶς Αἰτωλός (18^{ος} αἰ.), ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν ν' ἀναχαιτίσουν τελείως τὴν ἀπειλητικὴ διολίσθησι.

Σήμερα οἱ ἀρειανοὶ ποὺ εἶναι γνωστοὶ ὡς μωαμεθανοί, οἱ μονοφυσῖτες, οἱ νεστοριανοί, οἱ παπικοί, οἱ προτεστάντες ποὺ εἶναι περίπου 1000 αἱρέσεις ὅπως οἱ χιλιασταί, εἶναι πρώην αἱρέσεις ποὺ μετεξελίχτηκαν σὲ θρησκευόμενα ξένα καὶ ἄσχετα μὲ τὴ Χριστιανικὴ πίστι. μένουν Χριστιανοὶ μόνον οἱ ὀρθόδοξοι, χωλαίνοντας βέβαια ἀλλ' ὅπωςδήποτε μένοντας ὡς πιστοὶ μέλη τῆς ἀποστολικῆς Χριστιανικῆς ἐκκλησίας.

Καθῆκον μας εἶναι λοιπὸν νὰ φυλάξουμε τὴν παρακαταθήκη, τὴν ἅπαξ παραδοθεῖσαν τοῖς ἁγίοις πίστιν, νὰ καθαριστοῦμε ἀπ' ὅλο τὸ ῥύπο ποὺ παρήγαγε ἢ ἀνὰ τοὺς αἰῶνες διολίσθησι, καὶ νὰ κρατήσουμε ἄχρι θανάτου ὅλη μας τὴν ὄντως ὀρθόδοξη πίστι μέχρι τὴν ἐνδοξη δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ· τὴν πίστι τὴν ὁποῖα μᾶς παρέδωσαν μέσα στὴ Βίβλο οἱ ἅγιοι καὶ θεόπνευστοι

ἀπόστολοί του. ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς ἀποστόλους του μᾶς ἄφησε πλήρη τὴ σωτήρια ἀλήθεια τῆς πίστεώς μας κι αὐτὴ δὲν χρειάζεται καμμία προσθήκη. κάθε συμπλήρωσι ἢ τροποποίησι ἢ «βελτίωσί» της εἶναι βλάσφημη καὶ κακόδοξη παραχάραξι. ἡ βιβλικὴ διδασκαλία παραδόθηκε ὀλόκληρη καὶ τέλεια καὶ ἀπροσδεγῆς ἄπαξ.

ΛΕΥΚΗ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Όχι λιγότεροι λοιπόν από 15 «έπιφανείς» ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος, ἐνῶ στὰ κείμενά τους φαίνονται ὅτι γνώριζαν πολὺ καλά ὅτι ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων ἦταν κολομπαρᾶδες καὶ κίναϊδοι καὶ φανεροὶ ἐπαινέτες τῆς σοδομιτικῆς διαστροφῆς καὶ ἀκολασίας, ἐν τούτοις δέχονται τὴ διδασκαλία τους καὶ τοὺς προβάλλουν στοὺς Χριστιανοὺς ὡς ὑποδείγματα ἀρετῆς καὶ σοφίας. καὶ παράλληλα, ἀμφιβάλλοντας ἀνομολόγητα γιὰ τὸ ἀπροσδεὲς καὶ τὴν αὐτάρκεια τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἀποπειρῶνται νὰ τὴ συμπληρώσουν μὲ τὶς ἀκαθαρσίες τῶν ἀκαθάρτων. τὸ δηλητήριο, ποὺ ἔχυσαν στὴν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, τὴν ταλαιπώρησε ἐπὶ 18 αἰῶνες καὶ τὴν ταλαιπωρεῖ ἀκόμη.

Ἄγνοησαν τὸ λόγο τοῦ Κυρίου ὅτι *Οὐ συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα* (Μθ 28,3· Λκ 31,12) καὶ τοῦ Παύλου *Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης* (Κλ 5,3). γιὰ νὰ «κάνουν τὴ φιγούρα τους» ὅτι εἶναι μορφωμένοι καὶ «πεπαιδευμένοι», ἔκαναν «στραβὰ μάτια» σὲ δυὸ διεστραμμένους καὶ ψυχανωμᾶλους παιδεραστὰς καὶ ἀρσενοκοῖτες, ποὺ ἔχρισαν διδασκάλους των, ἀρνήθηκαν τὴν αὐτάρκεια τῆς Βίβλου γιὰ τὴ Χριστιανικὴ διδασκαλία, καταμαρτυρώντας γι' αὐτὴν λαθροσυκοφαντικῶς πνευματικὴ ἀνεπάρκεια καὶ ἀνάγκη ὑποστηρίξεως καὶ συμπληρώσεως καὶ καρνεύσεως μὲ κόπρια τῆς διαστροφῆς, καὶ προσέφυγαν στὴ βοήθεια τῆς βρόμικης διδαχῆς τῶν δυὸ δαιμονισμένων ἀρσενοκοιτῶν εἰδωλολατρῶν, ἐπειδὴ εἶχαν κάψα νὰ δεῖξουν ὅτι εἶναι ντὲ μορφωμένοι καὶ καλλιεργημένοι καὶ ἀνώτεροι ἄνθρωποι, ποὺ ξέρουν καὶ Πλάτωνα, πρᾶγμα ποὺ εἶναι βέβαια ὄχι ἀπλῶς κενοδοξία, ἀλλὰ κυρίως μιὰ ἰδιαζόντως εἰδεχθῆς βλασφημία κατὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος.

Ὅπως ἡ σημερινή, ἔτσι καὶ ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ γραμματεία ἔχει τὰ σοβαρὰ καὶ ἐπιστημονικὰ κείμενα, ἔχει καὶ τὰ λογοτεχνικά, φιλοσοφικά, πολιτικά, καὶ πορνογραφικά. ἄλλο οἱ Πυθαγόρας, Θουκυδίδης, Ἴπποκράτης, Ἀριστοτέλης, Θεόφραστος, Εὐκλείδης, Ἀρχιμήδης, Ἀριστάρχος Σάμιος, καὶ ἄλλο οἱ Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Ἀριστοφάνης, Πλάτων, Ζήνων, Ἐπίκουρος, λυρικοί, Στράτων, Λουκία-

νός, Αἰλιανός, Φιλόστρατος, Ἀθηναῖος, πορνογράφοι, κλπ.. οἱ «πατέρες», ὅσοι συμπαθοῦν τοὺς θύραθεν καὶ διέπραξαν τὴν προειρημένη βλασφημία, διωλίσθησαν καὶ σὲ δύο πράγματα, ποὺ συνήθως δὲν φαίνονται.

1. Δὲν γνωρίζουν καθόλου τὴ σοβαρὴ καὶ ἐπιστημονικὴ γραμματεία, ἀλλὰ μόνο τὰ παραμύθια καὶ τὶς μπουρδες, τῆς παραφιλολογίας τῆς Κατίνας. οὐδέποτε ἀναφέρονται σὲ Θουκυδίδη, Ἴπποκράτη, Ἀρχιμήδη, Ἀρίσταρχο Σάμιο. αὐτὸ σήμερα θὰ εἶχε ὡς ἀνάλογό του τὸ ν' ἀγνοῖ κανεὶς ὅτιδήποτε τὸ σοβαρὸ καὶ ἐπιστημονικὸ, καὶ ν' ἀσχολῆται μὲ Οὐγκώ, Λένιν, Χίτλερ, Φρόντ, Δαρβίνο, πορνογραφήματα, βρομοπεριοδικά, κλπ..

2. Τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς ἄλλους μπουρδολόγους οἱ «πατέρες», ποὺ συμπαθοῦν τοὺς θύραθεν, δὲν τοὺς γνωρίζουν ἀκριβῶς ἀπὸ τὰ συγγράμματά τους, ἀλλ' ἀπὸ ἀνθολόγια καὶ ἀνεκδοτολόγια τοῦ Πλουτάρχου τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ Διογένους Λαερτίου, καὶ ἄλλων τέτοιων, τὰ κατὰ μισὴ χιλιετία νεώτερα ἐκείνων καὶ γεμάτα πλαστὰ καὶ φανταστικὰ ἀνέκδοτα, καλαμπούρια, ἀποφθέγματα, καὶ ἔξυπνες ἀτάκες, ποὺ στὴν πραγματικότητά δὲν ἐλέχθησαν ποτέ, δὲν συνέβησαν ποτέ, καὶ ἦταν συνήθως σχολικὰ μαθήματα παιδιῶν. στοὺς «πατέρες» αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει πραγματικὴ ἀρχαιομάθεια. ἡ ἀρχαιομάθειά τους ἀντλεῖται ἀπὸ μιὰ ἀτροφικὴ, ψεύτικη, ἐξωραϊσμένη, ἐξιδανικευμένη, καὶ πολὺ ὄψιμη παραφιλολογία, τὴν ὁποία ὄχι μόνο δὲν ἀξίζει νὰ διαβάξῃ κανεὶς, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς εἶναι καὶ ντροπὴ νὰ τὴ διαβάξῃ. ὁ Βασίλειος Καισαρείας λ.χ. στὴν Ἑξαήμερό του ἔχει ἓνα κάρρο σκουπίδια καὶ μυθομανεῖς διδασχῆς ἀπὸ τὸν πορνογράφο Αἰλιανό.

Δύο μόνο δὲν εἶπαν καλὰ μερικοὶ ἀντιπλάτωνικοὶ Χριστιανοί.

1. Δὲν ἔκαναν διάκρισι ἀφ' ἑνὸς *φυσικῶν φιλοσόφων* (=φυσικῶν, μαθηματικῶν, ἀστρονόμων, γεωλόγων, βιολόγων, ἰατρῶν, κλπ.) καὶ ἀφ' ἑτέρου *ἠθικῶν φιλοσόφων* (=θεολογικῶν-πολιτικῶν). διότι ἄλλο εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ ἀναζήτησι καὶ προσέλασι καὶ ἄλλο ἡ διατύπωσι θεολογικῶν ἠθικῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν θεωριῶν, ποὺ εἶναι ὅλες μπουρδες καὶ βρόμικες μπουρδες.

2. Ἄντλησαν γιὰ μερικοὺς, ἰδίως γιὰ Πυθαγόρα καὶ Ἀριστοτέλη, πληροφορίες καὶ ἀπὸ ψευδεπίγραφα κείμενα ποὺ τοὺς καρφιτσώθηκαν. ἔπρεπε νὰ εἶναι προσεκτικώτεροι.

Ὅσο γιὰ τὴ διγλωσσία τῶν Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ καὶ Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, αὐτὴ εἶναι καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐμφανῶς ἀηδιαστικὴ.

Στοὺς ἀγνοοὺς καὶ εἰλικρινεῖς ἀξίζει ἐκτίμησι καὶ ἔπαινος.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

1. Εύρετήριο βιβλικῶν χωρίων

Γένεσις	7	2	50
2 4 61	15	6	7
Νόμος	Α΄ Κορινθίους		
154 9 69	2 12 136' 137		
155 14 69	6 4 117		
227 6-9 43	Β΄ Κορινθίους		
Ίώβ	13 4 102		
10 35 69	Ρωμαίους		
Ματθαίος	3 10 109		
13 2-5 7	12 6-7 7		
28 3 145	8 7		
103 5 138	Φιλιππησίους		
Λουκάς	3 10 71		
18 4 103''	6 9 8		
31 12 145	Έφεσίους		
Ίωάννης	12 5 7		
2 4 137	Κολοσσαείς		
Μάρκος	2 8 36		
5 5 103''	5 3 8' 145		
Πράξεις	7 5 7		
4 13 106' 108	Έβραίους		
29 10-14 39	5 2 44		
51 2 103''	18 3 102' 103		
55 3-4 8	Τίτον		
3 130	2 2 73		
15 36	Α΄ Τιμόθεον		
19 8	7 6 73		
81 4-6 39	Α΄ Πέτρου		
44 39	11 4 8		
82 1 39	Ίούδα		
3 39	2 1 141' 142		
83 5 118			
85 4-8 39			
Γαλάτας			
4 9 50			

2. Εύρετήριο ονομάτων

- Ἄβραάμ 43
 Ἄβραμίδης Ἰωάννης 4
 Ἀγάθων 33
 Ἀγησίλαος 119''
 Ἄγιορείτες 55' 60
 Ἀγλαοφῶν 68' 69' 99
 Ἀγάθων 26
 Ἄδριανός 40
 Ἄζαρίας 43
 Ἀθανάσιος ὁ μέγας 6' 66' 70-73' 76' 77'
 101' 102' 114' 134' 142''
 Ἀθανάσιος Πάριος 142
 Ἀθηνᾶ 35
 Ἀθῆναι - Ἀθήνα 17' 26' 27' 33' 35' 37' 73'
 77' 89' 94
 Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία 23
 Ἀθηναϊκὴ συμμαχία 24
 Ἀθηναγόρας 6' 42' 59
 Ἀθηναῖοι 8' 24' 25' 35' 36' 53' 82' 84' 86'
 105' 106' 109' 110
 Ἀθήναιος 32' 34' 55' 146
 Αἰγύπτιοι 14' 16' 18' 57' 65
 Αἴγυπτος 35' 62' 64' 65' 141
 Αἶδης 35
 Αἰδηψός 15
 Αἰλιανός 146
 Αἰσχύλος 145
 Αἰών 54
 Ἀκαδήμεια 37' 92' 104
 Ἀκάδημος 37
 Ἀκάκιος 100
 Ἀκιβά 90
 Ἀκίνδυνος 135
 Ἀλεξάνδρεια 65' 66' 69' 70' 71' 73' 75'
 100' 115
 Ἀλεξανδρεῖς 8' 59''' 65
 Ἀλεξανδρινοὶ 18
 Ἀλέξανδρος ὁ μέγας 13' 46' 82
 Ἄλεξις 33
 Ἀλκιβιάδης 25' 26
 Ἀλκμαίων 84' 86
 Ἀλφάβητο (σύγγραμμά μου· σελίδες 900·
 Θεσσαλονίκη 1988) 11' 132
 Ἀμειψίας 21
 Ἀνάβασις 65
 Ἀνανίας 43
 Ἀναξαγόρας 51' 78' 79' 128' 129
 Ἀνάξαρχος Ἀβδηρίτης 81' 82' 88
 Ἄναξιμανδρος 51
 Ἄναξιμένης 51
 Ἀναστάσιος Α' Ἀντιοχείας 77
 Ἀνατολικοὶ 70
 Ἀνίκητος Ῥώμης 40
 Ἀντιόχεια 39' 47' 77' 93' 99' 141
 Ἀντιοχεῖς 39' 99
 Ἀντισθένης 78' 79' 94
 Ἀντωνῖνος Πίος 40
 Ἀντώνιος Πολέμων 76
 Ἀντώνιος (ὁ φανταστικός) 71
 Ἄνυτος 25
 Ἀποκάλυψις 66' 82
 Ἀπολλινάριος Λαοδικείας 69
 Ἀπόλλων 35' 136' 138
 Ἀπολλώνιος Περγαῖος 33
 Ἀποστολικοὶ Κανόνες 40
 Ἀποστολικὸν Σύμβολον 40
 Ἄρατος 36
 Ἄρης 35
 Ἀρίσταρχος Σάμιος 33' 145' 146
 Ἀριστείδης 24' 128
 Ἀρίστιππος 45' 46' 84' 86' 105' 106
 Ἀριστόβουλος 8' 56' 65
 Ἀριστόξενος 127' 128
 Ἀριστοτέλης 11' 12' 16' 20' 31-33' 35' 36'
 45' 46' 52' 77-80' 83' 84' 92-94' 99'
 136 (υἱὸς Νικομάχου) 137' 139' 145'
 146' ἄριστοτελικοὶ 121' 122
 Ἀριστοφάνης 22' 26' 27' 83' 145
 Ἀρκάδιος 100
 Ἄρμα (πλατωνικὴ φανταστικὴ μπα-
 ρούφα) 64
 Ἀρμενία 76' 100' 101
 Ἀρποκρᾶς 119' 120' 122
 Ἄρσαμιος 100
 Ἄρτεμις 35' 72
 Ἀρχαιογνωσία (τίτλος πενταετοῦς τηλεο-
 πτικῆς ἐκπομπῆς μου) 9
 Ἀρχεάνασσα 33
 Ἀρχέλαος 52' 85''' 87' 124' 128' 129
 Ἀρχιμήδης 33' 145' 146
 Ἀσία 36' 41 (= Μ. Ἀσία) 46 (= Μ. Ἀσία)
 Ἀσκληπιός 120
 Ἄσμα (τὸ τῆς Βίβλου) 75
 Ἄσθηρ 33
 Ἀτλαντίς 64
 Ἀττικὴ 92

- Ἀπτικός 100
 Αὐγουστίνος Ἰππῶνος 15' 60' 95' 99' 101
 Αὐτόλυκος 47
 Αὐστραλία 36
 ἀφρικανικός 35
 Ἀφρικανός 86
 Ἀφρική 15' 36
 Ἀφροδίτη 20' 26' 35' 61' 63
 Ἀχερουσία 14-16' Ἀχερουσιάς 14
 Ἀχιλλεύς 74' 76
Βαβύλας μάργυς 32' 104
 Βαβυλών 141
 Βαρλαάμ 135' 139
 Βασιλείας 90
 Βασίλειος Καισαρείας 60' 71' 74' 75' 77' 89-95' 146
 Βελλεροφόντης 131
 Βεργίλιος 8
 Βήρυλλος Βόστρης 47
 Βησσαρίων 135
 Βίβλος 7' 8' 11' 37' 56' 75' 96' 99' 101' 102' 115' 123' 131' 141' 142' 145' Κανὼν τῆς Βίβλου 41' 102' Κανὼν Βιβλικός 71' Κανὼν Ἀγίας Γραφῆς 70' Κανὼν τῆς Καινῆς Διαθήκης 141
 Βιέννα (= Βιέννη) 6' 46
 Βοιωτοὶ 35
 Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία 80' Βυζαντινὸ κράτος 132' βυζαντινὴ μουσικὴ 132' Βυζάντιον 71
 Γαῖα 35
 Γαληνός 99
 Γαλλία 142
 Γεμιστὸς Γεώργιος 135
 Γένεσις 11' 62' 64' 65' 101
 Γερμανίδα 100
 Γιαννούλης Παῦλος 4
 Γοργίας 24' 116
 Γοργονία 73
 Γότθοι 91' 100
 Γραφὴ Ἀγία 70' 145' Γραφαὶ 60' 65' 69' 102' Κυριακαὶ Γραφαὶ 69
 Γρηγόριος ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ (πατέρας τοῦ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ καὶ ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ) 73
 Γρηγόριος Ναζιανζηνός 6' 60' 73-92' 94' 135' 138' 139' 146
 Γρηγόριος Νύσσης 6' 60' 71' 76' 82' 89' 90-92' 95
 Γρηγόριος Παλαμᾶς 6' 134-139
 Γρηγόριος Ε΄ Κωνσταντινουπόλεως 92
 Δαμασκός 132
 Δάμασος Ῥώμης 70
 Δαρβίνος 146
 Δέλτα τοῦ Νείλου 141
 Δελφοὶ 138
 Δευτερονόμιον 11
 Δημήτηρ 17' 35
 Δημόκριτος 53' 66-68' 83
 Δημοσθένης 83' 122' 126
 Διαθήκη Παλαιὰ 8' 17' 41' 59' 60' 65' 90'' 141' Διαθήκη Καινὴ 39' 82' 90' 102' 118' 124' 130' 141' 142
 Διαγόρας Μιλήσιος 111' 114
 Διδαχὴ 6' 40
 Δίδυμος Ἀλεξανδρεὺς 6' 96-98
 Δίκαιος (Ἀριστείδης) 87
 Δίκη (θεά) 117' 118
 Διογένης πυθᾶκνης ὁ κυνικός 45' 46' 78' 93' 106' 119' 120' 136' 137
 Διογένης Λαέρτιος 12' 32' 77' 79' 82' 146
 Διόγνητος 6' 40' 41
 Διόδωρος (φυσικός) 67
 Διόδωρος ὀνοματοποιός 66
 Διόδωρος Σικελιώτης 33
 Διόδωρος πρεσβύτερος Ἀντιοχείας 93
 Διονύσιος Α΄ τύραννος τῶν Συρακουσῶν 33
 Διονύσιος Β΄ τύραννος τῶν Συρακουσῶν 33' 45' 46' 124
 Διονύσιος Ἀλικαρνασσεὺς 33
 Διονύσιος Ἀλεξανδρείας 6' 66-68
 Διόνυσος 35
 Διὸς - Δία' βλ. Ζεὺς
 Διόσκορος 115
 Διοσκουρίδης 33' βλ. καὶ Πεδάνιος Δ.
 Διοτίμα ἢ πόρνη (φίλη τοῦ Σωκράτους) 26
 Δίων (ὁ κίναϊδος τοῦ φιλοσόφου Πλάτωνος) 33' 105' 106
 Δίων Κάσσιος 39
 Δομέτιος 124
 Δρυὸς «οἰκουμενικὴ σύνοδος», μὲ τὴν ὁποία ὁ φθονερός πρόεδρος τῆς Κύριλλος Ἀλεξανδρείας κατασκευάστησε καταδίκασε καθήρεσε ἀφώρισε καὶ δολοφόνησε τὸν ἅγιο ἐπίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννη

- Χρυσόστομο, για να νά του πάρη την ἐπισκοπή του και για να ἐπικρατήση στην ἐκκλησία ἢ δική του καββαλιστική ἐρμηνεία ἐφ' ὅλης τῆς Βίβλου, ἀλλ' ἐκτός ἀπὸ τῆ θανάτωσι τοῦ Χρυσοστόμου και τὴν «ἀποβολή του» ἀπὸ τὴν ἐκκλησία δὲν κατώρθωσε τίποτε. ὅταν πέθανε ὁ Κύριλλος τὸ 444, 37 χρόνια μετὰ τὴ θανάτωσι τοῦ Χρυσοστόμου, ἡ ἐκκλησία ἀποκατέστησε τὸν πρὸ πολλοῦ κεκοιμημένον Χρυσόστομο στὶς τάξεις τῶν μελῶν της. 100
- Δύσι (ἀνορθόδοξη παπική) 142
- Ἑβδομήκοντα 82' 90' 141
- Ἑβραϊκὸ μασοριτικὸ κείμενο τῆς Π. Διαθήκης 141
- Ἑβραῖοι 8
- Ἑγνατία 39
- Ἑδέμ 61
- Εἰλείθια 35
- Εἴλωτες 29
- Εἰρηναῖος 6' 42' 52-54' 142
- ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ 70
- ἀποστολικὴ Χριστιανικὴ ἐκκλησία 142' 145
- Ἑκτωρ 74' 76
- Ἑλληνες 8' 12' 13' 15' 17' 24' 35' 36 (ἀρχαῖοι και σημερινοί) 39' 43' 45' 46' 48' 49' 52' 58' 62' 64' 66-68' 72' 77' 78' 85' 87' 97' 102' 111' 112' 114' 115' 122-124' 141
- Ἑλληνικὸ ἔθνος 34
- Ἑλλάς 11' 14' 19 (ἀρχαία) 22' 23' 33 (πελασγικὴ Ἑλλάς) 35' 64' 84' 86
- Ἑξαπλᾶ (τοῦ Ὀριγένους) 60
- Ἑορταστικὴ Ἐπιστολή 71
- Ε.Π.Ι.ΓΡΑ 8
- Ἐπίκουρος 34' 47' 48' 51' 58' 66-68' 78-80' 145' Ἐπικούρειοι 132' 134
- Ἐπίκτητος ὁ Φρύξ 82' 88
- ἐπιστήμη 20' ἐπιστήμονες 20
- Ἐπιφάνιος Κύπρου 6' 68' 98' 99
- Ἐρατοσθένης 33
- Ἐρμαῖ 128' 129
- Ἐρμείας 6' 51' 52
- Ἐρμῆς 35
- Ἐρως 35' βλ. και Ἔρως
- Ἐρυξίας 26
- Ἐρως 61-63
- Ἐστία 35
- Εὐδοξος Κνίδιος 33' 35' 51
- Εὐθύδημος 24
- Εὐαγγέλια 59' 101' τὸ Κατὰ Ματθαῖον
- Εὐαγγέλιον 32
- Εὐγένιος Βούλγαρις 142
- Εὐδοξία 100
- Εὐδόξιος 82
- Εὐθύμιος (Ζυγαβηνός) 101
- Εὐκλείδης 33' 145
- Εὐπολις 21
- Εὐριπίδης 21' 85' 87' 145
- Εὐριπος 78-79
- Εὐρώπη 36
- Εὐσέβιος Καισαρείας 40' 47' 55' 59' 60' 66
- Εὐστάθιος Ἀντιοχείας 69
- Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης 101' 133' 134' 142
- Ἐφέσιοι (ἢ Πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολή) 39
- Ζεύς (Διὸς Δία) 17' 27' 35' 47' 48' 52' 61' 62' 63' 64
- Ζήνων 34' 51' 58' 77' 93' 98' 99' 104' 105' 145
- Ἡλίας 43
- Ἡλις 24' 25
- Ἡρα 17' 35
- Ἡράκλειτος 43' 66-68' 78' 79
- Ἡρόδοτος 12' 19
- Ἡρῶν Ἀλεξανδρεὺς (ὁ μέγας ἐφευρέτης) 33' 34
- Ἡρῶν (Χριστιανὸς πρεσβύτερος) 121
- Ἡρῶν σχολαστικὸς 123
- Ἡσαΐας στρατιώτης 116
- Ἡσίοδος 64
- Ἡφαιστος 35
- Θαλῆς 12' 50' 51
- Θεμιστιος 80
- Θεόγνωστος πρεσβύτερος 126
- Θεοδόσιος Α' αὐτοκράτωρ 74
- Θεοδότη ἢ πόρνη (φίλη τῶν Σωκράτους και Πλάτωνος) 22
- Θεοδώρητος Κύρου 6' 101' 127-130
- Θεόδωρος (ὁ ἄθεος) 111' 114
- θεόπνευστοι 42
- θεός (ὁ Κύριος) 118
- Θεόφιλος Ἀντιοχείας (τοῦ 180) 6' 42' 47-49

- Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας (ὁ θεῖος καὶ ὑποκρινητὴς τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας στὴν ἐξόντωσι τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου) 69' 75' 100
 Θεόφιλος Καμπανίας (ἐπίσκοπος, μαθητὴς τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως) 142
 Θεοφύλακος 141
 Θεοφύλακος (μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους) 33' 58' 93' 94' 145
 Θεοφύλακτος 101
 Θεσσαλοί 35
 Θεσσαλονίκη 67
 Θέτις 35
 Θουκυδίδης 12' 33' 122' 126' 145' 146
 Θρασύμαχος 93' 94
 θρησκεία 20
 θρησκομανία 21
 Ἰάμβλικος 131
 Ἰάμνεια 141
 Ἰγνάτιος Θεοφύλακος 6' 39
 Ἰεζεκιήλος 8
 Ἰερουσαλήμ 42' 141
 Ἰερώνυμος 76' 99
 Ἰοβιανός 70' 73
 Ἰουδαία 141
 Ἰουδαϊκὴ καταγωγή 73
 Ἰουδαῖοι 9' 41' 56' 59' 60' 62' 64' 65' 90' 102' 104' 111' 113' 141
 Ἰούδας (ὁ ἀπόστολος ὁ συντάκτης τῆς φερωνύμου Ἐπιστολῆς στὴν Καινὴ Διαθήκη) 141
 Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης 70' 73' 74' 76' 79' 80' 82' 126' 127
 Ἰουστίνος 6' 42' -45
 Ἰππαρχος 33
 Ἰππίας 93' 94
 Ἰπποκράτης 19' 33' 99' 145' 146
 Ἰππόλυτος 6' 42' 51' 52' 58' 59
 Ἰππών 15
 Ἰσίδωρος Πηλουσιώτης 6' 115' -126' 135' 146
 Ἰσις 65
 Ἰσοκράτης 122
 Ἰσραήλ 17
 Ἴταλοί 135
 Ἰωάννης εὐαγγελιστὴς 66' 101
 Ἰωάννης Μάρκος εὐαγγελιστὴς 39
 Ἰωάννης Μανσοῦρ ὁ Δαμασκηνός 6' 71' 132' 133
 Ἰωάννης Τζέτζης 35
 Ἰωάννης Χρυσόστομος 6' 32' 71' 75' 76' 91' 99' -116' 133' 134' 142
 Ἰώβ 69' 81' 82
 Ἰων 64
 Ἰωσήφ Ἰουδοῦς (Πξ 3,9) 39
 Κάιρο 141
 Καῖσαρ 39
 Καισάρεια (τῆς Μ. Ἀσίας) 47' 89' 91' 94' 95
 Καισάριος Ναζιανζηνός 73
 Καλλίας 22
 Κανδιδιανός 93
 Κανὼν τῆς Ἁγίας Γραφῆς· βλ. Βίβλος.
 Καππαδόκες 60' 73' 75' 82' 89' 92' 94' 95
 Καππαδοκία 91' 94
 Καραγκιόζης 21
 Καρποκράτης 56
 Κάσσιος 116
 Κέλσος 60' -63' 65
 Κίμων 17' 36
 Κλαύδιος Πτολεμαῖος 39
 Κλεάνθης 58' 78' 79' 84' 86' 93
 Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς 6' 42' 55' -58' 60
 «Κλήμης Ῥώμης» 39
 Κοδράτος 6' 40
 Κολοσσαεῖς (πρὸς) Ἐπιστολὴ 8' 9
 Κόμανα 101
 Κοράνιο 21
 Κορινθίους (πρὸς) Ἐπιστολαὶ τοῦ δῆθεν «Κλήμεντος Ῥώμης» 39
 Κορίνθιοι 110
 Κοσμάς Αἰτωλός 142
 Κοτανίδης (φανταστικὸ πρόσωπο) 13
 Κράτης 78' 79
 Κρήσης 42
 Κρήτες 31' 47' 48
 Κρίτων 25' 60
 Κροῖσος 78' 84' 86' 124
 Κρόνος 17' 35
 Κτήσιππος 24
 Κυδίας 23
 Κύνες (= κυνικοὶ φιλόσοφοι) 80
 Κύπρος 98
 Κυρηναῖος 87
 Κυρήνη 84
 Κυριακαὶ Γραφαί· βλ. Γραφαί.
 Κύριλλος Ἀλεξανδρείας (ὁ δολοφόνος τοῦ Χρυσοστόμου καὶ οὐσιαστικὸς ἰ-

- δρυτής τοῦ μονοφυσιτισμοῦ) 6' 75'
 100' 101' 115
 Κύριλλος Ἱεροσολύμων 6' 73
 Κύριος 7' 9' 40' 117' 118' 126' 127' 142'
 145
 Κωκυτὸς ποταμὸς 15
 Κωνσταντῖνος ὁ μέγας 70' 73
 Κωνσταντινούπολις 71' 74' 75' 77' 91' 99'
 100
 Κωνσταντινουπολίτης 130
 Κωνσταντῖος 70' 73
 Λακεδαιμόνιοι 26' 29' - 31
 Λακωνία 29
 Λαμπροκλῆς 128' 129
 Λεόντιος Βυζάντιος 6' 59' 130' 142
 Λένιν 146
 Λίβυς 84
 Λόγος 72' 96' 97' 115
 Λουκιανὸς 120' 121
 Λούγδουνον (= Λυών) 6' 46' 52' 142
 Λουκιανὸς 22' 32' 145
 Λυδοί 86
 Λύκειον 136' Λύκειος (= ἀριστοτελικός) 138
 Λυκοῦργος 83
 Λυσίμαχος 85' 87' 128' 129
 Λύσις 23
 Λυών· βλ. Λούγδουνον.
 Μαγνησιεῖς 39
 Μακιαβέλλι 26
 Μαλαχίας 65
 Μάξιμος ὁμολογητῆς 6' 131
 Μάξιμος Τύριος 25
 Μαρκίων 54
 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστῆς 141
 Μάρκος Αὐρήλιος 41' 46
 Μάρκος Ἐφέσου 142
 Μάρξ 32
 Ματθαῖος εὐαγγελιστῆς 32' 101' 102' 104
 Μεθόδιος Πατάρων 6' 68' 69' 99
 Μελίτων Σάρδεων 6' 41' 142
 Μέμφις 141
 Μενέξενος 23' 35' 128' 129
 Μέτων 19' 33
 Μελέτες (μου σὲ 15 τεύχη) 8' 40
 Μέντελ (G. Mendel) 36
 Μῆλος 24
 Μῆτις 35' 61' 63
 Μητροδόωρος 58
 Μιλήσιοι 12
 Μισαήλ 43
 Μιχαήλ Γλυκᾶς 101
 Μοῦσαι 35
 μουσικὴ παρασημαντικὴ ἀραβικὴ 132
 Μυρτώ 24' 127' - 129
 Μυσοί 84' 86
 Μωϋσῆς 11' 43' 56' 60' 62' 65' 69
 Μωϋσῆς νέος 90
 Ναζιανζὸς 73
 Νεῖλος 118' 141
 Νικομάχου υἱὸς (ὁ Ἀριστοτέλης) 136' 137
 Νόμος 11
 Νταλακούδη Κυριακὴ 4
 Νύμφαι 35
 Νύσσα 75' 89
 Ξανθίπη 24' 33' 128' - 129
 Ξενοκράτης 78' 79
 Ξενοφάνης 51
 Ξενοφῶν 12' 16' 21' 22' 24' 32' 125' 126
 Οἰκουμένιος 101
 Ὀλυμπιακὸς 20
 Ὀλυμπιάς 74' - 76' Ὀλύμπιον - Ὀλυμπάκι
 76
 Ὀλύμπιος 93
 Ὀλύμπιος πρεσβύτερος 123
 Ὀλυμπιόδωρος 115' 125
 Ὀμηρος 11' 12' 43' 44' 64' 78' 79' 83' 127'
 Ὀμηρικὴ Ἰλιάς 142
 Ὀνήσιμος 41
 ὀρθόδοξοι 134' 142
 Ὅσιρις 65
 Οὐαλεντῖνος 58' 59
 Οὐγκῶ 146
 παιδεραστία 136
 Παλαιὰ Διαθήκη 101
 Παλαιστίνη 65' 132' 141
 Παλαμήδης 11
 Παναθηναϊκὸς 20
 πάπας Ῥώμης 15' 135
 παπικοί 142
 Παρμενίδης 12' 19' - 21
 Παῦλος 8' 9' 36' 39' 92' 99' 102' 103' 118'
 145' Παύλου Ἐπιστολαί 101
 Πausανίας 26
 Πεδάνιος Διοσκοουρίδης 3
 Πειραιεὺς 22' 72' 74
 Πελοπόννησος 25
 Πελοποννήσιοι 35
 Πενία 61' - 64

- Περικλής 36
 Πέρσαι 119' 120
 Πέτρος άπόστολος 106 - 108
 Πέτρος Σεβαστείας 71' 89' 92
 Πλάτων 5' 9' 12-37' 42' 43' 45-69' 71-73'
 77-89' 92-99' 102-108' 111' 113'
 115-128' 130' 131' 133-139' 145'
 Πλάτωνες 136-138' Πλατώνεια 136'
 138' πλατωνικός φιλόσοφος 42
 Πλούταρχος Ἀθηναῖος 77' 146
 Πλούταρχος Χαιρωνεύς 25' 32' 34' 39' 55'
 60' 116
 Πλούτων 35
 Πλωτίνος 136' 138
 πνεῦμα ἅγιον 42
 Πολύβιος 33
 Πολύκαρπος Σμύρνης 6' 39-41
 Πόντος 75' 76' 101
 Πόρος 20' 61-64
 Πορφύριος 96' 97' 127-130
 Ποσειδών 35
 Πράξεις 32' 101
 Πρόκλος 138
 Πρόκλος ὁ λύκειος 136
 Προσέχιος 122
 Προῦσα 100
 προτεστάντες 142
 Πρωταγόρας 51' 93' 94' 111' 114
 Πτολεμαῖος Β' ὁ Φιλάδελφος 17
 Πτολεμαῖος Γ' ὁ Φιλομήτωρ 56
 Πτολεμαῖος ἀστρολόγος· βλ. Κλαύδιος
 Πτολεμαῖος.
 Πυθαγόρας 12' 51' 57-59' 66-68' 79-80'
 105-107' 122' 123' 139' 145' 146
 Πυθαγόρειοι 121' 122
 Πυριφλεγέθων 15
 Πύρρος 84' 85' 87' 88
 Πυρρώνια 83
 Ῥέα 17' 35
 Ῥωμαῖοι 12' 39' 48' 85' 87' 109' 141' Ῥω-
 μαῖος πολίτης 39' 42' Πρὸς Ῥω-
 μαίους Ἐπιστολή 32' Ῥωμιὸς τοῦ
 Σουρή 21
 Ῥώμη 15' 39' 40' 42' 58' 70' 71' 135' 141
 Σαμαρείτης 42' 45
 Σαοὺλ Παῦλος 39
 Σαπφὴ ἡ Λεσβία 68
 Σάρδεις 41
 Σάσιμα 74
 Σεβάστεια 89
 Σεβηριανός 100
 Σεκοῦνδος 99
 Σεραπίων 75
 Σερῆνος τριβοῦνος 117
 Σιαμάκης Ἀθανάσιος 4
 Σιαμάκης Κωνσταντῖνος 4' 47' 82
 Σιδηρόπουλος Ἀντώνιος 4
 Σικελία 33' 111' 113
 Σιληνός 22' 35
 Σινοπεύς 106
 Σιραχίδης 118' 119
 Σίσυφος 11
 Σμυρναῖοι 39
 Σμύρνα (τῆς Σμύρνης) 39' 141
 Σοδομίτες 124' 125
 Σόλων 48' 78' 83' 109' 110' 124
 Σουρή 21
 Σοφοκλῆς 85' 87' 145
 Σπαθάρης 21
 Σπάρτη 29
 Σπεύσιππος 84' 86
 Σπήλαιον (πλατωνική φαντασίωσι) 64
 Στησίχορος 11
 στοά (φιλοσοφική σχολή) 66' 80' 104'
 στοῖκοί 67' 68' 121' 122' 132' 133
 Στράβων 33
 Στράτων 145
 Στύγιος ποταμὸς 15
 Συμεὼν βεν Ἀκιβά 60' 90
 Συμεὼν Λογοθέτης 92
 Συμεὼν Μάγιστρος 94
 Συμεὼν Νίγερ 39
 Συνέδριον Ἰαμνείας 141
 Συρακοῦσαι 33' 46' 124
 Συρία 132
 Σύροι 45' 71' 89' 132
 Σωζομενός 90
 Σωκράτης 5' 9' 12' 14' 16' 19-26' 28-34'
 36' 37' 42-44' 51' 55' 58' 60-62' 64'
 65' 69' 71-73' 77' 78' 81' 82' 84' 86'
 88' 89' 94' 104' 112' 114' 115' 117-
 119' 121' 123-130' 135' 136' 138' 139'
 145' Σωκράτης-Σωκράτηδες 136-
 138' Σωκράτεια 136' 138' σωκρατικό
 κόμπλεξ 21
 Σωκράτης (ἐκκλησιαστικός ἱστορικός τοῦ
 Ε' μ.Χ. αἰῶνος) 69

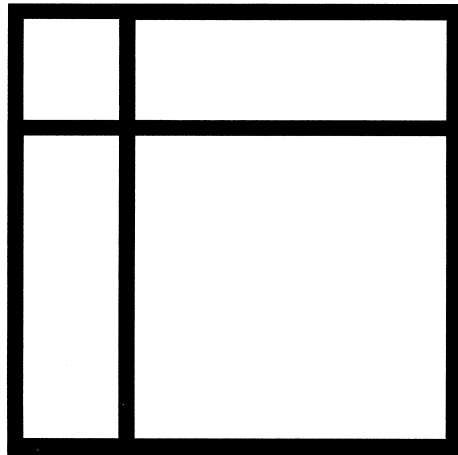
- Σωφρονίσκος (πατέρας τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους) 94' 127
- Σωφρονίσκος (γιὸς τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους) 128' 129
- Τάρταρος 14' 15
- Τατιανός 6' 42' 45' 46
- Τηλεκλείδης 21
- Τίμαιος 43' 54' 58' 97' 98' 102' 103
- Τούρκοι 92
- Τραϊανός 39' 74
- Τραλλιανοί 39
- Τρικαλιάρης Ἰωακίμ 4
- Τρωάς 39
- Τσολερίδης 4
- Τύχη (θεά) 78' 79' 93
- Ἵπατία 115
- Φαβρίκιος 85' 87
- Φαῖδρος 25-28' 33
- Φαίδων 14' 25' 69
- Φαρέτριος Καισαρείας 91
- Φερσεφόνη 35
- Φιλάργιος 80-82
- Φιλαδελφείς 39
- Φιλιππίσι (καὶ Ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππίσιους) 39
- Φίλιππος (ὁ βασιλεὺς) 13
- Φίλιππος (ὁ γελωτοποιός) 22
- Φιλομήλιον 41
- φιλοσοφία 19-21' 33' 34' 36' 42' 79' 102' 126' 139
- φιλόσοφοι 19' 21' 36' 42' 49' 51' 52' 55' 64' 65' 79' 95' 102' 108' 136' 138' 139
- φιλόσοφοι φυσικοὶ (τοῦ F' αἰῶνος) 19' 21' φυσικὴ φιλοσοφία 36
- φιλόσοφοι ἠθικοὶ 36' φιλοσοφία ἠθικὴ 36
- Φιλόστρατος 146
- Φίλων Ἰουδαῖος Ἀλεξανδρεὺς 8' 18' 59' 65
- Φλάβιος Ἀρριανός 39
- Φλάβιος Ἰώσηπος 39
- Φρόντ 146
- Φώτιος Κωνσταντινουπόλεως 6' 60' 69' 101' 133' 134' 142
- Χαλκιδική 74
- Χάος 35
- Χαρμίδης 23' Χαρμίδαί 84' 86
- χιλιασταί 42' 142
- Χίμαιρα 131
- Χίτλερ 146
- Χρήστου Π. 135
- Χριστιανός 7' 32' 39-42' 49' 51' 59' 65' 70' 73' 89' 99' 100' 102' 121' 124' 126' 141' Χριστιανοί 9' 42-47' 52' 63' 71' 74' 77' 79' 80' 82' 90' 91' 101' 106' 112' 121' 125' 130' 131' 135 («Χριστιανοί») 141' 142' 145' 146' Χριστιανές 91' Χριστιανοί Ἀντιοχείας 39' Χρ. Σάρδεων 41' Χρ. Σμύρνης 39' Χριστιανοὶ πατέρες 142' ὑπὲρ Χριστιανῶν ἀπολογία 40
- Χριστώνυμος 42
- Χριστιανικὴ ἐκκλησία 9' 90' 134' 142' Χριστιανικὸν κήρυγμα 122' Χριστιανικὴ πίστις 7' 41' 42' 65' 67' 90' 102' 120' 134' 142' 145' Χριστιανικὴ ἠθικὴ 91' 117' 131' Χριστιανικὴ δογματικὴ 117' Χριστιανικὴ διδασκαλία 145' Χριστιανικὴ διάνοησι 68' Χριστιανικὴ γραμματεία 41' Χριστιανικά κείμενα 142
- Χριστιανισμός 74' 118' 119
- Χριστός 7' 42-46' 59' 60' 62' 66' 68' 70' 82' 90' 102' 103' 106' 107' 113' 143' 145' Ἰησοῦς Χριστός 142' Κύριος Ἰησοῦς Χριστός 141
- Χρῦσιπποι 77
- Χρυσόστομος· βλ. Ἰωάννης Χρυσόστομος
- Ψευδαριστέας 8' 65
- Ψευδαρτάπανος 8
- Ψευδοδιονύσιος 77' 131' 134' 135
- Ψευδοσύνοδος τῆς Δρυός 100
- Ψευδοχριστιανοί 9
- Ωριγένης 6' 18' 42' 55' 59-66' 68' 69' 90' 95' 96
- Ἐφέλιος 115' 116

Cicero 12
Dindorf 98
Leiden 95
Lipsia 98
Mansi 60

Mendel 36
Page 11
Pasquali 95
Stieren 53

3. Εύρετήριο έννοιων, πράξεων, και πραγμάτων

ἀθεμιτογαμία 37' 136	νεοπλατωνικοί 131' 134
αίμομιξία 37	νεστοριανοί 142
ἀρειανισμός 65	οικουμενική σύνοδος· βλ. σύνοδοι
ἀρειανοί 66' 42' 142	παπική θρησκεία 60' 95
δογματική 117	πλατωνικοί 47' 121' 122' 130' 132' 136
μάρτυς Χριστού 42	σπερματικός λόγος 42
μασοριτιζὸ κείμενο 141	σύνοδοι οικουμενικές·
μοναχισμός 142	Α' 70
μοναχισμός προϊστορικός 142	Β' 74
μονοφυσίτης 134	Ε' 65
μωαμεθανισμός 65	τριάς (θεότητα) 47
μωαμεθανοί 142	

ΛΕΥΚΗ

ΛΕΥΚΗ

ΛΕΥΚΗ

ΛΕΥΚΗ

Τò βιβλίο αυτό εκτυπώθηκε στις 21 - 12 - 2021

«ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΙΚΗ» ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ - ΤΣΟΛΕΡΙΔΗ Ο.Ε

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΟΦΘΣΕΤ

ΑΧΕΛΙΩΟΥ 6 - ΤΗΛ: (2310) 542 940, 522 503 - FAX: 542 940 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ